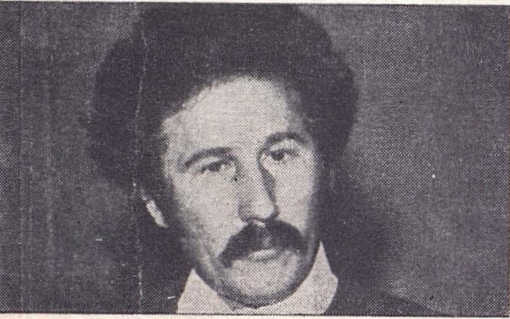

MEARUL

462126

REVISTĂ A CONSILIULUI CULTURII ȘI EDUCAȚIEI SOCIALISTE

„Răceala”

piesă în patru acte
de MARIN SORESCU

MAGDALENA POPA

„Să te numesc : duh, inger, fum sau har...”
(Arghezi)

◀ FLORINA LUICAN :

„Ce liniște e aici... Ca-n vis...”
(I. L. Bănuș și B. Blagolin : „Aici zorile
sînt liniștite“.)

Revistă lunară editată de
Consiliul Culturii și Educației
Socialiste și de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România.

Redactor-șef
RADU POPESCU

Colegiul de redacție :
AUREL BARANGA,
MIHNEA GHEORGHIU,
G. IONESCU-GION,
HOREA POPESCU,
ALECU POPOVICI,
DINU SĂRARU,
NĂTALIA STANCU-ATANASIU,
FLORIN TORNEA (redactor-șef adjunct).

Foto : Ileana Muncaciu.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

Str. Constantin Mille
Nr. 5-7-9 București
Tel. 14.35.88 și 14.35.58

IN PREGĂTIREA CONGRESULUI EDUCAȚIEI POLITICE ȘI CULTURII SOCIALISTE

* * * Examenul conștiinței sociale p. 1

ZIUA MONDIALĂ A TEATRULUI

RADU BELIGAN : Scena și interogațiile actualității . . . p. 3

Teatrul în județul dumneavoastră

În acest număr : județul TIMIȘ p. 4
O anchetă de PAUL TUTUNGIU

★

MIRCEA MANCAȘ : Contemporaneitatea istoriei și dramaturgia p. 14

DAN NASTĂ : Marioara Voiculescu — un portret curmat p. 16

Interferențe

FLORIAN POTRA : Construcție și istorie p. 17

Semnal

VIRGIL MUNTEANU : O fabulă p. 18

★

CRONICA DRAMATICĂ — Semnează : MARGARETA BĂRBUTĂ, VALERIA DUCEA, MIRA IOSIF, VIRGIL MUNTEANU, MIHAI NADIN, IONUȚ NICULESCU p. 19

Viitorul rol

MARIA MARIN : Ilinca Tomoroveanu și Paul Ioacim . . . p. 39

Cronica TV

DUMITRU SOLOMON : Semnele vocației p. 40

Muzică — Balet

LUMINIȚA VARTOLOMEI : Miniaturi lirice și coregrafice p. 41

STAN VLĂD : Cu George Zaharescu despre conceptul de teatru muzical p. 42

CRISTINA CONSTANTINIU : Atelierul de dramaturgie . . . p. 43

Meridiane

NICOLAE MORARU : Tema contemporană la teatrele din Leningrad p. 44

★

Mircea Grigorescu p. 46

LEONIDA TEODORESCU : Niciodată ? p. 47

★

Cartea de teatru p. 48

AL. MIRODAN : Puncte de suspensie... p. 49

Documentar : A. de Herz p. 50

PAUL CORNEL CHITIC : Cronica plastică p. 51

Marin Sorescu
RĂCEALA
piesă în patru acte p. 52

În pregătirea
Congresului educației politice
și culturii socialiste

Examenul conștiinței sociale

Un vast și fremătător examen de conștiință mișcă, în aceste zile de început al primăverii, viața spirituală a țării. Nu e om al muncii sau al giudirii care, în perspectiva apropiatului Congres al educației politice și culturii socialiste, să nu participe la pregătirea acestuia cu spirit sentiment de răspundere față de locul și chemarea ce-i revin în rosturile și în destinele Cetății. Pretutindeni au loc dezbateri: în organizațiile de partid, în instituțiile de învățământ, de artă, de cultură, în cooperative și întreprinderi, în asociațiile obștești, în uniunile de creație artistică — ale scriitorilor, plasticienilor, muzicienilor. Acțiuni felurite, în cercuri mai restrinse sau mai largi, cuprinzând, însă, în ansamblu, toată suflarea activă, productivă a poporului, pun în lumină, și pe compăna sintezelor critice, faptele de muncă și roadele muncii din toate domeniile nesfârșit de variate ale construcției și dezvoltării noastre materiale și umane. Se scrutează orizonturile și stadiul devenirii noastre, se măsoară temeinicia, valoarea, rodnicia prezentei și contribuției noastre la configurarea propriei noastre istorii, a propriei noastre calități omenești și la înaintarea irezistibilă a societății noastre spre zarea socialismului multilateral dezvoltat, spre comunism.

Este, în fond, pusă în dezbateri conștiința socială a fiecărui individ în parte și a poporului în totalitatea lui. Purtând în substanța ei aspirațiile și experiența unui învăpăiat trecut milenar, această conștiință se pătrunde astăzi, adine și angajat, de legile necesităților istoriei și se descoperă ca atare, nu doar ca fruct reflexiv al realităților și condițiilor vieții materiale, determinat de ele, și, așa fiind, rămas în urma lor, ci și, la rîndu-i, în măsură (ba chiar chemată) a fi purtătoarea vizionară și prevestitoare, dinamizatoare și fructificatoare a construirii realităților viitoare. Această relație de interferență a conștiinței cu existența se află, de altfel, subtextual avută în seamă în felurile dezbateri și acțiuni cu care masele muncitoare — concomitent cu oamenii de cultură, cercetătorii științifici ori creatorii de artă — pregătesc marele coloeviu care va fi Congresul educației politice și culturii socialiste.

Punînd în prim-plan, cu deosebire astăzi, conștiința maselor de oameni ai muncii, dezbaterile pornesc de la convingerea în natura și forța ei politică, convingere întărită de tovarășul Nicolae Ceaușescu încă în memorabila Expunere din iulie 1971, la Consfățirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative: „numai așa poporul, stăpîn pe destinele sale, își va putea construi în mod conștient viitorul; numai așa participarea maselor largi la conducerea societății va deveni o realitate, iar democrația socialistă se va afirma ca o forță dinamizatoare a societății noastre.” Această convingere — susținută și de documentele ulterioare de partid: ale Plenarei din 3—5 noiembrie, ale Congresului al XI-lea, mai ales Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, precum și diferitele cuvîntări și luări de poziții ale secretarului general al

partidului nostru — se revendică, în chip firesc, decis integrată și angajată ideologiei partidului, politiciii lui, programului lui; ea se vede verificată zi cu zi în procesele de viață și de construcție, împrejurări care, toate, pretind o neîncetată creștere a volumului de cunoaștere și de responsabilitate, și trimit la necesitatea unei dimensionări adecvate a demersului conștient, unei continue educări, și ridicări a conștiinței masei creatoare.

In asemenea condițiuni, poate că niciodată creația artistică nu s-a simțit mai direct vizată în profilarea și exercitarea misiunii ei, prin excelență formativă. Cu deosebire creatorul artelor teatrale, ale căror modalități și forță — imediată și principală — stau în dialogul nemijlocit cu masele. De aceea și vedem oamni — de artă mai divers, mai insistent, mai larg, mai responsabil decît oricînd altădată, cercetînd în ei înșiși ori în discuții profesionale, ori cu publicul lor, actul și ecoul prezenței lor creatoare în societate. Nu întîmplător și nu fără o semnificație care depășește sfera strictă a meșteșugului, colocviile, simpoziioanele, „săptămînile“, decadele dramatice, festivalurile teatrale, încrucișează mai tot spațiul teatral al țării, simultan cu variile demonstrații scenice, mai mult ori mai puțin edificatoare. Teatrele și oamenii de teatru — poeții-dramaturgi, interpreții, regizorii, scenograful, criticii de teatru — cei ce, dincoace ori dincolo de cortină, răspund, într-un fel sau altul, de viața și de mișcarea, de orientarea, de eficacitatea teatrului, își confruntă părerile și punctele de vedere și deliberază asupra valorilor atinse, asupra neajunsurilor, asupra felurilor probleme încă nedezlegate sau greșit dezlegate, ale muncii și creației lor. Ei judecă măsura în care dramaturgia și valorificarea ei scenică exprimă, așa cum cere partidul, realitatea noastră socială în procesul dezvoltării ei istorice, măsura în care ele dau expresie activității tumultuoase, constructive a poporului, surprînd, în dramatismul inerent al vieții pe care o înfățișează, conștiința patriotică și politică a poporului, nestrămutat încrezător în zîmb de miine, în viitorul de libertate și independență al națiunii noastre, în viitorul comunist. Și, neîndoios, interogațiile lor, ca și concluziile lor, se opresc și asupra umanismului revoluționar, asupra optimismului robust-istoric, asupra caracterului militant politic, de care sînt pătrunse valorile noastre artistice, asupra forței lor de pătrundere, de influențare, de îmbogățire a conștiinței spectatorului.

Evident, examenul de conștiință și al realizărilor creatorilor de teatru, tartornicește, dincolo de orice alte însușiri, una majoră, esențială: ancorarea ei în materialismul dialectic, unitatea ei ideologică într-o largă deschidere a libertății de expresie. Această unitate se revendică, înăuntrul felurilor mijloace și maniere de expresie, de la concepția teoretică și politică unitară a partidului, despre necesitatea căreia, în viața întregului popor, vorbea tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al XI-lea. Ea oferă cititorului sau spectatorului acea „perspectivă revoluționară clară“, acea „orientare limpede“, pe care tot secretarul general al partidului nostru le vedea luminînd, prin Programul partidului, lupta poporului pentru edificarea noii orînduirii sociale, pentru dezvoltarea societății omenești, încrederea lui în cauza socialismului.

E, însă, tot atît de evident că, în condițiile actuale, ale primilor pași porniți în noul cincinal, faptele de cultură și artă examinate devin faptele unei etape care își implică depășirea în raport cu implicațiile înnoitoare sociale și spirituale ale revoluției tehnico-științifice, în lumina și sub înfrurirea transformatoare ale căreia cincinalul se desfășoară. Ceea ce, dincoace de orice alte îndatoriri și cerințe de ordin pur estetic, înseamnă, pe planul relațiilor creatorului de artă cu viața și problemele de dezvoltare a societății și a omului, necesitatea de a pătrunde, pentru dezlegarea lor, în noi domenii ale cunoașterii; înseamnă un imperativ spre autoeducare, spre ridicarea propriei lui conștiințe creatoare și cetățenești; spre conturarea imaginilor lui artistice după imaginea pe care o dau lumii și spiritului cuceririle actuale ale științei și tehnicii; spre modelarea și înariparea inspirațiilor, după concluziile materialist-științifice trase din aceste cuceriri. Creatorul este ținut a se păstra, așadar, fără ezitare, ceea ce a fost întotdeauna: purtător de vrajă, de adevăr și de cuvînt al devenirii impetuoase a țării și a omului nou care crește în ea, sub nebiruit înțeleapta îndrumare a partidului.

E, poate, sensul primordial al examenului de conștiință care freacă astăzi pretutindeni în țară, în preajma Congresului educației politice și culturii socialiste.

„Teatru“

Scena și interogațiile actualității

Intr-un trecut nu foarte îndepărtat, cărțile se citeau în ceasurile goale ale zilei, când nu aveai ceva mai bun de făcut, iar la teatru se mergea, în general, pentru a te destinde ori pentru a admira virtuozitatea unor interpreți, cultura fiind, în concepția vechii societăți, o activitate în marginea existenței, găteala și prisosul ei. Nici literatura, nici teatrul nu mai sînt astăzi considerate producții ale inutilului, suprapuse nevoilor reale ale umanității, ci acte ale conștiinței, prin care se tălmăcește o profundă pasiune de a înțelege lumea, de a asculta întrebările ei și de a participa la dezlegarea lor. Teatrul a încetat să mai fie un gen făcut pentru desfătarea noastră, pentru pornirea de a ne delecta cu ficțiunea, devenind, în chip deschis, o implicare în viață. Ordonînd și clarificînd interogațiile actualității, provocînd răspunsuri, scena folosește în mod declarat imaginarul pentru a deschide o perspectivă, pentru a formula o atitudine față de realitate, pentru a stimula acțiunea în imediat. Această modificare a concepției privitoare la rosturile creației se datorează, evident, revoluției sociale, care a determinat revizuirea raporturilor dintre artă și responsabilitate, dar și împrejurării că, sub presiunea procesului istoric, teatrul (care a vestit, a pregătit și a colaborat la o seamă de evenimente capitale) a redescoperit, în reflecția asupra prezentului și în angajarea sa în luptele prezentului, cel mai fecund dintre izvoarele sale de energie, cel mai sigur dintre mijloacele sale de a capta interesul emoționat al mulțimilor. Se poate discuta orientarea, valabilitatea, eficiența unor formule scenice: nimeni nu poate pune, însă, la îndoială că tot ceea ce-i viu și făgăduit viitorului în teatrul mondial e direct legat de sporul de conștiință și luciditate al creațiilor scenice care repudiază confortul spiritual, trindăvia minții și a sensibilității; ai creațiilor care privesc în față, văd și înțeleg că arta nu face doar oficiul de a reflecta existența, ci o judecă, o călăuzește și o dinamizează în direcția unor idealuri de adevăr și justiție. Idealuri? Mai curînd, imperative, căci umanitatea se află la ora cînd problema săracilor și a bogatilor, a ordinii economice, a egalității și a independenței națiunilor, a păcii între state, a dobîndit o dimensiune și o gravitate planetară. Ne aflăm cu toții pe aceeași corabie și, cum spune Ibsen, fiecare trebuie să aibă grijă de cirna navei.

RADU BELIGAN

Artist al Poporului

directorul Teatrului Național din București

președintele I.T.I.

TEATRUL ÎN JUDEȚUL DUMNEAVOASTRĂ

În
acest
număr :

TIMIȘ

7 interviuri
de Paul Tutungiu

Teatrul este, în județul Timiș, la el acasă. Nu știu dacă mîile de muncitori și țărani, români, germani, maghiari și sîrbi, care realmente merg la teatru, știu că grecii din antichitate aveau o muză a teatrului: dacă aceste mîi de muncitori și țărani știu cum își numeau muza vechii greci. Dar știu cit de incandescentă este prezența spirituală a spectatorului într-o sală a căminului cultural, după ce, cu o oră sau două mai devreme, a minuit strungul sau discutorul. Incredibila, altădată, teză a apropiierii producătorului de bunuri materiale de fructele spiritului, este acum un fapt pe cale de desăvîrșire. În județul Timiș, nu numai că țărani merg la teatru, dar unii dintre ei, după ce au recoltat griul, pun mîna pe condei și scriu. Ce anume? Replici, scene, întimplări organizate după legile esteticii scenice. Pare incredibil, dar este adevărat.

Consemnînd aceste realități spirituale, acum, în pregătirea Congresului educației politice și culturii socialiste, avem revelația unor teritorii cucerite și bine consolidate în direcția umanismului socialist.

GHEORGHE TACHE

Secretar al Comitetului județean al P.C.R. Timiș

NOBILA ÎNDATORIRE A TEATRULUI

— Ce loc acordați teatrului în județul dumneavoastră ?

— Un loc și un rol foarte importante. Județul Timiș este un ținut în care, alături de români, muncese, înfrății, germani, maghiari și sîrbi. În contextul politicii generale a partidului nostru, de rezolvare a problemelor naționale pe baza principiilor marxiste, în județul nostru ființează teatre în limbile română, germană și maghiară. Aceste teatre au rolul deosebit de a participa efectiv la formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste, la conturarea trăsăturilor specifice omului societății noastre. Teatrul este o importantă armă ideologică; de acest lucru sînt foarte conștienți cei mai talentați regizori și actori. De aceea, și spectacolele au o încăleătură de responsabilitate neobișnuită.

Un teatru bun are nevoie de texte foarte bune, care să militeze pentru înfrumusețarea ființei umane, pentru afirmarea personalității ei, pentru perfectibilitatea ei. Astfel de texte dramatice sînt datoare teatrele să-și alegă pentru a le valorifica.

— În ce măsură această nobilă îndatorire, materializată în repertorii și, bineînțeles, în spectacole, ajunge la muncitori, este rodnică pentru clasa muncitoare ?

— Întrebarea e deplin îndreptățită. Într-adevăr, într-o orînduire ca a noastră, în care rolul conducător îl are clasa muncitoare — producătorii bunurilor materiale — bunurile spirituale trebuie să ajungă la muncitori, să nu le fie străine, ei, dimpotrivă.

EDUCAȚIEI POLITICE ȘI CULTURII SOCIALISTE

proprii. Teatrul trebuie, așadar, să ajungă la muncitori. De aceea, în ceea ce ne privește, ne-am străduit ca teatrele din județul nostru să aibă legături strânse cu masele de oameni ai muncii. Există la Timișoara o practică, așa zice, mai veche, a deplasării trupelor de actori în rindul muncitorilor, la locul lor de muncă — în uzine, fabrici, pe șantiere. Se întâmplă, chiar, în virtutea acestei practici, să avem adevărate microstagioni în incinta întreprinderilor industriale mai mari. Deplasările de care vorbesc nu sînt acte formale, gratuite. Dealtfel, pe plan mondial, a devenit un obicei ca trupele de teatru să meargă acolo unde sînt mari aglomerații de oameni. Teatrul îl așteaptă pe spectator, dar îl și caută. Dealtminteri, o frumusețe particulară se adaugă spectacolului în deplasare, montat în halele uzinelor sau în alte spații vaste, cu destinații variate, în fața unor mari mulțimi. Pentru noi, însă, aceste deplasări reprezintă o formă de inițiere în arta teatrului, o modalitate vie de a apropia noi și noi spectatori de teatru. Pătrunderea teatrului în lumina muncitorilor, a producătorilor de bunuri materiale, este nu numai un exemplu grăitor de implantare în mase a politicii culturale a partidului nostru, ci și un argument de netăgăduit în procesul democratizării culturii.

În ultimii ani, noi am mers, în această direcție, și pe linia cedării unor spectacole la sediul teatrelor, chiar a unor spectacole-premieră, colectivelor de muncitori de la unele întreprinderi timișorene. Legăturile dintre teatre și întreprinderi (așa amintit, dintre ele, „Industria lîinii“ din Timișoara, „Electromotor“, „Electrobanat“) au fost strînse, cu sprijinul Comitetului municipal de partid, care a facilitat întîlniri între organele și organizațiile de partid din unitățile teatrale și unitățile productive. Aceste întîlniri au condus la îmbunătățirea raporturilor reciproce.

Adresîndu-se în primul rînd oamenilor muncii, teatrul — fie în limba română, fie în germană sau maghiară — își realizează menirea sa de artă colectivă, pentru colectiv. Etapa în care trebuia să mobilizăm oamenii a fost de mult depășită. Astăzi, oamenii vin la teatru, din proprie inițiativă; teatrul este acum pentru ei o necesitate. A devenit, pentru noi toți, un component al vieții noastre spirituale. Ceea ce, desigur, este încă un argument la temelia civilizației socialiste.

— Sînt informat că vă interesați în mod deosebit — și, cînd este cazul, rezolvați feluritele dificultăți inerente — de mișcarea teatrală de amatori. Față cu politica partidului nostru, de urbanizare a așezărilor rurale, credeți

că în viitorii ani vor apărea noi teatre populare în județ ?

— Cum știți și dumneavoastră, amploarea activității artistice amatoare este o consecință directă a dezvoltării bazei materiale a societății noastre. Creșterea bunăstării materiale este însoțită de o creștere a bunăstării spirituale. În mai toate localitățile județului nostru fîmțează lăcașuri de cultură, multe dintre ele foarte bine amenajate. Avem un teatru popular, cu stagiune permanentă, la Lugoj. Rezultatele dobîndite de actorii amatori de aici s-au bucurat de răsunset pe plan național. N-aș putea să precizez dacă în următorii ani vom ajunge să avem și în alte localități teatre populare cu stagiune permanentă. În orice caz, sub conducerea Comitetului județean de partid, Comitetul județean de cultură și educație socialistă se preocupă ca mișcarea artistică de amatori să fie continuă, nu doar legată de perspectiva și împrejurările unor concursuri. Fiindcă, activitatea artistică a amatorilor nu și-ar putea împlini menirea de a contribui la înfrumusețarea personalității umane, dacă s-ar desfășura sub forma unor cicluri de manifestări ocazionale și nu ca o formă permanentă de autoeducație.

— În actuala etapă, partidul a cerut scriitorilor să-și îmbogățească mesajul operelor și să-și însușească eforturile în direcția semnificativă și generoasă a unei epopei naționale. La Timișoara există o Asociație a scriitorilor. În ceea ce ne privește, am observat cu plăcere că o seamă dintre ei se îndreaptă către dramaturgie. Cum apreciați dumneavoastră sprijinul pe care-l acordă scriitorii timișoreni mișcării teatrale profesionale și de amatori din județ ?

— Într-adevăr, există la Timișoara, și fîmțează cu bune rezultate, Asociația scriitorilor. Comitetul județean de partid se întîlnește, periodic, cu scriitorii noștri. Noi așteptăm de la creatorii de bunuri spirituale, și îi sprijinim ori de cîte ori este nevoie, ca operele lor să servească interesele poporului, să cînte frumusețile patriei, realizările din anii socialismului, faptele oamenilor acestei țări. Pe aceeași linie, am pus în discuție și sarcinile ce revin Asociației scriitorilor din Timișoara în legătură cu elaborarea epopeii naționale.

Așa e, scriitorii timișoreni și-au îndreptat atenția și asupra teatrului. Multe dintre manifestările teatrale profesionale și de amatori din județ le datorăm textelor lor, uneori de netăgăduită valoare. Sigur, lăsăm pe sea-

ma conștiinței lor profesionale, a afinității lor artistice, apropierea de teatru. Ceea ce aș dori să subliniez, însă, încă o dată, este că noi așteptăm de la scriitori, și nu numai de la artiștii care-i întrușchipează pe scenă, o orientare ideologică cât mai fermă, cultivarea sentimentului înălțător de jubire a tre-

cutului și prezentului poporului român, a dragostei pentru patria socialistă, relevarea faptelor semnificative ale omenilor de azi, într-un cuvânt, curajul de a aborda pieptiș marile teme umane, legate de lupta pentru afirmarea noului, a ideilor celor mai scumpe omenirii.

DUMITRU PEDA

Președintele Comitetului județean de cultură și educație socialistă Timiș

ÎNDRUMARE ȘI COLABORARE

— Vă rugăm să ne vorbiți despre direcțiile și modul în care acționează instructorii Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, în vederea stimulării activității teatrale în județ.

— Se știe că județul Timiș este unul dintre județele cu mare potențial în domeniul vieții culturale, în general, inclusiv în cel al activității teatrale. La Timișoara ființează (în afara teatrului liric) trei teatre dramatice — respectiv Teatrul Național, Teatrul Maghiar de Stat, Teatrul German de Stat; alături de ele, pentru publicul „mic“, activează teatrul de păpuși (cea de-a patra instituție teatrală profesionistă din Timișoara); și la acestea se cere adăugat numărul însemnat de formații de teatru de amatori de pe întreg cuprinsul județului; între ele, un loc proeminent îl ocupă Teatrul popular din Lugoj, cu un repertoriu bogat și cu activitate bună la sediu și în deplasări. Alături de Teatrul popular din Lugoj, aș mai aminti, fără teamă de a greși în clasificări, o seamă de alte teatre de amatori, de ținută, cum sînt cel din Buziaș sau cel din Sinnicolaul Mare, ca să pomenesc de cele mai bune. În general, la noi în județ, s-a înnoțătenit de mulți ani o foarte mare încredere în arta teatrului de amatori. La ora actuală, putem număra aproape cincizeci de formații teatrale de amatori în sistemul așezămintelor de cultură din județ. Unele dintre aceste formații s-au remarcat în diverse ocazii — concursuri județene și naționale. Bunăoară, teatrul din Buziaș, în 1973, a fost distins, la Concursul național al formațiilor artistice de amatori, cu medalia de aur. Cu aceeași medalie a fost de două ori distinsă formația de teatru de păpuși din comuna Dumbrava. La diferite niveluri ale concursurilor, au fost, firește, prețuite și alte formații, distincțiile respective consemnînd etape valoroase în dezvoltarea formațiilor despre care discutăm.

Mai e oare nevoie să amintim că teatrele de amatori din județul Timiș sînt puternic angajate pe linia indicației conducerii de partid și de stat, de a promova un repertoriu de un nivel politico-ideologic ridicat, de a contribui prin spectacole de cît mai bună calitate artistică la opera de educație a conștiințelor și, deci, la stimularea efortului general constructiv din țara noastră, în vederea edificării societății socialiste?

În ceea ce privește gradul de preocupare a activului de cultură din județ pentru teatru, în special, cred că rezultatele sînt în bună măsură cunoscute prin intermediul presei scrise și vorbite; și cred că aceste rezultate sînt elocvente. Aproape că nu există instructor al Comitetului județean de cultură și educație socialistă care, în afară de însărcinările sale de fiecare zi, să nu aibă în atenția sa cîteva formații de teatru de amatori, cel puțin, sub raportul îndrumării acestora către un repertoriu contemporan, care să îmbrățișeze problematica societății în care trăim.

Aș scoate în relief, în această privință, strădanile depuse de activiștii Centrului județean pentru îndrumarea creației populare și a mișcării artistice de amatori. În jurul acestui centru se grupează un foarte numeros activ din afară; mă gîndesc, bunăoară, la cei care lucrează la Școala populară de artă, la cadrele didactice de toate gradele, în primul rînd din învățămîntul general și liceal, din rîndul cărora se recrutează cei mai mulți instructori ai formațiilor de teatru de amatori. Remarcăm cu această ocazie că, și din punctul de vedere al atașamentului față de arta teatrului, ca atare, realizăm o bună colaborare cu Inspectoratul școlar județean.

— În legătură cu colaborarea de care vorbești adineaori; cred că acc-

lași lucru îl puteți afirma și despre relațiile ce le întrețineți cu comisiile de cultură ale sindicatelor.

— Cu sindicatele organizăm în comun concursurile teatrale sau atingând alte domenii de specialitate. Împreună le inițiem și le îndrumăm, împreună urmărind realizările destinate a intra în competiții. Tot împreună constituim juriile de selecție; într-un cuvânt, ne constituim într-o activitate unitară, pe baza unui plan unic de activitate, pe care îl întocmim și-l urmărim, atât pe tot parcursul anului cât și pe etape trimestriale sau lunare. Ca să dau un exemplu: cunoscuta acțiune Zilele teatrului de amatori, am realizat-o în strînsă colaborare, coordonându-i fazele. Inițiată de Consiliul Culturii și Educației Socialiste, această acțiune se află acum în finala județeană, cînd urmează a fi stabilite cele mai bune formații (atît cele aparținînd așezămintelor culturale, cît și cele îndrumate direct de sindicate).

— Să ne întoarcem la colaborarea Comitetului județean de cultură și educație socialistă cu Inspectoratul școlar județean. Aveți în vedere — dacă nu e prea mult spus — o pepinieră de viitori actori, în rîndul actualilor pionieri și școlari. În ce măsură, în descoperirea talentelor respective, sînt implicați actorii celor patru teatre profesioniste din Timișoara ?

— Actorii teatrelor noastre profesioniste lucrează cu teatrul școlar.

— Despre existența căruia, în județul dumneavoastră, nu mi-ați pomenit.

— Într-adevăr. Este o experiență încă ne-generalizată în țară. Teatrul școlar nu are un sediu propriu; nici nu s-a pus, deocamdată, problema oportunității unui sediu propriu. Repertoriile sale sînt valorificate fie pe scena Teatrului Național, fie, mai modest, pe chiar scenele sălilor de festivități ale școlilor și cluburilor din Timișoara.

Dar să revin la întrebare. Actorii teatrelor noastre profesioniste sînt foarte buni pedagogi. O putem spune fără reticență. Do-vadă, spectacolele actorilor-copii. Realmente, în teatrul școlar se manifestă, la ora actuală, un climat de inițiere și consolidare a unor viitoare personalități actoricești. Aș mai pomeni un fapt elocvent în cadrul colaborării teatrelor cu învățămîntul: la Liceul pedagogic din Timișoara, unde elevii se inițiază în frumoasa, dar și atât de dificilă profesie de învățător, care implică, în zilele noastre, și nu numai acum, o cunoaștere serioasă a muncii de răspîndire a culturii la sate, actorii profesioniști țin cursuri care vizează formarea viitorilor învățători și ca virtuali instructori ai formațiilor de teatru de amatori.

— Există în Timișoara o bine precuită Asociație a scriitorilor. Neîndoios că printre membrii acestei asociații se numără și dramaturgi. Colaborarea lor cu teatrele profesioniste este organizată de Comitetul județean de cultură și educație socialistă, sau acești dramaturgi sînt solicitați spontan de către teatre ?

— Creația dramaturgică locală se bucură de o reală recunoaștere în mișcarea teatrală din județ. În promovarea ei putem vorbi și de o colaborare a noastră, directă, cu creatorii, și de o colaborare — aș spune, și mai directă — cu instituțiile de teatru profesionist. Avem, astfel, în portofoliul repertorial din ultimii ani, cîteva lucrări care s-au distins: Pîinea nebulilor de Hans Kehler jucată de Teatrul German, cu mult succes, și la sediu și în deplasare (firește, și la Jimbolia, unde, dealtfel, se și petrece acțiunea piesei).

— E vorba despre cei șapte antifasciști executați de armatele germane, în retragere, în timpul celui de-al doilea război mondial...

— Da. Repet, s-a dovedit o piesă de mare succes. Alături de ea sînt vrednice de pomenit alte două scrieri dramatice; ele sînt datorate scriitorului Aurel Ardeleanu, care lucrează și ca instructor la Centrul județean pentru îndrumarea creației populare și a mișcării artistice de amatori. Este vorba de piesa, și ea foarte bine primită de public și critica teatrală, Coroană pentru Doja, jucată cu trei-patru ani în urmă, pe scena Naționalului. Și este, apoi, vorba de un documentar dramatic, pus în scenă acum doi ani, tot pe scena Naționalului, documentar, dar și parabolă, care abordează lupta în ilegalitate a comuniștilor bănățeni, în preajma și în timpul pregătirii Insurecției naționale antifasciste armate. Lista ar putea, și ar merita, să fie citită în continuare.

— Dacă Editura „Facla“, bănățeană, prin excelență, care și-a definit bine personalitatea în cei cîțiva ani de la înființare, și-ar propune un volum antologie de teatru, cu autori locali...

— ...ar putea realiza o carte foarte interesantă, reprezentativă — dacă nu în întregime și de cel mai înalt nivel — incontestabil, de natură să devină un important catalizator în procesul de afirmare a personalității dramaturgilor timișoreni. Mă gîndesc la scriitorii consacrați din raza Timișoarei, cărora le solicităm piese în trei acte (necesare teatrelor profesioniste), dar și piese într-un act (cu deosebire, necesare formațiilor de amatori).

— Cum vedeți, în perspectivă, dezvoltarea în continuare a mișcării teatrale în județ ?

— Nu ne gândim la înmulțirea cu orice preț a numărului formațiilor de teatru. Ne interesează, în primul rând, asigurarea în continuare a unui repertoriu valoros, a unor spectacole de înaltă ținută artistică și, prin acestea, ne interesează eficiența în efortul de educație civică și estetică, de sensibilizare a exigenței critice, în rîndurile largi ale publicului nostru în permanență primenire. Aceste deziderate sînt, dealtfel, înscrise în programul ideologic al partidului.

— Stagiunea teatrală este asigurată numai cu forțe locale sau aveți contacte și cu creatori de la alte teatre din țară ?

— La Timișoara, stagiunea este asigurată

de... timișoreni. Trăim, și din punct de vedere artistic, prin forțe proprii. Ceea ce nu înseamnă că sîntem niște izolați. În județul nostru vin să se producă — și sînt călduros întîmpinate — trupe profesioniste din Arad, din Reșița, din București, din Oradea, nu de puține ori, în cadrul turneelor pe care acestea le întreprind prin A.R.I.A. Fără îndoială, acțiunea e reciprocă. Multe județe din țară găzduiesc, la rîndul lor, trupele noastre de teatru. În această direcție, a „ieșirilor“ de la sediu, nu v-am spus, dar cred că este foarte important faptul că noi realizăm în localitățile județului (acelea care dispun de o bază materială adecvată) stagiuni permanente ale teatrelor profesioniste din Timișoara. Este o inițiativă care a recoltat bune rezultate și în concretizarea ei ne gândim să mergem și în viitor, pentru a satisface pretențiile crescînde ale publicului din afara Timișoarei.

LUCIA ZAMFIR

vicepreședintă a Comitetului județean de cultură și educație socialistă Timiș

RELAȚIILE CU PUBLICUL

— Impresia noastră este că aici, la Timișoara, ca și în localitățile din județ, aveți un public credincios, cu șanse mari de a fi larg reprezentat numeric. Care este...

— Vreți să mă întrebați dacă există vreun secret în toată această realitate. Nu e chiar un secret. Da, publicul nostru de teatru, setos de nou, este un partener credincios actorilor, îi urmărește cu interes de la an la an, de la spectacol la spectacol, îi cunoaște foarte bine, îi înțelege în nereușite, socotindu-le înfrîngerii de moment, îi îmbrățișează, în general, pentru evoluțiile lor demne de exclamații admirative. Între teatrele profesioniste și teatrele de amatori, pe de o parte, și marele public, de la orașe și sate, pe de altă parte, s-a creat asemenea legătură, încît putem vorbi de constituirea unei structuri bine cristalizate, în care elementul teatru și elementul public de teatru sînt părți constitutive.

Relația cu publicul se consolidează pe

suportul spectacolului. Dacă spectacolul este bun, șansele sporirii numărului de spectatori sînt mai mari. Dar în primul rînd trebuie să existe spectacolul. Spun să existe, pentru că se mai întîmplă (ni s-a întîmplat și nouă) ca unele spectacole anunțate în deplasare să fie contramandate. Și iată o componentă din relația teatru-public ...dizolvîndu-se. Vă asigur însă că teatrele noastre își privesc în general cu seriozitate nobila obligație care este prezența în localitățile din județ. De pildă, Teatrul Național realizează stagiuni permanente și semipermanente la Lugoj, Făget, Buziaș, Sînnicolaul Mare, Receaș, Gătaia, Giacova, Lovrin, Jimbolia, Periam, Dudeștii Vechi. Teatrul German de Stat este prezent în Reșița, Arad, Lugoj, Sînnicolaul Mare, Jimbolia, Deta, Sîntana, Giacova. Teatrul Maghiar de Stat are stagiune permanentă în Lugoj, Reșița, Deta, Tormac și stagiune semipermanentă în Bodo, Jimbolia, Gătaia, Dumbrava. Cît despre Teatrul de păpuși, acesta efectuează turnee de lungă durată în aproape toate localitățile

din județ, conform unui program stabilit trimestrial.

Relațiile cu publicul se consolidează, apoi, în chiar cadrul procesului de producție al teatrelor. În analizele de producție, consiliile largite ale instituțiilor cuprind, alături de membri ai Comitetului oamenilor muncii, și reprezentanți ai vieții cultural-artistice din instituțiile și întreprinderile județului.

— Vin la rind, fără îndoială, acele formule consacrate și verificate de viață, în ceea ce privește eficacitatea: întâlnirile colectivelor teatrale, în afara spectacolelor, cu publicul larg...

— Desigur. Dar să nu uităm, înainte de ele, spectacolul urmat de dezbateri. La Teatrul Național din Timișoara există deja o bună tradiție în această direcție. Apoi, legătura dintre teatru și învățământ, legătura care, în ciuda carențelor organizatorice, este în măsură ca, pe baza experienței acumulate, să devină o formulă eficace de corelare a spectacolului cu procesul de învățământ. Sub genericul „Teatrul și catedra”, Teatrul Național încearcă conjugarea eforturilor sale cu cerințele generației tinere din școli generale și licee. Să nu uităm nici spectacolele-lecție din cadrul Teatrului Maghiar de Stat, organizate

în special cu studenții (pe cicluri de istoria teatrului). S-ar cuveni consemnată, în sfârșit, activitatea așa zisă de studio, a teatrelor; e vorba de acțiuni prin mijlocirea cărora publicul e poftit, printre altele, să fie părtaș, deopotrivă cu teatrele, la animarea unor momente jubiliare (Ziua internațională a femeii, comemorarea Radnoty Miklos etc.). Ancorate în fluxul evenimentelor, al actualității, teatrele subliniază printr-un gen bine conturat — montajul literar și literar-muzical — aniversări și comemorări, sărbători ale culturii noastre pe plan național. ● activitate curentă, programată trimestrial în toate instituțiile teatrale, sînt și manifestările teatrelor în întreprinderi. Ele au în vedere, prin formele lor relativ variate, să sporească în plan afectiv apropierea necesară a tuturor categoriilor de oameni ai muncii de pulsul teatrului.

Pornim de la premisa că prin cunoaștere, ce se stabilește în afara scenei, între actori și public, se naște o necesară comuniune de interese în procesul complex educativ.

— Și n-a rămas nimic nereșolvat, relativ la public?

— Ba da: participarea publicului la elaborarea repertoriilor. E un deziderat încă neîmplinit. Dar nu de neîmplinit...

NIKOLAUS BERWANGER

Președintele Consiliului oamenilor muncii de naționalitate germană din județul Timiș

PROFILUL ȘI LOCUL UNUI COLECTIV

— Care e locul pe care-l ocupă teatrul în limba germană din județul Timiș?

— Teatru în limba germană se joacă în județul nostru de mult; cam din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Dar primul teatru german de stat a luat naștere, pentru istoria populației germane din România, în anii puterii socialiste, în 1953. Și trebuie să subliniez că acest ansamblu, încheiat (și activ) de peste două decenii, își manifestă personalitatea nu numai în județul nostru ci pe întreg ținutul Banatului, adică și în județele Arad și Caraș Severin. Apoi, această instituție este singurul teatru german de stat din lume, aflător pe teritoriul unei țări unde limba germană nu este limba oficială a statului respectiv. Adaug că, pe lângă turneele întreprinse în București, teatrul nostru vi-

zitează și multe alte orașe principale din țară. Ne cunoaște și străinătatea; ne-am bucurat de prețuire chiar la Weimar, în orașul lui Goethe, cu Urfaust-ul marelui scriitor, montat pe scena noastră.

— După această sumară fișă biografică — unele detalii despre ansamblul teatrului.

— Numără peste 30 de actori (în special cei tineri, absolvenți ai Institutului de teatru din București, clasa germană), și un regizor permanent, Dan Radu Ionescu (care este totodată și un sirguincios animator al vieții culturale din județ). Lucrăm însă și cu regizori colaboratori, aparținând altor teatre din țară sau de peste hotare. În momentul de față, pune în scenă la noi o piesă de Nestroy maestrul emerit Mauriceu Sekler, de la Teatrul Evreiesc din Capitală. În curînd,

va veni un regizor din Republica Democrată Germană ; Ion Olteanu de la București își continuă și el frumosoasele colaborări din anii trecuți.

— Ce profil repertorial are în vedere teatrul german ?

— Repertoriul teatrului german nu diferă în esență de repertoriul celorlalte instituții similare din țară ; bineînțeles, există o anumită specificitate care-l delimitează. Abordăm teme din actualitatea imediată și preferăm, alături de scrierile dramaturgilor consacrați ai țării, piesele scrise de autori germani din România. Traducerile sînt realizate de scriitorii locali. Unele sînt remarcabile. Mă refer mai ales la tălmăcirile din clasicii dramaturgiei românești (Chirița la Iași a lui Alecsandri s-a bucurat de un mare succes la Timișoara. Nu mai vorbesc de D-ale carnavalului și mai ales de O scrisoare pierdută, care au sunat perfect nemțește și pe scena teatrului german). Dintre autorii de teatru german din România l-aș menționa pe Hans Kehrler, pentru Piinea nebunilor, pe textul căruia s-a construit un excepțional spectacol politic. Acțiunea se petrece imediat după 23 August 1944, aici în Banat, și ridică o problemă specifică naționalității germane din România. E vorba de căsnicie, de același autor, este o savuroasă comedie cu care teatrul german a dat peste 150 de spectacole într-o stagiune. Succesul ei este datorat, credem, și faptului că, deși scrisă în germana literară, piesa a fost rostită pe scenă în dialectul șvabilor timișoreni. Nu încapе îndoială că și repertoriul universal — și cu deosebire cel al clasicilor germani — stă în atenția noastră, încît, relativ la repertoriu, putem afirma că ne străduim să-l întocmim, întotdeauna, prin prisma unei ideologii umaniste și cu precădere a ideologiei marxist-leniniste, a Partidului Comunist Român.

Aș dori să subliniez că Teatrul German joacă de trei ori pe săptămînă la sediu, în Timișoara, și de patru ori pe săptămînă în județ. În felul acesta credem că stimulăm nu numai opțiunile către teatru ale unui public din ce în ce mai numeros, dar și activitatea formațiilor teatrale de amatori. Stimulul nostru este, în această privință, cu atît mai util, cu cît treizeci de atari formații se remarcă, doar în județul Timiș, printr-o activitate permanentă, nu numai cu piese

într-un act (secția germană a Teatrului popular din Lugoj, de pildă, atacă prin excelență piesa în trei acte). De piese într-un act pentru amatori nu ducem lipsă. În afară de cele traduse, revin la scrierile lui Hans Kehrler ; una din ele — Mireasa cu mașină — s-a jucat și în limba română în vreo două sute de cămine culturale. Sprijinim și un autor, ca să zic așa, ieșit din comun : un țaran, membru cooperator, din comuna Comloșul Mic. Recent a fost aplaudat pentru premiera celei de a treia piese. Țaran prin munca sa de zi cu zi — lucrează în ferma legumicolă — el scrie mai ales comedii. De mare succes. L-am cunoscut în urmă cu cîțiva ani. Scria texte pentru formația teatrului de amatori a comunei. Ne-a citit prima lui piesă. Cu foarte puține intervenții, lucrarea a fost îmbrățișată și apoi jucată de mai multe formații de amatori. El, fericit de succes, a perseverat. I-au fost jucate alte două piese. Este autodidact ; are numai studii elementare. Și scrie despre oamenii cu care trăiește laolaltă și cu care lucrează în cooperativa agricolă.

Sigur că seria dramaturgilor germani din județul Timiș e mai bogată. Cîțiva au fost distinși cu premii în concursurile naționale.

Dar să revenim la repertoriu. Vreau să menționez că repertoriul Teatrului German se cere structurat, în chip variat și în funcție de publicul — divers — căruia i se adresează. Așa fiind, trebuie să ținem seamă, în fiecare stagiune, de spectatorii-copii (și să le consacram o lucrare aparte), ca și de spectatorii dornici de divertisment pur și simplu (și să ne gîndim la formațiile teatrului de estradă). Ținem apoi seama de faptul că germanii din Timișoara merg la toate cele trei teatre, întrucît cunosc la fel de bine și limba română și limba maghiară (după cum, la rîndul lor, mulți români merg la Teatrul German). Deci, repertoriul nostru se cere alcătuit și în funcție de repertoriile celorlalte două scene prietene. Relațiile noastre cu aceste scene sînt complementare și în perspectiva programării spectacolelor. Ceea ce determină, nu o dată, premiere organizate în afara orașului de reședință.

Se ivesc, desigur, ca oriunde, și impedimente. Ne semnificative, și pe care, în general, le depășim. Dovadă : viața teatrală din Timișoara cunoaște în ultimii ani o amploare fără precedent.

MARIA PONGRACZ

vicepreședintă a Comitetului județean de cultură și educație socialistă, secretară a Consiliului oamenilor muncii de naționalitate maghiară din județul Timiș

PROFESIONIȘTI ȘI AMATORI: ACELEAȘI OBIECTIVE ARTISTICE

— Sub ce forme se manifestă teatrul în limba maghiară în județul dumneavoastră ?

— Pe aceste meleaguri, teatrul în limba maghiară, la fel cu cel în limba română și în limba germană, are o foarte bogată tradiție. Faptul se resimte, îmbucurător, astăzi, prin existența — alături de Teatrul Maghiar de Stat și de secția maghiară a Teatrului popular din Lugoj — a unui mare număr de formații artistice de amatori, ceea ce, fără o tradiție adine înrădăcinată, nu ar fi fost, desigur, posibil.

Teatrul Maghiar de Stat a fost înființat după Eliberare. Este unul din cele șase teatre maghiare din țară. El își arogă, însă, un profil propriu, în funcție de publicul timișorean, prin excelență poliglot, și care beneficiază astfel de toate cele trei teatre, respectiv, român, german și maghiar. Acest public cu mai multe valențe lingvistice influențează direct alegerea repertoriului în limba maghiară; el nu poate fi tangent cu cel de la Teatrul German sau cu cel de la Teatrul Național; ar însemna să nu se țină seama de elementul nouate. Presa de specialitate apreciază colectivul Teatrului Maghiar din Timișoara ca fiind unul din cele mai bune, el numărând, în rândurile sale, actori de talie națională cum sînt: Fabian Ferencz, protagonist al mai multor filme românești; Sinka Karoly, prețuit și el și în cinematografia românească; apoi noua generație de actori — cei stabiliți în Timișoara în urmă de cinci-zece ani, ca și absolvenții mai proaspeți ai Institutului de teatru din Tg. Mureș. Din păcate, nu aceiași lucru îl putem spune despre regizorii timișoreni ai teatrului nostru. Așa fiind, teatrul nostru nu depășește nivelul corectitudinii și nu poate deocamdată decît aspira la creații-eveniment. Deocamdată nu ne putem mindri cu mari — și permanente — succese, dar nici nu ne putem plînge că am recoltat mari eşecuri. Plutim.

— Dar teatrul amatorilor ?

— Să ne oprim mai întîi la secția maghiară a Teatrului popular din Lugoj. E un teatru foarte tînăr. A fost înființat abia acum

trei ani. Totuși, a obținut cu lucrări contemporane, în limbile română și maghiară, justificate prețuiri, atît pe plan local cît și pe plan național. Dovadă, premiile pe țară cu care a fost distins.

În fiecare comună cu populație maghiară e activă și cite o formație de teatru de amatori. Este, poate, genul artistic cel mai îndrăgit de amatori. Actorii profesioniști de la Teatrul Maghiar din Timișoara instruiesc respectivele trupe. Dar — este o realitate comună tuturor județelor — de multe ori, un învățător sau un alt pasionat al Thaliei, se ocupă îndeaproape (și cu real succes), de organizarea și înțelegerea expresivă a punerilor în scenă.

Rămîne încă să se afirme mai puternic orientarea repertoriului la teatrele de amatori. În anumite perioade apar informații călăuzitoare privind lucrările vrednice a fi luate în considerație; dar, practic, se întîmplă că formația de amatori se oprește asupra cite unui text găsit la bibliotecă (la biblioteca sătească, desigur) în mai multe exemplare, iar instructorul județean se pomeneste cu acel text — depășit adesea în substanța lui, de realitățile estetice și problematice ale zilei — pus deja în scenă sau ajuns într-o fază avansată. Nu sînt, firește, lucrări dăunătoare, dar nu sînt nici de actualitate, cum s-ar cere, mai ales, unui teatru practicat de amatori. Nu au, așadar, nici stringența politică (și educativă) necesară.

Consiliul oamenilor muncii de naționalitate maghiară, care a avut un rol important și la înființarea secției maghiare a Teatrului popular din Lugoj, a inițiat, de aceea, împreună cu reacția ziarului „Szabotzo“, încă de acum patru ani, un concurs destinat stimulării echipelor de amatori în promovarea textelor de inspirație contemporană. Rezultatele n-au întîrziat să apară. Au participat, la ultimul concurs, 18 formații: dintre ele, formația de la Dumbrăvița s-a reliefat cu o piesă, scrisă de un autor timișorean, despre viața luptătorului ilegalist Szabo Arpad. Apoi, la Festivalul național de teatru studentesc (ultima ediție), formația de amatori-studenți a fost distinsă cu premiul I pe țară, tot în baza unei lucrări aparținînd unui autor timișorean.

Centrul județean pentru îndrumarea mișcării artistice de masă editează, de altfel, anual două-trei tălmăciri din autorii români și germani timișoreni. Încut, piese într-un act am început să avem; rămîne să le vedem cît mai des prezente în repertoriul formațiilor de amatori.

ELENA SIMIONESCU

actriță, secretara organizației de bază P.C.R. de la Teatrul Național din Timișoara

CALITATE ȘI PROFESIONALITATE

— Teatrul Național este o mai veche cunoștință a cititorilor noștri. De aceea, nu la istoricul acestei instituții timișorene, de asemenea înființată în anii puterii socialiste, am dori să ne oprim, ci la activitatea din ultimul an. De ce? Pentru că se pare că, după cîteva stagioni, ca să zic așa, stagnante, abia în aceasta din urmă a avut loc un fenomen de redresare, de reînvișorare a ansamblului dumneavoastră. Procesul acesta de „însănătoșire” va continua, desigur. Stagiunea actuală s-a remarcat prin calitatea repertoriului și prin calitatea unor premiere. Vă rugăm să vă opriți asupra lor, atît din punctul dumneavoastră de vedere, cît și, dacă se poate, reformulînd analizele Comitetului oamenilor muncii din teatru.

— Analizele au relevat în primul rînd ritmicitatea producției noastre de spectacole. Premiere prezentate de la 1 iulie 1975 (Viforul de Barbu Ștefănescu Delavrancea, Discipolul diavolului de G. B. Shaw, Comedie de modă veche de A. Arbuzov, Dosarul Andersonville de Saul Levitt, spectacolul de poezie Dorule, călătorule), au restabilit adevărul că, în fond, trupa de actori este valoroasă, că ea se poate comporta la înălțime atunci cînd în rîndurile ei colaborează ocazional personalități ale teatrului românesc contemporan, că tinărul regizor Ioan Ieremia este de pe acum un nume, prin însăși profesionalitatea și creativitatea cu care se afirmă. Spectacolul Dosarul Andersonville, pus în scenă de Ioan Ieremia, cu scenografia Emiliei Jivanov, a fost socotit cel mai bun spectacol al stagiunii noastre. Personajele principale sînt bine conturate și dirijate, spectacolul are o tensiune reală, întreținută de evoluția semnificativă a actorilor Gheorghe Leahu, Ioan Cocieru, Gheorghe Stana, Ștefan Mării, Miron

În ceea ce privește publicul, personal cred că publicul de la sate este nespuse de entuziasmat, receptiv și vădînd o netăgăduită dragoste față de arta scenei. Comunele Dorna, Becaș sau Dumbrava sau orașelele mici, cum sînt Jimbolia, Deta, Lugoj, sînt nu din întîmplare mult frecventate, deopotrivă de actorii profesioniști ca și de amatori.

Șvăgău, Daniel Petrescu și Valentin Jurăscu. Nu mai puțin importantă, ba chiar remarcabilă este socotită prezența actriței Eugenia Crețoiu, într-un așa zis rol de figurație.

— Nu mi-ați spus nimic despre spectacolul cu Viforul lui Delavrancea, de asemenea pus în scenă de Ioan Ieremia.

— Acest spectacol a deschis stagiunea, în septembrie, anul trecut. Opinii despre Viforul? A fost socotit un spectacol interesant, în special în propunere, dar nefinalizat și asumîndu-și unele momente inexpressive. Rezolvate în mare, dar nu în detaliu, relațiile între personaje se opresc uneori la o soluție strict logică, netransfigurată artistic. Totuși, acest spectacol constituie, potențial, o realizare colectivă. A fost remarcată evoluția actorilor Gheorghe Stana și Mircea Belu. Cu Viforul, teatrul nostru a fost prezent la Festivalul de artă teatrală de la Iași, unde, deși n-am obținut trofeul, ne-am rodat pentru viitoarele competiții. Ioan Ieremia are frumosul obicei de a-și urmări în continuare spectacolele și de a le retușa, în sensul nobil al cuvîntului, ori de cîte ori logica spectacolului o cere.

— Ați semnat, alături de Mihai Berechet, regia spectacolului Comedie de modă veche, spectacol care a făcut să crească prestigiul Teatrului Național din Timișoara în fața publicului.

— La acest spectacol, a cărui premieră a avut loc în decembrie, au participat, pe lingă cei doi valoroși actori ai teatrului nostru, Viorica Cernucan și Radu Avram, patru colaboratori de prestigiu: Mihai Berechet de la Naționalul bucureștean, Henry Mălineanu, Virgil Miloia și Francisc Valcay.

— Ați avut în planul de muncă șapte premiere, au fost realizate opt. Mă refer la anul 1975. Totuși, numărul de spectacole și de spectatori nu este cel planificat.

— Nu a fost realizat planul pe 1975 la spectacole și spectatori pentru că sala de la sediu a teatrului a fost indisponibilă o lună de zile (13 octombrie — 13 noiembrie), când a fost montată noua orgă de lumini. Deplasările efectuate de trupă nu au compensat lipsurile de la sediu. Chiar deplasările nu au fost efectuate sută la sută, privind anumite localități de spectacole de teatru. Este una din problemele care trebuie să rămână în atenția noastră în acest an. Sigur, planul de încasări a fost îndeplinit și depășit, dar nu acesta este scopul principal al teatrului nostru.

— Ce s-a întreprins pentru actorii înșiși ?

— Vă referiți la bunăstarea lor materială... În primul rând, toți oamenii teatrului nostru

au problema spațiului locativ rezolvată. Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă ne-a sprijinit efectiv în această direcție.

În cea de-a doua jumătate a anului care a trecut, Comitetul oamenilor muncii a înaintat propuneri pentru promovarea unor cadre artistice în grade profesionale superioare. Aceste propuneri au fost aprobate de forurile tutelare. La ora actuală avem 12 actori gradul I, 14 actori gradul II, 10 actori gradul III. Ambii pictori sînt încadrați la gradul I. Este o situație puțin obișnuită în celelalte teatre din țară.

Aș adăuga faptul că, începînd cu 1 noiembrie 1975, au fost aplicate noile retribuții tarifare, ceea ce și pentru actori a însemnat o creștere a salariului cu peste zece la sută.

Trupeii de actori i s-a acordat, deci, înțelegerea cuvenită, ca, dealtfel, întregului personal al teatrului. Rămîne ca producția de spectacole să dovedească o reală strădanie a noastră a tuturor pentru calitate, singurul mod de a respecta spectatorul.

IVO MUNCIAN

scriitor sirb, membru al Asociației scriitorilor din Timișoara

DEBUTANT ÎN TEATRU

— Formația de teatru în limba sîrbă a Casei municipale de cultură din Timișoara se află în faza finală a repetițiilor cu piesa Dumneavoastră de teatru intitulată Hora. Ce v-a determinat să abordați teritoriul dramaturgiei ? Întreb, fiindcă pînă acum ați publicat patru volume de versuri și un volum de proză...

— Teatrul este, totuși, o pasiune a mea ; ca, dealtmînteri, a tuturor ...timișorenilor. Cum știți, în județul nostru există o vastă mișcare teatrală de amatori, ceea ce vine, desigur, în sprijinul afirmației mele. Sînt două formații de teatru în limba sîrbă. Una, pe lângă Casa municipală de cultură ; cealaltă, în cadrul Studioului „Thalia” al Casei de cultură a studenților. Am urmărit îndeaproape activitatea acestor formații și am fost ispăsit să mă exprim și în teatru. Și iată-mă debutant în lumea teatrului.

— Ce problematică abordează piesa ?

— Aduce în scenă cîteva secvențe din epoca luptei în ilegalitate a comuniștilor din Banat. Piesa se repetă în regia lui Gioka Jupunski, unul din principalii animatori ai mișcării teatrale de amatori în limba sîrbă la Timișoara.

— Veți persevera în poezia dramatică ?

— Am de pe acum încheiate alte cîteva lucrări — tot într-un act — și destinate tot amatorilor. Cred în mișcarea teatrală a amatorilor, în însemnătatea contribuției lor la vasta operă de edificare a omului nou, constructor al societății socialiste multilateral dezvoltate. Voi mai scrie teatru și pentru că, îmi dau seama, acest gen îmi oferă posibilități complexe de exprimare.

CONTEMPORANEITATEA ISTORIEI ȘI DRAMATURGIA

■ MIRCEA
MANCAȘ

În ampla succesiune de fapte, ale căror relații cauzale determină evoluția istorică a societății în conformitate cu legile ei de dezvoltare, literatura a găsit întotdeauna o inepuizabilă sursă de inspirație, concretizată în producția folclorică și în creația literară cultă. Cunoașterea istorică — vastă și adâncă experiență a popoarelor — a fost, în decursul timpului, un tezaur de „acte“ documentare, pe care trecutul îl pune la dispoziția prezentului, iar mărturia vestigiilor istorice, ce atestă drepturile unui popor în perspectiva istoriei, constituie, de fapt, prelungirea trecutului în prezent. De aceea, descoperirile continue ale arheologilor și istoricilor, care aduc noi dovezi despre permanența poporului român în spațiul traco-dacic carpațo-dunărean, contribuie la întărirea conștiinței contemporane a persistenței noastre istorice în cadrul fruntăriilor apărute cu dirzenie, în cursul desfășurării zbuciumatului nostru destin. Continuitatea de viață, relevată în tradiția și folclorul românesc și explicată în procesul dialectic istoric-social pe linia progresului în lumina luptei de clasă, duce la constatarea că stadiul superior al societății socialiste de astăzi are rădăcini adânci în lupta seculară a maselor pentru libertatea națională și pentru o organizare socială bazată pe dreptate și echitate etico-politică. Și este suficient să ne gândim la sensul mișcărilor de eliberare a popoarelor din secolul al XIX-lea, la imensul ecou al revoluției de la 1848 în principatele române și la consecințele acesteia în istoria contemporană a României, pentru a înțelege baza cuvenirilor ulterioare ale țării în spiritul materialismului filozofic marxist. Astfel, România de astăzi reprezintă încununarea luptei seculare pentru libertate a maselor populare din trecut, reaprinsă în epoca modernă de incandescența momentului revoluționar pașoptist și încheiată prin acțiunea eroică a luptei antifasciste și instaurarea regimului democrației socialiste.

Pe de altă parte, relația istorie-creație literară se definește printr-un act de transpunere a faptului concret, semnificativ în viața social-istorică, pe plan „simbolic“, ceea ce implică o reprezentare cuprinzătoare a trecutului prin esențializarea lui, prin selectarea realizată grație fanteziei și noii interpretări date de autor. Căci — așa cum arăta Aristotel — relația dintre istorie și poezie prezintă nu numai concordanță, ci și o incontestabilă deosebire. În timp ce istoria redă fapte petrecute, poezia imaginează și întâmplări posibile, dar care nu au avut loc în realitate. În același timp, „poezia înfățișează mai mult universalul, pe cînd istoria mai degrabă particularul.“ (*Poetica*, IX, 1451 b). Iar astăzi, mai mult decît în trecut, relația dintre faptul istoric și actualitate se caracterizează printr-o tendință de a găsi elemente comune, de a surprinde esența faptelor și a le descoperi semnificații noi, de a se ridica — în opera literară — la exprimarea metaforică, mai liberă și degajată de realitatea propriu-zisă, fără a-i trăda sensul profund.

Sub acest aspect, remarcăm că faptul istoric reprezentativ, ca și figurile marilor conducători ai popoarelor, nu rămîn în ceata întunecată a vremurilor, acoperite de ougurea timpului, ci sînt rechemate în memoria epocilor ulterioare, în permanenta efervescentă a conștiinței prezentului. Tradiția istorică, cronicile și folclorul au constituit aria întinsă, în care au figurat — în mit, legendă sau baladă — personalitățile istorice legate de procesul formației poporului român, continuator al contopirii daco-romane, plămădit în urma zguduitorii ciocniri dintre două lumi definitiv constituite acum două milenii, ca și citorii de țară și apărătorii ei. Dacă timpul și împrejurările istorice nu au îngăduit, în trecut, valorificarea eposului vechi în mari creații epopeice, încercări de transpunere a istoriei în poezia epică și dramatică nu au lipsit. Heliade, Asachi, Negruzzi, Bolintineanu au fost printre primii care au schițat proiecte de epopee (*Mihaiada*, *Ștefaniada*), în timp ce geniul ominescian a răscolit eposul traco-dac cu aceeași intenție, (*Decebal*, recent pus în scenă de I. Olteanu, alături de momente din istoria Moldovei — *Bogdan Dragoș* în regia lui M. Dimiu). Mai puțin cunoscută e prezența figurii lui Mihai Viteazul (deși cu oarecare inadvertențe față de adevărul istoric) — chiar înainte de afirmarea dramei istorice naționale — în unele creații ale scriitorilor Renașterii: Lope

de Vega, Beu Jonson sau Beaumont și Fletcher (amintiți și la simpozionul de inaugurare a „Săptămîinii teatrului istoric“).

Dramaturgia clasică originală a acordat o atenție deosebită atît evenimentelor excepționale cît și figurilor proeminente ale istoriei naționale, îndeplinind acea acțiune de trezire a conștiinței patriotice în pregătirea momentelor cruciale ale istoriei moderne a României. Cu *Răzvan și Vidra* (prima versiune, *Răzvan-Vodă*, din 1865), în perioada reformelor democratice ale lui Alexandru Ioan Cuza, cu *Despot-Vodă* (fragment dintr-o proiectată trilogie), în anii de consolidare a tînărului stat politic național, cu *Vlaicu-Vodă* și, apoi, cu trilogia istorică a lui B. St. Delavrancea, ca a imbinat exemplul eroic al trecutului cu eroismul luptei prezentului, pentru înfăptuirea actelor fundamentale ale istoriei noastre contemporane. Pe marele ecran al dramaturgiei și teatrului românesc, istoria a fost proiectată cu măiestria și căldura patriotismului nealterat. Ea continuă, astăzi, a fi prezentă tot atît de pregnant în noua dramă istorică, în care apare, într-o lumină nouă, interpretare dialectică a faptelor și autentică evocare a vieții și personalității istorice din trecut. În *Săptămîna patimilor*, în *Petru Rareș* sau *Zodia Taurului*, eroul trăiește, cu fiorul tragic al presimțirii evenimentelor amenințătoare, în ambianța noastră spirituală. Îi simțim drama responsabilității conducătorului pus în grea cumpănă de un destin vitreg, îl vedem în restriștea vremurilor, ca om ce încearcă a desprinde viitorul din prezent, îl urmărîm în acțiunile lui, cu interesul spiritului contemporan, cu experiența secolelor de luptă socială ce i-au urmat. Vechea aură mitică a cedat viziunii realiste, străbătută de înțelegerea materialist-istorică, dar eroul păstrează toate atributele ce îi creează dimensiunea morală, grație căreia își depășește semenii.

A privi cu ochii contemporaneității, în lumina noului umanism, lumea ce aparține secolelor trecute, înseamnă a aduce istoria în prezent, a stabili continuitatea cu epoca noastră, care desăvîrșește premisele eforturilor eroice ale înaintașilor. Dramaturgia nu are azi nevoie de a exalta prin fantezie sau hiperbolă conștiința patriotică a prezentului, căci realitatea faptelor — poetizată doar în măsura realizării artistice și a metaferci inerente — corespunde unui sentiment unanim de solidaritate istorică a poporului român.

Trăim o epocă de afirmare a vitalității naționale, de realizare a visurilor milenare de libertate și dreptate socială într-o societate bazată pe justul echilibru al valorificării umane, în raport cu contribuția fiecărui individ la marea operă a construcției socialismului și la continua întărire a unității morale a maselor. Fiecare zi, fiecare clipă e o nouă mărturie a coeziunii sociale, a eroismului constructiv, care atestă adîncă prefacere revoluționară a conștiințelor, incontestabila adevănată entuziasmă la politica partidului, exprimată pregnant în documentele Congresului al XI-lea. E o etapă de înaltă realizare a destinului istoric al poporului român, pe care spiritul public o înregistrează cu o intensă trăire a prezentului, dar și cu sentimentul solidarității cu istoricele momente de luptă din trecut. Căci istoria nu se identifică integral cu epocile depășite în timp. Ea se extinde asupra prezentului, vibrînd de dlocotul energiei neistovite a constructorilor lumii socialismului.

Istoria rămîne imensul rezervor, din care își scoate creația literară bogatul material al unor opere nepieritoare. Shakespeare a fost geniul care a intuit și exploatat uriașele surse de inspirație ale istoriei mai vechi, punctînd în tragediile sale caracterele esențiale ale epocii elisabetane și transpunînd evenimentele înfățișate în actualitatea spirituală a timpului. Cu marea lor atașament față de spațiul traco-dac, în care s-a zămislit ființa poporului român, Eminescu și Bologa au adus în cîmpul dramaturgiei vechea istorie și mitologie autohtonă. O imensă traiectorie, trecînd prin etapele voievodale ale evului mediu românesc (Vlaicu, Ștefan, Mihai, Vlad Țepeș, Mircea) și înglobînd lupta pentru libertate în epoca modernă (Horia, Avram Iancu, Tudor, Bălcescu) leagă trecutul de prezent în relația dialectică a explicării evenimentelor istoriei noastre. În actele prezentului ce încunună un lung proces istoric, noi descifrăm astăzi înfăptuirea unor aspirații ale trecutului, susținute cu tenacitate, dăruire eroică și spirit de sacrificiu. Lupta antifascistă, cuceririle revoluționare pe calea construcției socialismului intră *direct* în istoria contemporană a țării noastre și ele trebuie să fie prezentate ca atare în teatrul românesc de azi.

Evident, ar fi injust să nu recunoaștem că dramaturgia noastră actuală a transpus în accente emoționante eferescența creatoare a prezentului și a proiectat în imagini convingătoare momentele și chipurile istorice reprezentative. Ea a realizat, nu o dată, o apropiere a trecutului de prezent, astfel că personajele istorice devin — printr-o optică poetică incontestabilă — „contemporanii” noștri. Dar credem că e încă loc pentru o întuire mai sigură și mai directă a continuității evenimentelor cruciale, pentru accentuarea sentimentului de solidaritate cu trecutul, pentru a scoate în evidență — o dată mai mult — cu căldură și pasiune, interferența spirituală a etapelor de succesiune în dezvoltare istorică a poporului român. În acest mod, „detaliul psihologic”, împins uneori la o excesivă analiză, ar face loc confruntării autentice, definind oamenii și faptele lor pe linia „esenței” umane și redînd întreaga semnificație a realității trecute prin prisma interpretării dialectice și a conștiinței revoluționare a contemporaneității.

Un portret curmat

Era dintre acele ființe care n-au nevoie să-și aleagă o profesie, pentru că vocația a-lesese pentru ea. De aci, se vede, categoricul unei înaintări, categorică și continuă afirmare. Toate, ferm decise de o putere limpede, care unește, pe zvicnetul praștiei, punitul de plecare și țelul. Avea prea multă putere ca să se crispeze, să se chinuiască, să gifiie, urmărind parcursul vieții sale scenice. Nu înțelegem, prin aceasta, că a fost ferită de orice întortocheri și adversități, ci că „linia vieții” s-a arătat generoasă, fără acea „sforțare de a se realiza, chinuit și dușman cu sine” pe care Argezi o citea în cartea vocației lui Aristide Demetriad. Purtată de ambiție, ea a ajuns să-și clădească treptele în deplină autoritate.

O fotografie stă înainte-ne, cu trimiterea ei de surprinzătoare sugestie: o verticală mîndru răsucită trimite trena învoaltă a rochiei, prin fusul siluetei, spre strălucirea calm hipnotică a ochilor; e spirala unei ascensiuni în ritmul clarității de parcurs.

Începută, acea spirală, la 13 februarie 1905, pe scena Teatrului Național, în piesa *Gasta-Diva* de Haralamb Lecca, ea se confirmă, încă din 1907, cînd directorul Davila o propune ca societară, apoi, urmîndu-l pe acesta, în întemeierea unui nou teatru: „Compania Davila”, unde triumfă în *Salomea* lui Oscar Wilde. În 1912, își ridică numele la puterea de faimă a unei companii proprii. La inaugurarea stagiunii cu Peer Gynt, Camil Petrescu îi va închina cîteva rînduri de soc: „...d-na Marioara Voiculescu nu e numai un adevărat izvor de energie creatoare, nu e numai interpreta plină de pasiune pe care o cunoaștem. Pare și o îndrăgostită de himerele frumosului «pur», de înălțimea amețitoare a tuturor îndoielilor, a tuturor abstracțiilor în care cei condamnați cred, siliți de o interioară constrîngere”.

Formată la școala lui A. Davila, cea fără „răgete și poze”, care respinge „declamația și bombasticismul” și îmbrățișează „fireșul” unui teatru care-și propune „să dea iluzia realității” — după înseși formulările animatorului —, atacînd un nou repertoriu (Bernstein, Bataille, Ranetti Roman, Oscar

Wilde, Caragiale — Năpasta — Kistemackers, Suderuann, Ibsen), al mobilității psihologice, Marioara Voiculescu va purta, timp de 40 de ani, steagul înflorat și zguduitor al pasiunii pe scena românească. Înzestrată cu un superb temperament, exprimat prin dicțiune în șuvoiul unui glas călit, cu toate vibrațiile incolonate, a dat personajelor o densitate patetică, gravată în puternic relief: „...talentul domniei sale bate cu puterea unui talaz”.

Dar această dezlănțuire, care-i e proprie în întregime, e stîmpărată și eizelată într-un elan: „Marioara Voiculescu pleacă frumos, vine frumos, pasul ei are consistența fumului și dispariția lui. O vezi în dreapta scenei și a și ajuns în stînga ei, s-a strecurat printre genele noastre” (Tudor Argezi). Acest patetism este cel al femeii, al îndrăgostitei, empoi-ul de „grande amoureuse” conținînd tumultul sentimentului și linia lui melodică — traumatism și învăluire, totodată.

La capătul de sus al carierei, prin anii '43, în *Doamna Alving* din Strigoii lui Ibsen, alături de Oswald, jucat de Mihai Popescu, profesoara și actrița se completau pe adunata măiestrie a unui incendiu filtrat, domolit de gîndirea artistică întru totul modernă. Ibsen căpăta soliditatea măsurată a unui clasic rostit cu sculpturală eleganță. Actul I era o lecție de antidemonstrație teatrală, o firească punere de temelii pentru soliditatea cupolei actului III, capabilă să reziste exploziei viscerale, refuzînd, din a-dîncimile maternității, incredibila catastrofă. Cutremurul, prin monumentalitatea nemăsurii, făcea loc în „elasicitate” înjunghierii, elementarizînd starea umană, investind ro-tirea frenetică a nebuloasei în rațiune cosmică.

Agripina, Jocasta, Atosa și întreaga colonadă privesc amuțite spre aceea ce se depărtează cu fața întoarsă de la ele...

Iar noi am fost depozedați de darul ei cel de pe urnă.

Dan Nasta

Interferențe

FLORIAN POTRA

Construcție și istorie

Orice clădire, orice înălțare de zid sau de beton cere o temelie, și orice temelie presupune săpături într-un strat mai vechi decât cel de la suprafață, la vedere. Acest strat vechi conține istorie, chiar dacă n-ar fi vorba decât de o piatră călcată de contemporanii, să zicem, ai pașoptiștilor, sau de un ulcior de pământ ars din care și-au astîmpărat setea oamnei lui Mihai Vodă Viteazul sau, și mai îndepărtați în timp, vecinii lui Burebista, contemporanul de pe meleagurile noastre al lui Iulius Cezar.

De cînd țara, în toate colțurile ei, chiar și cele mai ascunse, s-a preschimbât într-un unic și uriaș șantier simultan, cei care au izbit țărîna cu timăcopul ori au sfredelit-o cu buldozerele, pentru a edifica uzine, palate, școli și locuințe ale zilei de azi și ale zilelor de mîine, au întîlnit mereu și trecutul, istoria, sub forma celor mai diverse mărturii și documente. Și nu doar în centre știute ca așezări omenesti încă din antichitate sau din evul mediu, ci pretutindeni.

Mă gîndesc, astfel, străbătînd într-un sens și în altul finuturile românești, la surprizele arheologice pe care ni le rezervă fiecare săpătură de fundamente. Iată un spațiu unde încrucșarea actualității celei mai vii cu istoria cea mai pietrificată dobîndește trăsături sensibile, evidente, colorate. Și iată, în același timp, tema de activitate nu numai a unei echipe de arheologi sau de repor-

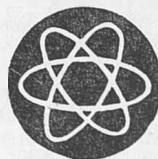
teri, ci și a unor poeți ai condeiului, ai penelului, ai scenei sau ai ecranului: prozatorul, dramaturgul, cineastul, călcîind pe făgașele modernelor excavatoare, agil minuite de muncitori-tehnicieni, sînt întîmpinați de urme ale trecutului, de semne capabile să reînvie o întregă lume, în care lumea actuală să-și întrevadă îndepărtata și profundă rațiune de a dăinui, împlinind o încordată spirală de doruri — din vreme în vreme înăbușite —, de năzuințe spre o meritată fericire.

Acest metru pătrat de țară socialistă, pe verticala căruia, bunăoară, se suprapun, senine, etajele unui bloc elegant de locuințe, trimite, în jos, sub fundații, la veacuri de lacrimi, de sînge, de speranțe, de hotărîți apărare a ființei și limbii naționale, de luptă pentru o rînduită mai dreaptă a societății oamenilor și lucrurilor. Pe toate acestea, cineastul, dramaturgul, prozatorul, au puțința să le cuprîndă deodată, într-o singură „viziune”. Făcînd astfel să vibreze, după cum se știe, însăși marea investitură a artistului: să vadă, să simtă și să înțeleagă dincolo de aparențe, dezvăluind esențe, cărora să li se dea expresie concretă.

Evident că, săpînd temelile întînselor cvartale bucu-reștene de locuit, constructorii nu vor descoperi — așa cum ne-au informat, la începutul anului, ziarele — „fresce inedite de Michelangelo, realizate probabil între anii 1520 și 1530”; dar e

aproape sigur că vor găsi osemînte, unelte și arme ale valahilor care, între 1520 și 1530, dar și cu mult înainte și cu mult după acest deceniu renascentist, s-au opus în fel și chip hăjirii spre leagănul Renașterii a unui alt soi de civilizație decât cea firească europeană. Între frescele rămase pînă în zilele noastre inedite, ca și între teatru grandioasă operă a lui Michelangelo, pe de o parte, și mărturiile istorice ce se dezvăluie și se vor dezvălui la baza noilor zidiri ale Renașterii noastre socialiste, pe de altă parte, există de fapt un subtil, deslușindu-se abia, dar neasemuit de tenace, efectiv, raport de întercondiționare. Mai pe șleau, conștiinței istorice europene trebuie să-i devină limpede că supușii pașnicului Neagoe Basarab și ai lui Radu de la Afumați — de-un leat cu Michelangelo — au trăit și au murit ca să-și apere „nevoile și neanul”, dar, împletind un tainic fîntor de medieri dialectice succesive, și pentru ca incomparabilul florentin să-și poată desăvîrși și capodoperele, la Capela Medici și în Roma eternă, cea cu pistolul salvat aici, pe Dunăre, de la năpustirea calului arăpesc al lui Baiazid.

Sînt medieri și meditații, legături de cauză și efect, la îndemîna poezilor noștri dramatici și cinematografici, care au nobila îndatorire patriotică și internaționalistă de a exprima, în sugestivul limbaj al artei, profundele, aspru trăitele și plăcitele adevăruri ale istoriei naționale românești, în perspectivă de civilizație europeană.

S e m n a l

VIRGIL MUNTEANU

O fabulă

Detașamentul criticilor mărsăluiește în aceeași direcție. Alcătuit, după firea lucrurilor, din oameni mai vîrstnici sau mai tineri, cu structuri diferite, cu opțiuni diverse, detașamentul criticilor de teatru are un singur obiectiv: dezvoltarea mișcării teatrale din România socialistă; cu felul ei definitoriu de factor important și activ în educația comunistă și culturală a societății; cu marile ei succese; cu vremelnicele și inerențele neîmpliniri; în toată amploarea ei; în toată vasta ei diversitate!

Pe direcția de mers, unică și ireversibilă, detașamentul înaintează răsfiat, fiecare jînind pasul după puteri; unii în frunte, bravi și vrednici, mulți mai la mijloc, unii către coadă, cîțiva pe de lături, căutîndu-și încă locul convenit sau rivnit. Repet, pe aceeași direcție de mers. Văd, din locul unde mă aflu, un confrate mai gălăgios ca toți. E mai pe margine, deocamdată, încă nu și-a fixat poziția, sau încă nu și-a găsit-o, dar e grăbit și, grăbit fiind, nu prea atent și nici prea grijuliu cu ceilalți. În vînzoleala lui dezordonată, mai calcă pe cineva pe picior, mai scapă altcuiva un cot în coaste, fără supărare, așa-i la drum, respectul, politețea nu i-au încăput în ranită. Și nici modestia. Și nici alte câteva lucruri foarte necesare. Dar lui nu-i prea pasă, el știe una și bună: zgomotul, fiindcă dacă e zgomot, se aude mai de departe decît sunetul, cit e el de sunet, și el vrea să fie un tip zgomotos, el se vrea auzit oricum. Are o strategie de mers unică în felul ei și,

din punctul lui de vedere, invulnerabilă! Decalogul după care se călăuzește începe cu „Cine e persoana?” (autorul, directorul, regizorul, actrița?)“ și se încheie cu „Niciodată primul!” Pune mina pe condei numai după verificarea minuțioasă a tablei lui de legi. Și se exprimă dur, sigur de el, în valuri de laude sau de injurii, cu o liniște senină, vecină cu indiferența rece, ca un împărat al verdictului. Toate astea însă nu-i compun portretul. Abia dacă-i conturează strategia, dealtfel, înfînit mai nuanțată. Ca să-l înțelegem cel mai bine, trebuie să știm despre el că nu-i place să fie niciodată singur. Nu poate să fie singur. Alături trebuie să se afle întotdeauna cineva. Nu oricine! CINEVA! Scrie despre un teatru? În fruntea teatrului trebuie să stea cineva. Un dramaturg intrat în nuanțele de Limba română, un regizor cu cel puțin trei spectacole montate la cel puțin o mie de kilometri de propriul teatru, mă rog, ceva de soiul ăsta! Restul teatrelor nu-l interesează. Restul teatrelor nici nu există! Scrie despre un dramaturg? Dacă e clasic, să nu fie Shakespeare, că despre ăsta prea scriu toți și, pe urmă, e mai greu să-l dărîmi. Deo-

camdată. Dacă e cineva de prin umbroasa dramaturgie a Renașterii, ei bine, cu ăștia poți face lucruri mărețe, poți să-i trimiți să doarmă mai departe, sau, mai știi, poți iankottizza și ai dat lovitura. Mult mai greu e cu dramaturgiile noastre. Cei cu pe puțin zece piese jucate nu-s o problemă. Marile lor merite, pe care el însuși le-a relevat încă de la începuturi, se fac din nou simțite, spre gloria, spre faima și așa mai departe... Dacă e mai tînăr, aici se schimbă lucrurile. Mă-tinărul ori scrie cumva să-i dea lui prilejul să tragă o raită prin Beckett, Albee, Arrabal, și pe alenea asta să înalțe și bustul tînărului nostru; ori scrie, nefericitul, despre țărani și atunci vază-și singur de drum.

Cu regizorii, da, cu unii regizori se însoțește bucurios. Condiția e ca regizorul ales să fie o somitate, un maestru. Sau un tînăr regizor care încă din fașă călca în picioare tradiția, necrușînd nici textele, nici actorii, nici puștii spectatori, nici fondul de montări.

Criticul nostru, cu aerul că-i singurul care-l înțelege pe tînărul regizor, cu aerul că-i printre puștii care vād în el un Artaud, un Grotovski, intră în delir: haosul de pe scenă e un cosmos; încilceala împiedicată e semnul marilor neliniști care ne bintuie; un figurant mahmur scapă halebrada în timpul celei mai șoptite scene din spectacol: este, n-ați priceput, bulbuitul prevestitor al destinului ce vine să zguduie scena lumii... și tot așa.

Cum se vede el pe sine, e limpede, se vede turnat în bronz, așezat în piața Teatrului Național, cu cîțiva confrăți — numiți de el — basoreliefați pe soclu.

Cum e în realitate? Cu șoricelul acela, știți dumneavoastră, cocoșat pe ceafa elefantului, mărșăluind peste pod; Țopăind pe ceafa elefantului cu lăbuțele lui de tot firave și chițăind cit îl țin plămîinii lui de șoricel: „Ce le mai tropăim!”

CRONICA DRAMATICĂ

Piesa românească în premieră

Teatrul „A. Davila”
din Pitești

ARMISTIȚIU CU DIAVOLUL

de Paul Everac

Data premierii: 14 februarie 1976.

Regia: PAUL EVERAC. Decoruri:
PAUL BORTNOVSKI. Costume: GA-
BRIELA NAZARIE.

Distribuția: VISTRIAN ROMAN
(Gh. Jinga); ION ROXIN (Cititorul
de contor); ANGELA RADOSLA-
VESCU (Amelia Jinga); SORIN ZA-
VULOVICI, PETRE DUMITRESCU
(Octav Jinga); NINA ZĂINESCU
(Neli Jinga); ILEANA FOCȘA (Se-
vasta Jinga); MARIA-ANDREEA
RAICU (Clara Mogoș); CONST. STA-
VRIL (Arh. Cosmescu); ADRIAN
VIȘAN (Șerban Halunga); DUMITRU
DRĂGAN (Dr. Negrin); PETRE DU-
MITRESCU, SORIN ZAVULOVICI
(Vladimir).

Identitatea „cititorului de contor” (într-o primă versiune, piesa s-a numit așa), oscilarea sa între cele două planuri posibile ale literaturii, real și fantastic, ca într-o arhiziană alternare de ceruri, marchează, de la primele secvențe, inteligența ascuțită a dramaturgului, sub raportul unei tehnici de șoc. Într-adevăr, ceea ce surprinde în interesantul text al lui Paul Everac este tehnica aplicată metaforei. Pretextul dramaturgic este o temă fundamentală a teatrului — omul și conștiința sa în disputa crâncenă a unui moment-limită. Marca substanță filozofică a acestei

confruntări s-a particularizat, la autorul nostru, în circumstanțe foarte strinse — tensiuni profesionale și tensiuni familiale, învăluite în aburul sficicienței, al mondenității și al inerției. Casa arhitectului Gheorghe Jinga, răsfățată de o soartă prielnică, devine un „teatru al inimilor sfărâmate”, atâta timp cât conștiința proprietarului este bintuită de un demon metafizic, cenzor și executant nemilos al scadenței. Scadența nu e onorată, spectrul ei incită doar la o halucinantă derulare a filmului existenței. Straniul „cititor de contor”, diavolul cu atribuții precise, devine, astfel, figurarea metaforică a neliniștii din elipa când se șterge hotarul dintre bine și rău, când insul, nănat înainte de mecanismul infernal al succesului, nu mai are senzația tonică a așezării precise în rosturi.

Piesa lui Everac este, de fapt, un strigăt după omenie. Strigătul unui om ajuns la praguri foarte înalte de viață, care se prăbușește în iadul îndoielilor, de îndată ce aburul alcoolului tare al orgoliului începe să se risipească. Acum realizează că îndrăzneala sa nu e decât calcul, iar talentul său, rutină. Și, ca într-o veritabilă scriere romantică, „diavolul” din conștiință se încarcă drept „cititor” al unui contor care nu-i altceva decât mecanismul existenței.

Regizindu-și piesa, citind, adică, scenic intențiile dramaturgului, Paul Everac n-a căutat vreo formă complicată de detașare, spre a preîntâmpina observația că regizorul lucrează în darna autorului, sau invers. Și-a tratat piesa, așa spune, cu afecțiune. Accentele poetice se fac simțite pretutindeni, chiar și în vîguroasele intervenții de marcaj psihologic. Dăeă unele rezolvări regizorale au tenta excesului — ne gândim la crizele halucinatorii ale eroului, fiind familia sa, în dans eterat, sugerează labilitatea unor raporturi ce s-ar vrea trainice — aceasta se datorează mai ales scrupulozității în a rotunji logie și artistice un excurs dramatic în care rezonează și o profesiune de credință. Sigur, spectacolul n-are întru totul „teatralitatea” obținută de profesioniști, dar are undă tragică și, cum am spus, frumusețe poetică. Regizorul Everac l-a „înțeles” pe autor când a imprimat reprezentației solemnitatea discretă a

meditației pe marginea cazului Jinga. Căci, oricât de ingenioasă este formula prin care se declanșează conflictul spiritual, oricât de frapantă este punerea în scenă a tipurilor exprimate cu o ostentație a mișcării, impresia de meditație filozofică confirmă personalitatea spectacolului.

În decorul lui Paul Bortnovski, spațios, rafinat și de o eleganță modernă, cu totul în spiritul piesei, ansamblul pităștean, aflat la a șasea premieră în această stagiune, înregistrează un bun exercițiu de virtuozitate. Regizorul a cerut actorilor un joc de nuanțe iăuntrice, o gestică adecvată (deși, pe alocuri, excesivă) și o geometrie a plasării în spațiu dusă pînă la crispare. Ion Roxin se detașează în rolul „cititorului de contor“, prin finețea cu care a interpretat postura sa de exponent al destinului, fără nimic mefistofelic, înțelegînd rostul metaforei din numele și prezența personajului. Ion Roxin evoluează spre teatrul de caracter — judecînd și după rolurile anterioare — și sînt semne că actorul va putea aborda cu succes marele repertoriu. În gîndirea lui Vistrian Roman, arhitectul Jinga are, în primul rînd, robustețea interioară a bărbatului matur, conștient de valoarea sa; mai mult, conștient de vocația sa novatoare, în sensul creator de valori arhitectonice. De relevant, de-a lungul procesului, subtilitatea gradării sentimentului de neliniște în fața certitudinilor zdruncinate. Compoziția Ilenei Focea, în senila soră a arhitectului, este remarcabilă, acțiunii revenindu-i dificila sarcină să comunice drama prăbușirii fizice, rostită ca un leit-motiv fratelui amenințat. Lirismul lui Sorin Zavalovic, într-o scenă trubadurescă, s-a exprimat cu talent, sub unghiul unei desfășurări deperate, dar fără consistență socială. O fiică nubilă, cu gingășiile enervante ale nonșalanței, a izbutit Nina Zăinescu. Masiv, vulgar, fără disponibilități analitice, personajul lui Adrian Vișan este realizat deplin, cum la fel de corect evoluează și Maria-Andreea Raicu. Într-o pasageră a zădărniciilor erotice. Soția lui Jinga află în Angela Radoslavescu actrița care știe să se achițe cu farmec și de rolurile mai puțin generoase. Venealitatea arhitectului Cosmescu, om energie, cu voce bine timbrată, a fost jucată satisfăcător de Const. Stavril.

În genere, reprezentarea respiră un aer de fastuozitate teatrală și vădește, în același timp, o risipă de idei caracteristică autorului deglizat, cu farmec și pricepere, în director de scenă, mărturisindu-și priceperea, mercu trădată, de a trăi toate emoțiile creatoare ale omului de teatru.

Ionuț Niculescu

**Teatrul Național
din Cluj-Napoca**

GLOANȚE SUB CERUL NOSTRU

de Al. Căprariu

Data premierei: 7 februarie 1976.
Regia: VICTOR TUDOR POPA.
Scenografia: T. TH. CIUPE.

Distribuția: CONSTANTIN ADAMO-
VICI (Andrei Olaru); MELANIA
URSU (Ioana Olaru); GHEORGHE
M. NUȚESCU (Daniel Athanasiu);
PETRE MORARU (Valer Oprea);
GEORGE GHERASIM (Nae Catargiu);
GHEORGHE RADU (Tase „Națio-
nale“); OCTAVIAN LALUȚ (Nicoară
Delea); ANA MARIA DOMINIC (Ana
Vlad); LIGIA MOGA și VERA MĂR-
GINEANU (Mary Agopol); ANTON
TAUF (Marin Marin); GELU BOG-
DAN IVĂȘCU (Inspectorul Negrea);
OCTAVIAN TEUCA (Directorul).

Cu Alexandru Căprariu, nume stimat în literele românești, grupul de dramaturgi aparținător cetății universitare, centrului cultural Cluj-Napoca, se îmbogățește. Deși mă întreb, cu cea mai legitimă dintre nedumeriri, ce a stat în calea către scena Naționalului clujean a acestei piese scrise și publicate, în „Tribuna“, acum mai bine de un deceniu? Pentru că *Gloanțe sub cerul nostru*, pe cît e de împede în înțelesurile sale și, totodată, pe cît de fundamental animată de un mesaj înaintat, are și valori ținînd de stil, de ele viație artistică, de aplicație dramaturgică, greu de trecut cu vederea la o lectură cît de cît atentă și responsabilă. În sfîrșit, e bine că se joacă, fie și după zece ani; e bine pentru Teatrul Național din Cluj-Napoca (înseamnă că teatrul își sporește și interesul și inițiativele față de creația originală); e bine pentru spectatorii lîneri, care, prin universul piesei, prin problematica ei, iau cunoștință de o epocă de luptă dramatică a poporului nostru contra forțelor oarbe ale reacțiunii; și e bine pentru autorul ei, pentru Alexandru Căprariu, care, sper, după acest debut scenic, se va simți îndemnat să persiste și în această sferă a scrisului.

Autorul scrie despre una din zilele cele mai întunecate ale istoriei noastre, ziua rebeliunii legionare. Nu numai pentru ce are

această zi mai monstruos, mai diform, mai lidos în epoca premergătoare ultimului război, ei pentru semnificația pe care actul criminal al rebeliunii o are în viața țării greu încercate și, mai cu seamă, pentru consecințele de revelație și de atitudine în conștiința multor intelectuali ai vremii. Autorul nu-și propune sinteza epocii, așa cum o face în proză George Călinescu, Marin Preda sau Eugen Barbu, ci surprinde analitic un moment de mare intensitate, când un fapt îngrozitor destramă aburul de amăgire în care se învăluiseră un artist sculptor și un gazetar de fapte diverse, pentru a-i aduce, în confruntarea cu cea mai teribilă realitate, la o luare de atitudine, care este cel dintâi pas către lupta politică deliberat adoptată. Un glonte pornit din pistolul unui purtător al cămășilor verzi clinteste din tenelii rivnita insulă de liniște și izolare care e casa sculptorului Andrei Olaru. Viața soției sculptorului este curmată pe nedrept și inutil, glonteze își greșise ținta (fapt cu semnificație pentru țelurile întunecate ale legionarilor) și detenătura, în loc să semene teroarea, trezește la luptă. La o luptă în care nu vor pregeta să pornească cei ce se credeau scutiți de datorii față de viața înconjurătoare, la o luptă pe care o conduc comuniștii, singurii pe lume în stare să făurească o țară a dreptății.

Melania Ursu (Ioana Olaru) și Constantin Adamovici (Andrei Olaru)

Aceasta este piesa. Acestea sînt sensurile ei. Limpezi și insuflețitoare. Cumpănind greu, destul de greu ca să pună în umbră inerențele stîngăcii de construcție ale oricărui debut. Într-un decor în care, indiferent de locul unde se petrece acțiunea, T. Th. Ciupe închipuie un cer apăsător, greu, de puternică și emoționantă sugesție, regizorul Victor Tudor Popa, același credincios slujitor al dramaturgiei naționale, realizează un spectacol de adîncă vibrație. Sînt cîteva detalii ale construcției spectacolului care mențin tensiunea emoțională: o pereche de cizme patrulează dincolo de ferestre, ca o permanentă amenințare la adresa libertății; nori grei se vîlătucese pe cerul jos; și, din cînd în cînd, glasul cîntăreței de muzică folk Adriana Ausch, acompaniat de sunetele grave ale chitarei, ne cheamă, pe cei de azi, să nu uităm nimic din durerile care au fost. Sînt versurile uneia din cele mai frumoase poezii ale lui Alexandru Căprariu, „Balada amintirii”.

Actorii, dintre cei mai buni ai teatrului, s-au dăruit cu generozitate textului și au izbutit în spectacol momente remarcabile. Constantin Adamovici parcurge cu siguranță traseul vijelios al sculptorului Andrei Olaru, de la atitudinea stelară la poziția fățiș opusă crimei; Melania Ursu, admirabilă în rolul soției sculptorului, mai cu seamă în momentul final, cu o inteligentă rostire a textului, cu glasul grav și cald, cu o rară eleganță a mișcării; Gheorghe M. Nuțescu, arțăgos și obtuz în rolul magnatului Daniel Athanasiu, susținător al reacțiunii; Petre Moraru, emoționant, sincer, înflăcărat în rolul gaze-

tarului al cărui drum are alte perspective după întîmplările la care e martor; Octavian Lăluț, sigur pe el, cald, convingător, în rolul foarte scurt al comunistului Nicoară Delea; în sfîrșit, Anton Tauf, iute în gesturi, greoi la minte, brutal, agresiv, cu totul remarcabil în legionarul Marin Marin; apariții inerent limitate la corectitudine au Ligia Moga, George Gherasim, Gheorghe Radu, Ana Maria Dominic și Gelu Bogdan Ivașcu, interpreți ai unor personaje mai sărace în date.

Virgil Munteanu

Teatrul Giulești FOTBAL

de M. R. Iacoban

„Pe fapta fizică a antrenamentului sportiv se dezvoltă un mare număr de însușiri și achiziții morale, printre care rezistența, stăpînirea de sine, disciplina de viață cea mai riguroasă, camaraderia, cavalerismul”. Fraza de mai sus a scris-o Tudor Vianu, în *Jurnalul* său, și am început cu ea pentru a arăta că pînă și mințile sustrase faptului

Unsprezecele teatrului giuleștean

cotidian, devotate studiului abstract, au putut avea deschiderea spirituală să vadă în întrecerea sportivă un gest nobil și în sportivi altceva, mai presus, decât ființe primitive în competiții oarbe. Din toate timpurile, sportul a însoțit, a animat viața cetății, dintotdeauna, sportului și sportivilor le-a fost închinată opere de artă. Încă în veacul al V-lea înaintea erei noastre, Pindar îi cînta pe atleții Jocurilor Olimpice și Miron dăltuia statuia Discobolului. Mari scriitori ai lumii au scris despre sportivi; să ne amintim de Hemingway, Giraudoux și Camus, așa cum la noi, dintre înaintași, Sadoveanu, Ionel Teodoreanu și Camil Petrescu erau împătimiți ai sportului și au scris mult și frumos despre patima lor. Mai amintesc, lucru știut de orice copil, că despre sport, despre fotbal, cu osebire, scriu, azi, pasionați și competenți, Eugen Barbu, Fănuș Neagu, Adrian Păunescu, Ion Băieșu, Al. Căprariu și, firește, Mircea Radu Iacoban, autorul foiletonului dramatic *Fotbal*, reprezentat la Giulești.

De ce toți acești oameni, pe care ni-i închipuim trudind nopțile aplecați peste manuscrisele lor, găsesse nu numai timp, dar și atîta suflet și, la urma urmei, atîta tinerete, să alege duminicile în tribune, nu e greu să ne explicăm. Ei sînt alături de sutele de mii de oameni care umplu stadioanele, ei sînt alături de milioanele de oameni care urmăresc la televizor (televiziunea, zicea o minte ascuțită, ne-a făcut ubicui), urmăresc, zic, întrecerile sportive, care cuprind întreaga planetă. O cuprind și o reunește. Iată de ce se cuvine să salutăm prezența pe scenă a unei noi piese despre sportivi, ca pe încă un pas, fie și mai sovăitor, al creatorilor către o realitate a vieții noastre de toate zilele. Și se mai cere să privim încercarea

lui Mircea Radu Iacoban și inițiativa încurajatoare a Teatrului Giulești din unghiuți pe care ni-l propune autorul, pe suprafața și adîncimea care nu sînt nici ale dramei de idei, nici ale comediei satirice, ci ale foiletonului dramatic; căruia, de bună seamă,

Data premierii: 19 ianuarie 1976.

Regia: DAN MICU. Decoruri și costume: arh. PETRE PADUREȚ.

Distribuția: GEORGE BĂNICĂ (Maestrul); VASILE ICHIM (Curmei); MIHAI STAN (Bulboară); DAN TUFARU (Speriatu); FLORIN ZAMFIRESCU (Hoartă); GELU NIȚU (Căpîlnă); CONST. COJOCARU (Troznitoru); CORNELIU DUMITRAȘ (Domnișoru); ION CHIȚOIU (Osoi); MIRCEA NICOLAE CREȚU (Luminare); GEO COSTINIU (Cataramă); RADU GH. ZAHARIA (Spectatorul); ANDI ȘTEFĂNESCU (Fică); CONSTANTIN AVĂDANEI (Biță); GABRIEL OSECIUC (Rupere).

nu-i putem pretinde să aibă nici densitatea eseului filozofic și nici intensitatea arzătoare a pamfletului neiertător. Ci, așa cum a făcut-o autorul, observație atentă și exactă pe un aspect al realității, multitudine de fapte revelatoare și portrete sumar schițate, într-o mare diversitate caracterologică.

Achîncea, care se petrece în vestiarele unui stadion și se întinde pe răstimpul unui meci, înfățișează, pe fondul unei frământate situații decisive pentru soarta unsprezeceleui (alcătuit și condus ani de zile de cumsecadele Curmei).

înfruntarea dintre două mentalități, înfruntare frecvent întâlnită în lumea sportului, ca și în viață. Două mentalități, două caractere: unul, pus pe căpătuală pe seama sportului — pasare rătăcitoare în goană după ciștiguri: profesorul doctor în ale unei științe pe care nu a practicat-o niciodată; celălalt, om de suflet, iubitor al jocului cu mingea, înțelept conducător al unor înimoși care alcătuiesc o echipă, adică un colectiv. Întrebat, fiecare, cu ce se ocupă, profesorul doctor ar răspunde: „Elaborez scheme tactice“, iar Curmei: „Ia, cu treaba.“ Fiindcă acest om modest, acest antrenor fără diplome, dar cu pasiune și dăruire, nu cunoaște vorbele mari, ci munca intensă și legătura de la inimă la inimă. Iar înfruntarea dintre aceștia doi va decide cine să rămână cu cei unsprezece flăcăi și cine să plece. Din această înfruntare rezultă și ideea piesei: un colectiv respinge pe cei veniți să-și aroge false merite și păstrează conducătorul ieșit din mijlocul lui. Ar mai fi de adăugat că, pentru cine a respirat aerul stadionului, pentru cine a palpitat alături de echipa favorită, lucrarea lui Mircea Radu Iacoban este aidda mamflete-

lor lui Eugen Barbu și Adrian Păunescu: are, dincolo de puterea de a dezvălui adevăruri amare, căldura dragostei pentru sport și adevărații sportivi.

Regizorul Dan Micu și echipa lui de interpreți au fost fideli textului, l-au considerat cu seriozitate, trăindu-l cum se cuvine și la exigențele propuse de autor. Băieții echipei au fost băieții teatrului, actori tineri care au căutat să aducă o notă particulară, un amănunt, un gest, o atitudine, desulb pentru ca fiecare din ei să dea contur personajului. Mă gândesc cu plăcere la ce au făcut — din puținul care li s-a dat — Cornel Dumitraș, Dan Tufaru, Mihail Stan, Florin Zamfirescu, Geo Costiniu, Constantin Cojocaru, Gelu Nițu, Ion Chițoiu, Mircea Nicolae Crețu. George Bănică are aroganța demagogică, uscăciunea sufletească și răutatea cerute de interpretarea personajului, profesor doctor în ale fotbalului. Iar Vasile Ichim, toată simplitatea, toată căldura omenească și bunătatea cinstului Curmei.

V. Munteanu

Alte spectacole

Teatrul Național
din Timișoara

■ UN FLUTURE PE LAMPĂ

de Paul Everac

În această montare, realizată stagiunea trecută (debutul scenic al regizorului Ioan Ieremia la Timișoara), piesa lui Everac se decantează și cîștigă în gravitate. Concentrîndu-se pe ideea vectorială a dramei — pierderea libertății launtrice în condițiile dezrădăcinării naționale — regizorul a concentrat textul cu mult disoernămint, a renunțat la unele ramificații din anecdotică luxuriantă și pitorescă a intrigii, în favoarea ideii. Reprezentația se concentrează în jurul elementelor politice prin patosul lucid al întrebărilor, prin concluziile simple și emoționante. Simplitatea caracterizează, dealtfel, întreaga compoziție scenică, axată pe rigorile unei demonstrații convingătoare prin sinceritatea trăirilor croului. Ambianța „pariziană“ se compune sobru și expresiv, printr-un „decor de lumini“ și o muzică „locală“ adecvată, colo-

Data premierei: 16 ianuarie, 1975.
Regia: IOAN IEREMIA. Scenografia: EMILIA JIVANOV.

Distribuția: OVIDIU GRIGORESCU (George Martois); MIHAELA MURGU (Nicolle Martois); MIRON NETEA (Ovidiu Petrescu); ELENA IOAN (Doamna de Marene); GETA IANCU (Viorella Vidrighin); CAMIL GEORGESCU (Anastase Crăciunescu); ANATOL COBET (Părintele Bembea); GH. PĂTRU (Sandu Popazu); GEORGE STANA (Anton Săditu); MIRCEA BELU (Tit-Liviu Henția); GH. LEAHU (Leon Schwartz); DANIEL PETRESCU (Venceslav Vrabie); RADU AVRAM (Roger Dupic); EUGENIA CREȚOIU (Célestine Dupic); ȘTEFAN IORDĂNESCU (Xenophon D'Avignac); ȘTEFAN SASU (Jean-Pierre Dupic); HORIA IONESCU (Mike O'Kelly); IRENE FLAMANN-CATALINA (Sheila O'Kelly); VIOREL ILIESCU (Marangozzi); ȘTEFAN MĂRII (Profesor Stîopol); IOAN HAIDUC (Găvozdea); MARIANA STRASSER (Florica Popescu, Hanelore Baumgarten); VICTOR ODILLO CIMBRU (Laurențiu Blănaru); ADRIAN BERZESCU (Djamel Abouladhi); GEORGE LUNGOCI (Un valét); CRISTINA CÎRSTEA (O studentă).

Scena boemei din spectacolul „Un fluture pe lampă” de Paul Everac

rindu-se afectiv și dramatic doar în funcție de traiectoria psihologică a ocluiuși erou : prin „ochiul” lui, al inginerului Ovidiu Petrescu, vedem o lume de panopticum și primum cum mișună un „Musée Grévin”, însuflețit. Ochiul, la început strălucitor, avid de nou, de senzațional, de fapte inedite, de cunoștințe proaspete, se înțeoașează treptat, lovit de realități neașteptate, dar relevante, închizându-se în sine. Principalul merit al spectacolului construit de Ieremia e coerența în descurarea unei stări dramatice intense, în trăirea unei experiențe-limită. Protagonistul, Miron Nețea, a realizat un joc de performanță, convingând spectatorii de adevărul căutărilor sale. Eșecul acestei tentative de desprindere e ebovent și dramatic. Singurătatea eroului e copleșitoare, ea dă măsura înfringerii sale într-o lume pe cît de colorată și bogată, pe atît de nepăsătoare. Condiția tragică a transfulului e subliniată de actorul timișorean cu finete, cu un fior de speranță în lansarea întrebărilor și cu o spaimă amară în fața răspunsurilor fără echiuoc : singurul element emoțional exterior jocului său, despuat de artificii, e insertul unei balade interpretate de Tudor Gheorghe, punctare discretă, a unui moment culminant.

Motivînd varietatea episoadelor prin sinuoasa evoluție a croului în medii eterogene, numeroasele personaje se definesc percutant și prin subiectivitatea lui. Pe retina spectatorului rămîne imaginea profesorului Stiopîl (Ștefan Mării), asasinat de rămășițele bandelor legionare ; apoi, chipul compatriotei înstrăinate, de nerecunoscut în postura amoraliității calculate (Mihaela Murgu) : în sfîrșit, mișearile dezarticulate, măcinate de ratare și lipsă de țel, alcătuiind înfățișarea lui Tit-Liviu Henția, o fostă promisiune a scenei (interpret, Mircea Belu) ; ea și silueta altui „fluture pe lampă”, actorașul Găvozdea (Ioan Haiduc), a cărui înfățișare stinsă, aburită, încheie filmul spectacolului ; concluzia finalului e încorpo-

rată în prăbușirea morală a croului și are asupra sălii un impact puternic ; *Un fluture pe lampă* este un spectacol activizator.

■ DISCIPOLUL DIAVOLULUI

de George Bernard Shaw

Data premierei : 7 februarie 1976.
Regia : EMIL REUS. Scenografia :
DOINA ALMĂȘAN POPA.

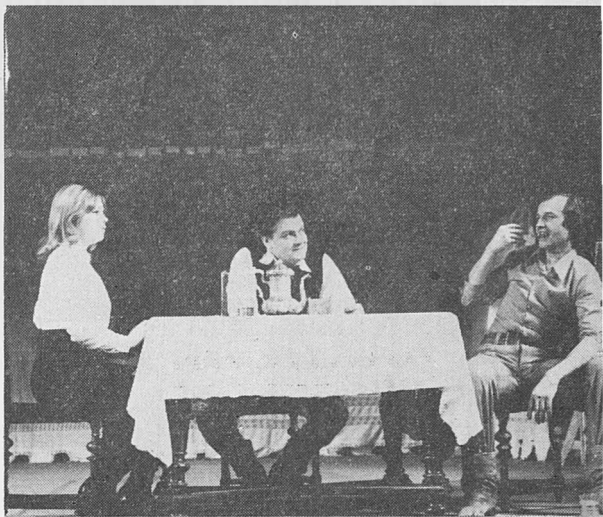
Distribuția : MIHAELA MURGU (Doamna Dudgeon) ; ANA IONESCU (Essie) ; IOAN HAIDUC (Christy Dudgeon) ; VLADIMIR JURĂSCU (Pastorul Anderson) ; LUCIA DOROFTEI MOLL (Judith Anderson) ; ECATERINA HERBERESCU (Doamna Titus Dudgeon) ; DANIEL PETRESCU (Titus Dudgeon) ; GEORGE LUNGOCI (William Dudgeon) ; GETA IANCU (Doamna William Dudgeon) ; ȘTEFAN MĂRII (Notarul Hawkins) ; ION CIERU (Richard Dudgeon) ; VIOREL ILIESCU (Sergentul) ; GHEORGHE PĂTRU (Maiorul Swindon) ; MIRON SUVĂGĂU (Generalul Burgoyne) ; ALEXANDRU TERNOVICI (Capelanul).

Binecunoscuta piesă a lui G. B. S., prima din ciclul „pieselor pentru puritani”, se oferă la Timișoara într-o montare inegală ; un excelent act întîi, cu un prolog sui-generis, extras din actul III (discuția dintre maiorul

Swindon și generalul Burgoyne), avind un binevenit rol explicativ și orientativ în informarea publicului despre soarta coloniilor americane, care, în acest an 1777, se desprind de sub stăpînirea reginei Angliei; întreg începutul este tratat cu consecvență în același mod ironic, declarat, afișat. Decorul Doinei Almășan Popa vizualizează ironia, fixează o tentă caricaturală la adresa taberei militare britanice; pe o punte-plasă-pod de funii, capcană (?), înconjurată de o pinză de cort cenușie, se deplasează mecanic soldați ce ne amintesc de *Galy Gay*; sugestia brechtiană este asimilată rodnic și avansată în spectacol și prin interpretarea apăsată a indicațiilor din prefață, ce însoțesc fiecare act, regizorul Emil Reus apropiind cu o singură mișcare estetica lui Shaw de cea a lui Brecht: Tonul ironic al comentariului lansat de Dick Dudgeon (Ion Cocieru) în descrierea familiei sale își află confirmarea în dispoziția personajelor și în reacțiile lor: o peniță acedă, o gravură în aqua-forte, asamblează grupul „puritanilor”, în scena citirii testamentului rebelului spinzurat. Alternanța scenelor de familie și a celor de război (pantomime cu soldații englezi predîndu-se) denotă un montaj inteligent, menit să redea atmosfera unei epoci, fixată pentru noi, livresc, în picturile naive ale lui Cooley și West, și, totodată, se înscrie în atitudinea lui G. B. S., care, firește, nu a intenționat în *Discipolul diavolului* o piesă istorică, ci una cu personaje și cu probleme istorice. Șarja la adresa colonialismului, personificat în figura generalului Burgoyne, nu se continuă, însă, și în celelalte acte. Bruse, reprezentarea se comută pe un neașteptat registru eroico-patetic și, după un act II scăzut și lipsit de expresivitate, finalul pare adus din cu totul altă operă. Shaw, teoreticianul potrivit „piesei bine făcute”, cu fabulă aristotelică și acțiune gradată, se dezmințe aici (ea și în alte câteva piese). articlind ingenios intriga și creînd un „story” plin de surprize. Motorul acțiunii îl constituie personajele, faimoasele caractere „inversate” ale pastorului Anderson și nonconformistului Dudgeon, întreaga piesă rezemîndu-se pe umerii lor. Teatrul lui Shaw pretinde un anume tip de antrenament tehnic și spiritual la care protagoniștii noștri nu au făcut față, pierzînd la unele probe; Vladimir Jurăescu a dat o convingătoare înfățișare exterioară pastorului din Noua Anglie, nu și profunzime spirituală și nici suficientă firească detașare în metamorfoza sa; Ion Cocieru excelează în primul act și, mai ales, în ipostaza de comentator, dozîndu-și cu subtilitate ironia, urcînd sarcasmul, coborînd zeflemeaua; este însă vădit obturat în relațiile cu partenerii, mai ales cînd o are în față pe soția pastorului, căreia Lucia Doroftei Moll nu-i dă șansa nici unei reacții, o placiditate absolută înlocuind viața rolului. Neexistînd un desăvirșit „discipol al diavolului” pe scenă, nici ea atare și nici virtual, inversiunea rolurilor nu se mai pro-

duce, din piesă rămînd caricatura burlescă a taberei colonialiste și schițele grotești ale puritanilor americani. Dintre crochiuri se desprinde silueta năvingului Christy Dudgeon, desenată cu deosebită siguranță teatrală și

Lucia Doroftei (Judith Anderson), Vladimir Jurăescu (Pastorul Anderson) și Ion Cocieru (Richard Dudgeon)

elan comic de către tînărul actor Ioan Haiduc. În interpretarea lui Miron Șuvăgău, Burgoyne a avut bonomie și haz, dar nu cinism și nici inteligentă strălucire în minuirea paradoxalelor aforisme ale generalului iconoclast în fața istoriei. În rest, s-au produs în compoziții oneste, lucrate conștiincios, Mihaela Murgu (D-na Dudgeon), Ștefan Mării (Hawkins), Gh. Pătru (maiorul Swindon), Alexandru Ternovici (Capelanul).

■ DOSARUL ANDERSONVILLE

de Saul Levitt

Montare impunînd caracterul necondiționat al unei dezbateri publice. Problema pusă în discuție: opțiunea între omenie și sălbăticiie, între demnitatea omului și degradarea sa. Lagărele celui de-al doilea război mondial, exterminarea a milioane de oameni, procesele publice, penale și morale întentate fascismului, printre care, și cel de la Nürenberg, au readus în memoria umanității alte lagăre și alți morți, ca. de pildă, prizonierii americani nordști, soldații unioniști masa-

crăți în lagărul confederat din Andersonville, o imensă groapă comună în care au pierit 14 000 de oameni, în 1864. Piesa-document a ziaristului american Saul Levitt, scrisă în 1961, cu alura unei stenograme dramatice dintr-un tribunal american al anilor 1860, e vădit inspirată de orimele secolului XX

Data premierei : 8 februarie 1976.
Regia : IOAN IEREMIA. Scenografia : EMILIA JIVANOV.

Distribuția : VLADIMIR JURASCU (Wallace) ; CAMIL GEORGESCU (Mott) ; GEORGE LUNGOCI (Thomas) ; ION OLARU (Ballier) ; OVIDIU GRIGORESCU (Stibbs) ; ADRIAN BERZESCU (Grefierul) ; MIRCEA BELU (Williams) ; ANATOLI COBET (Dr. Ford) ; GEORGE STANA (Henry Wirz) ; GH. LEAHU (Otis Baker) ; ȘT. SASU (Schade) ; ION COCIERU (Colonelul Chipman) ; VIOREL ILI-ESCU, TRAIAN BUZOIANU (Hosmer) ; ȘT. MĂRII (Lt. col. Chandler) ; DANIEL PETRESCU (Dr. Bates) ; VICTOR ODILLO CIMBRU (Spencer) ; MIRON NETEA (Davidson) ; MIRON ȘUVĂGĂU (J. Culver) ; HORIA IONESCU, ALEX. TERNOVICI (Ziaristi) ; IOAN HAIDUC (Gray) ; GETA LANCU, EUGENIA CREȚOIU, EMILIA MIHAI (Văduve).

și de ecoul lor în conștiința publică, autorul participând, dealtfel, la faimosul proces din Germania anilor '46*.

Spectacolul timișorean e plin de dinamism, de energie civică și implică spectatorii într-un mod direct, ofensiv. Completul de judecată este situat în sală, în fața rampei, publicul, laolaltă cu instanța, constituindu-se judecător. Un decor sobru și funcțional compune un cadru adecvat, în care fundalul, drapat într-o imensă pînă albă pe care e schițată cunoscuta Statuie a Libertății, aduce o sugestie emoțională și, totodată, vag ironică. Procesul se desfășoară după tipicul procedurii americane, cu o neabătută respectare a disciplinei militare (sîntem în primele zile după victoria Uniunii în războiul de secesiune), cu o continuă oscilare a balanței justiției. Verdictul nu se poate ghici înainte de rostirea sentinței, fiindcă între procurorul Chipman (Ion Cocieru) și avocatul apărării Otis Baker (Gheorghe Leahu) se joacă o partidă strînsă, adevărul necondiționat al faptelor fiind deopotrivă miza unuia și a celuilalt, ciștigul alternativ al amîndurora. Este Henry Wirz (George Stana), „călăul din Andersonville”, vinovat — singurul vinovat — de moartea silnică a compatrioților

săi, uciși prin înfometare și îmbolnăvire, prin degradare fizică și exterminare directă ? Sau este el un simplu șurub din marele mecanism al represiunii, supus comenzilor superiorilor săi ierarhici ? Poate omul fi doar un simplu șurub, îi permite conștiința sa să execute *orice fel de ordine* ? Are dreptul un militar să nesocotească dispozițiunile comandanților săi, în condiții de război ? Trebuie un singur om să ispășească pentru crimele unui regim criminal ? Crimele colective, impersonale, pot fi socotite (și imputate) ca vină a unuia singur ? Triumfă proba palpabilă, avocătească, ce aparent disculpă, prin lipsă de dovezi, sau ciștigul cauzei e determinat de sensul etic justițiar, immanent, ce incumbă omului, mai presus de orice, credința sieși, adică responsabilitate și putere de opțiune ?

Ioan Ieremia a realizat un excelent spectacol dialectic, tulburător și incitant prin avalanșa întrebărilor, cărora nu totdeauna li se poate da un unic răspuns. Un echivoc dramatic subtil, în a cărui însușire reputatul actor Gheorghe Leahu are un rol co-virșitor, capital, stă la sursa *suspensului*, un *suspense* fundat pe ambiguitatea răspunsurilor ; pînă la un punct. Pînă la punctul în care se produc delimitările majore, între circumstanțele atenuante, mici sau mari, între cauza împrejurărilor și pretextul conjuncturilor, pentru a se desena limpede, ferm, răspunsul, care nu poate fi decît unul singur — și anume, răspunderea și individuală și colectivă a omului și a umanității, pentru a feri lumea de perspectiva universului concentraționar. Împotriva acestei amenințări, conștiința umană nu poate decît să condamne călăii și orice unelte ale unui aparat represiv.

Spectacol de idee și de atitudine politică. *Dosarul Andersonville* cucerește sala prin spiritul dezbaterii libere pe care îl instaurează. Actorii au înțeles regula acestui inteligent joc teatral și practică simplitatea în expresie și sinceritatea în argumente. Majoritatea. Strălucit se arată în scenă Gheorghe Leahu, demonstrînd un joc de maximă concentrare interioară, fin și dens, elocvent în tăcerile încordate, tensionat în apărarea cauzei pierdute a clientului său, dar pierdută numai în fața marelui tribunal al conștiinței, *de jure*, nu și *de facto*, în arsenalul unor probe nu totdeauna concludente. Distribuindu-l pe Ion Cocieru în rolul intransigentului procuror, clarvăzătorul acuzator al lașității și supunerii oarbe, necondiționate, regia a vrut, poate, să ne demonstreze că susținătorii unei cauze drepte nu trebuie, în mod obligatoriu, să fie și simpatici, fermecători. Ion Cocieru joacă intransigența cu monotonie, e crispat în proclamarea dreptății, țipă, greșește tactic, dar fanatismul său în apărarea dreptului la omnie triumfă și ne convinge. Inculpatul a fost bine distribuit în persoana tinărului actor

* „Teatrul”, nr. 11/1975.

George Stana, care izbuteste marea performanță de a încarna banalitatea răului. Voit șters, nu lipsit de mediocre calități, fragil, chinut, acest Henry Wirz nu inspiră publicului dezgust pentru ucigaș, ci îl provoacă să mediteze la natura socială a crimei. Celelalte personaje, desenate cu aplicație și grijă pentru adevărul vieții, susțin profesionist reprezentarea, ferind-o, la rîndul lor, de „culoare de epocă”, de „teatru”, și de orice stridențe maniheiste.

Mira Iosif

ADDENDA. Tripticul de spectacole văzut, în februarie, la Timișoara, ne-a făcut impresia că pe scena națională din vestul țării s-a produs o mutație calitativă. Un salt ce poate fi limpede detectat în fizionomia montărilor, în expresivitatea lor. Viziuni regizorale marcate, idei scenice organizate inspirat și adecvat modelează repertoriul, ale cărui discernământ ideologic, intenții formative și radiații culturale, au, în plus, o ardență polemică, un *punct de vedere*; toate trei reprezentațiile se înscriu sub acolada teatrului politic, în sensul dat de Piscator, care refuza scenei dreptul de-a prezenta evenimentele dramatice „ca un scop în sine”. Inceputul programatic a fost realizat prin înscrierea

Scenă din spectacolul „Dosarul Andersonville” de Saul Levitt

dramai istorice a lui Delavrancea — *Vișorul* — citită prin prisma interesului politic statal al lui Ștefăniță, ce preconiza ieșirea de de sub vasalitatea polonă și, ca atare, înlăturarea boierilor aserviți unei suzeranități străine. Așadar, un spectacol de dramă istorică, cu profunde implicații politico-istorice sensibile spectatorului din stal; la fel, piesa lui Everac, cu o problematică ce solicită activ opinia publică, într-un spectacol riguros în demonstrația ideii. *Discipolul diavolului* se constituie, în partea reușită a reprezentației, într-o satiră a invaziilor colonialiste și, mai ales, a spiritului invadator; iar piesa-proces a lui Saul Levitt, într-o pledoarie sobră și gravă pentru responsabilitate și opțiune în momentele cruciale ale istoriei. Revirimentul regizoral constatat, în sensul dinamizării gândirii în scenă, pentru a-și obține *deplină* eficiență artistică, se cere, însă, prelungit în toate compartimentele activității. Nu totdeauna interpretarea slujește fidel concepția, nu totdeauna se realizează un joc omogen, de relație și participare colectivă. Pentru ca rezultatele să devină, în ansamblu, omogene și la cota aspirațiilor directorilor de scenă, trupa se

cere completată în anumite sectoare-cheie, interpretării se vor supuși unui antrenament actoricesc eficient și multilateral. Exigent, destul de umitar, cu o vădită cultură de bază, publicul din Timișoara pretinde teatrului său Național idee și expresie, stimulare intelectuală și încetare estetică, ținută profesională și rigoare.

Inegale în realizare, dar egal aprinse de un gând creator, spectacolele menționate în rândurile precedente sînt o garanție pentru perspectiva constructivă desenată aici, și a cărei linie de forță pare a fi răspunderea politică.

„TEATRUL ȘI CATEDRA“

Veche inițiativă timișoreană, acțiunea de cultură teatrală intitulată *Teatrul și catedrala* și-a desfășurat a treia ediție sub egida montajului scenic *Trilogia Moldovei*. Dedicată, precum se vede, dramei istorice naționale, manifestarea, avînd în prolog o conferință cu caracter școlar despre viața și opera lui Delavrancea (prezentată de profesorul inspector școlar Pavel Petroman), s-a sprijinit pe partea a doua a *Viștorului*, intercalată între două momente din *Apus de soare* și, respectiv, *Luceafărul*. (Regia — Ioan Ieremia, interpreți: Ion Cocieru, Elena Ioan, Ioan Haiduc, Anatoli Cochet.) Din păcate, această inițiativă, menită să stimuleze relația și dialogul dintre creatorii din teatru și spectatorii din bănci sau de la catedră, n-a avut răsunetul dorit; parte, din pricina unei insuficiente preparări a „producției artistice“, fragmentele etalate nefiind finisate și nici ansamblate conform unei viziuni integratoare; parte, și din pricina unei indecise formule organizatorice, atît în sollicitarea unor critici participanți, cît și în selecțarea publicului, școlari nefamiliarizați cu receptarea modernă, semnificativă, a unui teatru istoric, cunoscut doar prin litera manualelor școlare și cărui scena nu i-a dat o replică coerentă, convingător artistică.

Că se poate spune în concluzie? Că, în stagiunile din urmă, caracterizate în întreaga țară printr-o activizare a inițiativelor cu caracter cultural parateatral, în circuitul de acțiuni (simpozioane, dezbateri pe teme date, de actualitate, recitaluri, festivaluri etc.), ce conectează îndeobște scena, publicul și opinia teatrală, Teatrul Național din Timișoara depune eforturi — dar e loc de un prinos de eforturi pentru a-și demonstra efectiv aspirațiile și posibilitățile existente în colectiv. Forțe sînt, lipsește, poate, spiritul animator și unificator.

M. I.

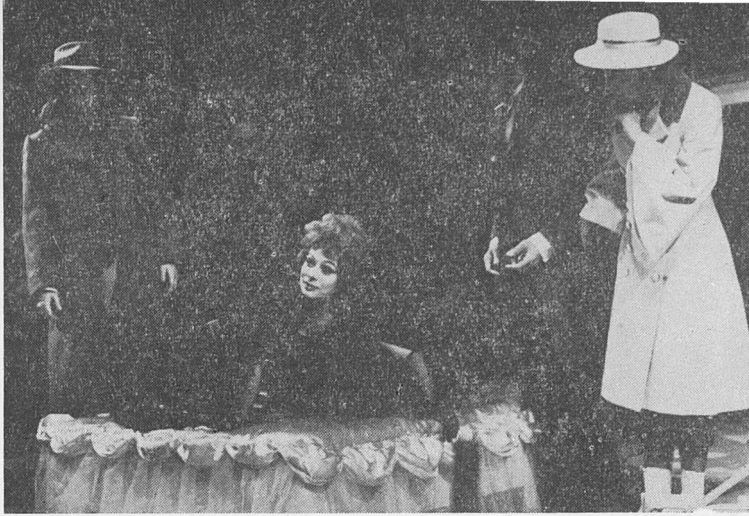
Teatrul Național
din Cluj-Napoca

REȚETA MAKROPOLOS

de Karel Čapek

Data premierei: 16 decembrie 1975.
Regia: ALEXANDRU COLPACCI.
Scenografia: T. TIL CIUPE.
Distribuția: ANCA NECULCE
MAXIMILIAN (Emilia Marty);
GHEORGHE M. NIȚESCU (Jaroslav Prus); ANTON TAUF (Janek); NICOLAE ILIESCU (Albert Gregor); CORNEL SAVA (Hauk Sendorf); CONSTANTIN ADAMOVIȚI (Dr. Kolenaty); EUGEN NAGY (Vitek); MARIIA SELEȘ (Kristina); STELA CI-CULESCU (Camerista); GHEORGHE JURCĂ (Doctorul).

Îmi amintesc, primul contact cu opera lui Karel Čapek l-am avut prin intermediul unei zguduitoare ecranizări după *Krakatit*, roman de anticipație, dar de anticipație imediată, fiindcă abia trecuseră două decenii de cînd fusese scris romanul și exploda prima bombă atomică. Ce este mai fascinant în acest roman este prefigurarea dramei savantului care-și vede genul pus în slujba forțelor oarbe ale distrugerii. Mai tirziu, opera acestui mare scriitor ceh, mult răspîndită în lume, a fost cunoscută și în țara noastră. Teatrul a făcut un bun serviciu operei lui Karel Čapek reprezentîndu-i, cu ani în urmă, *R.U.R.*, *Mama* și comedia fantastică, reluată recent de Teatrul Național din Cluj-Napoca, *Rețeta Makropolos*. Greu de definit această piesă, cu structura ei amăgitoare. Dramă existențială? Comedie fantastică, așa cum ziceam mai înainte? Cumva, replică polemică la piesa lui G.B.S. *Înapoi la Matusalem*? De fapt, toate laodaltă, cu un țel precis, răzbind prin țesătura complicată a intrigii: demonstrația că important nu este să trăiești 60 sau 300 de ani, fiindcă poți trăi la fel de mizerabil șase decenii ca Jaroslav Prus sau trei secole ca Emilia Marty; important e ca, atît cît trăiești, să trăiești frumos, iubind viața și oamenii, ca tînărul Janek sau ca frumoasa Kristina.

Nicolae Ilicseu, Constantin Adamovici, Anca Neculce-Maximilian, Eugen Nagy și Maria Seles

Ca orice scriitor inteligent, Capek își definește cel mai exact opera și este inutil să căutăm o concluzie a demonstrației sale, alta decât a formulat-o el însuși: „Să zicem că odată, în viitor, nu vor mai fi boli, sărăcie și trudă murdară. Aceasta e optimism. Dar să afirmi că viața de azi, plină de boli, sărăcie și trudă nu este absolut rea și blestemată și că are în ea ceva extrem de prețios, asta ce este? Pesimism? Eu cred că nu. *Pesimismul nu este credința că lumea e mizerabilă, ci credința că e în ordine să fie mizerabilă*”. Exact, dar încă nu destul spus. Fie că Capek a ocolit să spună lucrurilor pe nume, fie că el însuși nu și-a dat seama de adâncimea la care pătrund semnificațiile operei sale, un lucru trebuie adăugat. Anume, că lumea nu e mizerabilă prin destin, că oamenii nu trăiesc urit, murdar, înrăit pentru că așa sînt sortați, ei pentru că ei înșiși sînt răspunzători pentru uritenia existenței lor. Prus, doctorul Kolenaty, Emilia Marty trăiesc după principiile care guvernează lumea burgheză și, condamnându-i, Capek condamnă orînduirea socială însăși, generatoare de relații inumane. Longevitatea triseculară a Emiliei Marty e un truc menit să dea o coloratură fantastică tramei, care rămîne cît se poate de realistă în direcția ei esențială, un truc menit să ne capteze interesul; în rest, nimic nu decurge din acest truc. Lucrul a fost exact înteles de Alexandru Colpăci și tratat ca atare. Doar apariția Emiliei e astfel concepută că ea pare a cobori de dincolo de timp, pentru ea, mai departe, straniul personaj să îmbrace vestimentul muritorilor de rînd, accentele eșind pe date cît se poate de omenești, deși nu dintre cele mai nobile. Procedînd la o analiză foarte aplicată, regizorul a evidențiat satira conținută de substanța piesei, fără să dilueze caracterul dramatic al înfruntărilor. În ansamblu, spectacolul e foarte izbit.

Cadrul scenografic imaginat de T. Th. Ciupe se conjugă perfect cu intențiile regizorului, ariditatea albă, metalică, a primei părți, ca și dezordinea ca de mansardă uitată timp de veacuri din partea a doua, au o stranie frumusețe.

Distribuția mi s-a părut inegală. Sînt cîteva realizări cu adevărat interesante. Sînt și cîteva interpretări șterse. Anca Neculce-Maximilian aduce, odată cu apariția ei halucinantă, un suflu înghețat ca răsufierea morții. O aură stranie o înconjoară, mișcărilor ei sînt încete, vorbirea seacă și disprețuitoare. Aerul batjocoritor cu care-și tratează semenii paralizază. Poate că ar fi trebuit exploatată și cealaltă latură a personajului, dramatica goană după o năluca, căldura, dragostea pe care le caută Emilia și pe care nu e în stare să le ghicească. Mă tem că abordînd o metodă de exploatare a resurselor sale, care vizează exclusiv soluțiile oferite de inteligență, înzestrata actriță și-a reprimat intuiția și, odată cu asta, și-a redus posibilitatea de a împlini rolul în toată diversitatea lui. Gheorghe M. Nuțescu, de o sobrietate glacială, dezvăluie nuanțat cinismul și rapacitatea personajului său. Prus. Candoarea adolescentului Janek, dezamăgirea lui tragică, sînt înfățișate convingător de Anton Tauf, cu mijloace surprinzător diferite de cele pe care i le eunosusem.

O bună compoziție, într-un rol deloc ușor, realizează Cornel Sava, interpretul lui Hauk Sendorf. Sigur pe el, cu mijloace rafinate, Constantin Adamovici este excelent în rolul doctorului Kolenaty. Mi s-au părut mai puțin realizate Albert Gregor, interpretat de Nicolae Ilicseu, monoton pe tot traseul, și Kristina, interpretată de Maria Seles șters, fără personalitate.

V. Munteanu

Teatrul „Bulandra“

Scenă din spectacol

MILITARUL FANFARON

de Plaut

Data premierei : 5 februarie 1976.
Regia : IOAN TAUB. Decoruri și
costume : VALENTINA BARDU.

Distribuția : OVIDIU SCHUMACHER
(Pyrgopolinices) ; ADRIAN GEOR-
GESCU (Artrotrogus, Lurcio) ; MIR-
CEA DIACONU (Palaestrio) ; FORY
ETTERLE (Periplectomenus) ; AUREL
CIORANU (Sceledrus) ; VIOLETA
ANDREI (Philocomasia) ; LUCIAN
MUSCUREL (Pleusicles) ; MARIA
GLIGOR (Milphidippa) ; MIHAELA
DUMBRAVĂ (Acroteleutia) ; LUMI-
NIȚA GHEORGHIU, PETRE LUPU
(mimi).

Deși se cheamă *Militarul fanfaron* și are drept obiectiv moral pedepsirea unui asemenea tip de înfumurat lăudăros, comedia lui Plaut promovează în prim-plan un alt tip de erou, făcând din el motorul acțiunii, factotum al întregii intrigi : e sclavul Palaestrio, istețul prieten al tinerilor îndrăgostiți, cel care ferecă și desferecă toate situațiile, aproape nelipsit din scenă pe tot parcursul

reprezentației, eroul popular exprimând poziția îndrăzneată a lui Plaut față de societatea vremii sale. Prezența lui Palaestrio dă savoare intrigii, spiritul său inventiv face să progreseze acțiunea, replica sa inteligentă luminează sensurile situațiilor. Este, cred, unul din motivele pentru care, din întreg teatrul lui Plaut, aceasta a fost piesa cel mai mult jucată pînă în zilele noastre (afară de *Amphytrio*, care a dat naștere la numeroase adaptări), fiind înserisă și astăzi, destul de des, în repertoriu. Spectacolul Teatrului „Bulandra“ vine să confirme această remarcă, după ce aceeași comedie a lui Plaut a mai figurat, în anii trecuți, în repertoriile altor teatre — Giulești și „Ion Creangă“, între altele.

Personajul principal al spectacolului pus în scenă de Ioan Taub este, evident, Palaestrio, în interpretarea de o bogată fantazie, mobilitate, expresivitate a lui Mircea Diaconu. Tinărul actor se dovedește aici a fi și un mîm înzestrat, capabil a improviza momente și situații sugestive, de o mare forță comică. Amintesc, spre exemplificare, joelul cu flautul invizibil, prin care năstrușnielul Palaestrio-Diaconu îl zăpăcește pe Sceledrus-Aurel Cioranu, convingîndu-l că n-a văzut ceea ce, de fapt, văzuse. Mircea Diaconu are candoare și umor, știe să angajeze dialogul cu publicul fără a forța nota, se mișcă degajat, comunică prin fiecare gest, prin fiecare privire. Aurel Cioranu i-a fost un bun partener comic, realizînd și figura de August-Prostul, uluit și nătîng, plină de haz.

Spectacolul este, însă, inegal în ansamblul său, în ciuda unor mari eforturi, prea vizibile uneori, de a-i accentua bazul, culoarea, exuberanța, dincolo de cerințele textului.

În sala-arenă a studioului Teatrului „Bulandra”, spectacolul se desfășoară ca o reprezentație de circ, cu „parada” artiștilor la început și la sfârșit, cu multă mișcare, cu multă clownerie, în costume viu colorate, peruci din rafie, grimă puternic subliniată (decoruri și costume de Valentina Bardu, adecvate concepției regizorale, cu trimiteri evidente la lumea lui Fellini, din *Satyricon* și *Clovnii*), cu muzică de scenă, executată la variate instrumente, de un clovn muzical (Geo Dimitriu) foarte priceput. Concepția se legitimează pînă la un punct, comedia lui Plaut fiind înrudită cu farsele populare, cu reprezentațiile de bilei care aveau să ducă, mai târziu, la *commedia dell'arte*. În același spirit, ceremonialul matinal al lui Pyrgopolinices — cu gimnastica de inviorare, antrenamentul „atletului” și ritualul îmbrăcării — capătă haz și miez, datorită, mai ales, interpretării lui Ovidiu Schumacher, actor înzestrat cu simțul umorului și cu simțul măsurii. Din păcate, tocmă simțul măsurii i-a cam lipsit regizorului Ioan Taub, care a încărcat spectacolul cu mișcare și zgomot, subliniind inutil unele momente, din dorința de a crea efecte comice. Cînd invenția se realizează în spiritul textului (rar), rezultatul e reușit, dar cînd se pierde legătura cu textul, se ajunge la efectul contrar („parada” care deschide spectacolul): îngroșări ale unor situații pînă la grotesc și dezagreabil (asaltarea lui Pyrgopolinices de către cele două femei, Acroteleutia și Milphidippa), repetarea pînă la sașietate a unui efect (Pyrgopolinices umblă toată partea a doua a spectacolului îmbrăcat sumar, etalindu-și dizgrațios gambele) sînt doar cîteva dintre viciile care minează spectacolul. Cît despre substanța moral-socială a piesei, ea răzbate cu greu la spectator, de-abia strecurîndu-se prin excesul de mișcare, de zgomot și prin mulțimea anaeronismelor folosite tot pentru efectul lor comic, atît în costumație, cît și, mai ales, în ilustrația muzicală, care ne poartă printre menuele, *Lacul lebedelor* și *Umbrelele din Cherbourg*!

Pe lângă Mircea Diaconu, Aurel Cioreanu și Ovidiu Schumacher, menționați mai sus, apar în spectacol Fory Etterle (un Periplectomenus elegant și demn), Violeta Andrei (Philocomasia, demonstrînd bune calități de comediantă), Adrian Georgescu (două roluri de sclav, bine conturate), Lucian Muscurel (Pleusicles), Mihaela Dumbravă (atît de înzestrată, dar atît de dezavantajoz prezentată pe scena Teatrului „Bulandra”, în rolul Acroteleutia), Maria Gligor (Milphidippa) și alți actori care se străduiesc să dăruiască publicului o seară de bună dispoziție și veselie: uneori, reușesc, dar reușita nu e pe măsura strădaniei.

Margareta Bărbuță

Teatrul „A. Davila”

din Pitești

Sala Studio

AMURGUL UNUI COCOR

de Junji Kinoshita

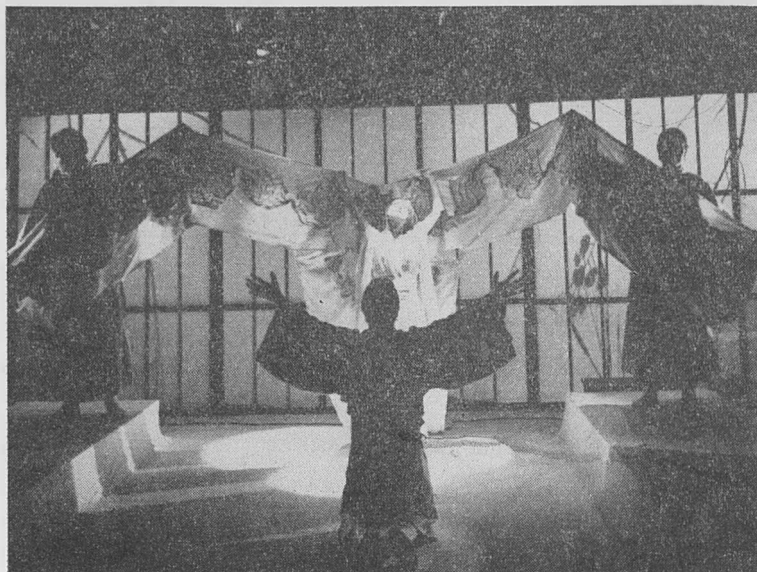
Data premierii: 29 ianuarie 1976.
Traducerea: EUGENIA DOVIDES
și MAGDALENA BOLANGIU.

Regia: ALEXANDRU TOCILESCU.
Scenografia: VICTOR SALĂGEANU.

Distribuția: ANGELA RADOȘLAVESCU (Tsu-u); PETRE DINULIU (Yohyo-o); ADRIAN VIȘAN (So-o-do); PETRE TANASIEVICI (Un-zu). Copiii: RUXANDRA RADOȘLAVESCU, MARIAN SIMIONESCU, ALIN MARTIN, MIHAI MARTIN.

Pentru prima oară, o trupă românească joacă o piesă japoneză. E vorba de teatrul piteștean „A. Davila” și de lucrarea *Amurgul unui cocor* de Junji Kinoshita. În sine, evenimentul merită atenție; prin realizare scenică, el dobîndește dreptul la prețuire. Amestec de străveche legendă și realitate, această piesă niponă atinge un filon actual, față de care nu poți, în nici un chip, rămîne insensibil. Întinată de lăcomie, de răutate și egoism, iubirea adevărată piere. Cît timp n-a cunoscut gîndul și limbajul înayutților, pămînteanul Yohyo-o a trăit fericit cu femeia-cocor ce-i țesea, noaptea, în taină, din penele ei cele mai frumoase, o minunată stofă. Cum s-a lăsat robit de patima aurului, Yohyo-o și-a ucis dragostea și prietenia, visul de fericire, ucidîndu-se, apoi, și pe sine.

Simbol al purității și sacrificiului din iubire, scurta poveste de dragoste închipuită de Junji Kinoshita, impregnată de umanism, poezie și durere, a găsit la tînărul regizor Alexandru Tocilescu afinități active și rodnice. Nu dimensiunile reduse, și nici aspectul filigranat, miniatural, al acestui giuvaer dramatic, potrivite spațiului restrîns de joc al sălii mici a teatrului (proiectată de Liviu Ciulei, în linii și proporții de sobră eleganță, și înzestrată tehnic cu utilaje dintre cele mai moderne), au determinat opțiunea tînărului regizor. Cine îl cunoaște pe Tocilescu intuiește, de îndată, că opțiunea sa — ca și în cazul piesei *Swanvit* — a fost determinată de mișcarea ideilor, de semnificarea gîndu-

Angela
Radoslavescu,
Petre
Dinuliu,
Petre
Tanasievici
și
Adrian
Vișan

lui autorului, de pregnanța mesajului, de încercătura poetică a textului. Perseverența în căutarea frumosului pare să călăuzească, și în continuare, drumul tinărului regizor. De la *Swanevit* la *Amurgul unui cocor* nu s-a petrecut o schimbare de substanță, ci una de rafinament artistic. Spectacolul evidențiază, într-o dispoziție lirică inedită, cu armonie, grație și măsură, fabula, ea și ideea fundamentală a partiturii. Cu un cod ritual al mișcărilor, gesticii și amplasamentului scenic; cu un încetător și sugestiv acompaniament muzical (alestit din sonorități străni sau suave, din ritmuri sincopate ce-și au originea în muzica japoneză din secolele IX—XVI); cu măști expresive (desenate pe fețele actorilor chiar de către regizor), după modele furnizate de străvechiul teatru *Nô* sau *Kabuki*, montarea furnizează un cadru specific, în care se desfășoară vechea și apriga luptă dintre bine și rău, cu sensurile ei actuale, imixtiunea brutală a bussines-ului în lumea imaculată, poetică, a legendei distrugând jocul inocent al celor doi îndrăgostiți. Spectacolul are o evidentă și subtilă intenție dinamică, agitatoare, tristețea devine o parolă de luptă împotriva răutății lumii și a agresiunii vulgarității. Puritatea imaginii scenice conține mult adevăr. Simbolurile, metaforele scenice capătă valoare, pentru că nu sînt adăugate arbitrar acțiunii, ci se integrează organic în desfășurarea ei. Talentul regizorului a fundamentat pregnanța teatralitate a montării, omogenizînd toate elementele spectacolului: simplitatea rafinată și siguranța desenului scenografic cu finețea, precizia și severitatea interpretării. Decorul tinărului arhitect Victor Sălăgeanu cunoaște,

la prima lumină a reflectoarelor (multe), cele mai favorabile auspicii. Un cadru fix, funcțional, tratat în linii fine, de o austeră simplitate și cu remarcabile funcții poetice. În fundal, un paravan alb, transparent, împărțit în pătrate, încadrate de chenare negre, lăcuite; în mijloc, un imens patruleter de pînză albă (locul de joc); un singur element de recuzită: o măsuță japoneză lăcuită, roș-aprins. Sugestia fantasticului: un voal diafan. Atît.

Montarea a pretins actorilor ieșirea din tipare, adoptarea unui ritm și a unei plastici scenice inedite. Cei patru interpreți s-au străduit, cu fervoare, să onoreze mandatul regizoral. În prim-plan s-a situat Angela Radoslavescu. Sensibilă, foarte sinceră și foarte emoționată, tandru înfrigurată, acrița a desenat chipul fantastic, misterios, chinuit de dragoste, al femeii-cocor *Tsu-u*, într-o efigie delicată. Petre Dinuliu i-a conferit eroului un contur viabil, convingător, găsind excelente corespondențe stărilor sufletești contradictorii: iluminare, îndoială, suferință. Adrian Vișan și Petre Tanasievici au susținut rolurile răufăcătorilor cu onestitate profesională, dar jocul lor a fost pîndit, uneori, de nedorite îngroșări, de grimase facile.

Un început meritos, de bun augur, în îmbogățirea expresiei artistice, dar, în primul rînd, a repertoriului teatrului. Îi dorim continuitate.

Valeria Ducea

Trei spectacole pentru copii

Teatrul „Jändărică” PISICA DE UNA SINGURĂ

de Nina Cassian
(după Kipling)

Data premierei : 23 februarie 1976.
Regia : MARGARETA NICULESCU.
Scenografia : ELLA CONOVICI. Mu-
zica : NINA CASSIAN. Asistent regie :
BRÎNDUȘA SILVESTRU. Dirijorul
formației orchestrale : DAN BUCIU.
Distribuția : VALERIU SIMION
(Cîinele) ; ȘTEFAN SANDULESCU
(Calul) — voce. ION CARA-
MITRU ; ELENA SANDULESCU
(Vaca) — voce, TAMARA BUCIU-
CEANU-BOTEZ ; GHEORGHE FUN-
DĂTURĂ (Bărbatul) — voce, CON-
STANTIN BĂLTĂREȚU ; ANA VLĂ-
DESCU-ARON (Femeia) ; FLOREN-
TINA LENKISCH (Bufnița) — voce.
COSTEL POPOVICI ; ȘTEFAN SÂN-
DULESCU (Liliacul) — voce, CRIS-
TINA POPOVICI ; BRÎNDUȘA SIL-
VESTRU (Pisica) ; CRISTINA PO-
POVICI (Copilul) ; RITA STOIAN
(Broasca țestoasă) ; FLORENTINA
LENKISCH (Ariciul) ; COSTEL PO-
POVICI (Puiul de jaguar) — voce,
ANDA CĂLUGĂREANU.

virtuțile superioare ale didacticii inteligente și de bun-simț, ironia discretă a unui autor care nu acceptă, pentru a dialoga și cu cei mici, să pară altul decât este, chipurile, pen-
tru a ajuta ca dialogul să se înfiripe. Este reconfortantă această demnitate a scrisului, care nu coboară la vocabularul subevoluat și nici la cel nostim cu orice preț, dar nici nu face demonstrație pentru a-i umili pe aceia pe care îi învață. Ai zice că Nina Cassian redescoperă ea însăși ce greu este să te fii „pisică de una singură”, și de aici multe altele, inclusiv iscusința de a-ți câștiga prin laude obligații pentru care nimeni nu te va aprecia.

Nu este surprinzător să descoperi că un asemenea text este gustat cu plăcere — căci despre talent și profesionalitate aproape că nici nu mai trebuie spus nimic, cînd vorbim de „trupele” de la „Jändărică”. Sînt realizate roluri de virtuozitate — de pildă, Brîndușa Silvestru minuieste păpușa nu numai cu fantezie și dinamism, ci și cu un soi de atașare, exprimînd, prin mișcare, trăsături de caracter. Sigur, mica demonstrație de dans iese ușor în evidență ; dar mai este și răsucirea aceea insinuantă, mai sînt momentele în care cea „de una singură” își regretă, așa-zicînd, condiția. Rita Stoian și Florentina Lenkisch fac, de asemeni, minuiat păpuși mai mici, dar de o structură aparte, dovada unei remarcabile „găsiri” a mișcărilor necesare. Ștefan Săndulescu (minuiînd atît Calul cît și Liliacul) ne-a plăcut, de asemeni, mult, ca și colegii săi Valeriu Simion și Elena Săndulescu. În fapt, e vorba de probleme de minuire, diferite, ceea ce nu se reflectă numai în varietatea tipologică, ci și în dinamica spectacolului. Este incontestabil meritul Ellei Conovici de a fi realizat un cadru plastic cu totul excepțional. Dorim chiar, fie și în cîteva rînduri, să-l definim. Scenografa a înțeles nevoia unui decor cu o mobilitate nu atît pe măsura schimbărilor de peisaj, cît a ideii. Munții și văile, apele, peștera unde s-a stabilit perechea de oameni se fac și se desfac prin arcuirea elegantă, într-o mișcare implicată în acțiune, a unor paravane. Scena dobîndește adîncime, la nevoie, altă dată ea permite prim-planuri sau planuri medii, în funcție de necesitatea dramatică. Păpușile nu sînt concepute într-o familie stilistică unică. Dar caracterul eterogen, subliniat și în mecanica lor, contribuie la imaginea de diversitate și ajută la păstrarea ei în decursul consumării unor episoade foarte diferite ca tonalitate. Cu păpuși reprezentînd oameni (Bărbatul, Femeia), cu altele ce evocă un cadru domestic (Calul, Cîinele, Vaca, Pisica), cu altele ceva mai ciudate (Bufnița, Liliacul, Puiul de jaguar), se constituie o lume diversă, care va descoperi nevoia de solidaritate și comuniune, fără a se uniformiza. Ajută la aceasta și cîteva dintre „vocei”

Uitasem povestea lui Kipling — pînă și cele mai frumoase povești se pot uita — și, dacă am recitit-o, după spectacol, nu a fost pentru a constata cît de fidelă e versiunea Ninei Cassian, ci cît rezistă Kipling însuși examenului acestor copii, aduși la teatrul de păpuși cu autobuzul și grăbiți, la terminare, ca să nu piardă emisiunea ce le este dedicată de televiziune. Nina Cassian e convinsă că acest mare scriitor e departe de a fi perimat în unele dintre ideile pe care le-a susținut, dar ne propune lectura ei, crea-
toare, firește, comentariul ei muzical și complexitatea strălucită a acestui teatru pe care trebuie să-l iubim și să-l respectăm pentru tot ceea ce face. Textul Ninei Cassian are

— Tamara Țuciuceanu-Botez, Cristina Popovici și Anda Călugăreanu.

S-ar părea, deci, făcând suma, că regia Margaretei Niculescu nu a făcut altceva decât să pună aceste lucruri laolaltă și să le imprimе ritm și continuitate. Chiar dacă ar fi numai atât, și încă meritul regiei ar fi foarte mare. Dar este mai mult. Pentru că textul și muzica Ninei Cassian, pentru că scenografia Ellei Conovici și interpretarea dată de unii actori puteau impresiona, în sine, dar să nu se lege în structura acestei realități care a devenit spectacolul. Regia a imprimat unitatea de concepție și, spunând aceasta, avem în vedere *calitatea sintezei*, remarcabilă prin felul în care a însuflețit ideea și i-a croit drumul spre public. Margareta Niculescu a opus unui posibil spectacol de secvențe, cu scene separate, o desfășurare ce a dobândit dramatism (cînd a fost cazul), după ce a avut umor, lirism, după ce a exprimat ironia și luciditatea și după ce a știut să fie didactic, rămînînd antrenant. Dovadă și pauza, care este, de fapt, prilejul de a-i învăța pe spectatori cîntecul-idee al reprezentăției.

Cam aceasta ar fi, în câteva rînduri ce au exprimat propria noastră emoție, „pisica de una singură“. Plus muzica Ninei Cassian, care nu se află pentru prima dată în postură de compozitor.

Poeții ajung la muzică nu numai atunci cînd cuvintele nu le mai ajung. Dar de aici începe o altă piesă, al cărei „Mic dicționar de expresii mai puțin cunoscute“ (folosite de personajele din piesa de astăzi și reproduse în programul de sală) este ceva mai pretențios.

Mihai Nadin

Teatrul „Ion Creangă“

7 ZILE ... 7 POVEȘTI

de H. C. Andersen

Data premierei: 2 februarie 1976.

Regia: ANDREI BRĂDEANU. Scenografia: ELENA SIMIRAD-MUNTEANU. Mișcarea și plastica scenică: MIRIAM RĂDUCĂNU. Muzica: MIHAI MIHĂESCU și GEO DIMITRIU. Măști, peruci: FABIAN COȘERIU.

Distribuția: DANIELA ANENCOV, ION GH. ARCUDEANU, MIHAI CONSTANTINESCU, EUGEN CRISTEA, GEO DIMITRIU, PAULA FRUNZETTI, CICERONE IONESCU, VASILE MENZEL, JEANINE STAVARACHE, GHEORGHE VRÎNCEANU.

La Teatrul „Ion Creangă“, un spectacol lians „Christian Andersen. Nici că se putea ceva mai firesc, mai frumos, mai adecvat, sortit să înaripeze mintea, să hrănească imaginația, să cultive sentimentele publicului său.

Asociind numele marelui povestitor de pe frontispiciul său cu numele unuia dintre cei mai cunoscuți și mai îndrăgiți povestitori ai lumii, teatrul bucureștean destinat tinerii generații și-a restituit, restituind și spectatorilor, pagini de temelie din tezaurul nemuritor al basmului.

Cititori pasionați ai scriitorului danez, autorii dramatizării (Ion Arcudeanu, Geo Dimitriu, Andrei Brădeanu) au selectat cu discernămint din bogata moștenire aflată la îndemînă, în numeroase volume și ediții, atîtea povești cite zile are săptămîna. Șapte, deci, dintre cele mai originale, mai diferite, mai substanțiale pagini anderseniene au fost contopite printr-un liant literar simplu, familiar copiilor, într-o versiune unitară. Cu binevenite intervenții de actualizare (menite să facă mai lesne perceptibile țintele satirice, sensurile metaforice și morala „fabulei“, și să sublinieze, acolo unde e cazul, omenia autorului), cele șapte incursiuni în miniaturala lume a fantasticului, cu remarcabilelor calități poetico-literare, trimit sălii — printr-un spectacol inspirat și expresiv — șapte mesaje lirice, atât de vii și atât de proaspete de parcă ar fi fost scrise astăzi.

Teatrului „Ion Creangă“, aflat, după cite știu, într-o febrilă căutare de drumuri, de formule, capabile să-i definească mai pregnant personalitatea, suita basmelor lui Andersen i-a oferit o generoasă eursă de inspirație pentru un fericit moment de autoexprimare.

Concepută ca un joc copilăresc spontan și înscrisă în perimetrul spectacolului de teatru total, în care cuvîntul, gestul, mișcarea și muzica se îmbină armonios, reprezentația afirmă, în primul rînd, calitățile, talentul inventiv al regizorului Andrei Brădeanu. În același timp, mijloace scenice dintre cele mai simple, umorul delicat, gingășia, definesc substanța spectacolului. Variate pe planul plasticității și al dinamicii, tablourile înfățișate stabilesc de la prima ridicare de cortină o relație vie, intensă, cu publicul. În ansamblul ei, montarea vorbește despre închegarea a ceea ce ne place să numim spirit de echipă, despre o evidentă ambiție stilistică. Elena Simirad-Munteanu semnează un decor de o mare simplitate, din sugestive și semnificative elemente vizuale, acționînd ca un prim factor de șoc și emoție și oferînd mari posibilități de joc interpreților.

Proiectate în cadrul aerat și simplu, animate de o calculată distribuire a luminii, toate întîmplările repovestite reușesc să se înalțe la proporțiile simbolice ale mirificelor împărății, cînd terestre, cînd acvatice, ale întinselor păduri sau cîmpuri cu flori; și toate acestea, aproape din nimic, din câteva umbrele colorate, din cîteva pelerine cu două fețe (una neagră și alta, pată vie de culoa-

re), din câteva șiruri de mărgelile mari, albe și roșii. Totul depinde de măiestria cu care interpreții minuieste aceste obiecte și de modul cum creează ei iluzia. Când se închid și se deschid umbrele, bate, cu adevărat, vântul; când atarnă șiruri de mărgelile albe pe stîngă și de lemn, începe să cadă, cu adevărat, zăpada. Așezați, într-un singur rând, pe scăunele, cu câte o pălărie pusă strîmb, cu umbrele deschise peste creștete, actorii devin, cu adevărat, flori de mentă și de mazăre, margarete și ciulini. Toate obiectele — o batistă colorată, o castanietă, o aripă de voal transparent, o perucă de tul roz sau de mărgelile verzi — se clarifică și se justifică prin cuvîntul și mișcarea actorilor, prin gesturile și atitudinile care sugerează sensul cerut de acțiune.

Regizorul a știut să dezvolte „dramatic” acțiunea, cu exuberanța binevoitor-ironică a povestirii. Momentele de divertisment, cîntecele, scenele de ansamblu dau echilibru întregului. Acest echilibru nu atinge, în toate cele șapte secvențe, limita de sus a frumuseții și a armoniei. Unda de emoție și de duioșie n-am descoperit-o de la început, după cum ne așteptam, în *Fetița cu chibrituri*. Ea s-a relevat ceva mai târziu, în *Privighetoarea* și, din plin, în *Mica sirenă*. Dar sînt în spectacol și câteva pagini admirabile, — *Păstoriița și hornarul*, *Fluturile*, *Hainele împărătilui* — care impresionează prin ingenioasele soluții scenice, prin comprimare metaforică, prin amuzantele variații pe temele anderseniene. Aici, actorii reușesc să dea efectiv viață fabuloaselor împărății, bibelourilor și păsărilor, împărăților și oștenilor, prințeselor și sirenelor, lăsînd impresia sau iluzia că toate acestea se nasc aievea sub ochii noștri.

Toți actorii se dăruiesc acestui act artistic colectiv. Dar, performanțele în însuflețirea celor 60 de personaje, cite se perindă prin fața noastră (cam cite 7—8 de căciuda fiecărui interpret), le-au realizat Jeanine Stavarache (care, în treacăut fie spus, a așteptat cam mulțitor să se ivească această ocazie în care să ne arate din nou ce resurse de grație și sensibilitate, de inteligență și de umor deține) și Eugen Cristea (student în ultimul an la I.A.T.C. — întruchipare de candoare și farmec adolescentin). Foarte bun, Gheorghe Vrînceanu, în schițarea, cu temperament robust și cu haz, a cătorva caractere de om și de jivină fantastică. Surprinzător (pentru cei ce-o cunosc), stînjinită în *Fetița cu chibrituri*, Daniela Anencov a fost totuși, în *Privighetoarea* și în *Sirena cea mică*, ca de obicei, diafană și sinceră, ecou al copilăriei gingașe și curate. Delicată și expresivă a fost, în aparițiile ei multiple, și Paula Frunzetti. Fără să poată atinge pragul interpretărilor foarte variate și foarte

sugestive, s-au încadrat în spectacol, cu calitățile și experiența proprie, Ciccrone Ionescu, Ion Arcudeanu, Mihai Constantinescu, Geo Dimitriu.

O cotă parte, o bună colă, sînt convinsă, din reușita spectacolului și din laudele ce i se cuvîin, se cer atribuite și artistei Miriam Răducanu, pentru elaborarea mișcării scenice, pentru esențializarea gesturilor și atitudinilor interpreților.

Valeria Ducea

Teatrul de Revistă „Fantasio” din Constanța

LUMEA POVEȘTILOR

de Alecu Popovici

Împreună cu concertul-spectacol de muzică ușoară *Arpegii pontice* (curată și agreabilă reprezentare de gen), trupa Teatrului de Revistă din Constanța a prezentat, în turneul din Capitală, și feeria muzicală *Lumea poveștilor*. Micii bucureșteni au primit (ca și colegii lor constânțeni, probabil) cu multă bucurie acest spectacol, în care cîntăreți și balerini de valoare au purtat, preț de două ore, chipul unor îndrăgite personaje de basm. Vechea piesă a lui Alecu Popovici (jucată cu ani în urmă, în București, sub titlul *Nu prea albă ca zăpada și Motanul descâlțat*) — în care personajele Albă ca zăpada, Baro-nul Mîunchhausen, Motanul încălțat sînt evocate cu ironie și demitizate în numele ideii contemporane cu pregnant tîlc educativ: nu există, pe pămînt sau în ceruri, în nici o lume reală sau fantastică, un loc în care să poți trăi fără să muncești — a fost reluată de constânțeni, reevaluată și întinerită printr-o inedită formulă muzicală. Susținută de fermecătoare melodii, duioase sau vesele, compuse inspirat de Aurel Manolache, pigmentată cu numere de balet realizate cu fantezie de Cornel Patrichi, reprezentăția constănțeană s-a desfășurat seducător, cu câteva momente vii și colorate, care au captat atenția micilor spectatori, emoționîndu-i, determinîndu-i să participe activ la acțiune. Sprijinită pe canoanele tradiționale ale estradei, regia lui Ion Drugan s-a rezumat să asambleze cursiv toate secvențele textului, să le înscrie armonios într-un cadru scenografic (Dan Sachelarie) funcțional, dar ușor

desuet în elementele sale de sugerare a fantasticului. În ansamblu, montarea alternează episoade de mare efect și frumusețe cu unele mai puțin expresive, trenante (precum acea interminabilă scenă petrecută pe lună). Aici, și textul și muzica s-au dovedit mult mai generoase decît imaginea scenică, săracă.

Distribuiți și jucînd cîte trei-patru roluri, cîntînd și dansînd, toți interpreții au adus convingătoare dovezi ale multilateralelor lor însușiri profesionale. Am reținut grația și sensibilitatea, timbrul vocal plăcut, nuanțele delicate cu care balerina Rodica Manolache a impus imaginea reală și fantastică a ingenuelor din piesă: eleva Cristina, Albă ca zăpada, Cenușăreasa. Cîntărețul Dumitru Caramitru a fost un foarte sincer prinț, un adolescent plin de farmec în toate elanurile sale lirice, susținute cu temperament, cu voce caldă, inteligent modulată. Bună interpretă, cu haz autentic, posesoare a unei admirabile

voci, Mariana Cerconi a înfățișat, însă, ostentativ și strident, într-o manieră apăsător temperamentală, chipul Vrăjitoarei. Foarte amuzant, Fritz Braun. El a demonstrat știința spunerii și expunerii cupletelor, a schițat pitorese variate tipuri comice. Victor Imoșeanu s-a achemat onorabil de sarcina întruchipării unor „bătrîni”, reliefind amuzant secnețutea lui Alb-împărat, punctînd cu dezinvoltură prezența baronului Münchhausen și, în registrul opus, susținînd avîntul juvenil al Pompierului.

Conducerea Teatrului de Revistă „Fantasio” merită a fi apreciată pentru ideea programatică și pentru preocuparea sa consecventă de a introduce în repertoriul spectacole muzicale cu important rol formativ, adresate copiilor.

V. D.

CARNET I.A.T.C.

CUM VĂ PLACE

de Shakespeare

Frumoasa și profundă comedie shakespereană, care înmănunchează atîtea teme fundamentale din teatrul Renașterii engleze, nu s-a mai jucat pe scena Institutului de peste un deceniu; exact, din anul 1964, an cu o faimoasă recoltă de talente, care strălucesc azi din plin în teatrul românesc. *Cum vă place* nu este cea mai recomandabilă bucată a virtuozului pentru jucat în studenție; complexitatea viziunii, gîndirea, uneori complementară, alteori, antinomică, a personajelor purtătoare de mesaj moral în spațiul mitic și utopic al pădurii din Ardeni, ca și în lumea ce o înconjoară, supusă restricțiilor și diviziunilor sociale — întreg universul acestei opere impregnate de filozofia activă și activizată de un scepticism creator al Renașterii, pledoaria ei pentru un echilibru armonic, dobîndit după cîteva periplusuri ale cunoașterii — toate la un loc pretînd o înscenare de sinteză, fundată pe o teză regională și alături de o obligatorie cultură

Data premierei: 25 februarie 1976
Clasa prof. BEATE FREDANOV;
lector: LAURENȚIU AZIMIOARA.

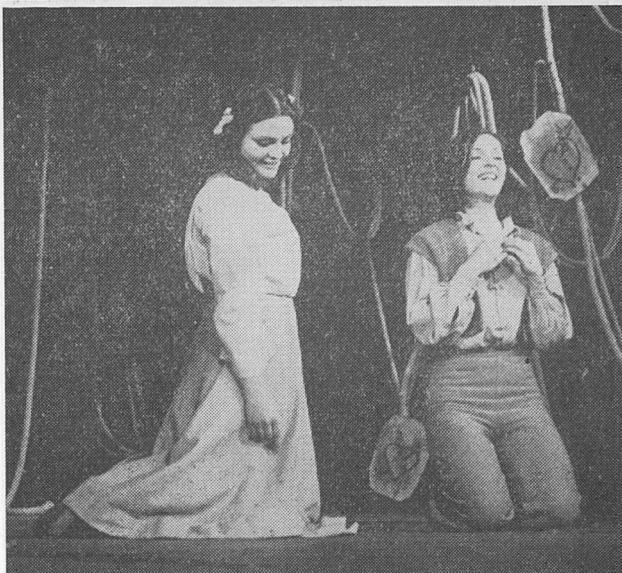
Regia: LAURENȚIU AZIMIOARA.
Scenografia: LIA MANTOC și ANDREI BOTH, studenți în anul IV I.A.P.
„Nicolae Grigorescu”, clasa prof. ELENA PATRĂȘCANU-VEAKIS. Muzica: MYRIAM MARBE.

Distribuția: ANDREI FINȚI (Ducele, Frederic); DANA DOGARU (Celia); MONICA MIHĂESCU (Rozalinda); VALENTIN IVANCIUC (Oliver); NICOLAE MANOLACHE (Orlando); VALERIU PREDĂ (Le Beau); GH. POPA (Jacques-melancolicul); TUDOR FILIMON (Tocilă); DAN MIRCEA IVĂNEȘI (Silvius); MARIA NESTOR (Phebe, o doamnă de la curte); MARA COSTEA (Audrey, prima doamnă de la curte); SORIN MEDELENI (Corin); EUGEN STROE (Un curtean, Un nobil, Sir Oliver Martext); DRAGOȘ PÎSLARU (William, Un curtean, Un nobil); EUGEN CRISTEA (Amiens, Un curtean); MIRCEA PETCULESCU, anul III (Charles); VIRGIL FLONDA, anul III (Adam); ILEANA HARȘA, anul I (O doamnă de la curte).

umanistă, istorică și teatrală. Mai mult ca orice altă comedie de Shakespeare, *Cum vă place* cere direcției de scenă o viziune integratoare. Ambiguitatea unor mari personaje ca Rozalinda, Jacques-melancolicul, Touchstone, ca să numim doar cîteva, firește, nu

poate fi la îndemina elevilor; întruchiparea lor nu presupune doar antrenament și tehnică de joc, ci, în primul rând, maturitate de gândire, experiență. Așadar, din capul locului, realizarea ei pe scena unui studio studentesc apare handicapată. Shakespeare reprezintă o materie de studiu obligatorie la I.A.T.C. (atât pentru studenții-actori, cât și pentru cei de la regie), dar poate că eficiența didactică s-ar vădi mai limpede în realizarea unor fragmente, studii asamblate pe teme, pe grupuri de personaje etc., decît în așa-zise montări integrale, care, firește, nu pot fi asimilate unor reprezentări propriuzise. (Decît în rare realizări de excepție, cum a fost și acel *Cum vă place* în regia lui Octavian Cotescu, în 1964, din care ne mai amintim Rozalinda Valeriei Seciu, bufonul lui Mircea Andreescu, Mariuana Mihut în Audrey etc.)

Spectacolul clasei prof. Beate Fredanov nu poate fi, deci, analizat pe baza criteriilor unei montări Shakespeare în teatrul profesionist, lipsindu-i datele fundamentale ale viziunii, ei trebuie considerat ca un exercițiu la rampă apt să etaleze disponibilitățile, căștigurile și eventualele restanțe ale studenților-actori. Registrul înscenării e vesel, ambianta fiind de voioasă serbare școlară, cu cîntece și multă mișcare, frumos organizată. Spațiul destul de îngrat al scenei, cu mica ei deschidere, a fost fericit valorificat în decorul unor talentați studenți la scenografie (Lia Mantoc și Andrei Both), care au plămăuit, cu ajutorul unor simple sfori, ingenios combinate, ogivele unui palat și arborii codrului Ardeni. Deschiderile de act, finalurile și anumite momente-cheie sînt marcate printr-o mișcare intens lucrată, grupările plastice cu colorit dinamic și metamorfoze rapide fiind o preocupare constantă a pedagogilor-realizatori. Cîntecele au un rol funcțional, unificator (muzica lui Myriam Marbe, cu armonii de epocă, are un melos spiritual, luminozitate și tonurile sumbre necesar contrastante), totuși, la un moment dat, ele abundă naiv. Atmosfera respiră o anume frăgezime, delicatețe a spiritului, o grație de o stilizată factură pastorală învăluind toate interpretările. În prim-plan s-a impus jocul Danei Dogaru, o admirabilă eroină de comedie shakespeareană, Celie ce putea să fie Rozalinda, demonstrînd ingenuitate și luciditate, discernămintul valorilor, bogăție afectivă și adîncime a gândirii. Monica Mihăescu n-are, deocamdată, suficiente date pentru rolul Rozalindei, deși unele aptitudini vădite pentru teatrul modern ne promit o viitoare actriță. Mara Costea (Audrey) a fost îndrumată spre un portret în tonuri stridente, cu pete mari de culoare, realizat cu un indiscutabil temperament scenic. Ușor derutată între lirism și satiră, Phebe a fost desenată de Maria Nestor cu o vioiciune acidă, dar minoră.

Dana Dogaru (Celie) și Monica Mihăescu (Rozalinda)

Cele mai mari greutăți le-a avut de surmontat echipa masculină. Gheorghe Popa s-a luptat din greu cu „prințul teneșilor filozofici”, Jacques-melancolicul, neprimind o direcție în construirea faimosului personaj; jocul său e needificator, cu disonanțe; rostește, însă, cu gravă pătrundere și înțelegere marele monolog despre virste, împărțindu-l cu Andrei Finți (Frederic); acesta din urmă, în dublul rol de Ianus, e pareă mai convingător în ipostaza uzurpatorului decît în cea a refugiatului în natură, căutător al virstei de aur. Tudor Filimon nu știe, deocamdată, ce înseamnă un bufon în teatrul lui Shakespeare, cu atât mai puțin ce reprezintă Touchstone — cu cinismul lui intelectual, năucitoarele aforisme, candoarea perversă și disperarea generată de cunoașterea resorturilor ce guvernează lumea. Un ingenuu junc-prim, Nicolae Manolache — Orlando, radiază farmec scenic și subtilitate comică, în scena simbolică a întâlnirii-trăsnet cu iubirea. Trebuie remarcat, însă, că dincolo de toate neacomodările la înălțimea personajelor, e vizibilă la toți interpretii o grijă comună pentru dicție (chiar și la cei dezavantajați de defecte naturale), gestică studiată — uneori pînă la calofilie — și efortul în stabilirea relațiilor scenice.

Lipsese din scenă motivele fundamentale ale piesei — căutarea soluțiilor de viață, recuperarea identităților pierdute sau rivnite, lumea secundă, de vrajă, spațiul kîlic din Ardeni, unde totul e cu puțință, *cum le place* croilor, actori în lumea care nu-i decît o scenă... dar instaurarea unei ordini morale și estetice e sarcina regizorilor, în cazul de față, a studenților-regizori, ale căror examene încep de acum încolo...

Mira Iosif

VIITORUL ROL

ILINCA TOMOROVEANU

Afișul examenelor de producție ale promoției '64 lansa o nouă „stea“ pe cerul Stelei fără nume a lui Mihail Sebastian: Ilinca Tomoroveanu. Concomitent, tinăra actriță debuta pe scena Naționalului bucureștean, definindu-se ca ingenuă clasică, dar și, prin anumite nuanțe, discret sugerate, ca purtătoare a unor valențe de spiritualitate modernă. Debut norocos, prilejuit de un personaj bogat și viu, reprezentând fiorul primăverii, simbolul nepieritoarei tinereți, aspirația ei spre adevăr și spre lumină — Cristina din *Moartea unui artist* de Horia Lovinescu. „Rolul celor mai frumoase amintiri, rămas în suflet ca o rază de soare la care mă încălzesc ori de câte ori simt nevoia“ — spune, azi, Ilinca. Alt succes: Oana, în cele două variante scenice cu *Apus de soare* de Delavrancea. Au urmat *Anea* (Vlăicu Vodă de A. Davila); *Crina* (*Patima roșie* de Mihail Sorbul); *Rosette* (*Să nu te joci cu dragostea* de Musset); *Dona Anna* (*Castiliana* de Lope de Vega), primul rol de comedie;

Käthle (*Heidelbergul de altădată* de Meyer-Förster); *Celesta* (*Dulcea pasăre a tinereții* de Tennessee Williams); *Viorella Vidrighin* (*Un fluture pe lampă* de Paul Everac); *Lucile Desmoullins* (*Danton* de Camil Petrescu) ș.a.

Paradoxal, Ilinca Tomoroveanu, predestinată, pareă, prin frumusețea ei filigranată și prin grație, carierei cinematografice, nu a depășit încă, în filme, aparițiile episodice, decorative, deși numele ei se află înscris pe numeroase generice: *Războiul domnițelor*, *La porțile pământului*, *Dragoste lungă de-o seară*, *Pentru că se iubesc*. Poate că anii maturității vor fi mai generoși...

Teatrul la televiziune o solicită și el din cînd în cînd; a jucat *Gena* (*Titanic vals* de Tudor Mușatescu), *Țița* (*Bălcescu* de Camil Petrescu), *Dona Sol* (*Hernani* de Victor Hugo) și, recent, *Wanda* (*Gaițele* de Al. Kirilțescu); în schimb, este o statornică „vîoaară întii“ a emisiunilor de poezie pe care le animă printr-o rostire clară și sensibilă.

Viitorul ei rol: *Roxana* în *Cyrano de Bergerac* de Edmond Rostand.

„Mi se pare utilă, nouă, actorilor și, firește, publicului, introducerea în repertoriu a acestei spumoase și celebre piese a lui Edmond Rostand. Una din calitățile ei esențiale este că exprimă, concomitent, două mari momente de cultură — secolul XVII și post-romantismul sfîrșitului de secol XIX. În afară de aceasta, rolurile sînt veritabile roburî-școală, atît pentru actorii care le interpretează, cît și pentru marele și tinărul public. De aici decurg și dificultățile, ea și sentimentul de intimidare al interpreților față de faima strălucitelor distribuții din trecut...

Roxana este prima mea mare încercare în versurile unui teatru de asemenea factură. Roxana este un tip special de ingenuă: evoluția ei este foarte generoasă — de la sentimentele vagi, adolescentine, pînă la cele profunde, ale maturității. Am, deci, de parcurs o traiectorie scenică destul de complexă și de anevoioasă. Bineînțeles, Roxana este un rol rîvnit de fiecare actriță; sigur că mi-l doresc și eu — cu acest tip de personaje, dacă nu te întîlnești la vîrsta potrivită, mai tîrziu e... *prea tîrziu*. Așadar, bucuria mea e mare; la fel de mare e însă și neliniștea pregătirii, a așezării rolului. Deocamdată, atît... Poate și fiindcă, în repetiții, mă înțeleg foarte bine cu regizorul N. Al. Toscani și cu partenerii mei, Damian Crișmaru (*Cyrano*), Mihai Niculescu (*Christian*), Costel Bărbulescu, Victor Moldovan, Marian Hudac și, firește, mulți alții“.

VIITORUL ROL

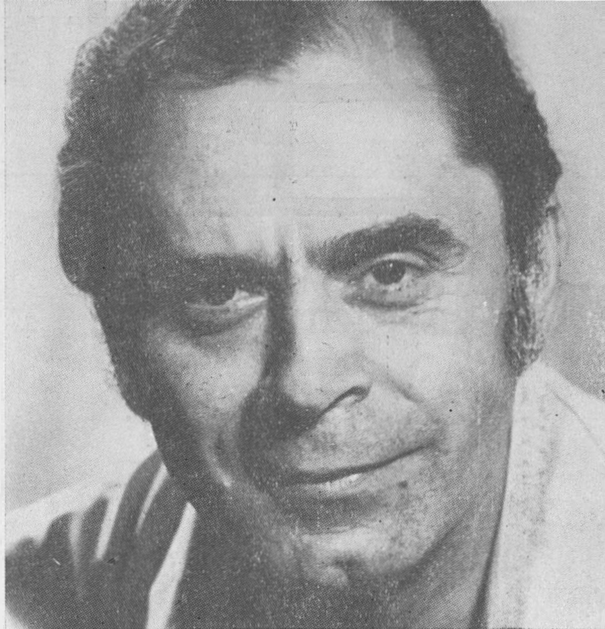
PAUL IOACHIM

„Consider că am fost un student norocos“ — mărturisește actorul Paul Ioachim. „În primul an de Institut mi-a fost profesoară Aura Buzescu, iar în anii următori, Gh. Storin, Ion Finteșteanu și Radu Beligan, cărora le păstrez pentru totdeauna o recunoștință pe măsura mării admirații ce le-o port“.

După absolvirea I.A.T.C., începând cu stațiunea 1954, Paul Ioachim devine unul dintre actorii de frunte ai Teatrului Giulești, pe scena căruia a interpretat mai bine de cincizeci de roluri. Debutul și l-a făcut cu Lt. Stamatescu din *Titanic vals* de Tudor Mușatescu. Au urmat multe altele, dintre care: Leonaș (*Coana Chirița* de Alecsandri); Mario (*Jocul dragostei și-al întâmplării* de Marivaux); Silvio (*Slugă la doi stăpini*) și Isidoro (*Gilceville din Chioggia* de Goldoni); Marius (*Miserabilii* de Victor Hugo); Fenton (*Nevestele vesele din Windsor*) și Proteus (*Doi tineri din Verona* de Shakespeare); Lt. Jan (*Antigona și ceilalți* de Karvaș); Mircea Aldea (*Gaițele* de Al. Kirilșescu); Negulici (*Cu cine mă bat* de Aurel Storin); Achille (*Pălăria florentină* de Labiche); Ralston (*Cursa de șoareci* de Agatha Christie); Zeiss (*Geamandura*) și Bebe Damian (*...Escu* de Tudor Mușatescu); Relu (*Tango la Nisa*) și Victor (*Simbătă la Veritas*) de M. R. Jacoban; Grig (*Steaua fără nume* de M. Sebastian) etc. În ultima vreme, Paul Ioachim a putut fi văzut și pe ecran, în filme ca *Aventurile lui Babușcă* sau *Ilustre cu flori de câmp*. În diverse emisiuni de teatru și poezie ale micului ecran, Paul Ioachim și-a îmbinat talentul de actor cu cel literar, fiind autorul unor scenarii destinate tineretului: *Drumul spre lună*, *Harpagon '68* ș.a. Preocuparea multilaterală pentru teatru l-a îndemnat să se lanseze pe tărîmul dramaturgiei: în 1970, debutează pe scena Teatrului din Galați, cu comedia *Ascensiunea unei fecioare*. În stagiunea actuală, Paul Ioachim a reușit să se impună ca dramaturg cu piesa *Nu sîntem ingeri*, reprezentată la Teatrul din Ploiești și la Teatrul Mic. Pe masa de lucru a actorului-dramaturg se află, în curs de finalizare, o altă piesă de actualitate.

La Teatrul Giulești, se repetă comedia lui Valentin Munteanu, *Zodia gemenilor*, în regia lui Tudor Mărăscu; actorul Paul Ioachim e distribuit în rolul Receptorului.

„Avînd în vedere că acțiunea piesei se petrece în holul unui hotel de pe litoralul Mării Negre, rolul Receptorului este important. Cortina se ridică într-una din primele zile ploioase de toamnă, în care se sting ultimele ecouri ale trepidantei vieți estivale. Ieșind

din ritmul fantastic în care se trăiește vara, la mare, în asemenea hoteluri, viața Receptorului, în loc să intre în normal, capătă cu totul altă întorsătură, în clipa în care apar trei personaje întru totul asemănătoare — trei gemeni. Personajul meu intră în acțiune, rolul capătă culoare, variație și, așa cum se întâmplă în orice farsă, în final, lucrurile ajung la paroxism. Pentru a parcurge acest lung drum — de la starea de relaxare, oboseală, plictis, pînă la cea care frizează nebunia — interpretului îi trebuie multă trudă, multă imaginație, mult meșteșug. Și, fiind vorba de farsă, o riguroasă selecție a mijloacelor celor mai adecvate. Deși am jucat în multe comedii — pentru că teatrul nostru nu a ocolit acest gen — simt că rolul îmi pune probleme noi, unele de rigoare stilistică, altele, pur și simplu, de tehnică a interpretării.

Îmi place să lucrez pe texte contemporane; socotesc că este una dintre căile cele mai fertile pentru teatrul românesc. Totodată, mă bucur că joc într-o comedie, specie dramatică la care publicul nostru este foarte receptiv.

Colaborez bine cu tînărul regizor Tudor Mărăscu: sper că va reuși un spectacol bun, pentru că îl simt pătinaș în muncă; are idei, imaginație. În afară de asta, știe ce vrea — ceea ce este o calitate în plus, nu atât de răspîndită cît ar fi normal și de dorit. Cred în succesul piesei, cu atât mai mult cu cît distribuția mi se pare una dintre cele mai fericite. Ea cuprinde, din garda mai veche, pe Ștefan Mihăilescu-Brăila, Astra Dan, Traian Dăneanu, Ileana Codarcea, Nino Anghel, iar dintre cei mai tineri membri ai echipei, pe Rodica Mandache, Tatiana Olier, Geo Costiniu și Constantin Cojocaru“.

Maria Marin

Semnele vocației

Un dramaturg, deocamdată, se pare, consacrat exclusiv televiziunii, se anunță a fi Dumitru Drăgan, autorul piesei *Interviul*, transmisă în cadrul ciclului *Oameni ai zilelor noastre*. Piesa (ori scenariul) dezbate un caz de exclusivism moral sau, altfel spus, de autosimplificare caracterologică. Inginerul Langa lucrează ani de zile, absent la tot ceea ce, domestic vorbind, îl înconjoară, pentru a pune la punct o invenție importantă. De fapt, piesa începe cu momentul în care invenția este, practic, aplicată pe scară industrială, marcând triumful a 15 ani de muncă și luptă. Autorul ne întoarce în timp pentru a ne arăta de ce, acum, în plină glorie profesională, inginerul Gheorghe Langa e singur, ursuz, morocănos, opac la ecourile propriei glorii. Și astfel, cu ajutorul unui reporter — care funcționează, de fapt, ca o conștiință a personajului — se pune în discuție cazul exclusivismului moral al inginerului Langa. Creația, desigur, implică renunțare. Personajul lui Drăgan împinge renunțarea până la asceză și orbire. Soția, fiul, nu mai există pentru el cât timp lucrează la invenția sa. Băiatul, lipsit de căldura și de supravegherea paternă, își decretază prea devreme independența, soția are o nesfârșită tristețe în privire și în glas, căci și ea și fiul ei sînt niște oameni singuri. Cînd e părăsit, consideră aceasta o fatalitate: „Eu, de fapt, lipsese de mult din mijlocul vostru“. Langa este un om învins: de propria sa pasiune, un om care nu poate duce povara propriei sale vocații. Dar numai atât? Invenția odată realizată. Langa se va lăsa de un zid de nepăsare și rutină, de neîncredere și conservatorism. Oamenii ca Vernea, șeful biroului tehnic, există, și nu numai în domeniul invențiilor. Ei sînt expresia primitivismului în gândire și în practică, oameni pe care progresul societății va trebui să-i înlăture din calea creației și a valorilor. Langa nu are puterea să lupte pînă la capăt cu ei. Furiosul, colurosul, bătușosul Langa va ceda în fața forței obscure care i se opune. Cedînd, va fi învins. Moralmente învins. Un învingător învins nu numai de opoziția din afara lui,

dar și de propria slăbicie, de propriul orgoliu. „Uite că nu mai sînt coluros, îi spune Langa meșterului care vrea să-l ajute în aplicarea invenției, sînt neted acum.“ Firește, lucrurile se vor rezolva în ceea ce privește invenția, căci societatea are puterea de a-și lua în cele din urmă ceea ce îi folosește realmente, ceea ce îi trebuie în drumul ei spre progres. Dar rănile lăuntrice ale personajului? Dar singurătatea lui? Dar viața lui de familie destrămată? Pentru acestea din urmă se află aici, în casa lui Langa, Reporterul, reporterul-conștiință. Are Langa dreptul ca, din cauza unor înfringeri, să distrugă la rîndul său? Are dreptul să se autodistrugă? Procesul de conștiință la care e supus personajul repune în discuție, astfel, actul complex și dramatic al creației umane.

Există în piesa lui Dumitru Drăgan accente de adevăr omeneș, momente de reală tensiune interioară, chiar dacă ele se exprimă uneori prin cuvinte banale, incolore, sau, la extrema opusă, prin aserțiuni confecționate, artificioase. Pentru calitățile sale, autorul poate revendica un loc în dramaturgia de televiziune.

Poate că piesa lui D. Drăgan nu ne-ar fi atras atât de mult atenția dacă Nicolae Motric, unul din cei mai serioși și mai riguroși regizori de televiziune, n-ar fi avut excelenta inspirație de a distribui în acest spectacol actori de prima mîna ai scenei contemporane. În primul rînd, este fericită ideea incredințării celui mai greu rol al piesei, acela al frămîntatului și contrariatului inginer Langa, lui Octavian Cotescu, un actor cu infinite disponibilități pentru dramă, disponibilități cunoscute, dar nedeajuns folosite de regizori. Cine a văzut relativ recentele spectacole ale Teatrului „Lucia Sturza Bulandra“ *Hedda Gabler* sau *Intr-o singură seară* a înțeles încă o dată că Octavian Cotescu nu este numai un mare actor de comedie, dar și un mare și original actor de dramă. În rolul inginerului Langa, actorul desfășoară, uneori împotriva cuvintelor pe care trebuie să le rostesească, o mulțime de „stări“, de „atitudini“, de tonuri și semitonuri, care vor da tristețea și duritatea personajului, sentimentul greșelii și acela al disperării, ironia și blazarea. Dar Cotescu n-ar fi reușit, poate, să transforme atât de miraculos modestia cuvîntului scris în tensiune și emoție dramatică, dacă nu ar fi avut parteneri de elită: Silvia Popovici, de o tulburătoare discreție în durerea ei de soție și mamă singură. Ștefan Radoff, sarcastic, inteligent, dinamic în rolul Reporterului, Petre Gheorghiu și Mihai Merceuță.

Autorul piesei va trebui să mulțumească îndelung regizorul și actorilor pentru înaltul profesionalism cu care i-au pus în valoare textul, care, vădînd semne serioase de vocație dramatică, ar fi putut avea un destin modest fără dăruirea și talentul matur al interpreților.

Dumitru Solomon

Miniaturi lirice și coregrafice

Realizat în colaborare cu Teatrul Național, în a cărui intimă Sală Atelier se și desfășoară, spectacolul acesta de balet și poezie se așază sub semnul fertilei înfrățiri a artelor, vizată, tot mai adesea, în vremea din urmă, atât pe scenele teatrelor cât și pe acelea ale instituțiilor de concert. Un prim merit, deci — chiar dacă inițiativa n-a fost finalizată întru totul, din pricina concepției insuficient de unitare a desfășurării „numerelor“ de dans și recitare. Căci, dacă osatura spectacolului au constituit-o șapte piese coregrafice, independente unele față de celelalte, atât sub raportul tematicii cât și, chiar, sub acela al limbajului, menirea versurilor recitate — altminteri cu distincție și nobilă pasiune — de Ilina Tomoroveanu ar fi fost aceea de a le servi drept liant (și comentariu, eventual). Or, făcând elogiul cuvenit selecției poeziilor din lirica românească și universală după un sever criteriu valoric, nu putem trece cu vederea absența unui sistem de relații cu miniaturile coregrafice intercalate; cu alte cuvinte, absența unui scenariu capabil să confere consistență demersului liric-coregrafic.

Selecția riguroasă constituie atu-ul prim și pentru numerele de balet: optînd pentru o muzică de mare valoare, ce acoperă o zonă care pornește de la Bach și merge pînă la compozitorii noștri contemporani, Alexa Mezincescu construiește, pe fiecare din partiturile alese, cite un mic poem coregrafic. Se vede limpede, din logica concordanței între expresia vizuală și cea sonoră, că autoarea coregrafiei și regiei a plecat, în elaborarea versiunii plastice a acestor pagini antologice, de la o cunoaștere intimă a structurilor lor muzicale. Este nu numai drumul firesc pentru orice creator de balet, dar, iată, se vedește a fi, totodată, calea cea mai rodnică pentru prospecții de limbaj. Bineînțeles, atunci cînd autoarea își propune deliberat

acest lucru; pentru că, abordînd, de pildă, *Concertul în fa minor pentru pian și orchestră* de Bach, Alexa Mezincescu se mulțumește să opereze un studiu clasic în alb-negru, pentru întregul grup de balerini antrenati în spectacol; ori, vizualizînd *Andantele* din *Concertul nr. 21 pentru pian și orchestră* de Mozart, se rezumă la un poetic dar cit se poate de obișnuit, de convențional, duet — interpretat de Aura Rotaru și Pavel Rotaru. Pe măsura apropierii de epoca modernă, coregrafa își află în muzică inspirația unor inovări de limbaj: mai timide în *Ebony concerto* de Stravinski, cu al său trio dedus din *commedia dell'arte*, reprezentat de Maria Hertzeg, Rose-Marie Both și Marin Boieru, și în *Simfonia I* de Enescu, cu clanurile ei pasionate, tălmăcite cu participarea solisticii a Ancăi Beuran, a lui Nicolae Deneș și a lui George Bodnarcu, aceste elemente novatoare prind puteri demiurgice în cele trei partituri românești contemporane, semnate de Anatol Vieru, Tiberiu Olah și Doru Popovici. Admirabil pusă în valoare de trăirea autentică, ardentă, a Cristinei Hammel — ideea jocului victii și al iubirii din *Jocurile pentru pian și orchestră* de Anatol Vieru; plină de interes ca desfășurare de sculpturi mobile, de forme modern-plastice în mișcare, realizate de întregul grup de dansatori — substanța poetică și straniu evocatoare a *Timpului cerbilor* de Tiberiu Olah; impresionantă transpunere în dans a sugestiilor artei plastice medievale, așa cum ne-au păstrat-o în imagini frescele Voronetului ori mozaicurile Bizanțului — nobila alunecare de figuri, în compoziții originale, a *Poenului bizantin* de Doru Popovici.

Și, în sfîrșit, se cuvine iarăși omagial, în special pentru ultimele două miniaturi (dar, în general, pentru întreg spectacolul), jocul de proiecții și lumini creat de acest mare artist al domeniului care este Ion Cotirlă. ■

**CU
GEORGE
ZAHARESCU**
directorul Teatrului
de Stat de Operetă
din București
despre
**Conceptul
de teatru muzical**

— Cum se încadrează Teatrul de Operetă în climatul nostru social, politic și etic ?

— Societatea noastră parcurge o epocă de mari transformări căreia îi este proprie munca plină de dăruire și abnegație a întregului popor. Artei și culturii îi revin, deci, obligații de o deosebită importanță în prefigurarea aspirațiilor și idealurilor nobile ce-i animă pe săurătorii prezentului și viitorului țării. Teatrul actual este, în primul rând, un teatru al ideilor. Iată de ce apreciez că, mai mult ca niciodată, în istoria îndelungată a existenței sale, teatrul muzical este dator (și poate) să-și cucerească cu adevărat spectatorii, atât în planul ideatic cât și în cel emoțional. Teatrul muzical este, deci, obligat de considerentele sociale, care-l determină să-și găsească noi metode, să elaboreze noi puncte de vedere, în domeniul propriei sale estetici; într-adevăr, astăzi, mai mult decît oricînd, el este dator să realizeze, prin mijloacele care-i sînt proprii, acea deplină fuziune a expresivității cuvîntului cu forța emoțională a muzicii.

— În acest sens, cum vedeți opera, ca gen de spectacol teatral, în contextul actual al culturii românești ?

— Întrebarea aceasta ne-o punem și noi, și ea suscită discuții între oamenii de specialitate. Într-o perioadă aparținînd trecutului nu prea îndepărtat, genul a fost acuzat de „superficialitate și desuetudine“, atribute care-i anulau orice puncte de legătură cu contemporaneitatea mișcării teatrale și care-l catalogau ca un „modus vivendi“ total depășit, prevăzîndu-i o dispariție iminentă. Am greși dacă am respinge integral, fără o analiză judicioasă, asemenea afirmații. Este foarte adevărat că, în perioada interbelică, opera a cedat „gusturilor“ unei societăți frivole, și tot atât de adevărat este că, din această perioadă, s-au mai moștenit clișee-tipare, atît

în ceea ce privește textele „reparate“ și vehiculate pe scenele instituțiilor de gen, cît și în ceea ce privește formele de interpretare, cărora li s-a făcut, în scopul conservării, sublinierea de „tradiționale“. Și așa ajunsese să se nască o expresie-stigmat, intrată în limbajul curent : „ca la Operetă“.

Străduindu-ne să depășim asemenea păreri, elaborăm și impunem un concept de teatru muzical care consideră primordial efortul de a realiza prin cuvîntul vorbit și cîntat o formă de comunicare cu adevărat convingătoare. Bineînțeles, ou condiția ca atît textul cît și muzica propuse interpretării să conțină acel simbre de adevăr artistic și de poezie prin care să ajungă la spectatori. Insistăm, uneori cu încăpăținare, cu trudă, în-totdeauna cu luciditate, ca opera să-și restructureze substanța și să-și cîștige — pe lîngă popularitatea știută —, acel loc aparte în conștiința publică la care o îndreptățește noua sa responsabilitate socială.

— În cadrul dezbaterii organizate de Operațiunea bucureșteană, s-a pus în mod stringent problema creării unor opere românești valoroase, inspirate de actualitate. Cum veți acționa pentru a stimula creația ?

— Răspunsul implică, în primul rînd, recunoașterea faptului că, în comparație cu teatrul românesc de proză de după 1944, dramaturgia de operetă (libret-muzică) s-a dezvoltat mai lent și nu a atins același nivel calitativ. Aceasta, și datorită unor prejudecăți existente chiar la oamenii bine intenționați, care au considerat că genul are o arie restrînsă din punct de vedere tematic, limitată, cum afirmam mai înainte, la divertisment. Această „teorie“ a fost fetișizată de unii, ce s-au declarat „specialiști“ ai genului, și care au cîștigat, la un moment dat, teren, mizînd pe succese ieftine.

Trebuie să relev totuși că, în timp, s-au afirmat și valori care ne-au dăruit, cu pasiune și muncă laborioasă, exemple contrarii notabile. Asemenea exemple vizează numai producția reprezentată pe scena teatrului bucureștean. Fără a atinge perfecțiunea, lucrările pomenite au demonstrat posibilitățile, uneori neabănuite, ale genului, bucurîndu-se de o largă și excelentă apreciere din partea spectatorilor, cît și din partea presei de specialitate, pentru ideile umaniste exprimate, pentru trîmnicia și veridicitatea conflictelor expuse, pentru noblețea sentimentelor, cît și pentru valoarea partiturilor muzicale respective.

— Toate acestea sînt succese notabile. Nu vi se pare, totuși, prea puțin, față de audiența genului la public ?

— Într-adevăr, așa este. Marea popularitate pe care o are genul, datorită celor două trăsături specifice — accesibilitatea melodică și umorul — ar trebui să constituie pentru

creatori (libretişti şi compozitori) un îndemn spre a se manifesta cu toată exigenţa şi cu toată responsabilitatea în creaţia de operetă, prin ilustrarea unor idei actuale de mare interes umanist, caracteristice pentru societatea noastră contemporană.

— Există încă multe discuţii privind spectacolul de operetă. În ce măsură concepţiile vechi despre „fastul” operetei fac ca genul să apară, uneori, perimat ?

— Mutaţiile intervenite în ultimii ani în structura repertoriului, ponderea acordată operetei româneşti — ca urmare a indicaţiilor documentelor de partid în domeniul ideo-

logiei şi culturii —, au determinat, după cum era şi firesc, o optică nouă şi în ceea ce priveşte concepţia de montare şi interpretare în teatrul muzical. Arhiconoscute în trecut ca abundând în „paiete şi fracuri”, în „butaforie aurită”, spectacolele de operetă au încercat, printr-un efort colectiv, să-şi schimbe conţinutul şi înfăţişarea. Regizori, dirijori, coregrafi, scenografi, interpreţi, angajaţi într-o reflectare adecvată a conţinutului nou al lucrărilor — în special, a celor originale — şi-au privit profesia de pe poziţiile concepţiilor esteticii marxiste, subordonându-şi fantezia şi talentul unor obiective conciet formulate în programul de educare şi culturalizare a maselor, iniţiat şi îndrumat de partid.

Stan Vlad

ATELIERUL DE DRAMATURGIE

„DINU”

de RADU F. ALEXANDRU

Reluate după o lungă vacanţă, şedinţele Atelierului de dramaturgie al secţiei de teatru a Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti au debutat, în acest an, cu lectura piesei Dinu de Radu F. Alexandru, autor cunoscut publicului prin drama Dilema jucată pînă acum de două teatre.

Textul prezentat în această şedinţă — înscris într-o tematică de actualitate, propunînd o dezbatere, în planul eticii, asupra relaţiilor dintre generaţii şi asupra problemei locului în societate al tineretului — a trezit vie discuţii, a prilejuit una dintre cele mai animate întîlniri ale Atelierului.

Primul înscris la cuvînt, Iosif Naghiu, remarcă o oarecare reducere a ariei tematice în teatrul ultimilor ani, ba chiar existenţa unor teme-tîp, a unor conflicte construite după aceeaşi schemă. Analizînd textul lui Radu F. Alexandru, din acest punct de vedere, Naghiu remarcă prezenţa unor momente reuşite alături de altele inabil construite, livrestî; intenţii bune părăsite foarte repede, argumente neconvîngătoare. Lui Mihail Davidoglu defectul important al piesei i se pare a fi excesiva sa „cumînţenie”.

Piesa trezeşte un sentiment de insatisfacţie, explicabil prin insuficienţul dramatism, prin personajele şi conflictul prea sumar conturate.

Apreciînd interesul dovedit de dramaturg pentru teatrul de actualitate, Paul Cornel Chitic observa şi el, ca şi ceilalţi vorbitori, lipsa de dramatism a lucrării discutate. Declarîndu-se, încă de la început, un partizan convîns al piesei, Manuela Mihăilescu, secretar literar la Teatrul „Ion Creangă”, a subliniat cantitatea de adevăr cuprînsă de text, audienţa deosebită pe care e în măsură să-l aibă la tînăra generaţie. Valeria Ducea socoate, însă, piesa ca fiind purtătoarea unei mize nesemnificative. Pe aceeaşi linie se aşază şi opinia lui Radu Dumitru. Şi pentru el, miza piesei e prea mică, iar pe planul

construcţiei dramatice observă o anumită indecizie în atitudinea, convingerile şi confruntarea personajelor. Constantin Radu Maria socoate piesa Dinu minoră, de suprafaţă şi, deşi ne aflăm în faţa unui autor stăpîn pe tehnica dramatică, nu ne aflăm, în acest caz, şi în faţa unei reuşite.

Al. Popescu a subliniat aptitudinea lui Radu F. Alexandru de a inventa bogat pe o arie mică, folosînd puţine evenimente, de a crea dramatism prin replici aparent anodine. Piesa Dinu nu este însă animată de un conflict real. Prozatorul Bujor Nedelcovici, remarcînd şi el că piesa nu pune mari probleme, a scos, în schimb, în relief fineţea replicii, simţul nuanţei în care e scrisă, discreţia cu care se construieşte sentimentul dominant — de tristeţe — al piesei.

Radu F. Alexandru a încercat să dea lămuriri ori să răspundă observaţiilor ce i s-au adus, punînd accent pe unele laturi intenţionale ale lucrării supuse dezbaterii. Fireşte, în măsura în care reproşurile ce i-au fost aduse nu ating justetea etică şi civică a problemei abordate, ei sfera valorilor ei expresive, rămîne ca autorul singur să mediteze asupra lor.

Cristina Constantiniu

TEMA CONTEMPORANĂ

■ NICOLAE
MORARU

LA

TEATRELE DIN LENINGRAD

În avântul întrecerilor care au marcat întâmpinarea celui de-al XXV-lea Congres al P.C.U.S., teatrele din Leningrad s-au înscris cu montări semnificative. Astfel, Teatrul de Operă și Balet „S. M. Kirov”, a prezentat operele *Virineea* de S. Slominski și *Pe furtună* de T. Hrennikov; sub titlul sugestiv *Invitație la viață*, Teatrul „A. S. Pușkin” a înscenat romanul *Pădurea rusă* de L. Leonov, Teatrul Dramatic „M. Gorki” a prezentat *Procesul verbal al unei ședințe* de A. Helman, iar Teatrul de Dramă și Comedie, emoționanta piesă *Nu trageți în lebede albe* a lui B. Vasiliev.

Zilele petrecute de noi pe malurile Nevei nu au făcut cu puțință să vedem cele peste 30 de premiere înscrise de pe acum pe afiș. Nu e teatru care să nu prezinte măcar o piesă de actualitate. Recordul îl deține Teatrul de Dramă „A. S. Pușkin”, cu opt piese. Teatrul de Dramă și Comedie, Teatrul Kom-somolului și Teatrul pentru Tineret prezintă câte patru premiere cu piese contemporane; trei sînt înscrise în repertoriul Teatrului „V. F. Komisarjevskaja”, cîte două la Teatrul Academic de Comedie și Teatrul Mic de Dramă etc. În premieră se află lucrări de A. Arbuzov și A. Sofronov, de M. Șatrov și F. Abramov, de M. Roșcin și A. Volodin, dramaturgi bine cunoscuți în U.R.S.S. și peste hotare, nu o dată jucați și în țara noastră. Alături de ei întâlnești nume mai puțin cunoscute în literatura dramatică: L. Juhovički, A. Vampilov, I. Iakovlev, sau debutanți ca L. Moiseev. Teatrul „M. Gorki” cinstește memoria lui V. Șukșin — plecat atît de tînăr, recent, din rândurile celor vii — cu ultima lui piesă *Oameni energici*, iar la Teatrul de Comedie Muzicală, poetul B. Okudjava își face debutul cu piesa *S-a întîmplat cu adevărat*. Vom zăbovi, cu permisiunea cititorului, doar asupra citorva montări noi, la Teatrul „A. S. Pușkin”, care ni s-au părut în mod deosebit reprezentative. Teatrul face eforturi de a aduce în prim-plan chipul omului pe care viața îl obligă să accepte răspunderea acțiunii, să se gîndească la cei din jurul lui.

O temă de o importanță deosebită e abordată de V. Tendreakov în *Dragoste și înțelegere*. Autorul se întreabă de ce un om care s-a dăruit colhozului în anii cei mai grei, muncind cu abnegație totală, un om care în anii marilor încercări din timpul războiului și imediat următori a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a salva colhozul și a-l repune pe picioare, de ce acest Zosim larțev se trezește la marginea vieții și intră în conflict cu oamenii cărora le-a jertfit totul. Realizarea scenică a pus, cu artă, cu mîgălă și gradare savantă, în relief tocmai contradicția ce se naște treptat între metodele președintelui și noul orizont al oamenilor, creșterea lor spirituală, contradicția dintre stilul său învechit și optica contemporană a întregului colectiv, aceasta pretinzind alt orizont și alt stil de muncă.

Iată apoi, o femeie, director de mare uzină, în piesa lui A. Grebnev. Obligată să ia decizii ferme și să călăuzească un mare număr de oameni, Ana își păstrează feminitatea, nu e ferită de slăbiciuni și mărturisește sincer că: „nu mai e posibil să conduci după moda veche, dar nici să îndrumi lucrurile într-un chip nou nu te pricepi”. Cîte probleme nu se ridică atunci cînd conduci o mare uzină? Tineri și vîrstnici, calificați și începători, deosebiți de interese și caractere, oamenii cer înțelegere, atenție, grijă. În numele cauzei pe care o slujește, directoarea este obligată să gîndească ca un om politic, să hotărască ca un om drept, să cunoască totul. Să-i învețe pe alții și să învețe ea singură. Dar uzina nu e încă viața întregă. Artista poporului N. N. Urgant conturează chipul acestei femei fără să vrea „să spună ultimul cuvînt în toate cuvintele”, punîndu-ne în față cu un personaj pe care-l credem. Pe același drum realizează o mare creație și artistul poporului A. Borizov, interpretul rolului secretarului de partid Homenko din piesa *Vijelia*. Modestia — această podoabă a comunistului — capacitatea de a asculta și înțelege pe oameni, convingerea că „de toate trebuie să te ocupi, nimic nu-ți poate rămîne străin cînd e vorba de om”, dezvăluie sufletul larg, al unui om adevărat, aflat mereu

pe baricada „cauzei pe care o slujește“. Ceea ce te ciștigă în interpretarea actorilor este eliminarea oricărei grandilocvențe, simplitatea cu care știu să spună lucrurile profunde și mari, autenticul ce punctează fiecare gest, mișcarea în scenă, trăirea intensă a ceea ce frământă eroul.

★

Teatrul „A. S. Pușkin“ aduce în fața spectatorului piese diferite. Atît ca realizare artistică, cît și ca problematică umană. E de notat perseverența cu care caută în fiecare piesă grăunțele de adevăr al vieții și măsura în care acesta a căpătat veșmintul adevărului artistic. Aceasta s-a vădit și în munca la piesa *Bruma pe căpițe* a lui L. I. Moiseev. Un text cu vădite lipsuri, datorate cunoștințelor limitate în ale teatrului. Dar colectivul și, mai cu seamă, regizorul V. V. Ehrenberg au sesizat aci atît mugurii talentului de viitor dramaturg, cît și adierea proaspătă ale unor fapte noi din viața satului sovietic contemporan, noi stări sufletești, conflicte ce se conturează pe coordonate care refuză cu încăpăținare șablonul. Și spectacolul sună tinereste, tonic, cu toate că dezbate niște probleme grave, cu toate că pune în joc destine omenești. În conflict se află, de o parte, gîndirea înaintată, omnia reală, dăruirea; de altă parte, vechile deprinderi, ipocrizia și egoismul, arivismul care nu se oprește nici în fața crimei. Cu contribuția unor artiști ca I. Gorbaciov, I. Tolubeev, A. Borisov, K. Adașevski, N. Urgant, a întregului colectiv se conturează imaginea sensibilă a satului nou și a oamenilor lui. Comunistul Lepchin, președintele colhozului, știe să se bată pentru specializare în agricultură tot așa de bine cum luptă pentru om, pentru adevăr, pentru dreptate, împotriva birocrăției și inerțiilor, a interesului meschin și șurubărilor mărunte, chiar atunci cînd, pe mucle de euțit, este în joc propria sa viață personală. Nu este ușor să renunți a trăi într-un oraș mare, unde ți se oferă munca de cencetător științific, apropiatul titlu de doctor în științe și să preferi a te dedica întru totul ideii transformării moderne a agriculturii. Lucru care se cere împlinit în timp deschis, nu din birou. Satul, colhozul înseamnă oameni. Iar aceștia au, în muncă și viață, mii și mii de probleme, mari și mici. Și iată pe comunista Irina, tehniciană în colhoz (admirabil interpretată de G. Karelina), pradă unei iubiri neîmpărțită, ducîndu-se la o babă să-i de în cărți, să-l furnece și să-i-l aducă pe Lepchin. Și iată-l pe Mihail, preotul (interpretat de A. Borisov) care, în dragostea lui pentru oameni, găsește limbaj comun cu Lepchin și secretarul de partid Ospîșev (I. Tolubeev), respingînd pe cei „cu putere dar fără inimă și cinste“. Situații complexe, caractere diverse, ciocniri ample cărora finalul nu le găsește decît parțial soluții, rămînînd ea viața — marele doctor — să le găsească leacul,

chiar atunci cînd e vorba de o dragoste nefericită. Cu competență și dăruire colectivul amintit l-a ajutat pe tînărul dramaturg, pe cît a fost posibil, să amplifice virtuțile potențiale ale piesei, s-o facă să sune teatral în cel mai bun sens al cuvîntului. Este adevărat că prima parte — partea care pune problemele și înfățișează ciocnirile — sună mai bine, mai convingător. Mai slabă, din păcate, e partea a doua, unde se folosesc și unele procedee facile.

În cinstea Congresului al XXV-lea al P.C.U.S. teatrul a pus în scenă piesa *Pină nu se răstoarnă carul* a lui O. Ioseliani, piesă-dezbateri între generații, în care se înfruntă concepții diferite despre cinste și datoric, credință și dragoste, despre însuși sensul vieții omului. Dominanța spectacolului e gîndul că omul nu poate da uitării familia care l-a crescut și pămîntul care l-a hrănit. Premiera a avut loc însă în orașul Kirși, mare centru industrial, în fața tinerilor muncitori. E un procedeu pe care teatrul are intenția să-l introducă de acum încolo ca metodă de contact cu spectatorii.

★

Ar fi greșit, firește, să ne închipuim că teatrele din Leningrad au repertoriul alcătuit numai din piese cu temă contemporană. Acest tip de piese dețin, însă, ponderea. Altminteri, chiar la Teatrul „A. S. Pușkin“ a fost recent pusă în scenă *Elegia* de P. Pavlovski, care — pe urmele corespondenței dintre I. Turgheniev și actrița M. Savina — zugrăvește o dragoste complexă și contradictorie, semnificativă nu ca fapt consemnat, ci ca frumusețe și intensitate a unui sentiment ce se poate ridica la amănitoare înălțimi de puritate. Se joacă, la Leningrad, Gogol și Pușkin, Ostrovski și Tolstoi, Karamzin și Dostoievski; meru e prezent Gorki. Se joacă aci Shakespeare și Molière. Goldoni și Shaw, se joacă Giraudoux și Dürrenmatt. Se joacă din repertoriul elasic universal și din tot ce are interesant dramaturgia țărilor socialiste ca și cea din Occident. Cu o singură condiție: să fie interesant, uman, la înalt nivel artistic. Și ne-a făcut multă bucurie să regăsim pe afișele Teatrului „M. Gorki“ comedia lui Aurel Baranga *Opinia publică*, jucîndu-se aici, cu mult succes, timp de doi ani. După cum ne-au bucurat și nenumăratele întrebări private la teatrul românesc ce ne-au fost puse la înfîlțirea cu artiștii Teatrului „A. S. Pușkin“. Aceste două teatre își aduc meru aminte de turneele întreprinse în R. S. România. Ni s-a vorbit cu căldură despre generosul nostru public spectator, după cum am auzit cuvinte de prețuire și amicitie față de oamenii de teatru români.

Mircea Grigorescu

Cind, în '27—'28, Mircea Grigorescu pășea pentru prima dată pragul redacțiilor „Adevărul” și „Dimineața”, pătrundea de fapt într-un mai larg univers de presă, care era numit „presa din Sărindar”, poreclă ce trebuia să fie de deridere și oprobriu, dar care — cu toate că nici acea presă nu era lipsită de păcate — a devenit un titlu de distincție. Mircea Grigorescu avea presa în sine, așa cum tenorii au vocea în gitlej, din naștere. Iar singele lui de gazetar avea o presiune extraordinară care-l obliga să secreteze, să creeze gazetărie, ca o imperioasă necesitate organică. În câțiva ani, „Dimineața” și „Adevărul” au fost electrizate și catapultate dintr-o epocă într-alta, în spiritul celei mai contemporane, celei mai moderne prese a lumii, nu prin scrisul gazetăresc — căci acolo erau scriitori foarte mari —, ci prin suflul de gazetărie al acestui tinăr, atât de inteligent, atât de dinamic, de îndrăzneț, de harnic, meru curios, meru pasionat, sub forme, de altfel, amabile, bonome, dar nu rareori, sarcastice. Scriind original și excelent; posedind o informație fantastică, aproape monstruoasă — care-i dădea posibilitatea să abordeze, pe măsură ce presa devenea din ce în ce mai cuprinzătoare, orice problemă: de la aceea a apelor luate la aceea a istoriei religiilor, de la agricultură la cibernetică, de la film la politica externă, precum și orice specie și sub-specie a presei: fond, cursiv, foileton, cronică, reportaj, ecou: avind spirit, umor și patetism, deopotrivă; posedind toate aceste calități ale unei strălucite notorietăți individuale, el a dat exemplul — și, de același calibru, e greu de găsit un al doilea — al creatorului de gazetă, al animatorului și inspiratorului, care, adeseori, rămâne cunoscut unui cerc foarte restrins. A scris, desigur, mii de pagini, dar cite mii n-a corectat, n-a retușat, n-a rescris, pentru ca gazeta să fie bună, și pentru ca semnatarii articolelor să-și facă un nume care să onoreze gazeta. Era ca grădinarul pe care-l pasionează fiecare moment al muncii sale, cu idealul grădinii anonime — desăvârșită în formă, culoare și variație...

...Dar venea fascismul, veneau dictaturile de toate felurile și de toate gradele, și presa și gazetarii democrați aveau de dus o luptă din ce în ce mai inegală și mai grea. În această luptă, nu numai grea, dar direct periculoasă la om (în redacția „Adevărului” s-a tras, nu doar o dată, cu revolverul legionar, iar el, personal, a fost victima privilegiată a multor agresiuni fizice), Mircea Grigorescu a fost un campion. Neuitatul „Cuvântul liber”, al cărui suflet și creier, sub ohlădnirea lui Tudor-Teodorescu Braniște, a fost, apoi, „Stinga”, „Spre stînga”, și altele, au simțit, mai de aproape sau mai de departe, impulsul, energia și harul lui. Tot ceea ce a fost moment și eveniment al luptei antifasciste — greve, proteste, procese politice, acțiuni intelectuale, manifestații muncitorești, campanii ideologice — totul a găsit în el un sprijin și l-a îndemnat la o luptă neîncetată, consecventă, dirză și abilă. Și această luptă a continuat, cu „Ecoul” și cu „Timpul”, și a continuat în forme care au îmbrăcat chiar haina clandestinității, și în timpul atroce al războiului.

Au fost multe neînțelegeri în privința lui, omul era foarte complicat și era surprinzător. Dar un fapt este și va rămâne de o claritate absolută: a iubit presa ca nimeni altul, și a reprezentat-o, în toate fazele ei de creație, ca puțini alții. Cunoaștere a acestei indeletniciri, care stă între artă, tehnică și literatură, nu știm să fi avut un altul în această epocă. De aceea, sintem convinși că, de la vingalac, regal și linotip, până la calandru și rotativă, întreg acest arsenal de unelte miraculoase a suspinat adânc, odată cu noi, imprimând știrea morții lui.

Un alt fapt este și mai clar: nenumărați dintre cei ce ținem un condei în mână, sau sintem o rotiță oarceare în uriașul sistem al presei, știm, ceea ce știm mai bine, de la el. Și mulți alții știu, fără să știe, trecind ei prin alți elevi ai lui, de la el.

Ceea ce a urmat după epoca pe care am evocat-o e mai bine cunoscut: munca lui gazetărească în epoca în care gazetăria n-a mai fost o luptă, ci o colaborare. Atunci, capacitatea lui extraordinară i-a îngăduit să se manifeste în cele mai felurite domenii ale presei, politică, literară, de informație și artistică, ajungând și până la teatru. Deci, și până la revista „Teatru”, căreia i-a fost mai mult decât un colaborator constant, apropiat, aproape membru al colectivului, dar și un sfătuitor dezinteresat, un îndrumător neprețuit, în toate direcțiile.

Ah, dacă țărina ar putea să-i fie măcar pe jumătate, măcar pe un sfert, măcar pe o sutime, ușoară, pe cit viața i-a fost de grea, pe cit munca i-a fost de aspră, poate că am fi ușor mingiași! Dar ce e moartea — „acest lucru care se întâmplă numai altora” — decât o ipoteză a spiritului nostru? În timp ce Mircea Grigorescu era o realitate vie, admirabilă, a cărei pierdere este ireparabilă și de a cărei pierdere nimic nu ne poate consola.

NICIODATĂ ?

Fiind prins de tot felul de necazuri, n-am aflat decât tirziu, mult prea tirziu, de moartea lui Mircea Grigorescu. Și m-a cuprins disperarea. Cum, Mircea Grigorescu nu mai există? Și n-am să mă mai pot întâlni niciodată cu acest om blajin și înțelept, nu se mai poate schimba o vorbă cu nea Mircea într-o cameră de redacție sau pur și simplu la un colț de stradă? Niciodată?

Se pare, totuși, că blestemata asta de moarte face ravagii cu precădere printre oamenii care trebuie să trăiască mult, cât mai mult, pentru că sint bucuria noastră și fără ei viața noastră este mai searbădă și mai mohorită. Nu e adevărat că nu există oameni de neînlocuit. Mircea Grigorescu este de neînlocuit și fără foiletoanele săptămânale ale lui Mircea Grigorescu lumea va fi mai tristă și mai amărâtă.

Mircea Grigorescu n-a fost numai cel mai mare gazetar al nostru, n-a

fost numai omul care a propulsat oameni și generații, a fost un gazetar de geniu și din pricina asta nu frecventa decât ziaristica. Mircea Grigorescu a mărturisit nu o dată că i-e frică de cărți, de cărțile lui, vreau să spun, și din cauza asta nu și-a adunat niciodată articolele și seriarele într-o carte, deși o asemenea carte ar fi reprezentat unul din marile evenimente ale tiparului românesc. Acum a venit rindul nostru, al celorlalți, să ne facem datoria față de Mircea Grigorescu, față de prezentul și viitorul nostru, care trebuie să aibă posibilitatea unui contact cu opera ziaristică a lui Mircea Grigorescu. Trebuie să se găsească o editură și trebuie să se găsească un redactor care să adune și să publice articolele și seriarele lui Mircea Grigorescu.

Sufletul lui Mircea Grigorescu merită o liturghie.

Leonida Teodorescu

AL. VOITIN

„Procese istorice“*

După două decenii de la un debut dramaturgic de autentică sorginte romantică în tipare realiste (drama în versuri *Judecata focului*, 1957), Al. Voitin reunește în volum producția sa de teatru istoric. Operație editorială cu aparență retrospectivă, dar de pronunțată eficiență artistică. Locul lui Al. Voitin în cadrul speciei este de mult consacrat. Cu o singură excepție, piesele din acest volum s-au reprezentat, în distribuții prestigioase, cu succese notorii.

Deși piesa debutului era tributară, în unele privințe, teatrului de evocare, în varianta consacrată de versul plin, muzical și retoric, construcția ei dramatică, conflictuală se realizează nu prin epica propriu-zisă, ci prin stăruință tipologică. Solemnitățile de construcție scenică sînt și ele, în *Judecata focului*, impresionante. Piesa exprimă, într-o măsură hotărîtoare, poetul, cu ritmul său lăuntric de frazare. O lume gotică în Bihorul feudalismului timpuriu se așază în conflict cu eternul spirit al locurilor. Tipologia opresorului, ca personaj de istorie, este fixată cu rigoare de moralist, în sensul clasicist al cuvîntului.

Al. Voitin va arăta apoi aceeași stăruință de reconstituire morală, în cadre din ce în ce mai largi. Prin erou, la epocă, dramaturgul adîncește aceste linii de portret, detașându-se puternic de convenționalul didactic. Eroi — asimilați și legendelor — apar în condiția lor tragică de sacrificiați, de martiri ai idealurilor naționale. Omenescul în dimensiunea sa sublimă este contemplat dramaturgic și la Horia, și la Cloșca, și la Avram Iancu. Horia (din excepționala dramă *Procesul Horia*) are afinități cu Avram Iancu (*Avram Iancu sau Calvarul biruinței*), prin particularitatea românească a eroismului. Precumpănesc la cei doi perspectiva, gândirea adîncă asupra moștenirii lăsate urma-

șilor. Păstoria de norod, după spulberarea cenușii lor, prin faptele lor, marchează o filozofie politică tradusă în acte de incandescent patetism uman. Dramaticul rezidă în consimțirea deliberată a sacrificiului întemeiat pe rațiuni milenare. Horia în închisoare e „liber“, Iancu are voluptăți de cioban mioritic și moare, după un ritual vechi, la stînsul stelar.

Al. Voitin, meditănd istoria, a văzut în eroii naționali expresia libertății exemplare, nutrită de geniul politic exponențial. În alt registru, scriitorul înclină ideii de libertate o parabolă dramatică, *Colivia cu năluci*, prelucrarea unei legende din ținutul Tîrnavelor. Textul e poetic, potențînd protestul împotriva siluirii de opinie, cînd integritatea morală cere faptei energii dureroase.

Într-o piesă cu inteligente lucruri polemice, *Adio, majestate!*, Al. Voitin, evocînd două figuri marcante, N. D. Cocea și G. Panu, glosează pe marginea consecvenței și compromisului în politică. Tonul vindicativ al piesei, profundul ei mesaj democratic (sintem în seara zilei de 30 decembrie 1947, iar marele antidinastie N. D. Cocea salută evenimentele rememorînd) conțin și un crez luptător personal. Subtextul acestei piese vorbește despre poziția lui Al. Voitin, el însuși contemporan al unor fapte transfigurate aici literar, în tumultul acelor vremi. Convingerea vine din senzația de implicare, de prezență nemărturisită ca personaj (un exponent al literelor apare în persoana lui Miron Radu Paraschivescu), din faptul că istoria este retrăită și nu reconstituită din documente la îndemînă. Piesa *Adio, majestate!* este, indiscutabil, o profesiune de credință, scrisă pentru a celebra tinerețea roditoare a dramaturgului.

În dramaturgia românească de inspirație istorică, Al. Voitin se integrează seriei ilustre de autori, pentru care trecutul este nu numai plin de învățăminte, dar operează activ și în problematica realităților imediate.

* Al. Voitin, *Procese istorice* — Teatru, Ed. Eminescu, Buc., 1976.

Ionuț Niculescu

O colecție de caractere; nu neapărat numai de caractere dramatice, ci și umane. Un gînd secret a avut autorul pe parcursul acestor pagini (secret pentru că nu este mărturisit cu obstinație), dar clar și profund prin ilustrație. Dincolo de toate elementele specifice meseriei de om de teatru (evident, spectaculoase, teatrale, epa-

AMZA SĂCEANU

„TALIA THALIEI“

taute, insolite chiar), desenate de autor cu căldură sau umor, unul este esențial: cel de OM, de cetățean. În ab-

sența acestora, celelalte trăsături sînt simple ornamente pe forme vide de conținut. Aceasta este și „teza artei“ în concepția lui Amza Săceanu. Escurile-tablete sînt ca niște oglinzi ce ar trebui să stea în holurile tuturor teatrelor. Ne-am vedea cu exactitate în ele; oameni de teatru și spectatori. Întrebărilor puse le sînt date răs-

punsuri prin portrete, antrenând în ele ilustre autorități culturale. De ce mergem la teatru? Cui îi se cuvin aplauzele noastre? Regizorului, actorului, scenografului, suflleurului(!)? Ce comandamente etice și psihologice încumbă teatrului? Orgoliu și generozitate, gravitate și infantilism, franchețe și snobism, firesc și contrafacere, concepte și relații specifice cum ar fi: morală

și artă, artă și cunoaștere, tradiție și inovație, metaforă și idee, text și pretext, scena și arta actorului etc. sînt măsurate cu un fin instrument critic și etic. Admirabile „lecții” de specialitate destinate clipurilor, „caracterelor” din prima parte a cărții, sînt dialogurile imaginate cu mari figuri ale trecutului culturii universale și naționale. Structurată pe întrebare-răspuns, în toată

gama de tonalități, de la gravitate la candoare, de la precizie la lirism și de la estetică la viață, tabletele — scurte, „nervoase”, aluzive — au o mobilitate și, totodată, o concizie, fertile în inteligente și rafinat ironice disocieri. Sînt, în cartea lui Amza Săceanu, majoritatea „secretelor”; fără de care nimeni nu se poate ridica la talia... Thaliei.

Constantin Călinescu

Puncte de suspensie...

AL. MIRODAN

**Situația actuală a criticii
în lumea teatrului
(Sondaj în exclusivitate pentru
revista „Teatrul”)**

Care sînt problemele actuale ale criticii de jos în sus în lumea teatrului? Aceasta este tema pe care (la cererea revistei „Teatrul”), Institutul nostru de sondaje a supus-o unui număr de 15.720 persoane de toate vîrstele și specialitățile *) din București și provincie.

I-a întrebare: *Reflectînd la experiența dumneavoastră din trecut ca și la experiența prietenilor sau colegilor dumneavoastră, sinteți de părere că este recomandat să-l criticați pe șeful dumneavoastră (care poate fi, de exemplu, director de teatru) direct și deschis?*

Răspunsuri

a) Da	8%
b) Nu	90%
c) Fără opinie	2%

A II-a întrebare: *Să presupunem că nu sinteți dispus a-l critica pe șeful dumneavoastră ierarhic. În cazul acesta, care anume din relațiile dumneavoastră, mai jos citate, contribuie cu precădere la elaborarea atitudinii dumneavoastră?*

Răspunsuri

a) Părinți	17%
b) Frații-surori	15%
c) Copii	8%
d) Unchi-Mătuși	8,5%
e) Soeri	8%
f) Nași	5%
g) Fini	3%
h) Consăteni	10%
i) Prieteni din copilărie	3%
j) Prieteni de șpriț	7%
k) Prieteni de vinătoare	5%
l) Prieteni de poker, bledotă sau șeptic	4,5%
m) Fără opinie	0,5%

A III-a întrebare: *Să presupunem că activați în rîndurile criticilor dramatici; care anume dintre categoriile jos citate sînt, după părerea dumneavoastră, cele mai indicate pentru a fi criticate în mod ferm și curajos?*

Răspunsuri

a) Director de instituție teatrală	2%
b) Director adjunet de instituție teatrală	3%
c) Alte persoane cu munci de răspundere în lumea teatrală	0,5%
d) Persoane care nu ocupă nici un fel de funcții în domeniul teatral	94,5%

A IV-a întrebare: *Am enumerat mai jos cîteva riscuri pe care le comportă exercitarea actului critic (de jos în sus). Care dintre aceste riscuri au, după părerea dumneavoastră, gradul cel mai înalt de probabilitate?*

Răspunsuri

a) Etichetat drept incompetent și lipsit de talent din punct de vedere profesional	28%
b) Pus în discuție pentru abateri de la etică	25%
c) Pus în discuție pentru misticism	6%
d) Tăiat de la primă	17%
e) Tăiat de la plecări în străinătate	15%
f) Bătut cu paru-n cap	3%
g) Pus de gardă în noaptea de Revelion	0%

*) Actori, regizori, suflouri, mașiniști, secretari literari etc.

A. de Herz

După patru decenii de la moartea sa (9 martie 1936), A. de Herz este un dramaturg complet uitat. Rînd pe rînd, s-au stins toți foștii colaboratori ce-și făceau, la mari intervale de vreme, datoria de conștiință a unei evocări pioase. Ultimul a fost poetul pe care Herz l-a ajutat să debuteze în Adevărul literar, Zaharia Stancu. A. de Herz nu merită, însă, indiferența posterității. Primele decenii teatrale ale secolului nostru cunosc o abundență dramaturgică explicată prin salutară tendință de sincronizare cu viața teatrală europeană. O generație eclectică experimentează toate speciile genului, după modelul francezilor Sardou, Barrière, Robert de Flers, Bataille etc. Societăți indeobște minore, Caton Theodorian, V. Al. Jean, George Diamandy, Alfred Moșoiu, Polizu-Mișunești, Mircea Rădulescu, A. de Herz, care au scris într-o epocă dominată de Caragiale, Davila, Delavrancea, au parte doar de îngăduința istoricului literar.

Cel căruia Titu Maiorescu îi făcea confidențe într-o im-

prejurare delicată — campania în jurul paternității dramei Vlaicu-Vodă (1913) —, membru fondator al Societății Scriitorilor Români (1909), directorul Teatrului Național din Craiova (1930), a fost, în ciuda succeselor de durată, un învins. A trebuit să abandoneze publicații cărora li se devotase întru totul. (Scena — 1917; Adevărul literar — 1919.) Foiletonul său critic din ziarul Dimineața a incitat replici iuși ale unor condeie de mare vervă. A. de Herz debutează în volum sub pseudonim, la 20 de ani, cu o dramă istorică, Douăzeci Ruxandra. Dramaturgia evocării l-a obsedat și, mai târziu, (vezi Aripă frântă, 1926), dar ver-surile sale, cu retorică particulară romantismului târziu, cu conflictul livresc abrupt, și violențe de contrast neaprofundate tipologic, nu l-au putut fixa în dramaturgia de evocare.

Rafinamentul persoanei, în schimb, ușor prețios, prisa mondenă și observația sa plină de culoare i-au favorizat succesul în „piesa de salon” — cu dialog spumos și replici de spirit. După G. Ursachi (O căsnicie, 1899) și Al. G. Florescu (Sanda, 1908). A. de Herz este al treilea dramaturg român impus prin această categorie, oarecum nouă în istoria creației noastre dramatice a începutului de secol. Numai dintr-un capriciu, directorul Teatrului Național, A. Davila, cunoaște comedia Păianjenul (1913), pusă imediat în repetiții cu o distribuție remarcabilă: Tony Bulandra, Maria Giurgea, N. Soreanu, C. Belcot etc. Piesa vădește, după G. Călinescu, „un pirandellism precoce”, văduva virgină Mia Dăianu vrînd să treacă în societate drept o frivolă. În ambianța

băilor montane unde „lumea bună” petrece pe socoteala văduvei, doar tînărul Mircea Florini întrezărește adevărata identitate morală a „păianjenului”, devotîndu-i-se. Actul I este remarcabil, animația băilor fiind prinsă în caricatură subțire, spre indignarea unor spectatori, foști vilegiaturisti la Călimănești, care au protestat public că „nu spuseseră chiar așa”. Autenticitate și vervă, subiect grațios și curiozitate cancanieră — întregul rețetar al unei piese de bulevard. Pe același tipic. A. de Herz va încerca, în Bunicul (1913), să schițeze „un alt marchiz de Priola, căruia bătrînețea îi impuținează succesele și care se consolează cu emoții paterne” (Călinescu). Succesul spectacolului s-a datorat, în bună măsură, actorului N. Soreanu. Tîrziu, în 1927, A. de Herz scrie una din comediiile lui reprezentative: Omul de zăpadă, jucată la Teatrul Național, sub direcția lui Corneliu Moldovanu, cu N. Soreanu, N. Bălățeanu, Marioara Zimniceanu, I. Fintescu etc. Intriga, simplă, este, firește, erotică, dar purintă, în fond, un caz de puritate a relațiilor umane. Îndrăgostitul, introdus prin viclesug în casa iubitei măritate, prețuiește, în final, candoarea unei tinere care, în pension, ciștigase concursuri juvenile de frumusețe. Autorul face exces de ironie dialogată și de situații teatrale. La lectură, piesa amuză prin ritm și savoare verbală.

Cu merite incontestabile, mai ales dramaturg al actualității începutului de secol, A. de Herz este creator de tipuri ale unei lumi în prefăcere. Dramaturgia sa merită cel puțin o lectură atentă, integrală.

Ionuț Niculescu

Cronica PLASTICĂ

ZAMFIR DUMITRESCU

PICTURĂ

Acest tânăr este un virtuoz, și, ca o sfruntare aruncată altor pictori, își debitează meșteșugul în portrete; dirijul cu savanterie pare în-vățată de la Velasquez spaturi de lumină ce par a scormoni, din căușul unor prețios cizelate și încrustate tipsii, ceara topită peste fosforescente basoreliefuri. Fețele personajelor sale sînt alcătuirii de volume demonice împinse, din lăuntru pinzei, către o „dilatate gigantescă”. Chipuri și mâini — iată tema prolix dezvoltată a pinzelor sale. E în ele și o știință de a așterne pe chip labilitatea expresiei, îndicibila nuanțare a mimicii. Vădita teatralitate a acestor măști este brusc adincită spre afecele vieții, de arta cu care pictorul știe să picteze priviri și nu ochi.

Cele două secțiuni ale compoziției: portrete memorialistice și imaginea deschisă sînt subtilul semn al conștiinței artistice, lansat de pictor spre privitorul atent. Virtuozitatea de portretist se măturisește ceremonios în suplețea cu care respectă personajul prin mimesisul picturii de gen. Imaginea deschisă pare a fi un ecorșeu, o topografie care trădează înnodări de fibre, in-

crucișări de drumuri rășfirate pe care arta pictorală se reîntoarce din peregrinările meșteșugului și ale minții; sau drumuri neparcurse încă. Oricum, această specie picturală este o lecție pasionantă pentru spiritul critic. Iată „lecția despre simbol” — montaj subtil ironic de portrete ale unor copii seninii și surizători în spatele cărora stau, didactic transcrise, simboluri convenționale: negare a oricărui simbol netehnicizat sau imberbă diatribă aruncată celui ce ignoră înfinitatea simbolurilor artistice?

Voluptuos al culorii așternute cu meticuloasa voioșie a Fauvistilor, Zamfir Dumitrescu repetă, pînă la un anume punct al traiectoriei, experiența suprarealismului: irealitatea naturii în care detaliul își respectă tiranic dreptul la realitate — cerul este un îndepărtat vitraliu de un azuriu otrăvitor, dealurile din orizont vădindu-și carnația tectonică la fel de virulent ca și staminele și petelele florilor din prim-plan. Surprinzător: acest pictor, ale cărui pinze par de o acceptată obediță față de

concret, nu pictează natura, ci își exaltă propriul sau meșteșug; natura este un exercițiu tematic; pinza intitulată „peretele cu tablouri” și, mai apoi, o alta, „seșița și imaginea portretului de familie” sînt certificările: în ele chipul uman și peisajul nu sînt lucruri însufleșite, animate, existențe irevocabil distincte, ci doar prilej de exercitare a convenției picturale care le dizolvă ireversibil în infinita rețea de pete de culoare, linii, tușe, marcaje și distribuiri de tonuri și nuanțe. Intre portretul de familie — o pictură — și chipul unui om nu există, pentru ochiul pictorului, diferență de substanță; pentru a le picta, artistul le „mortifică, pulverizîndu-le în atomi de materialitate picturală, unică materie manevrată, cu agilitate și nedezmințită știință, pe suprafața pinzelor sale. Socotim aceasta ca fiind a doua izbîndă: însușirea și reeditarea lucidă a tuturor mecanismelor mintale și executive a ceea ce se numește manieră.

Paul Cornel Chitic

MARIN SORESCU

RĂCEALA

piesă în 4 acte

Personajele

MAHOMED AL II-LEA — Sultatul turcilor

LOCOTENENTUL — aghiotantul lui Mahomed

PAȘA DIN VIDIN

RADU CEL FRUMOS — pretendent la tronul Țării Românești

PINZARU — un pribegit

TOMA } căpitani în oastea lui
PAPUC } Tepeș

DOAMNA STANCA — soția lui Toma

SAFTA — slujnică în casa lui Toma

UN OȘTEAN

ALT OȘTEAN

STAN

NEAGOE

VĂCARUL

ÎMPĂRATUL

ÎMPĂRĂTEASA

ZUNIS

IZABELA

STRATOS

RĂZBOIUL

FINANȚELE

HARAPUL

MARIN MĂRIN — un copil muntean

CADÎNA I

CADÎNA II

BAFTANGIOGLU

BESLEAGĂ

TURACAN-BEG-OGLI

FLOAREA

TILINA

VICA

GHERGHINA

RIȚA

MĂNDA

Oșteni turci și oșteni români.

Acțiunea se petrece în anul 1462.

ACTUL I

Tabloul 1

Anticamera cortului lui Mahomed. Un birou, perne pe jos. Locotenentul cercetează niște acte cu pecețe.

BAFTANGIOGLU (*apare, grăbit*): Dacă nu mă primește într-o jumătate de oră, ne-am dus cu toții... ne paște cel mai mare pericol. Toată latura dinspre sud a împărăției e amenințată de...

LOCOTENENTUL: Vorbe.

BAFTANGIOGLU: Tătari... S-au ras toți în cap și...

LOCOTENENTUL (*sec*): Vorbe. (*Pe alt ton.*) Nu poate, că v-ar primi. Toemai pe Luminația Sa Baftangioglu să n-o primească? Dar...

BAFTANGIOGLU: Să nu spui că nu e-năuntru. Am oamenii mei, care de luni de zile îmi suflă orele când Preluminatul poate să mă primească... vin aici și... nu sînt primit! Ca un făcut. E înăuntru, știu precis, am oamenii mei, suflătorii, o echipă, care mă informează...

LOCOTENENTUL: Degeaba.

BAFTANGIOGLU: Aș! Plătase pungi grele pentru asta... Ca să ajungi pînă lingă cort, bagi mina pînă la cot în ișlic... Și... (*scote o pungă, i-o dă Locotenentului*) uite că tot mai întilnești piedici.

LOCOTENENTUL (*ia punga*): Întreținerea cortului ne costă o groază de galbeni. (*Gîndindu-se.*) Mai treceți pe-aici. Luni, nu, marți, nu... vinerea aialaltă. Eu v-aș băga și acum, dar am poruncă. Cînd lucrează, nu poate fi deranjat nici de profet.

BAFTANGIOGLU: Dar ce face?

LOCOTENENTUL: E vîrit pînă peste cap în problemele abecedarului turc. Vrea ca toți fiii șcieilor, califilor, beilor, să învețe de acum încolo carte, în spiritul culturii musulmane, să nu mai fim la remorea învățaturii grecești, care a nenorocit lumea. Grecii-n sus, grecii-n jos, cu antichitatea lor, ciupită de la egipteni și traci... dar noi n-avem cap?

BAFTANGIOGLU (*cu admirație*): Ideea Sultanului e mare.

LOCOTENENTUL: E a mea. Sultanul alcătuiește abecedarul...

BAFTANGIOGLU: Oricum... Va să zică... I-ar trebui cîteva sute de ani, ca să-l perfecționeze. Să-i dea Allah sănătate.

LOCOTENENTUL: Toemai eu sănătatea o duc cam prost în ultima vreme.

BAFTANGIOGLU (*gest cu mina la inimă*): Aoleu!... să nu-mi spui că...

LOCOTENENTUL: Ba da...

BAFTANGIOGLU (*incercînd să-și rețină, fără succes, bucuria*): Ce dezastru! Cine o să-i urmeze? Că frații... a dat ordin să fie omorîți, pe capete. Frați, cumnați, veri de-al doilea — toți, toți rași... Eu, ca una din căpeteniile cele mai mari, nici nu sînt pregătit pentru așa ceva... (*Cu interes.*) Ce-l doare pe Sultan, păcatele mele?

LOCOTENENTUL: Dorul.

BAFTANGIOGLU: Ce boală e asta? Vreo nouă molimă?

LOCOTENENTUL: Nu știu. E un cuvînt valah. Iar Măria Sa suferă de cuvîntul ăsta...

BAFTANGIOGLU: Păi, dacă moare, nici nu...

LOCOTENENTUL: Liniștiți-vă... Ștergeți-vă fruntea cu basmauă asta, ați nădușit de durere și de emoții. Spionii noștri ne-au încredințat că de dor nu moare nimeni.

BAFTANGIOGLU: Nici așa... măcar unul, doi, de poftă? Uf, bine că nu e gravă! Era să leșin. (*Mieros.*) Atunci, cînd îl văd pe Preaslăvitul?

LOCOTENENTUL: Imediat după abecedar vă promit eu că... Fiți fără grijă! (*Baftangioglu iese, se izbește de Beșleagă.*)

BESLEAGĂ (*după ce rămîne cu Locotenentul*): Și vulpea asta bătrînă ce mai vrea? Una-două, la Sultan. Pe cine sapă? A cui pernă vrea s-o apuce? Nu-i ajunge că stă cocoțat pe jumătate din trupele de spahii... Ar dori să comande și icnicerii mei, nu?

LOCOTENENTUL: Nu știu, că nu l-am întrebat. Eu sînt un simplu locotenent, la ordinele Măriei Sale Sultanul.

BESLEAGĂ (*făcînd cu ochiul*): Nu stau decît cît ai bate din palme.

LOCOTENENTUL (*îi barează calea*): Dar se poate?! Ce-nseamnă lipsa asta de disciplină?

BESLEAGĂ (*enervat*): Omule, nu mi-am văzut comandantul de la căderea Bizanțului, ce naiba! S-au îngămădit de-atunci

probleme, hîrtii care zac aici la dumneata.
O să mă pling, o să te căușești.

LOCOTENENTUL (*îmbîrncindu-l afară*): Vă privește, Luminăția Voastră...

BEȘLEAGĂ (*istovit*): Lasă-mă măcar să stau puțin aici, să-mi trag sufletul... Vin tocmai de la coada coloanei... Știi că înseamnă asta?... de la coada coloanei!... am străbătut o țară... trei cai schimbai, ca să-i aduc știrea nemaipomenită...

LOCOTENENTUL: Vorbe.

BEȘLEAGĂ: Ce?

LOCOTENENTUL: Știrile sînt formate din vorbe... Așa zice stăpînul nostru. Și zice că vorbele altora nu-l interesează, cîtă vreme el lucrează tot la vorbe... știți e-o să ne dea un abecedar, a doua carte de celire după Coran... și nu vrea să asculte vorbele altora pînă nu termină.

BEȘLEAGĂ (*stă pe-o pernă*): Nu e-aș vrea să mă pun de-a curmezișul... (*se cuibărește și mai bine, turcește*)... dar unele lucruri sînt strigătoare la cer. În loc să fie în mijlocul nostru, al generalilor, să ne aibă mereu în preajmă, să ne consulte, se izolează și ne lasă să mergem în necunoscut, făcînd reforme, aducînd o nouă ordine în Imperiu, dar totul după capul lui... Și așa, pe genunchi, în timpul campaniei. Nu garantez! Uite, asta mi-e sfița (*gest*), dacă mai sînt eu sigur de reușita acestei campanii! Asta venisem să-i spui, că Vlad ghiaurul știe de doi ani de proiectul nostru... Și nu numai atît... (*speriat*) ...cunoaște numărul oștilor, al steagurilor, știe de ce sex e fiecare cămilă și cum ne facem noi tunurile.

LOCOTENENTUL: Cum le facem?

BEȘLEAGĂ: Nu știu, că e secret, dar el știe. Ne-așteaptă pregătit. Cu cît întîrziem mai mult, cu atît el se-ntărește... Iar noi stăm pe loc și... lasă-mă să discut asta eu...

LOCOTENENTUL: Luminăția Sa Baftangioglu mi-a dat o pungă și tot n-a izbutit să mă corupă. Înaltul funcționar ture e incoruptibil.

BEȘLEAGĂ: Uite, eu te procopsesc cu două... (*Scoate pungile, i le înmînează.*)

LOCOTENENTUL (*luînd pungile*): Nici nu știți cît ne costă întreținerea cortului... Ca să nu mai vorbesc că prețul la luminări a crescut nebunește în ultima vreme, iar Luminăția Sa scrie încontinuu... toată noaptea.

BEȘLEAGĂ: Se știe peste mări și țări că e un om luminat... totuși, parecă exagerează. Prea se extenuază... Ce tot mîzgălește?

LOCOTENENTUL: Ode.

BEȘLEAGĂ: Ce?

LOCOTENENTUL: Gazeluri.

BEȘLEAGĂ: A, o să le-nvățăm pe dinafară.

LOCOTENENTUL: E foarte inspirat. Cînd nu e inspirat, lucrează asupra cuvîntului. Zice că Islamul a ajuns departe cu cuce-

ririle, dar a rămas în urmă cu literatura. Or, acestea trebuie să se facă paralel.

BEȘLEAGĂ: Eu nu împărtășesc opinia aceea.

LOCOTENENTUL: Vă privește. Eu o împărtășesc. Căci, ce face un popor ales, care are săbii, dar n-are condeie?

BEȘLEAGĂ: Și dac-ar avea condeie și n-ar avea săbii, cu ce le-ar ascuți? (*Rtde.*)

(*Radu apare mindru, plin de prestață. Întreabă din priviri dacă Sultanul e înăuntru.*)

LOCOTENENTUL: A, Preaînțelepte... Dar poștiți. Vă așteaptă. Stă ca pe glîmpi. (*Il conduce cu plecăciuni.*) Oricînd sînteți binevenit.

BEȘLEAGĂ (*cu invidie*): Asta e aia?

LOCOTENENTUL: Asta.

BEȘLEAGĂ: Sigur, el e oricînd binevenit în cortul Sultanului, și eu, care comand armata a treisprezecea, n-am rînd. (*Îi mai dă o pungă.*) Bogat?

LOCOTENENTUL (*scîrbit*): Nu dă o para bacșiș! Dar n-am ce-i face. Rămîneți în preajmă, cum iese beizadeaua, încerc să fac un favor pentru un om adevărat, un ture sadea, nu un venetic.

PAȘA DIN VIDIN (*apare cu un sul scris în mână*): Nu zice nimic, locotenente, că știu dinainte ce-ți va ieși din gură. Află că nici nu vreau să-l văd azi pe Sultan. e-a scris pur și simplu o porcărie... Oda de ieri e sub orice critică. Le-am citit-o oștenilor mei și-au ris în hohote... Se țineau cu minile de burtă și ha-ha, ho-ho...

BEȘLEAGĂ: Mai bine compunea marșuri, nu? C-așa de mocăite înaintează oștile... Cînd le vezi...

PAȘA DIN VIDIN: Lasă că nici cu Luminăția Tu nu mi-e rușine... Cum se zice, Cicero sau Chichero?

BEȘLEAGĂ (*jignit*): Eu nu zic nici Cicero nici Chichero, eu sînt militar și pronunția nu mă interesează... Și să nu-mi faci mie paradă de cunoștințe aici, că am să-ți spun și eu o vorbă. Ți-am inspectat trupele și... e o mizerie! O indisciplină! Soldații tăi n-au zurbe în ce-și fierbe lința, aprind focul frecînd două bețe, încălțămîntea abia li se mai ține, unii au rămas chiar desculți, toți umblă în zdrente...

PAȘA DIN VIDIN: Dar asta chiar așa e... Și nu numai la trupele pe care le comand... toată armata noastră. Eu am spus: nu trebuia să ne pripim cu această cuccire, pînă nu ne consolidăm peticele, coatele, genunchii...

BEȘLEAGĂ: Ai spus tu asta?

PAȘA DIN VIDIN: Da. E o mizerie, că-ți vine să rîzi, nu alta. A, n-am prins azi unul scărpinîndu-se cu sulița? Alții, cum văd un cîpac — fuga să se freeze de el.

S-au incubat păduchii în ieniceri și-a dat rîia în spalii... Căpeteniile se mînincă între ele... iar eu n-am nici o putere. (*Către Locotenent.*) Dă-i, te rog, asta, Sultanului.

BEȘLEAGĂ (curios): Ce-i firmanul ăla pe care-l aduci la semnat?

PAȘA DIN VIDIN: „De bello galico“. Ieri m-am contrazis cu comandantul în privința unui pasaj, am trimis curieri la Istanbul (*radios*) și-am avut dreptate. (*Zimbînd.*) Să-mi spui și mie ce figură va face, cînd îl va citii.

BEȘLEAGĂ (rugător): Nu-l mai încărecați, oameni buni, cu fleacuri de-astea... Lăsați-l să conducă armata. (*Autoritar.*) Să știți, Pașă din Vidin, că, dacă la următoarea inspecție găsesc un păduche pe un ostaș de-al tău, ți-l omor pe frunte... cu unghia.

PAȘA DIN VIDIN (i-buenind): Întîi să ne dați săpunul promis anul trecut și la urmă să aveți pretenții. Unde sînt fondurile destinate hranei și salubrității oamenilor? Fiecare trage cît poate... (*Rizînd.*) Iar dumnealui pornește cruciade în căutarea unui păduche! Dar nu trebuie să faci nici doi pași, ca să-l găsești la primul. Respectiv, la mine. Ostașii-s plini de plăgi. Totul e-o rană, chiar înainte de a-i ajunge prima săgeată valahă. I-am și spus Sultanului: mergem să, le-arătăm ălora carne vie, cum arată carnea noastră vie...

LOCOTENENTUL: Și ei să ne-o arate pe-alor. Că nici aștia n-or fi stînd mai bine. Beizadea Radu zice că e o jale...

PAȘA DIN VIDIN: Cum deschide gura, cum îi iese porumbelul. Are tot interesul să ne prezinte în culori cît mai sumbre situația din țara lui, că suferă oamenii și așa mai departe, ca să ne zorească pe noi să-l punem cît mai repede Domn și să curmăm durerea. (*Îeșînd.*) Nu uita, locotenente, pune-l pe Caesar în brațele Sultanului, poate mai învață ceva. El nici n-a trecut Rubiconul... și toate merg anapoda. (*Iese.*)

LOCOTENENTUL: Țsta vorbește, parcă el ar fi Sultanul și Sultanul ar fi pașă.

BEȘLEAGĂ: Păi, dac-aș zice eu un sfert din ce afirmă el, nici nu m-aș întoarce bine cu spatele și m-aș și pomeni destituit din funcție, făcut spaliu de rînd... Asta, în cazul cel mai bun... Sînt unii care putrezesc de ani de zile pe la Edicule și n-au zis decît așa, pe departe, că nu le place timpul, că s-a pus vremea a rea, lucruri de-astea. Mare curaj au unii și uite că le merge.

LOCOTENENTUL: Să nu ne pripim. Preacinstite... deliui... ori ce-ai fi fiind. Ce ești, bei, pașă, hadîmb? că eu mereu uit...

BEȘLEAGĂ: Beșleagă, locotenente... și măcar galbenii să-ți aducă aminte, că sînt din solda amărăților de... Avea dreptate Pașă, dar prea a spus-o fără perdea... Că eu dacă vorbesc cu Sultanul, și-mi rezolvă hîrțile, sulurile, alta o să fie situația

întregii armate... Toți se vor primeni, și-or începe să cînte. Am idei mari. Numai să nu apuce să intre Preacinstitul Baftangioglu înaintea mea, că strică și ce mai era bun... Are un dar de-a măslui realitatea, ce nu s-a pomenit! (*Rugător.*) Ce fac, plec sau mai aștept?

LOCOTENENTUL: Plecați, dar rămîneți prin preajmă. Luați-o în partea cecalată, să nu vă întîlniți cu Baftangioglu... că și el e tot pe-aici... Așteaptă. Dar vă promit, mă jur, că la primul moment liber vă veți vedea în fața Slăvitului. Știu că vă iubește. A auzit de isprăvile dumnea-voastră și abia așteaptă să vă primească. E și foarte receptiv la sugestia. Ați văzut, toți îl judecă, toți îi arată pe față unde greșește.

Cortina

Tabloul 2

O masă împărătească. Jilțuri sculptate în fildeş. Draperii grele (dar cam ponosite) în fundul scenei. Să se vadă un glasvand. Pe masă, tacinuri scumpe.

IMPĂRĂTEASA (așezînd șervețelele cu monogramă): Șervețelele nu se pun în pahare, cum fac dumnealor, ci lingă farfurie.

RĂZBOIUL: Înălțimea Voastră se frămîntă și își bate capul cu așezarea șervețelilor, iar Sultanul nu știu dacă are idee de apariția acestei bucăți de pinză misterioasă și la ce folosește ea. (*Rizînd.*) Deunăzi l-am văzut pe-un dregător de-al lui, încurcat. Se pomenise cu șervetul în mină, a dat să-l miroase, să-l guste și pînă la urmă și-a șters papucii...

IMPĂRĂTEASA: Domnule ministru, aveți o limbă ca o sabie... Dacă și ca ministru

Castelul Rumeli (Bosfor), construit în 1451 de Mahomed al II-lea

de război ați fi fost la fel de ascuțit... (Oftind.) Cel mai greu e de mine: slugă la două împărății! Una mai mare ca alta. Nici n-ai terminat bine cu un prinz, că trebuie să te îngrijești de altul... Și nu mai am nici condițiile de odinioară. Unde să primești? Marmora de pe jos e ca vai de ea... Se vede asta cit de colo! Și dacă-mi pare rău după ceva, atunci regret... știți ce regret? Harta Ierusalimului făcută din mozaic, din sufrageria mea... O adevărată operă de artă!

RĂZBOIUL: Eu, în calitate de ministru de război... ce să mai zic. Aproape că nu mai am probleme. Singura mea grijă e războiul cu stomacul. Când e gol, e rău că e gol, când e plin, e rău că e plin. ÎMPĂRĂTEASA (aruncind o ultimă privire asupra felului cum sînt așezate tacimurile): Au fost lansate toate invitațiile? ZUNIS: O, doar le-a dus chiar ministrul de finanțe, în persoană. Le-a înminat fiecărui invitat în parte, o dată cu copia plîngerii pentru mărirea tainului.

ÎMPĂRĂTEASA: Vai, dar nu se cădea... ZUNIS: Măria Voastră e împărăteasă, și nu știe anumite lucruri, adică nu trebuie să le știe... Acestea sînt problemele noastre, ale bărbaților de stat. Căci uitați-vă și Măria Voastră: tacimuri aurite avem, dar ce punem în farfuri?

ÎMPĂRĂTEASA: Și musafirii trebuie să pice dintr-un moment în altul.

ÎMPĂRĂTUL (apare cu o coroană de spice, maci, imortele, pusă cam ștengărește): De cite ori port coroana asta pe cap, simt întreaga greutate a Imperiului bizantin. Când o fi de-oi muri, să i-o puneti Sultanului pe piept.

ÎMPĂRĂTEASA (cu dojană): Nu mai cullege pătrunjelul de pe ouă! (Intră ministrul de finanțe.)

ZUNIS: A, finanțele! Vin toți? FINANTELE: La masă, cine nu se îngheșue? O să-i avem aici, în păr, de la Sultan pînă la Harap. Așa ni se scurge zi de zi tezaurul... Și pînă acum n-am obținut nici un favor...

ÎMPĂRĂTEASA: Dacă vin, cum să nu-i primești? (Zimbînd.) Închipuți-vă. I-am văzut mîncînd. Nu știe să țină furculița în mînă!

FINANTELE: Cine?

ZUNIS: Ei, cine? ÎMPĂRĂTEASA (rîzînd): Punea orezul în pumn cu furculița, lăsa furculița jos și ducea pumnul la gură.

FINANTELE: Cine? Cine?

ZUNIS: Sultanul. O! ăștia de la finanțe vor ca totul să fie clar de la început...

ÎMPĂRĂTEASA: De ce credeți că vine așa de des ca să servească masa cu noi? De drag? Se uită fix cu ce îndeminare mînuim noi, bizantinii, cuțitele...

ZUNIS: Ei, de-ăștia făcuți peste noapte! Cînd să-nvețe și ei?

ÎMPĂRĂTEASA (pornită): Poți să spinteci jumătate din omenire, dar dacă nu ști

să minuiști cuțitul... tot impresie rea o să lași în istorie. Eh, noblețea nu se ia pe furate, nu se-nvătă cit ai bate din palme...

ÎMPĂRĂTUL: Pe mine m-au bătut la palmă...

FINANTELE: Uitasem... ni s-au luat cuțitele...

ÎMPĂRĂTEASA (indignată): Cum, adică... să facem și noi ca el? În loc să-nvețe ei de la noi... să... și noi din pumn? (Se înecă de indignare.)

FINANTELE: Eu cred că Harapul. În cort nu se știe nimic. Zice că pentru acoperirea cheltuielilor.

RĂZBOIUL: Ce cheltuieli? Care cheltuieli? FINANTELE: Va trebui să vindem pînă și tronul.

ÎMPĂRĂTUL: Cu o condiție: cel care cumpără tronul să-l ia cu împărat cu tot. (Hotărît.) Prețul îl stabilesc eu. Eu stabilesc prețul.

ZUNIS (cître Război): Atunci să vezi lupte... Toate noroadele or să se-nghesue să-l ia... venețieni, germani genovezi... Poate-n felul acesta o să-și dea seama și Mahomed ce comoară sîntem... (Privind masa.) Ce facem? Pe cine mai așteptăm?

ÎMPĂRĂTEASA: Că bine ziceți... Aș propune să trecem să servim ceaiul în grădina palatului...

ÎMPĂRĂTUL: Grădina suspendată. Întotdeauna am confundat grădina suspendată cu sabia lui Damocles. Una mai suspendată decît alta.

ÎMPĂRĂTEASA (nelînd seama): Există acolo trandafiri înfloriți, statui, jocul irizat al fîntinilor arteziene. Să mergem. (Ia bratul Împăratului. Se îndreaptă spre avanscenă. De sus cade un giulaj, care le barează trecerea. Acum se observă că totul se petrece într-o cușcă mare, mobilată în stil bizantin — dar cușcă, precum toate cuștile.)

ZUNIS (primul care-și recapătă singele rece): Mobilată în stil bizantin, dar cușcă precum toate cuștile...

ÎMPĂRĂTUL (jignit): Se află vreunul printre soldații mei care să-mi taie capul?

HARAPUL (apare din afară, se oprește lîngă gratii): Dacă vă strînge, îi mai dăm drumul... Nici nu știți cit chin și pe mine! Toată ziua, saltă cortina, lasă cortina, saltă cortina, lasă cortina... Dar trebuie să ai mușchi pentru politica asta! Mușchi, nu glumă...

ÎMPĂRĂTEASA: Uitați-vă la el. Țsta se spală numai pe dinți.

HARAPUL: Sultanul și-a aninat vizita pentru diseară... Stringeți masa și învățați glume noi, ca să-și poată descreți fruntea. (Apare Izabela. Harapul îi deschide, lăsînd-o să intre în cușcă. Include ușa cu grijă după ea. Pleacă.)

ÎMPĂRĂTEASA: Fîcea ca risipitoare. Umblă ce umblă, dar se-ntoarce exact cînd se taie vitelul cel mai gras.

IMPĂRATUL : Eu sînt acela.

IZABELA : Vă rog să mă iertați e-am întârziat la masă.

IMPĂRĂTEASA (cu reproș) : Ce toaletă e asta ?

ZUNIS : Izabela, frumoasa noastră... Tu ești unica moștenitoare a tronului, toți ochii sînt pe tine, toți îți fac curte și ai atît de puțin timp și pentru noi...

IMPĂRĂTEASA (supărată) : De ce n-ai rămas acolo, la bazin ?

IZABELA : Se primenește apa. (Pe alt ton.) Am vești. Nici nu vă închipuiți.

RĂZBOIUL : Ce ?

FINANTELE : Se urcă prețurile !

IZABELA : Ne înmulțim. Ne înmulțim.

IMPĂRĂTEASA (cercetînd-o atent) : Ai rămas... ? Dumnezeu, să n-aud de-o rușine ca asta !

IZABELA : Nu e asta, mamă. Ni s-a aprobat un om, cel care-a murit acum două luni... și locul lui rămăsese gol... acum au prins altul... O s-apară din clipă-n clipă, acum e acolo... la-ntribări... trebuie să-i scoți vorbele cu cleștele din gură, așa spunea Harapul. Cică știe multe, e un învățat, dar cam scump la vorbă.

RĂZBOIUL : Și-atunci, ce să facem cu el ? Să stea ea multul pe scenă ?

FINANTELE : Bun, rău, n-ar trebui să-l primim. Ar putea să aibă și talent, nu zic ba, dar nu ne interesează ! Eu am ridicat de mult problema la Harap. Nu mai primim noi indivizi în ceata noastră de luptă antiotomană.

RĂZBOIUL : Subvenționată chiar de Mahomed, fiul lui Murad.

FINANTELE : Da, dar prost. Pentru că tainul global rămîne același. O să mă condamnați că-s inuman, dar am mers pînă la a-i spune : ori mărești ciolanu', ori mai rărești din cîini.

IMPĂRATUL : Ce-mi aud urechile ? Consulii nou aleși la Constantinopol nu mai respectă tradiția de a oferi poporului spectacole, jocuri și bani, în prima săptămînă a lui ianuarie. Dar de-o mie de ani există acest obicei. Cum să sari peste el ? Ministrele, ia măsuri de urgență.

(Întră Stratos, un om de 60 de ani, încărunit, figură distinsă ; se vede asta chiar dacă poartă semnele unei maltratări recente. E îmbrîncit de Harap în cușcă. Ușa se-nchide la loc.)

FINANTELE : Țsta nici de suflour nu mai e bun...

STRATOS (impletîcîndu-se un timp în scenă) : Cine sinteți voi ?

IMPĂRĂTEASA : Maestrul de ceremonii ne-a fost tăiat. Domnule Zunis, fă dămneata prezentările.

STRATOS (cu voce stînsă) : Unde sînt ?

ZUNIS : Ați nimerit chiar în viesparul luptei împotriva păgînilor. Ultimul cap de pod, înțelegeți ?

FINANTELE : Luptă sprijinită chiar de Sultan... Nu știm pentru ce, în ce scop... dar plătită îngrozitor de slab, sub orice tarif. Și cît ne plătește, atîta luptăm.

STRATOS : Nu înțeleg.

IMPĂRĂTEASA : Aceasta e Curtea bizantină... cu tot fastul ei, despre care s-a dus vestea...

ZUNIS (tresărînd) : Domnule Stratos !

STRATOS : Zunis ! (Se îmbrățișează.)

ZUNIS : Dar pe unde umbli, omule, de-atîția ani ?

STRATOS : Misiunea mea era să merg de la o Curte la alta și să prezînt situația. Am vorbit cu Dogele Veneției să dea ajutor Împăratului, a zis că-l dă și...

RĂZBOIUL : ...nu l-a dat.

STRATOS : Cînd să mă întorc să-i spun... cu cine să mai vorbești ? Am rămas prin țări străine și tot încerc să trezesc simțul datoriei față de creștinătate, la popoarele creștine. (În șoptă.) Putem vorbi deschis ?

FINANTELE : Altfel nici nu vrem să ascultăm. Aici totul e vraiste.

STRATOS : Țineți-vă tare, că azi-mîine trebuie să-nceapă.

RĂZBOIUL : Cine ?

STRATOS : Cruciada. (Dîndu-și importanță.)

Fraților, dar cît n-am umblat... Mă duc la Doge, zice să merg întîi la Papă. Du-te la Papă, zice să vadă ce i-o spune Regele Neapolului, fugi la Rege, după aia aleargă la Curtea Franței... nici unul nu era la curent cu situația reală a lucrurilor. Bate-ti capul și explică-le... Apoi, care mai de care mai suspicios... a trebuit să le arăt scrisori, documente. L-am pus pe Papă de-a scris cu mîna lui...

IMPĂRĂTEASA : Ce-a scris ?

STRATOS : O bulă.

IMPĂRĂTEASA : Mulțumesc ! Intre timp, noi stăm cu capul pe butuc, regii se scarpină-n creștel și diplomații noștri umblă lelea... Trebuia să vă întoarceți la Curte, să împărtășiți soarta noastră...

STRATOS : Soarta, de împărtășit, tot o împărtășesc, nu vedeți, dar ce era mai important pentru Imperiu : să stau să mă juipoaic și pe mine și să mă umple cu paie ca pe alții, sau să încerc să trezesc conștiința adormită a Apusului ?

IZABELA : Iertați-mă, domnule Stratos. Am auzit de dămneavoastră. Treceai drept unul dintre cei mai învățați oameni de la Curte, așa că iertați-mi întrebarea : ați trezit-o ?

STRATOS : Da.

RĂZBOIUL : Deocamdată ne-am trezit noi cu dămneata aici.

STRATOS (înlăcărîndu-se) : Cum aud de apărarea credinței contra osmanlıilor, toți sar ca arși. „Da, sigur că da, îi căsăpim”. ...Afară cu turcii din Europa !” Așa zic toți. Dar cînd e să treacă la faptă...

FINANȚELE : Spaniolii îl întreabă pe Papă,
 Papa se consultă cu Dogele... acesta cu...
 STRATOS : Exact cum vă spuneam... Aveam
 tașca plină de scrisori diplomatice.
 IZABELA : Mai încet. Și unde sînt ?
 STRATOS : Le-am înghițit. Nici un rege nu
 știe geografie și nu putea să-ntelegă pe
 nevăzute cam care ar fi mișcarea trupelor.
 A trebuit să le întocmesc tot eu hărțile,
 pe țări... Doi ani am studiat mersul tru-
 pelor, liniile de atac, și-am făcut hărțile.
 IZABELA : Pss. Și unde sînt ?
 STRATOS : Le-am înghițit, să nu cadă în
 mâinile lor. Pe dinăuntru sînt tot o hartă
 și-un document diplomatic. Dar le știu pe
 dinafară.
 IZABELA : Pss !
 ZUNIS : E, că fără hirtilele dimitale turcii
 n-or mai ști ce au de gînd să facă...
 STRATOS : Am întocmit și hărțile Apusu-
 lui... dacă tot am bătut drumul. Pe a-
 cesteia, osmanliii nu le mai au...
 ÎMPĂRĂTEASA (*plingînd*) : Unde-au rămas
 creștinii ? Cînd vin ?
 STRATOS : V-am spus. Azi, miine. Cruciada
 e pusă la cale, în cele mai mici amî-
 nunte. Ca să nu trezească bănuiala Sulta-
 nului, se vor preface că merg la Sfîntul
 mormînt... o iau prin sudul Serbiei... după
 aceea, pe mare, și le cad în spinare...
 RĂZBOIUL : Principalul e să treacă cruciada
 prin cușca noastră. Dacă nimeresc un pic
 mai la dreapta ori mai la stînga... degeaba
 o mai fac, pot să nu se mai apuce...
 STRATOS : Acum, totul e în mâinile lui
 Dumnezeu...
 ZUNIS : Și dumneata, dragă Stratos, în mî-
 nile turcilor... Unul din obiceiurile lor
 nesuferite e că sugrumă. (*Face gestul.*)
 STRATOS (*către Împărat*) : Cine e ?
 ÎMPĂRĂTEASA : Nu mai avem maestru de
 ceremonii, că ni l-au...
 FINANȚELE : S-a micșorat schema...
 ÎMPĂRĂTEASA : Împăratul nostru...
 STRATOS : Nu înțeleg.
 ÎMPĂRĂTEASA : Evident, politician !...
 STRATOS (*către Împărat*) : De unde ai co-
 roana ?
 ÎMPĂRĂTUL : Mi-au dat drumul ameliorat.
 Oameni grei, care, pe uscat, sînt miniștri
 și cîntăresc probleme, aruncați în apă, își
 pierd din greutate o parte egală cu volu-
 mul de lichid înghițit pe uscat.
 STRATOS : Și unde mergeți ?
 ÎMPĂRĂTUL : Bate vîntul... și dacă apare
 și Steaua ciobanului înseamnă e-am scă-
 pat de ploaie.
 STRATOS : Am înțeles, ești rivalul Sulta-
 nului...
 FINANȚELE : Mîntea i s-a terminat o dată
 cu împărăția...
 ÎMPĂRĂTEASA (*aducîndu-și aminte că e*
amfiroană) : Dar, vă rog... (*îi arată*
masa.) Și Sultanul ne onorează din cînd
 în cînd cu prezența sa... Noi tocmai ne
 pregăteam să ieșim în grădină să servim
 ceaiul...
 STRATOS : Atunci ?

ÎMPĂRĂTEASA (*zîmbind*) : Atunci și acum...
 (*Stratos se așază în capul mesei.*)
 ÎMPĂRĂTUL : Nu, în cap stau eu ! (*Își pune*
farfuria în cap.)
 STRATOS (*ocupă alt scaun*) : Unii nu au
 minte, alții nu mai au posibilități la ea.
 Dacă nu mă confundau e-un spion valah,
 scăpam. Turcii îl căutau pe altul, și-au
 dat de mine. Trei zile să mai fi stat și
 cruciada era urnită.
 IZABELA : Și creștinii dimitale, treziți, mă-
 car îi ajută pe valahi ?
 STRATOS : Nu, e-ar observa turcii. Mișcarea
 e mult mai subtilă.
 IZABELA (*privindu-l în ochi*) : Credeți ?
 STRATOS : Nu. Într-un fel, bine că m-au
 înhățat ăștia, ajunseseam la disperare vâ-
 zînd atîta inerție. Unii s-au înfundat prin
 minăstiri și fac traduceri din persană,
 arabă, latină, greaca veche... ăștia măcar
 au o scuză... Alții, cu coroane pe cap, se
 țin de nunți, de petreceri... Noi, care-am
 mai rămas, trebuie să ne ținem tari.

(*Apare Harapul, îl înșcăcă de guler pe*
Stratos și-l scoate din scenă.)

STRATOS (*ieșind*) : Să nu dai, că spun...
 Nuu ! E o confuzie... Sînt de origine
 greacă, născut la Alexandria, crescut la
 Atena și cu domiciliul stabil la fostul
 Constanța... Am fost cîțiva ani în trecere
 prin Europa, cu intenția să mă întorc la
 domiciliul stabil, să plătesc impozitul,
 impozitul pe sobe... ceea ce și făceam...
 și pe unde să trec, dacă nu prin țările
 balcanice ? Stai, nu da, căci comiți o
 eroare de... ce pumn !
 IZABELA : Cit o fi omul de învățat, cînd
 e pus față în față cu mizeria umană...
 se duce caracterul, zboară maximele și
 teoriile...
 ÎMPĂRĂTEASA : Oricum, de mult n-am mai
 văzut un musafir care să minuiască la
 perfecție silogismul. (*Către Izabela.*) Aju-
 tă-mă să string. Dumnezeule, și cînd mă
 gîndesc că deseară iar avem musafiri...
 și încă pe cine ! (*Împărăteasa și Izabela*
ies cu brațul de farfurii.)
 FINANȚELE : Nici nu l-au adus bine și l-au
 și băgat în porție.
 RĂZBOIUL : Ce minte scilpitoare ! N-a căl-
 torit degeaba. Tot ce-a văzut s-a prins.
 a dat roade. Logică perfectă, putere de
 disociere, perfectă luciditate în analiza
 situației.
 ZUNIS : Și un mare patriot. Ai auzit. A luat
 legătura cu atîta capete luminate, tre-
 cînd din țară în țară și...
 FINANȚELE : ...plătindu-și singur drumul...
 ZUNIS : Ca eroul de la un nou Maraton.
 A strigat : „Ne-nving“, și-a căzut... în
 mîinile lor...

(*Harapul îl aduce pe Stratos, desfigurat.*)

STRATOS : Eu atît am avut de spus...
 HARAPUL : Pînă deseară să-mi învățați toți
 gluma asta, să i-o spuneți Sultanului :

„Dacă nici istoria n-o fi avînd humor“...

O veți spune în cor antic.

ZUNIS : Humor cu H sau fără ?

HARAPUL : Cu H. Asta e tot azul.

(Harapul iese.)

STRATOS : Cum îl cheamă pe Harap ?

FINANȚELE : Sarailie.

STRATOS : Mda ! Săracul. Are un pumn greu, mă mir cum îl duce.

(Toți îl cercetează cu compătimire.)

ZUNIS : Căceși harta ?

STRATOS (rușinat) : Da, dar pe cea mai mică. Nu prezintă nici un fel de interes strategic, și-mi ținea și memoria blocată. încăreată cu lucruri de prisos.

RĂZBOIUL : Eh, să fi fost cu...

STRATOS (dezvinovățindu-se) : Am rezistat foarte bine la tot ...și la smulgerea unghiilor și la strîngerea cu ușa și la țesătura limbii — am fost ciment... Dar cînd au început să se milogească de mine... că n-au, că le trebuie, că să-i înțeleg și pe ei... că ei ne dau pîinea... m-am înmuiat.

ZUNIS : Totul e să nu-i desconspirăm pe cruciați.

FINANȚELE : Ei, acum, dintr-o hartă mică...

STRATOS : Ce-mi pare rău e că n-am apucat să-i înștiințez pe valahii că vor fi singuri, absolut singuri...

ZUNIS : Ce să-i mai descurajezi și pe ei !

STRATOS : Nu știi de ce mă cuprinde așa o jale... Are vreun rost rezistența noastră ?

ZUNIS : Are, domnule, are. Mergem pînă la capăt pe drumul ăsta.

STRATOS : Pentru ciolanele mele bătrîne, bine ar fi într-o chilie, undeva în munții Valahiei. Să traduc din Sfinții părinți, să fac comentarii la martirii, ca alții alții...

ZUNIS : Acum noi sîntem martirii.

Cortina

Ionicer, secolul XV

Tabloul 3

Mahomed și Pașa din Vidin în căruța închisă, care-i transportă spre Dunăre. Afară — vuietul armatei mărșăluind. Nechezat de cai, cîntece soldățești, comenzi. Discuția va fi pancetată de hurducături, însă, chiar și peste hopuri, nivelul ei se păstrează ridicat. Înaintarea este oricum asigurată, în ciuda șleurilor desfădate.

MAHOMED : Am impresia, dragul meu, că n-ai înțeles metafora. Ochiul e Allah.

PAȘA DIN VIDIN : Metafora nu-i tocmai nouă. Dar nu asta mă deranjează. Nu-i obligatoriu să fim originali cu orice preț. Important e să cădem, în ceea ce scriem, peste adevăr.

MAHOMED : De ce să cădem ?

PAȘA DIN VIDIN : Să nimerim, dacă vrei, într-o zonă a adevărului. Dar să luăm ultimul vers din oda Luminăției Tale, închinată lui Allah. Spun în paranteză că, în situația în care vă găsiți, a înclina ode lui Allah este o pură pierdere de vreme.

MAHOMED : Poți să-mi explici paranteza ?

PAȘA DIN VIDIN : A fi Mahomed și a-l linguși pe Allah... e ca și cum ai încerca să-ți săruți mina. (Rîzînd.) Chiar dacă o faci, nu simți nici o plăcere. (Sobru.) De ce nu scrie Luminăția Ta despre ce cunoaște mai bine ? Despre caii de la caleașca asta — cai arăbești — e drept, care ne poartă acum departe spre Dunăre, și dacă va vrea Allah, în caz că nu l-a milnit oda Măriei Tale, peste Dunăre, să-l înfrîngem pe ghiaurul de Tepeș, care pînă acum a tras în țepă toată avangarda noastră, făcînd un fel de pădure macabră sau o livadă macabră în care se coc niște fructe-cadavre... Brr !

MAHOMED : Văd că și ție îți dau ghes alegoriile.

PAȘA DIN VIDIN : Îmi cer iertare... a fost o simplă metaforă. Sau de ce nu scrie Măria Ta despre... (merge în spatele căruței și trage la o parte o perdeluță) ...această cușcă pe care o tirăm după noi ?

MAHOMED (vesel) : De ce să scriu despre lucruri pe care le văd pe foreastră ?

PAȘA DIN VIDIN : A vedea pe geam cușca Împăratului bizantin, a ultimului împărat bizantin, și a pune asta într-o meditație, mie nu mi se pare de colea ! (Concetrîndu-se ca într-un moment de inspirație.) Se aude vuietul armatei care mărșăluiește. Rap, rap, rap... Nechezat de cai, comenzi. Cîntece ostășești. Înjurături. Se simte pra-

ful drumului... și chiar și cel de pușcă... Eh, căruța noastră merge unsă, tirind după ea cușca bizantină... care scîrție. Mda, destul de încăpătoare. cutia asta a lor... din păcate, expusă arșitei și prafului, ceea ce dă captivilor o stare de delir, combinată, în clipe de calm, cu un sentiment al zădărniceii. Dealtfel, împăratul Constantin Paleologul nu e chiar Constantin Paleologul. Cel adevărat a fost găsit mort, cu sabia în mîină, la una din porțile cetății. Cel care-i ține locul e un impostor. Cînd o să terminăm odată cu impostorii ?

MAHOMED : Au și ei rolul lor... misiunea lor. Ideea mea era să-l vir pe împărat în cușcă... și... l-am virit !

PAȘA DIN VIDIN : De nouă ani de cînd e captiv și cărat prin toate campaniile și-a permis gestul necegetat de a înnebuni. Pe drept cuvînt și în sensul larg al logosului, cum însuși spune. Suita lui, însă, e destul de lucidă spre a aprecia cum se cuvine situația, care, după părerea unanimă, nu e prea strălucită... (*Desfăcîndu-și brațele în lături.*) O, ce subiect de poem ! Dar eu am expus toate astea în proză...

MAHOMED : Nu cred că trebuie să spom odele împărătești cu balegi de cal ca pe niște umile cocioabe. (*Îngrijorat.*) Ce nu-ți place la ultimul meu vers ?

PAȘA DIN VIDIN : „Eu, umbra-nelisului tău ochi, geana-i“. Acesta e versul. Am înțeles că Ochiul e Allah. Nu pricep însă de ce vă considerați *Umbra* ochiului lui Allah ?

MAHOMED : Ce e fals aici ?

PAȘA DIN VIDIN : Să nu se supere Luminăția Ta, dar această ultimă producție ni se pare *ratată*. Deși am găsit cîteva expresii, ba chiar versuri întregi, strofe, bunicele.

MAHOMED (*mîhnit*) : Să îți-o mai citească o dată ?

PAȘA DIN VIDIN : Tot medioeră !

MAHOMED (*enervat*) : Ia ascultă, Pașă din Vidin ! Vrei să spui, poate, că n-am talent. (*Ridicînd tonul.*) Mi-oi fi pierdut talentul peste noapte ?

PAȘA DIN VIDIN : N-am afirmat asta... Dar vă grăbiți...

MAHOMED : Nu cumva lirica mea e apreciată eu... mă rog... superlative, doar din cauză că-s cine îs ?

PAȘA DIN VIDIN : Vorbiți poeticește. Sună ca sunătoarea sau pojarănița.

MAHOMED (*domolit*) : De ce-o sucești așa ? Adevărul e că, de fiecare dată cînd îți citești ce-am scris, mă calci pe nervi îngrozitor. Nu știu de ce naiba te-oi fi chemînd să-ți citească... și nu te las să-ți comanzi armata ta, ori să te legeni în brațele vreunei cadine.

PAȘA DIN VIDIN : Vă trebuie un cititor ca mine... Ca Sultan, aveți nevoie de sute de mii de ostași, să vă asculte porunca. Tot așa, ca poet adevărat — părerea mea este că sinteți, orice s-ar zice, un poet adevărat — nu vă puteți lipsi de un critic, capabil să discearnă, care să vă poată arăta : „uite, aici e aur, aici, alamă scîlpitoare... Taie asta, lasă asta“... În lipsa unuia mai bun, m-ați găsit pe norocosul de mine... Cîteodată, corvoada mă copleşte, trebuie să recunosc. (*Ostează. Ușa se deschide. Intră Radu.*)

RADU (*cu plecăciune către Sultan*) : Vești bune. Dunărea e la o aruncătură de băț. Aerul miroase a șalău, a nisetru. Oastea merge cu însuflețire, sperînd o pradă bogată... (*Trist.*) Din păcate. Țara Românească e ca un buzumăr peticit... A fost prădată chiar din interior.

PAȘA DIN VIDIN : Dar cel care merge cu cea mai mare însuflețire e beizadea Radu. Speră un peșcheș și mai gras : însuși tronul Țării Românești... Asta, dacă nu e gras să vi se aplece, măcar nici nu e soios să-ți fie rușine să stai pe el.

RADU (*țîfnos*) : E tronul tatălui meu, dreptul meu firesc...

PAȘA DIN VIDIN : Tepeș, fratele tău, nu e și el fiul tatălui său ? El de ce n-are avea același drept firesc ?

MAHOMED : Bine am făcut eu e-am dat hotăriri prin care viitorii sultani sînt sfătuiți să-și omoare în primul rînd frații. Țineam la fratele meu ca la ochii din cap. A doua zi după ce am luat puterea, a trebuit să-l sacrific... Mi-a pricinuit, binecîntes, o mare durere sufletească. Am compus chiar o elegie...

RADU : Așa se întîmplă : ai frați, ai necazuri...

PAȘA DIN VIDIN : Dar ai și pe cine hăini.

MAHOMED (*către Pașa din Vidin*) : De ce-l împungi de fiecare dată ? Știi că nu-ți place gluma.

PAȘA DIN VIDIN : Nu glumeam.

RADU : Corabia Măriei Tale este în port, așteaptă. Cu tot echipamentul de luptă...

PAȘA DIN VIDIN : Cu piscină, cu cadine... Cît mai repede la Dunăre... Că-mi lasă gura apă...

MAHOMED (*către Radu*) : Am avut o discuție cam neplăcută cu Pașa din Vidin. Despre poezie. Ca de obicei, mi-a denigrat ultima producție... Știi, am scris o odă.

PAȘA DIN VIDIN : E slabă. (*Lui Radu, ca și cînd Sultanul nu s-ar afla acolo.*) Mi-am pus mari speranțe — și pareă numai eu ? toți iubitorii de literatură din Imperiu — în geniul Măriei Sale. Dar sînt mîhnit că, de la o vreme, se pripește. Nu reface.

nu meditează mai mult. Mi-e teamă că victoriile militare dăunează calității artistice a ultimelor producții.

RADU (*către Mahomed*): Sînt unii care ar vrea ca Sultanul să piardă această campanie... ca să aibă prilej de a medita mai mult.

PAȘA DIN VIDIN (*către Mahomed*): Cred că, dacă ați schimba ultimul vers...

MAHOMED (*interesat*): Serios? (*Brusc. enervat.*) Nu schimb o iotă! În momentul compunerii am fost inspirat. Atunci nu pot da greș. Știi că dacă țintești cu arcul poți nimeri cu săgeata prin urechile acului cu care Allah țese natura sau firea. Din păcate, această stare privilegiată de maximă încordare mă cercetează mai rar... În privința asta, îți dau dreptate... Ai mereu nevoie de o ființă după care să-ți tînjească unghiile, părul... care să te pună în stare de...

PAȘA DIN VIDIN: Crimă literară...

MAHOMED (*nostalgic*): O ființă... Da, o ființă de sînge și carne. A fost o vreme cînd mă nelinișteau femeile. (*Zimbînd.*) Mi-au trecut și femeile... M-am răcit față de o bună jumătate din omenire, partea cea mai fragedă...

RADU: Au și ele unele calități, dar pierd prea mult timp cu intrigile. Atîta timp pierd cu intrigile. Vai!

PAȘA DIN VIDIN: După unii, muierea e motorul artei, oîștea, dacă se poate spune așa. Mulți mor pentru ea. Alții, mai îcusuși, o îmbracă în sonete.

MAHOMED (*rîzînd*): Prietenul meu italian, pictorul Gentile Bellini... (*Către Radu.*) L-ai cunoscut?

RADU: Nu.

MAHOMED: Un meșter neîntrecut, te asigur. El îmi spune că italienii și-au făcut o adevărată modă din a cînta în sonete nevestele altora. Fără nici o legătură amoroasă... Toată viața le bombardează de la distanță cu sonete oarbe. (*Rîde.*) Pac, pac, pac, pac sau, după schema sonetului: abba. baab, ede, dde. Apucătură cam imorală.

PAȘA DIN VIDIN: Se cîntă ființa ce nu poate fi cunoscută... Mde... teoretic, merge. Dealfel, de cînd apărui praful de pușcă, soarta artei e pecetluită.

RADU: Cum așa?

PAȘA DIN VIDIN: Cu un tun nimiciești ce s-a creat mai bun timp de sute de ani. Unde dai, acolo crapă: statui, arhive, oameni.

MAHOMED (*enervat, dar căznindu-se să se stăpînească*): Ia ascultă. Pașă din Vidin, cred că această clipă chiar a sosit... (*Tipînd.*) Dă-te jos! Coboră imediat!

PAȘA DIN VIDIN: Am crezut că e datorია mea să atrag atenția... Talentul începe să șchiopăteze... un mare...

MAHOMED (*abia stăpînindu-se*): Ieși afară! Coboră imediat!

PAȘA DIN VIDIN: Să fi început oare declinul criticii? (*Deschide ușa, sare din calească.*)

RADU (*după o pauză*): Mare putere de stăpînire are Luminăția Ta. Nu m-am putut apropia niciodată de acest individ.

MAHOMED: A citit mult și citeodată judecă destul de limpede. E însă un spirit destructiv. Din cauza asta, nu poate produce el însuși ceva... și vede numai găurile din sită... Mă face să scriu mai bine... Numai eu el pot să mai discut și altceva decît despre misiunea musulmanilor, interesele noastre în Nord, complicate socoteli și daraveli. Vorbește șase limbi, ca și mine. Mai era un pictor italian... Nu Bellini, altul... o să-mi aduc aminte numele lui mai tîrziu, care, tot așa, avea genul discuției filozofice... Despica firul de păr în patru și la urmă-l lipea la loc... de nici nu se cunoștea... Acum, auzii că e la Curtea lui Tepeș! Pe acest pictor, dacă-l prindeți, să nu-l căsăpiți! Oamenii în stare să-și riște scăfirlia sînt destul de rari... Ca nenorocitul ăsta de Pașă din Vidin. Cine e el? Un papă-lapte de pașă oarecare, pus de mine la Vidin. Ce e Vidinul? O cetate de paie, fără apă și cu privată turcească lingă gard. Și iată cine te contrazice cu încăpăținare la fiecare vers. Cîteodată îmi năvălește singele în ochi, îmi vine... nu știu ce să-i fac. (*După o pauză.*) Fratele tău ce-o fi vorbind cu italianul? El se pricepe la artă?

RADU (*rîzînd*): În privința asta are idei originale.

MAHOMED: Atunci înseamnă că se pricepe. (*Devenînd, dintr-o dată, familiar.*) Dar, te rog, ia loc, beizadea Radu... Azi am chef de confidențe...

RADU (*se așază turcește pe o pernă*): Nu știu ce v-aș mai putea spune...

MAHOMED: Eu am chef de confidențe, eu le fac. (*Rîde.*)

RADU: Luminăția Sa Mahomed al II-lea poate să facă orice, chiar și confidențe.

MAHOMED (*cu falsă timiditate*): Dar... mi-e rușine. Nu știu cum să-ncep. Totul e atît de nou pentru mine... (*Brusc.*) Tu ai iubit vreodată?

RADU: Mda. (*Evaziv.*) Patria, poporul... Chiar mă gîndeam aseară: cît îmi iubesc eu patria și poporul.

MAHOMED: Lasă asta, beizadea Radu, știi cumva de ce tronul Țării Românești va trece din mîna unui om viteaz în mîna unui om frumos?

RADU: Cine e acela?

MAHOMED: Nu ești tu Radu cel Frumos? (*Îi întinde un sul de hîrtie.*) Era pentru tine.

RADU: Ce?

MAHOMED: Poemul... Oda... S-a întîmplat ceva cu mine... am simțit dintr-o dată o pornire... să-ți închin o odă... rodul unui

suflet cuprins de flăcări... Asta era mărturisirea pe care voiam să ți-o încredințez. (Amenințându-l cu degetul.) Dar să fii demn de ea...

RADU : De cine, adică, de ce ?

MAHOMED : Mă simt mic în prezența daimitală. Ce sînt eu ? Un gîndac, un fluture învîrtindu-se în jurul unei raze... (Pe alt ton.) Simt un avînt spre umilități. Nu știu, poate unde ești tu creștin și mi-ai insuflat spiritul și forța creatoare a umilinței creștine... Ce-ar fi dacă m-aș creștina cu împărăție cu tot ? (Radu scapă jos sulul. Mahomed îl ridică.) Totuși... nu pot să ți-l dau în forma asta. Necizolat, nu merge. Măgarul de Pașă din Vidin are miros de iapă. Simte de la distanță podul stricat. Ceva într-adevăr șchiopătează... Acum îmi dau perfect seama și ce anume... Extraordinar, ne aflăm împreună doar de câteva minute și pot spune că sînt într-o stare...

RADU : Broboane de sudoare vă încornează fruntea.

MAHOMED : Inspirația... (Încearcă să scrie.) Dar căruța asta hodorogește îngrozitor. (Bătînd cu pumnul în loitră.) Slugilor, mai lin ! (Căruța merge mai încet.) Mda... (Scrie ceva pe sulul de hirtie desfăcut pe genunchi.) E cu totul altceva. O să-i placă și lui. Are și transcendență... și... Trebuie să-l așteptăm, să i-o citesc. (Bate din palme.) Locotenent ! Oprește ! (Căruța se oprește.) Bineînțeles, n-o să-i spunem cine ne inspiră... Secretul nostru... Dar ce s-o fi mișcînd așa de încet ? (Scoate capul pe ușă, strigă.) Hei, Pașă din Vidin ! Vino, frate, încoace. Fă-te încoace. Că doar nu te-oi fi supărat. (Mai tare.) Am schimbat ultimul vers... Ia ascultă !

VOCEA PAȘEI DIN VIDIN : Nu-mi ziceți frate, după edictul acela...

Cortina

Aga ienicerilor, comandantul suprem al corpului ieniceresc

Tabloul 4

Cortul lui Radu.

RADU (se plimbă nervos) : Cine-o mai fi și ăsta ? Vreo iscoadă ? N-aș crede. Cine-ar avea curajul să pătrundă pînă aici ?

PINZARU (intră) : În sfîrșit, dete Dumnezeu.

RADU : Tu mă tot cauți de două săptămîni ?

PINZARU : De trei. Dar m-au tot dus cu vorba ienicerii. Foarte greu se răzbește și la dunneata. A trebuit să bag mîna în buzunar. (Zimbînd.) Să nu uităm că sîntem în țara bacșifului.

RADU (sec) : Și ce vrei de la mine ?

PINZARU (mirat) : Ce vreau ? Ce să vreau !

RADU : Din moment ce mă cauți cu un abita stăruință, înseamnă că aștepti ceva, dorești să obții ceva, un favor, un chilipir.

PINZARU : Aș !

RADU (început de iritare) : Atunci, mă rog, poți pleca.

PINZARU : Păi, eu venisem să vorbim românește... Aș mai sta o țîră. (Cu spaimă.) N-am cu oine schimbă o vorbă. De-ai te-am căutat. Am auzit c-ar mai fi un român pe-aici. Nu știu cu ce te ocupi, nu știu oine ești... dar simțeam nevoia unei discuții cu un cărturar ; nu cu un cărturar și un fariseu, ci pur și simplu cu un cărturar de-al nostru. Știi că visăm pe limba părinților noștri. Să despiciăm firul de păr.

RADU (cam nedumerit) : Ești om de arme ? Ai sabie cu ce să despici firul ?

PINZARU (rîzînd) : Eu, om de arme ! (Amar.) Nu, domnule, de trei ani de cînd mi-am părăsit țara sînt un nemernic...

RADU : Ai fugit ?

PINZARU : Nu e-aș fi avut ceva împotriva. dar voiam să văd orașe mari... ca Viena. (Luînd seama în jur.) Dar văd e-o duci bine, te omenesc ăștia... Ești invitat oficial ?

RADU (rîzînd) : Într-un fel, da. Sînt musafirul Sultanului.

PINZARU (cu uimire) : Iete-te, mă !... Și-ai noștri ce zic ?

RADU : Ce să zică ? Tac chitic. Tac mile.

PINZARU : Domnule, să nu te-ncrezi în străini. Nu știi ce viață am dus eu. Mi-a spus mic Gheorghe Iordan, care are o prăvălie de țambale la Tirgoviște : „Nu dorința de-a cunoaște te mină, ci setea de aventură îți dă ghes ! Cauță să-ți înfrîngi pornirea, altfel o să-ți iasă Apusul pe nas !” Și așa a fost.

RADU : Nu te-ai acomodat ?

PINZARU : Eu, la ăștia ! Am stat un an la Viena, ca un cîine de pripas. Cu hoți, cu borfași, spărgători... scursoarea societății... din toată lumea. Pînă mi-am venit actele.

Dormeam toată șleahla într-o baracă — era o putoare amestecată cu frig... Și un frig amestecat cu frică... Ce măi, ce în grajd! Nici Isus Cristos când s-a născut n-a îndurat ce-am îndurat eu. Noaptea, borfașii îmi furau perna și dădeau cu ea în mine. (*Admirație.*) Ai dracului! Mă nimereau vagabonzii pe întuneric, exact în moalele țestei. Aveau mina formată. Dădată la ispargeri.

RADU : De ce ?

PÎNZARU : Asta-i întrebam și eu ! De ce, mă ? (*Cu obidă.*) Pentru vederile mele. Auziseră c-aș fi învățat ceva carte : „Bă, ăsta care citești, ia mai du-te de te...” Și, ăp, cu piciorul în fund. Dar pe ce ton ! Asta mă enerva cel mai mult : tonul ! Cică : „altădată să nu mai faci ! Că din cartea ta ne-au cășunat toate !” Tot felul de prostii. Mă și scuipau... Și tot așa : pe ce ton ! Dar asta nu era nimic, pe lângă crimele lor... Își omorâseră unii mama, alții sora... Și de-asta nu-i sufereau pe-ăștia fără pată.

RADU : Atunci, de ce n-ai stat frumușel acasă ?

PÎNZARU : Mă gândeam c-o să-mi găsească și mie vreo pată — mai găsiseră la vreo doi. Și începuseră să mă caute și pe mine de bube-n cap, cum se zice... Și la urmă... mie mi-a plăcut de mic muzica... țineam tare mult să văd Viena...

RADU : Frumos oraș.

PÎNZARU (*amar*) : Acolo am spart eu gheață o iarnă întregă, cu toate că mă dusesem pentru muzică... Treceau ăia pe lângă mine în paltoane, în blănuri, și eu dădeam cu tirnăcopul în trotuare. Ocnă ! Numai că în loc de sare... gheață. Vara descăreau lăzi, mutam scara vopsitorilor... Că toată Viena se vopsește. Și în pauză, când să mă odihnesc, mă trimiteau după apă caldă. Să se spele meșterii pe mâini. Bațoacă !

RADU : Atunci, bine ți-a zis Iordan ăla : ești un vîntură lume...

PÎNZARU : Nu, el a zis textual... Adică, ce să mai... N-a fost zi în care să nu-i dau dreptate. I-am și scris, dar nu mi-a răspuns. Cred c-a interpretat greșit sfîrșitul. Înainte de : „Cu deosebită stimă”, spuneam : „Sfatul dumitale a fost al unui înțelept”. Probabil că unii au crezut că el m-a învățat să fug. (*Bucuros.*) Doamne, ce bine că mai vorbește românește ! O dată chiar voiam să-mi pun capăt zilelor... (*Se închină.*) Lucram tot la ghețării, abia-mi găsisem și postul ăsta... eram slab al naibii... Ajunsesem la vreo 40 de kile. Si asta din cauză că sufeream de-o boală ciudată : n-aveam poftă de mîncare la masă. Și când îmi venea pofta, nu se nimerea mîncare. (*Ride.*) Și-apoi și răcisem la un picior... Și-n ziua aia mi-am zis : „Deseară — gata ! Stau să iau și banii pe ziua de azi, să nu rămîn pe

mina lor, și...” Atunci am auzit lingă mine pe unul care, tot așa, mănca și scăpase tirnăcopul : „Lua-te-ar boala !” Ce m-am bucurat ! Dar ce s-a bucurat el ! Era un flautist, savant în felul lui, îl luaseră întii unui de pe la miază-noapte. Și după ce-a cîntat vreo doi ani prin țara aia, pe-acolo, n-a mai putut să le suporte năravurile. Te chemau acasă la ei, în familie, și... erai obligat să vezi de muierile lor... După aia, la o jumătate de conac, nu te mai cunoșteau. Nici ei, nici ele. (*Uimit și enervat.*) Te tratau ca pe un străin. Un oarecare ! M-a luat acasă la el, o cămăruță, de la ușă urcai direct în pat. De fapt, nici nu era pat, un fel de preș. Zice : „Să-ți arăt ceva”, și scoate o biblie transcrisă de el. Mă întrebă : „o fi adevărat ?” L-am încurajat, am spus că sigur, așa e, există un Dumnezeu, fericire, râi... Și nu mi-am mai luat zilele. (*Pe gînduri.*) Poți să știi ce-o fi pe lumea cealaltă ? Când am văzut eu că sînt și alții mai decăzuți decît mine... Ce să te mai omori ? Să-ți mai iei zilele de po-mană ? Spune dumneata !

RADU (*distrat*) : Și zi așa, tot român și ăla !

PÎNZARU : După aia... aveam un prieten aici, în Turcia. Îmi tot trimitea vorbă să vin la el, că nu mai poate, o să se spînzure... și mă pune naiba să vin... și nu-l găsesc.

RADU : Se spînzurase ?

PÎNZARU : Se însurase !... Se mutase la muieri, că țin cîte trei-patru, și ele n-au vrut să mă recunoască de prieten al lui. I-au interzis să vorbească deschiș și singur cu mine... Așa m-am ales cu Turcia... (*Pauză.*) E bine să te duci acasă. Să nu te ferești de mine, că nu sînt împotriva țării, nu nimic. Mă gîndesc că dacă m-ar ierta Vodă c-am fugit, i-aș scrie o scrisoare de căinare și m-aș întoarce. (*Curios.*) Ce le-o fi făcînd la ăștia de se căiese ?

RADU : Îi trage în teapă.

PÎNZARU N-o fi chiar așa... Mai e și birfă. (*Energie.*) Tot mai bine e-acolo ! ăștia, pe aici, n-au suflet. Sînt politicoși, îi zimbesc, dar exact o secundă cît îți răspund la salut. După aia, au împietrit. Nu te mai cunosc. Ca nordicele alea... O, de m-aș mai vedea acasă, acasă. N-aș mai ieși din vîgăună. Că satul nostru e pe-o vîgăună. Să vină rudele acolo să mă vadă. Acolo să mor, să mă-ngroape... Ce, parcă, daeam văzut Turcia, știi mai multe ? Era la noi unul. Îl chema Mailat Alexandru. Ca să-ți spună cîte degete ai la mînă, trebuia să le vadă, să le pipăie și să le numere de cîteva ori, că nu-i ieșeau. Lumea trebuie s-o pătrunzi cu mîntea, nu să o bați cu picioarele ! Prostul poate să meargă și-n cap, că tot nu-i intră nimic în el... Doar mărăcini...

RADU : Ai fi avînd și dumneata dreptate. Văd că te ucuă derul de țară... Hai cu mine acasă.

PÎNZARU (*trist*): Nu, c-am auzit c-o să fie război. Așa se tot vîntură vorbe pe-aici de cițiva ani. Eu îi știu cît de cînoși sînt turcii. Mai bine stau aici cu ei.

RADU: Dacă ești cu mine, nu ți se-ntîmplă nimic...

PÎNZARU: Ai vreo trecere pe lingă Țepeș?
RADU: E frate-meu.

PÎNZARU: A! Atunci se schimbă socoteala... (*Pauză.*) Dar dacă vin turcii, cine-mi garantează mie că n-or să se ia de mine? Eu sînt foarte sensibil. Să nu mă atingi la slobozenie, că țiip... Țip tare. Cine-mi garantează că nu mă leagă, ai?

RADU: Sultanul.

PÎNZARU (*mirat*): Îmbrododitul ăsta? Are el puterea asta? Și ce-o să zică Țepeș, dacă se amestecă Sultanul și mă garantează tocmă pe mine? Un nepricopsit!

RADU (*rizînd*): Păi... eu o să fiu Domnul...

PÎNZARU: A, pricep... pareă, pareă pricep... A-ha! Vreți să-l biruiți și să-i luați tronul... Bun... Dar... nu vă e frate?

RADU: Ba da. Tocmăi că mi-e, am și eu dreptul... Dacă vrea Dumnezeu, nu va mai fi Domn... Și nu mai face pe prostul, că mi-ai plăcut de la început cum vedeai lucrurile. Și tocmăi voiam să te iau cu mine. Sfetnic. Am mai fi discutat pe drum.

PÎNZARU: Mie-mi place discuția, dar fără politică. Și la urmă, prea văd atîta oaste în jur. (*Curios.*) Aștia unde se-ndeamnă așa?

RADU: Păi, în Țara Românească, să-l batem pe Vodă...

PÎNZARU: Deci, acolo, cu tot puhoiul ăsta! Eu credeam că vă oprîți pe-aici pe la aștia... Bunăoară... E adevărat c-o să ne oupe turcii?

RADU: Nu ne ocupă, frate, schimbăm Domnul și gata... ei se-ntore. Fac calculetoarsă.

PÎNZARU: Asta s-o crezi dumneata. Ce-apucă aștia e bun apucat.

RADU (*grăbindu-se*): Spune, mergi sau nu?

PÎNZARU: Nu merg, că mi-e frică de Țepeș.

RADU: Nu vezi ciți sîntem?

PÎNZARU: Ce dacă! Mai bine-i serim o serisoare. Să ne ierte pe amîndoi. Am nouă frați mai mici acasă. Cînd am plecat — am spus că merg pină la tîrg — mama pareă a simțit ceva: „Mă, să nu te duoi așa departe, că sînt aștia mici, vai de maică de om! O să le fie dor!” De-atunci mi-a tot trimis vorbă și la Viena și aici: „Vino, că nu ți se-ntîmplă nimic. Mă, se mărită soru-ta Floarea și să fii și tu la nuntă, că ce-o să zică lumea?” De doi ani de cînd muncesc la fierăria aia. Le trimît tot ce cîștig...

RADU: Ce faci acolo?

PÎNZARU: Săbii. Dar sînt proaste. Să nu te-nerezi în săbiile turcești. Eu știu cum le lucrăm. Ne facem că le călim. Scuipăm pe ele.

RADU: Și nu te gîndești că săbiile astea or să se-ntoacă împotriva alor tăi?

PÎNZARU: Cum vrei să trăieșe? Și-apoi, eu sînt la mîner. Ia încrustat. Cum ar veni — partea artistică.

RADU: Mă uit la dumneata — ai trecut prin multe. Dacă ai rezistat, înseamnă că ești om tare.

PÎNZARU: Mi-a ajutat Dumnezeu.

RADU: Te-aș face sfetnic.

PÎNZARU: Nu băga oaste străină în țară.

RADU: Ce e asta?

PÎNZARU: Un stat, dacă mă faoi sfetnic.

RADU (*supărat*): Du-te!

PÎNZARU (*ridicîndu-se*): De-asta venisem. Auzisem c-ar fi un român pe-aici. Aveam chef să discut ceva mai înalt, mă rog. Mă duc. (*Iese.*)

RADU: Așa om cu capul în nori n-am mai pomenit! Dar se vede că e cîștit, în felul lui. Păcat că s-a dus. I-aș fi ținut pe lingă mine. Măcar să mă facă să mai rid. Vede așa de caraghios lucrurile!

PÎNZARU (*se întoarce cu o bocceluță*): O lăsasem afară. Sînt țoalele mele de primonecală. Dacă te răzgîndești și te-ntorci, le dai unui spahiu să i le lase lui frate-meu al mare. Și dacă nu i-or veni bine nici lui, să le dea el lui Mailat Alexandru. Mi-e milă de el, că tare nu-l mai ajută capul. Comuna Pătlașelele, ții minte?

RADU: Ia-ți boarfele. Or fi avînd și păduchi, stelnițe, lindini.

PÎNZARU: Atunci, rog eu un soldat. Dar mi-e silă să vorbesc turcește.

RADU (*enervat*): Mă, aștia dacă ajung la Pătlașele — fac salată din toți ai tăi. Nu numai că n-or să-i mai dea hainele lui frate-tău, dar de-l găsesse, or să-l belească și de picle.

PÎNZARU: Te pomenești c-o fac! Dar n-am pe cine să trimit pachete în țară, că de cînd cu instabilitatea asta... Că vin ăia, că nu vin... mă rog. (*Pauză.*) Ajunseși la vorba mea: o să fie prăpăd mare. Poate te răzgîndești. Mahomed ăsta pare om chibzuit. Să mă duc să-i spun că de ce ne ocupă? De ce tocmăi pe noi? Că n-om fi unși cu miere! (*Pauză.*) Dar nici Țepeș n-o să stea cu mîinile în sîn. Acum pareă-i dau și lui dreptate. După ce-am văzut Viena, pareă mi-a mai trecut necazul.

RADU: Du-te!

PÎNZARU (*din prag*): Ascultă de la mine!
O să fie prăpădul de pe lume. (*Iese.*)

Cortina

Tabloul 5

Cortul lui Mahomed.

Sultan pe tron

MAHOMED : Locotenente, pe ce urme calc cu acuma ?

LOCOTENENTUL : Pe urmele lui Darius cel Mare, Luminăția Ta.

MAHOMED : Și cum fac ?

LOCOTENENTUL : Cine ?

MAHOMED : Urmele.

LOCOTENENTUL (*incurcat*) : Cum să facă... lipa-lipa. Așa cum mărșăluiesc soldații...

MAHOMED : Nu ! Tresaltă de bucurie că-n sfârșit calcă pe ele cineva pe potrivă. Ce număr purta Darius la oaste ?

LOCOTENENTUL : În ce vreți : în suljiți, ca atunci, ori în șchioabe, ca azi ?

MAHOMED : E, așa ne mai înțelegem. Știi ce-am visat azi-noapte ? Mă pieta Gentile Bellini... Așa, gânditor, cu capul în palme. Cu capul lui în palme... (*Rizînd.*) Îți amintești ?... Mă uleia și trebuia să mă infățizeze fioros, cu un cap singerind la picioare-mi... și zice : „Nu pot fără model“.

LOCOTENENTUL (*dîrdînd*) : Cît m-am căz-nit să uit scena ! Ați bătut din palme, a apărut un dregător, ați scos sabia și hirșe ! capul. „Continuă !“ i-ați spus maestrului, care se uita năuc. „Hai, ce-ți tremură mîna pe pensulă ? Iată modelul !“... Cînd mă gîndese că puteam fi eu acela...

MAHOMED : Tu întotdeauna îmi dai idei. Ia ieși puțin afară. (*Locotenentul ezită.* Apoi, *văzînd privirea hotărîtă a lui Mahomed, execută porunca.*) Te ieie cu artele frumoase, cu poezia, retorica și uiți de disciplină. Oamenii așteaptă să le dai un sfat, să-i îndrumi, să le deschizi ochii. (*Bate din palme.*)

BAFTANGIOGLU (*intră*) : Locotenentul mi-a adus aminte că cerusem o audiență.

MAHOMED (*parcă uimît*) : Dărecula ?

BAFTANGIOGLU (*bîlbîindu-se*) : Luminăția Ta... e o confuzie la mijloc. Mă cheamă Baftangioglu...

MAHOMED : Atunci, pe mine mă cheamă Tepeș... (*Scoate sabia și-i taie capul. Acesta cade în sală, ori într-un coș, pus la îndemînă pe scenă.*) Mi-am pierdut îndeminarea... (*Ostează.*) Nici un măr nu poți tăia fără antrenament zilnic... (*Bate din palme.*)

BESLEAGĂ (*intră*) : O hîrtie de-a mea zace pe aici... de... Ia...

MAHOMED : Ești... domnitorul Țării Românești ?

BESLEAGĂ (*ingenunche, îi sărută poala mantalei*) : Besleagă. (*Incerînd să glumească.*) Cu B de la Ali Baba...

MAHOMED : Să zicem c-ai fi Vlad ghiaurul...

BESLEAGĂ (*speriat, văzînd trupul lui Baftangioglu*) : De ce să zicem, dacă nu sint... Eu sint... aia... ăla... Sint... eram... care... mda !... Ce să-i faci ?

MAHOMED : Saltă capul și aruncă-l în coș ! (*Besleagă ia capul însingerat al lui Baftangioglu și-l pune în coș. Mahomed, surrios.*) Nu pe-acela, pe-al tău ziceam ! (*Îl descăpătinează, capul cade în coș. Bate din palme.*)

LOCOTENENTUL (*intră*) : Măria Voastră este Tepeș.

MAHOMED (*zîmbînd*) : Asculți pe la uși ! De ce n-ai venit dintr-un poenet ? Vrei să fac bătătură ?

LOCOTENENTUL : Dacă se-mbulzeau toți ! Au trecut peste capul meu. Care mai de care îmi dădea bacșiș să-l las să-l vedeli la față. Acum i-ați văzut, s-au liniștit. Ziceau că au probleme... (*Repede.*) Mi-a plăcut tactica și strategia. Simplu și eu calm, ea și cînd ați fi pus o pecete. Vi s-a risipit mînia ca fumul...

MAHOMED : De unde știți ?

LOCOTENENTUL : ...Vă așteaptă Tepeș afară...

MAHOMED : Cum așa ?

LOCOTENENTUL (*viclean*) : Am putea să-l facem să aștepte... De ce n-am încerca ?

MAHOMED : Nu ești tu tocmai găgăuță. Îmi pare bine că te strecoari ca vulpea printre mîinile mele...

LOCOTENENTUL : Tepeș pare nesăbuit pînă la nebunie. Asta se vede chiar și din aceea c-a îndrăznit să se ridice împotriva Luminăției Voastre... Să-i întindem nesăbuintei lui o cursă de șobolani...

MAHOMED : Tu nu numai că asculți pe la ușa cortului meu, dar îmi citești și gîndurile... Să se trimită veste Domnului valah că-l iertăm. Facem cale-ntoarsă... Să vină să ne pupe mîna și să-l mîngîiem pe creștet. Rezolvăm neînțelegerile dintre noi din vorbă-n vorbă, eu zicînd una, el zicînd alta, mai dînd eu, mai lăsînd el, negustorește.

LOCOTENENTUL : Înțeleaptă poruncă. Vine
ăla imediat, să vedeți.

MAHOMED : Zi-i „acela“, e egalul nostru
și trebuie respectat. Am auzit că nu e
în firea valahilor să stea ca o momie
la cîncă, ca ăștia de le tai scăfirlia și
ei nu se mișcă. Oricum, turcul e dator
să încerce. Deși, după eum spune Radu,
românii pretind că ei sînt datori să-ncerce.
Du-te. (*Locotenentul iese.*) Slugi, slugi,
slugi. În dreapta slugi, în stînga slugi, și
cu în mijloc... singur... În fața mea sînt
blînzi ca mielușei, se lasă gîtuți ca vră-
biile. Toți vor prăzi, glorie. Iar eu mă
las tîrit de pofta lor de jaf. E ușor să
pornești o campanie, e mai greu s-o
oprești. Visul de azi-noapte nu mi-a căzut
deloc bine.

TURACAN-BEG-OGLI (*intră*) : Ciumă.

MAHOMED : Nu se poate, așa din senin.

TURACAN-BEG-OGLI : Mai rău ca ciuma :
un caz de erezie.

MAHOMED : De la mahomedanism ?

TURACAN-BEG-OGLI : Întocmai... Și lucrur-
ile astea, știi, apar azi și miine au și
molipsit jumătate din armată.

MAHOMED : M-ai speriat degeaba... Spune
clar despre ce-i vorba.

TURACAN-BEG-OGLI : Unul care citește Co-
ranul de la stînga la dreapta, îl înțelege
de-a-ndărătatea, se urcă pe-o scară și p-
ropovăduiește pe dos.

MAHOMED : Și asta pe față ?

TURACAN-BEG-OGLI (*neînțelegînd*) : Pe
față... Întoarcerea acasă. Și soldații atîta
așteaptă, să le spună unul că e mai bine
acasă decît în Tirgoviște.

Cortina

Tabloul 6

Cortul lui Radu.

RADU : Prietenii ț-i faci tu, frații îți vin
de-a gata. Prietenii ț-i alegi... E și un
proverb : frate, frate, dar brînză e pe
bani. Brînză de Brăila e foarte bună,
dar Tepeș, care-o păzește, e un cîine...
Brînză bună în burduf de cîine... O să-i
spargem noi burdihanul, pentru că... s-a
creat precedentul... Parcă marcele Mircea
nu s-a dușmănit cu frățiorul ?...

PINZARU (*intră*) : M-am gîndit... ce să mai
lucrez la atelierul de săbii ?... Chiar dacă
fac minere, tot paloș iese !

RADU : Mergi cu mine ?

PINZARU : Merg. Dar am un plan.

RADU : Spune.

PINZARU (*tăinu mare*) : S-o cîrmim spre
Viena. Adică, nu s-o ocupăm. Vreau să
spun, nu noi... că e greu de întreținut...
Cît ne-ar costa !... Să-l trimitem pe Sultan.
Din Țara Românească nu s-ar alege cu
mare lucru... ce să iei ? Pe cine să mai
dezbraci ? Dar de-acolo ! Toți în blănuri,
oamenii în samur, femeile în vulpi... Tare
aș vrea să mai văd o dată Leopoldgasse...
asta ar fi o ocazie... Pentru că prima
dată, v-am spus... am spart gheața...
Acum aș vrea să iau un bulgăre de ză-
padă... așa, cu gheață... și să-l dau în-
tr-un geam... eu sete, dar nu să-l sparg,
mi-ar părea rău... să-i sperii o țiră pe
ăia dinăuntru, care stau la căldurică și
puțin de pasă de sud-estul Europei... că
noi ne luptăm ! Și-atunci să deschidă
geamul, mirați, și eu să le arăt pulhoiul
turcesc : „Poftiți, vi i-am adus, cazați-i,
lenjerie curată, furaje, într-un cuvînt, spă-
lați-vă pe cap cu ei“.

RADU : Uite unde-l duce capul !

PINZARU : Ce palate ! Să mai apuc să le
iau o dată seama... Prima dată nu prea
mi-a tîhnit... Acum le-aș vedea cu alți
ochi... Contează mult și ce ai în spate...

RADU (*rizînd*) : Vii ? Haide...

PINZARU (*grav*) : Da, dar poate-l îmbro-
dim pe Sultan... La Viena și Dunărea ar
fi mai mică, mai gîluită... Trecerea peste
ea e mai ușoară.

RADU (*il bate pe umăr*) : Facem tirgul !...
Dă-mi Viena, na-ti...

PINZARU : Nu trebuie să-mi dați nimic...
E de pomană... Singur am plecat de-acasă,
singur aș vrea să mă-ntorc. Asta e ideea
mea de bază... dacă m-ați urmărit... Parec
sinteți cam nervos... Mă reped să-mi iau
boarfele, calabafcul și vin cu dumnea-
voastră...

RADU : Chiar mă duc să tînuiesc cu Sulta-
nul... În ce direcție e Beciul sau Viena ?

PINZARU : Vin acșica... și v-arăt eu cu
mina. (*Iese.*)

RADU : Cum își pierd oamenii mințile ! Sau
eu n-oi mai fi zdravăn ? Întîlnirea asta
a turnat gaz pe foc. Pe el îl doare inima
de satul lui, de rude, de Mailat Ale-
xandru... dar eu, care sîngier pentru toată
țara ?

LOCOTENENTUL (*intră*) : Toemai treccam
pe-aci... voiam să vă dau binețe.

RADU : S-a nimerit bine... L-ai văzut pe
cel ce-a ieșit adineauri din cortul meu ?

LOCOTENENTUL : Mustăciosul ăla ?

RADU : E un valah... spion de-al lui Tepeș...

LOCOTENENTUL : Cine-ar fi crezut ?... În
orice caz, gîdeca-ți va fi recunoșcător. (*Ri-
zînd.*) Acum i s-a năzărit să-i spintoce
cu fierăstrăul ! Se ține de ștrengării.

Cortina

Tabloul 7

În cușca lor, prizonierii greci au gînduri mari.

ZUNIS : Cită vreme nu vom ajunge la o înțelegere între noi, nu cred că putem urni din loc căruța.

FINANȚELE : Din păcate, ea merge singură.
IMPĂRĂTEASA : Bine că ați venit la vorba mea. Și va prinde o viteză din ce în ce mai mare.

ZUNIS : Pentru că nu ne înțelegem între noi.
FINANȚELE : Care noi ?

ZUNIS : Cu ministrul de război, cu mine, cu împărăteasa Bizanțului.

FINANȚELE : Vă situați pe o poziție caraghioasă. Afanisită. Răsturnarea nu se poate face decît punînd umărul la loitră.

ZUNIS : Hai, să nu-i mai zicem căruță. Că ăștia care ascultă cred că facem vreo aluzie.

IMPĂRĂTEASA : Dar cum s-o numim ?

ZUNIS : Pe șleau : Imperiul. Să terminăm odată cu genul ăsta esopic ! Noi l-am dat pe Esop, noi o rupem primii cu aluzia și vorbim deschis împotriva... căruței...
FINANȚELE : Turcilor...

IMPĂRĂTEASA : Nu că mi-ar repugna violența... Uitați-vă la noi : sintem supuși la un tratament... că te doare și capul...
ZUNIS : ...și trunchiul și membrele...

IMPĂRĂTEASA : Dar în condițiile de față nu se poate acționa decît din umbră.

FINANȚELE : Să zicem c-am începe o răsccoală... Las la o parte faptul că nu dispunem de tunuri... Nu mai pomenesc nici de celelalte arme de foc... mai mici. Dar n-avem nici măcar arme albe, junghere...

IMPĂRĂTEASA : Dacă pătrunzi în bucătăria Bizanțului vezi că se taie cu dinții... Cu unghiile... Nu se găsește custuri.

ZUNIS : Polțim...

IMPĂRĂTEASA : Și n-ai nici ce să măcelărești... chiar de-ar fi cuțite...

ZUNIS : Păi, vedeți ?

FINANȚELE : Atunci, cum vrei tu să... ?
Și, în afară de asta, n-avem oameni. Sintem o mină de indivizi, într-o gheretă, închisă pe dinafară, păzită și trasă după căruța Sultanului... De data asta e vorba de căruța propriu-zisă...

ZUNIS : Și ei la-nceput se numărau pe degete... Dacă vrem să-i batem, trebuie, mai întii, să-i cunoaștem. Să ne cunoaștem bine dușmanii. Să vedem cine sînt, de unde vin și ce caută.

FINANȚELE : Într-adevăr, cine sînt ei ?

IMPĂRĂTEASA : Cine sînt ei ?

ZUNIS : Să recapitulăm.

IMPĂRĂTUL : Recapitulăm.

FINANȚELE : Nu. Mai întii să vedem cine sînt grecii...

IMPĂRĂTUL (*curios*) : Grecii ? Cine sînt grecii ? Or fi și ăștia niscai grecotei... ha-ha !

IMPĂRĂTEASA : Da, mai întii să vedem cine sîntem noi, e mai demn.

FINANȚELE : De ce-am decăzut în halul acesta și-am ajuns de ne bate vîntul ?

ZUNIS : Atunci, să vă explic... Elinii se moleșiseră... Vorbese acum ca un străin, spre a fi obiectiv... Mai întii s-au bătut cu toți. Cu hunii, cu celții, fără deosebire. Cînd au încetat cu cuceririle, s-au înnuiat. Aveau mercenari care luptau pentru ei. Islamul i-a hipnotizat parcă de la distanță, puțin cîte puțin. Pînă s-au pomenit cu ei sub porți...

IMPĂRĂTEASA : Cu ei... cu cine ?

ZUNIS : Cu turcii...

FINANȚELE : Cine sînt ăștia ?

IMPĂRĂTUL (*se bagă și el în vorbă*) : Arată-mi unul în șalvari și-l identific a fi de cult musulman.

FINANȚELE : Cine să pornească răzmerița ? Cine să te sprijine ?

IMPĂRĂTUL : Împotriva cui să lupti ?

ZUNIS (*rizînd*) : Dușmani s-ar găsi ! Dar n-ar trece nici o zi și Mahomed i-ar măcelări nu numai pe toți răsculații, dar și pe toți creștinii, pe motiv că au simpatizat.

RAZBOIUL : Ca ministru de război, știu ce-nseamnă să-ți ici răspunderea unor oameni pe care-i trimiți la moarte. Trebuie să procedăm tactic ! Să lăsăm să se destrame de la sine...

IMPĂRĂTEASA : Cum ne-am destrămat noi. Bravo !

RAZBOIUL : Din sinul propriilor mitocoseli...

ZUNIS : Lungește, doamne, boala !

RAZBOIUL : Și noi doar să descoperim aceste puncte slabe, să le speculăm în interesul creștinilor... (*Cu avînt.*) Să încurajăm șușoteala, zizania, vorba cu două tășuri, pira, lingușeala și lăudăroșenia. Să-i facem să se laude pînă pică jos, pînă leșină...

ZUNIS : Iluzii ! Nu, hotărît, nu ! Pentru că, dați-mi voie să spun pe șleau : habar n-aveți cine sînt turcii.

IMPĂRĂTUL : E-he... cine-or fi ipochimenii, că eu de ăștia n-am mai auzit. Auzii de perși, de celți, de mameluci...

ZUNIS : Păi, la 1200, cine auzise de ei ?

IMPĂRĂTUL : Eu, nu !

ZUNIS : Cîțiva învățați... ceea ce nu-i cazul. (*Semn către Împărat.*)

FINANȚELE : Pe la 1200 nu existau, frate. Noi îi dădusem pe... cine ?

IMPĂRĂTUL : Pe cine ?

ZUNIS : Aici e... că sînt alțiia...

FINANȚELE : Să vedem cu cine începi... Ia să te vedem...

IMPĂRĂTEASA : În filozofie... ea să-i facem zob...

ZUNIS : Bine... Pe Socrate, pe urmă pe Platon... la urmă, pe Aristotel... Și-a trebuit să mai treacă vreo cincisprezece

veacuri, ca să vină turcii și să se ocupe și ei de filozofie...

IMPĂRATUL : Să ne ocupe filozofia...

ZUNIS : Au pornit din Asia e-o ceată mică, atîcîta, de războinici... Au ocupat... aia... au ocupat aialtă... Împăratul Bizanțului a făcut greșeala de a accepta o garnizoană... după care a pierdut Adrianopolul... Puseră un picior în Europa ? Puseră.

IMPĂRĂTEASA : Cu ce drept ?

IMPĂRATUL : Cu dreptul.

ZUNIS : Apoi au atacat Albania cea vitează... Belgradul... dar s-au retras în fața strașnicului lăncu de Hunedoara... pentru a profita, doi ani mai tîrziu, de neînțelegerile dintre principii creștini și a cucerii Serbiei... după cum luaseră mai înainte și Bulgaria... Acum Valahia a rămas descoperită...

IMPĂRĂTEASA : Hai, oprește-te, că mi-ai făcut capul calendar solar.

ZUNIS : Dar cit o să mai reziste și Valahia ?

FINANȚELE : Această campanie va muta granițele Imperiului, hăt... spre inima Europei...

IMPĂRĂTEASA : Și ce trebuie să facă grecii ?

ZUNIS : Acum, cînd știm bine cine sîntem, cînd ne cunoaștem și inamicul, nu ne-a rămas decît un singur lucru...

IMPĂRATUL : Aia e, că nu ne-a rămas decît un singur lucru...

ZUNIS : Să acționăm... și la prima ocazie... să nu mai lăsăm să cadă Bizanțul... (*Apare Harapul lângă cușcă.*) Să încurajăm răcoalele pentru eliberarea țărilor mici.

FINANȚELE : De ce vorbești prostii ?!

RĂZBOIUL : Lupta trebuie dusă pe un plan mai subtil...

HARAPUL : Cel mai frumos spectacol de pe lume e cel oferit de greci la pușcărie... Au atîta energie, atîta spirit de... contradicție... N-am timp să-i ascult, cît mi-ar plăcea mie... Construiesc sisteme perfecte cum face părul pere — și la urmă alte sisteme perfecte cum face mărul mere. Și la urmă alte sisteme perfecte cum face măslinele... Măsline ? Nu, corcodușe. Pentru că altoiesc o idee nouă pe una veche... și tot perfect iese... și uite-așa li se crește de perfecțiune, li se apleacă, și tot ci întorc totul pe dos... Și sînt într-o veșnică frămîntare. Aveam în sat unul care mîncea aluatul — nu avea răbdare să se coacă pînă, mîncea pe furis coca crudă. Aștia sînt grecii.

IMPĂRATUL : Ce, a și venit ora prînzului ? (*Întinde mîna pîntre gratii. Harapul îi dă la palmă. Zunis, idem. Ceilalți, idem.*)

IMPĂRĂTEASA : Lașilor ! Neisprăviților ! Fanfaronilor ! Așa se întinde mîna ? (*Întinde și ea mîna.*)

CORTINA

ACTUL II

La Dunăre. Oastea turcească se pregătește să treacă în Țara Românească. Se lucrează la un pod de vase. O corabie s-a scufundat fără pricină. Corabia Sultanului, în care se află și Radu cel Frumos, e ancorată la țîrmul turcesc. Pe țîrmul românesc, mișcări misterioase.

Tabloul 8

Papuc, cu un pile de ostași și cu căpitanul Toma, urmărind desfășurarea inamicului.

PAPUC : Ei, fraților, pe unde scoatem cămașa ?

UN OSTAȘ : Pe cap.

ALT OSTAȘ : Cu cap cu tot. (*Risete mînzesti.*)

PAPUC : Are cîeva vreo idee ? Vodă așteaptă ȳci de la popor.

UN OSTAȘ : Poat' să aștepte mult și bine... Măria Sa e capul, pe acolo scoatem cămașa. Tălică știe ce-a poruncit Măria Sa. Tălică, ce-o spune, aia o fi !

ALT OSTAȘ : Sfînt !

UN OSTAȘ : E-he ! Nu-i lipsesc lui Vodă ideile...

PAPUC : Ai dreptate, băiete. Măria Sa elib-zuiește că de altceva ducem noi lipsă.

UN OSTAȘ : Poate de-ăștia cu tichie. (*Risete.*)

PAPUC (*serios*) : Și turci avem destui.

TOMA (*a stat mai pe lături, cercetînd cu atenție malul celălalt*): Cîtă frunză și iarbă.

PAPUC: Ne-a pricopsit Dumnezeu, căpitane Toma.

ALT OSTAȘ: O fi adevărat că însuși Sultanul s-a pus în capul lor?

PAPUC: Chiar așa... uite-l cum stă în cap... (*Risete.*)

UN OSTAȘ: Este o vorbă veche, cap să fie, că belelele curg... Și atunci, stai și le numeri.

PAPUC: Vin de la Vodă. E trist. Zice că oastea noastră e tare mică. Dacă e să dăm piept de-adevăratelea, nu rezistăm un conac.

ALT OSTAȘ: Ne-om apăra pînă la ultimul om.

TOMA: Da, dar după aia?

UN OSTAȘ: După aia, om mai vedea.

PAPUC: Cu ce ochi? (*Enervat.*) Cu ce ochi?

ALT OSTAȘ: Cu mîntea românului de pe urmă.

PAPUC: E bine s-o avem înainte. Căpitane... de ce te cheamă Toma?

TOMA (*mîrat*): Pe mine?

PAPUC: Așa s-a întrebât deodată Măria Sa: „De ce-l cheamă pe ăla Toma? Tocmai pe Toma, Toma.”

TOMA: Ei, acum asta! Pentru că nu mă cheamă Vameșu.

PAPUC: Ai fi și tu vreun necredincios?

TOMA (*ijguit*): Nu ziceți vorbă mare... N-o să jur în ficcare zi credință... Eu, cu fapta.

PAPUC: Știu... știu. Dar de ce te cheamă așa? Mă gîndeam că ce ne lipsește nouă acum e...

TOMA: Ce?

PAPUC: O trădare...

TOMA (*risînd*): De, ne crapă buza... Dealtfel, una s-a și făptuit. Știți, ajutorul promis...

PAPUC: Nu-mi mai aduce aminte...

TOMA: Și nici din partea ailaltă n-o să primim măcar o suliță.

PAPUC (*către trupă*): De-aia ziceam, nu e-aș vrea să vă demoralizez, dar sîntem puțini. Al dracului de puțini.

OSTAȘII: Ne-om descurea noi!

PAPUC: Mă gîndesc că poate vreunul ar vrea să fugă la ei. Să spună deschis. Care ești ăla?

UN OSTAȘ: M-aș duce, dac-aș ști că-i sperii... (*Celălalt*: „Ia, ha!”)

PAPUC: Nu-s mulțumit de echipa de intrători la apă. Stau prea puțîn în adînc. Un vas... uite-l cum se mai duce la fund... dar stați prea puțîn sub apă!...

TOMA: Ies cînd să le crape timpla... vin la suprafață, trag o gură de aer... și zdup...

PAPUC: De ce respiră? Nu pot și ei răbda măcar o jumătate de ceas...

TOMA: E anevoie...

PAPUC: Nu le cerem asta decît azi.

UN OSTAȘ: Nu mai e aer în apă, căpitane! De cînd cu ăștia, nu mai e aer nici în apă! Știți cum făceam noi cînd eram mici și mergeam la scaldă? Luam o trestie-n gură... Chiar puteam cînta pe sub apă, ca din fluier.

PAPUC (*ride*): Uite că s-a ivit o idee strașnică... și dacă dușmanii dau foc la trestii, le ațîță?

STAN (*vine din dreapta*): Podul de vase înaintează. S-au făcut luntre și punte.

PAPUC: Ce facem, Popa Stan? Am venit aici ca să ne zgîim la inamic, sau să-l împiedicăm?

STAN: Oamenii sînt la locul lor. (*Esitînd.*) Am prins unul care zicea că-i e frică...

PAPUC: Asta-i bună! Ce zicea?

STAN: Că-i e frică... Dirdiia... și l-am întrebat: „De ce dirdii așa?” Zice: „De frică. M-am scăpat pe mine.”

PAPUC (*aspru*): S-a înțeles cu ei... Uite-așa se introduce panica... (*Amenințător.*) V-am spus că printre noi există trădători?

STAN: L-am pedepsit, deși cu părere de rău... Era un copil, n-avea nici 13 ani... Venise voluntar, tocmai că se știa fricos și voia să se călească...

PAPUC: Mai sînt și alții ca el și n-am timp să-i dibuiesc acum pe toți... (*Către Toma.*) Așază oștenii într-un șir. Fi vom pedepsi.

TOMA (*îllemnit*): Sîntem o mîna de oameni, căpitane!

PAPUC: Toma!

TOMA (*merge agale în fața soldaților*): Smirna! Alinierea pe un rînd... de la dreapta la stînga, numără! Adică, stați, încă nu... (*Către Papuc.*) Nu pot altfel... (*Intră în rînd.*)

PAPUC: Căpitane, înnebuniși?

TOMA: Acum, cum mi-o fi norocul... (*Papuc se plimbă, nervos.*)

UN OSTAȘ: Ce e aia decimare?

ALT OSTAȘ: O să vezi tu. Se numără pînă la zece. Pe urmă, ficcare al zecelea e scos în față. Pe urmă, i se taie capul... Harșe! și gata... Mai mare dragul... Pe urmă, nu știu... și nici nu-mi mai pasă, după ce mi-or rețeza glava...

UN OSTAȘ: Cu tot ce-ai băgat la glavă?

ALT OSTAȘ: *Decimarea* e un cuvînt de origine latină.

UN OSTAȘ: Mă faci să rid... Nu vine de la... „de ce, mă?”

ALT OSTAȘ: Mă-nveți tu pe mine?... M-am strecurat prin vreo trei decimări pînă acum... M-a ajutat Maica Precista... (*Ingenunche și-și face cruce.*)

PAPUC (*îsbucnînd*): Cît să mai aștept?

TOMA (*comandă din rînd*): De la dreapta la stînga, pînă la zece, numără! (*Începe numărătoarea.*) Numerele zece, trei pași în față!...

(Vreo șapte flăcăi execută trei pași în față. Printre ei se află Un ostaș, Alt ostaș și Toma.)

UN OSTAȘ (*către Alt ostaș*): Imi amorți un picior... de când tot șed așa...

ALT OSTAȘ: Mai bine-ți amorțea gîtul... nu-l mai simțezi...

UN OSTAȘ: Vezi-ți, mă, de treabă. Mîna dreaptă a lui Vodă glumește... Cine știe, vrea să ne încerce...

PAPUC (*către cei șapte*): O pretenție mai am la voi. Să-mi strigați tare, de trei ori: „Huo, trădătorilor!” Hai, da' tare, să vuiască pădurea.

OSTAȘII (*răcnesc*): Huo, trădătorilor! Huo, trădătorilor! Huo, trădătorilor!

PAPUC (*un moment de tăcere*): Ia-i pe acești trădători.

UN OSTAȘ (*rizind*): Hă, hă!

ALT OSTAȘ (*către Un ostaș*): Mai tacă-ți gura! Dacă nu pomeneai cuvîntul *numărătoare*, am mai fi ris și peste un ceas...

UN OSTAȘ: Nu se poate, frate-meu, să ne jungănescă degeaba... Așa, hodoronc-tronc... Că dacă află Măria Sa Vlad...

ALT OSTAȘ: N-om trăi și n-om vedea.

PAPUC (*către Toma*): Ieși din rînd.

TOMA: Ba... Ori pe toți, ori nici unul.

PAPUC (*șierbind*): Bine. Dați-mi sulița! (*I se aduce o suliță. Merge la primul ostaș și-l străpunge.*) Alta! (*I se dă altă suliță. Cu sulița întinsă, trece în dreptul lui Toma.*) Și aveam atîta nevoie de căpitani!

TOMA: Iar eu, atîta nevoie de ostași!

PAPUC: N-ai învățat să fii erud, Tomo? ! Uite ce ne-asteaptă. (*Arată spre țărnuț celălalt.*) Putem sta ca babele?

TOMA: Să lăsăm cruzimea la lupi și la cei ce vor să le semene. Noi cu omenia ne-am ținut și ne ținem.

OSTAȘUL (*cel străpuns de suliță*): Ține-mi-l, Doamne... (*Frelonind.*) Ține-mi-l... Doamne, nu mi-l pierde... Nea Tomo, eu mor sau ce mă fac...! Țista mă ucise, sau...? Credea că am pieptul de aramă și cînd colo... Să spuneti acasă că de la ture. Ah, al naibii, eum mă nimeri.

TOMA: E rîndul meu, hai odată!

PAPUC: Vreau să mori convins că am dreptate. Numai dînd exemple groaznice, putem, într-un timp ca ăsta, stăvili hoția, lașitatea, vorba lungă, curvia, minciuna, trădarea. Rămîn cei ca arhanghelii...

TOMA: Doar eu doi, trei arhangheli, tot un drac! Pe biserici, vezi că și sfinții ăștia sînt cete, cete... Altfel, se întinde iadul pe toți pereții...

PAPUC: Vorbești de parcă partea boantă ar fi către tine. E cam grea sulița asta. Nu mă ține așa cu mîna întinsă, că nu sînt milog...

TOMA: Învăț să fii drept, nu erud. Și, cînd ai puterea, nu-ți minți minile cu

șinje nevinovat. Trăiește printre ei. Pen-tru mine, fiecare are un nume, nu e „Un oștean”, „Al doilea oștean”. Știu că acela e Ion al Floarei, celălalt, Gheorghe Trancă ori Vasile al lui Dumitru al Mic... Mi-au încredințat nu numai viața, care, iată, e mult afîrnă, ci și toate necazurile lor. Nu pot fi oîine turbat cu ei... (*Arătînd spre ostașul ucis.*) Cum îl cheama? Uite-te la el și, dacă știi cum îl cheamă, strigă-l pe nume și învie... Și vei avea încă un braț în oastea ta cea mică.

PAPUC (*se uită spre ostaș*): Parcă l-am văzut pe-aici.

TOMA: Era Ilie de la Malul Mare. Are o casă țuguiată, acoperită cu șindrila, trei copii mici și-o nevastă oacheșă. Să-i închideți ochii, căora nu le venea să creadă ce văd. Și îngropați-l creștinește... Îngropați-ne creștinește! (*Țipînd*) Hai, odată! Eu am cerut ca ascuțișul să fie trecut prin venin. Știi că nu mi-e frică de moarte...

PAPUC (*aruncă sulița; către ostași*): Împrăștiați-vă. (*Ostașii se împrăștie prin scenă.*) E bine pentru Măria Sa să aibă și oameni încăpățînați ca tine. Deși, nici țic n-o să-ți fie prea moale... (*Toma iese.*) Uneori, parcă mi se pune, așa, o ceață pe ochii...

UN OSTAȘ: Știam cu că e cu viclenie. Măria Sa v-a poruncit: „Îa pune-i p-ăia la-necare”.

ALT OȘTEAN: Ce, capul omului e tîrtă-cuță, să dai cu el de-a azvîrlitelea?... Și măcar de-ai nimeri în turcii...

TOMA: Băieți, v-ați purtat ca niște adevă-rați patrioți... Acum știm că nimeni n-o să trădeze.

ALT OȘTEAN: Huo, trădătorilor!

TOMA: La noi nu există trădători. Sîntem săraci lipiți... Sau se zice: săraci lipsiți?

UN OȘTEAN: Ni s-a lipsit burta de șale.

PAPUC: Tomo, Tomo... Afurisit nume! (*Rizind.*) Știi ce mi-ar fi părut rău? Se nimeriseră toamai ai cu limba despicată. Le dăm voce supușilor noștri să mai și glumească. Să-și ascuță mîntea ca sabia. (*Către Toma.*) Acum, strînge trupa buluc. N-am mai rămas decît noi și ei (*Pauză.*) Ce facem? Are cîeva vreo idee țapănă?

O VOCE: Să vină mai iute păgîmii! Cîta fierc-am strîns în mine... (*Toma cu ostașii ies.*)

PAPUC (*Merge la ostașul care a rămas întîns*): Iar dacă m-ai fi întrebat: „De ce 2^{le}, îi-ăș fi răspuns: „De-aia!” Asta e situația. Ce caută turcii aici, peste arătura noastră? Ce le-am făcut? Singurul răspuns e acesta: „De-aia!” De-aia ei, de-aia noi! De-aia tu! (*Ii închide ochii.*) Iartă-mă, frate Ilie.

Cortina

Tabloul 9

Bazinul de inot. Izabela și două tinere cadine, cu picioarele-n apă, studiind o hartă.

O CADINĂ : Prima mea bătaie... Asta e Dunărea, nu ?

IZABELA : Harta e bună, a întocmit-o un învățat elin, pe piele de vișel velin...

O CADINĂ : Cum ar veni... noi sintem cu picioarele în Dunăre ?

ALTĂ CADINĂ : Și cu fundul în două luni-tri...

O CADINĂ (*arătînd spre hartă*) : Nu, Radu e... în două luni-tri. Ce-ai zice să piardă ?

ALTĂ CADINĂ : Dacă însuși Sultanul e cu noi...

IZABELA : Cu el.

O CADINĂ (*rizînd*) : Din moment ce sintem aici, înscamnă că însuși Sultanul este cu noi... și noi cu Radu.

ALTĂ CADINĂ : Dar valahii ăștia or fi tari ?

IZABELA : Depinde... (*Despletindu-și părul*)

Uf, ce greu mai cîntărește și părul ăsta...

Văd, fetelor, că v-ați virit în politică pină-n git... Lăsați-o pe seama bărbaților...

ALTĂ CADINĂ : Ce părere ai de turburările astea din... ?

IZABELA (*tristă*) : Aflați de la mine. Nu se mișcă nici o frunză... Pretutîndeni... e stagnare și-o moțială...

O CADINĂ : Dar de războiul ăsta fulger, n-ai nimic de zis ? Ori nu-l pui la socoteală ? Vorba aia : ce-i al Sultanului, bașca... (*Rid.*)

ALTĂ CADINĂ : L-ai văzut pe eunuc, Izabela ? Aș fi dorit niște valuri. (*Fredonînd.*) „Valuri, valuri... legănîndu-se lin.“ Vorba ta, prea e totul neclintit aici.

IZABELA : O fi trecut la alt bazin mai mare... Tot ce se poate... Turcii vor să controleze și sirenele din Mediterană... (*Se aud țipete de groază.*)

ALTĂ CADINĂ : Ce e ? Iată, tot se mai întîmplă ceva... Bine e-a dat Dumnezeu... (*Țipetele continuă.*)

O CADINĂ : E groaznic...

IZABELA : Noul nostru staroste de lucrări...

ALTĂ CADINĂ : De ce țipă ca un disperat ? Vrea să ne arate că are glas ? Se antrenează ?

IZABELA : Tacii... săracul...

ALTĂ CADINĂ : Ferice de el... Răbdă puțin, dar după aceea...

O CADINĂ (*însăpămîntată*) : Îl rad și-n cap ?

IZABELA : Și-a pus ochii pe el...

O CADINĂ : Era măcar frumos ?

IZABELA : Ce folos ?... din acest moment, a și început să se îngrașe... Ia ascultați...

ALTĂ CADINĂ (*ascultînd*) : Pare-aud cum se îngrașă cineva... Asta e pacostea eunucilor... Se umflă-n penec...

IZABELA : Făinoasele...

ALTĂ CADINĂ : Dulceiurile...

IZABELA (*savant*) : Și lipsa de orizont !...

Sultanul a vrut să pedepsească exemplar un pașă... Sultanul, de fapt, Radu... Intrigile lui, codanelor ! S-a certat ieri cu Pașa din Vidin. Acesta i-a zis nu știu ce... și uite... ce-nscamnă să nu-ți ții gura ! Plătești cu capul. Cilibiul are mare influență asupra...

ALTĂ CADINĂ : Tot se mai teme că n-o s-apuce tronul ?

IZABELA : De cîte ori Sultanul trece prin cîte o criză, mai taie dintr-un pașă.

O CADINĂ : Asta e regula jocului, am auzit...

IZABELA : Nu știu dacă e regulă... dar așa se întîmplă... de regulă... (*Rizînd.*) Și după aia, îl cheamă la el și-l întreabă ce-o voce plină de compătimire : „Cum îți mai merge, drăguțule ?“ Cică ar vrea să scrie un tratat despre zîmțirea aleasă a subțiaților săi. Dar se plinge că n-are timp.

ALTĂ CADINĂ : Deocamdată adună material.

IZABELA : În primele trei zile, pedepsitul se simte dezorientat. Cică e ca și cînd ți-ai fi pierdut busola pe marea învolburată a vieții.

ALTĂ CADINĂ : Creanga de sub picior...

O CADINĂ : Hi, hi...

IZABELA : Apoi... (*ride*) îi e mai bine... Parcă vede lumea cu alți ochi... Îi mulțumește că i-a deschis acești alți ochi. După vreo două săptămîni, începe să cînte...

ALTĂ CADINĂ : Subțire...

O CADINĂ : Deci, omenirea ar izbucni în cînt, dacă... (*Risete.*)

IZABELA : Sultanul voia la un moment dat să... chiar el... să...

ALTĂ CADINĂ : E aprig la mînie ?

IZABELA : Aprig. Dar numai la mînie. A intrat cu sabia în ceata generalilor...

O CADINĂ : De atunci s-a înființat corul eunucilor ?

IZABELA : Întoamă. Trebuie să facă și omenii ăștia ceva. Să-i bage și pe ei într-o pîine.

O CADINĂ (*enervată*) : Ia mai ducă-se pe pustie... că prea s-au înmulțit ca ciupercile...

IZABELA (*cu compătimire*) : Nici de ei nu e ușor. Asta li se cere. Sînt la discreția cerintei vieții.

O CADINĂ : Ba e ușor... dacă nu mai au nici o dorință... (*Din nou, țipetele.*)

ALTĂ CADINĂ (*astupîndu-și urechile cu degetele*) : Ce nesimțire ! Nu se gîndește că deranjează...

IZABELA : Și-i plăceau atît de mult florile ! Se dădea în vînt după orbidee !

O CADINĂ : L-ai cunoscut personal ?

IZABELA : Într-un fel, îi datorez viața...

Cînd a căzut cetatea și ne-au prins pe toți în palat. (*Inspăimîntată de amintiri.*) Vai! pe mine mă înhățaseră niște derbedei de spahii... Și după ce mi-au jumulit juvarele, unul-voia... să mă înjunghie...

O CADINĂ : A...

ALTĂ CADINĂ : Da ?...

IZABELA : Și numai ce apare Pașa din Vidin și țipă la ei : „Zurbagiilor ! Nu vedeți ce icoană bizantină stilizată ?” A început să se închine în fața mea, zicînd că, deși păgîn, el crede în stilizare !... Pașă, pașă... dar se purta ca un crai... Ca să spun sincer, m-a eucерit...

O CADINĂ (*cu răutate*) : Ba, că era și greu !... Cuceriseră ei Bizanțul ! Îl trecuseră prin sabie...

IZABELA : Nu, că dacă nu mi-ar fi convenit, opuncam rezistență ! (*Înlăcărată.*) Cu orice preț, vă dau cuvîntul meu. Țipam, de...

ALTĂ CADINĂ : N-ai mai fi schimbat nimic. Soarta Imperiului vostru fusese petcutluită.

IZABELA (*mai moale*) : Da, dar oricum...

Noroc că nu eram fecioară...

(*Țipete, vocea Pașei din Vidin implo-rînd* : „Nu-mi scoateți ochiul !”)

O CADINĂ (*după o pauză, ca și cînd ar mai fi așteptat un geamăt*) : Nu-mi plac eunucii chiori...

IZABELA : Dragă, cînd începe să-ți ia Dumnezeu, apoi îți ia...

O CADINĂ : Lui, se pare că-i ia Allah...

IZABELA : Toți sint la fel...

ALTĂ CADINĂ : Deci, nu-i bine să te iei în bete ca Radu...

IZABELA : Radu a pretins zestre Țara Românească. Și, uite, ne pregătim să i-o punem în ladă. Să știți : va trebui să luptăm ca niște zmeoaice...

ALTĂ CADINĂ : Să scoatem flăcări pe nări ? (*Ride.*) Să-nghițim săbii ? Orice, dar să-bii, nu !

O CADINĂ (*speriată*) : Ce, chiar or să ne dea și nouă spăngi ? (*Imitînd.*) În gardă, Drăculea !

IZABELA : Țepeș e viteaz și viclean... (*Tristă.*) Și nu-i plac deloc cadinele ! Pă-rerea lui e că toate sint niște... (*Îi spune ceva la ureche.*)

O CADINĂ (*indignată*) : Noi, curve ? E, e ! Că mai cinstite decît noi... N-a avut ocazia să cunoască excepțiile de la regulă...

IZABELA : N-ai înțeles, prune uscate.

O CADINĂ : Cum, prune uscate ?

IZABELA : Toate cadinele, zice, sint prune uscate.

ALTĂ CADINĂ (*secret*) : Aș vrea să piardă turcii...

O CADINĂ : Ești nebună ? Și ce-o să faci la Curtea lui Țepeș ? ...Tu n-ai auzi că asta nu bea, nu mănîncă și nu doarme ? Nu...

ALTĂ CADINĂ : Să mă elibereze din sclavie... (*Visătoare.*) Să-mi zică la ureche : „amărită turturică”... Am auzit că Țepeș e strigoi... Îmi plac strigoii. Au ceva a-partă... Beau sînge de om... Ești ca o eupă în mîna lor...

(*Iarăși, țipetele.*)

O CADINĂ (*enervată*) : Dar ce-i fac, soro, n-au mai terminat... Să ne tilhnească și nouă baia...

IZABELA : Operație grea... Gîndește-te : îi scoți unui om un ghimpe din picior și tot... Dar aici, cită atenție !

ALTĂ CADINĂ : Dacă Sultanul o ține tot în ritmul ăsta, o să rămînem fete mari...

O CADINĂ : O să împletim cozi albe.

Scenă dintr-un harem

IZABELA (*cu importanță*) : Trebuie să fie la mijloc rațiuni de stat...

ALTĂ CADINĂ : Bineînțeles... Altfel... nitam-nisam... Să apuci un nevinovat de guler...

O CADINĂ (*pe gînduri*) : Da, da...

(*Ușa se deschide și apare Pașa din Vidin. Încearcă să zîmbească.*)

PAȘA DIN VIDIN : Bună ziua și cu sănătate ! Mi-ați fost date în primire adineauri... printr-un decret special... (*Ride.*) Am plătit cam scump plăcerea de a fi în preajma voastră, frumoașelor...

O CADINĂ (*încet*) : Așa vorbese toți cînd sint din proaspăt. Apoi încep să ne vadă numai defectele... Sfîrșese prin a ne urî...

IZABELA : Pașa din Vidin ! (*Îl îmbrățișează.*) Mă bucur că te văd. Tot pașă ai rămas !

PAȘA DIN VIDIN (*ezitînd*) : Așa și așa...

IZABELA : Lasă, tot e bine... Decît fără cap.

PAȘA DIN VIDIN : Da, dar numai cu capul pe umeri ? (*Începe brusc să plîngă.*)

Cortina

Tabloul 10

Tabloul aproape mut. Decor cu cușca prizonierilor bizantini. Masa întinsă. Personajele minuiesc niște cuțite și furculițe imaginare. Stratos le explică ceva. Apare Harapul, îl înhață pe Stratos, îl trage afară. Cei rămași se agită. Zunis scoate o foaie de hîrtie, o citește, apoi le-o dă celorlalți s-o semneze. Indirjire mare. Harapul îl aduce pe Stratos, care nici nu se mai poate ține pe picioare. Eventual, să apară chiar alt actor, mai bătrîn, în rolul lui Stratos.

ZUNIS (*privindu-l lung*): L-au desfigurat rău de tot. Mda...

RĂZBOIUL (*spre Stratos, semn cu mîna*): Cite?

(*Stratos, abia adunîndu-se, semn că două.*)

FINANȚELE : Care ?

(*Stratos desenează în aer ceva ca o hartă.*)

ZUNIS : Galia.

(*Stratos — semn că nu, iar desenează, o cizmă.*)

IMPĂRĂTEASA (*n-a fost atentă la joc*): Zice să-i tragem ciubotele. Săracul!

FINANȚELE : Îi extrag hîrțile, una cite una! (*Semn către Stratos.*) Importante?

STRATOS (*abia vorbind*): Ba-ba...

(*Zunis — amenințări cu pumnul către Harap, care urmărește scena. Ia apoi foaia cu semnături și i-o înmînează. Harapul merge și i-o dă lui Stratos. Acesta o semnează și-o înghite repede. Zunis ia altă foaie. Serie ceva, o pune în virful unui băț. Merg toți încolonați, cu foaia sus. Se poate citi, scris mare: „SARAILIE“, cuvînt tăiat cu două diagonale. Harapul studiază lung pancarta și face semn că nu e adevărat.*)

IMPĂRĂTUL (*îi spune Harapului ceva la ureche*): Ascultă-mă pe mine! Dacă n-o fi așa, să-mi zici mie: „Cuțu, cuțu, na, Grivei“.

Cortina

Tabloul 11

Mahomed, Radu, în cabinetul Sultanului.

MAHOMED : Am luat seama cuștii... Ar mai fi un loc.

RADU (*pălind*) : Adică ?

MAHOMED : Pregătește-te... să suporti șocul.

RADU : Cum ?

MAHOMED : Nu, nu tu! (*Ride.*) Am trimis soli. Să vină, să-și plece fruntea...

RADU : A, nu vine...

MAHOMED : Ba da... Nu chiar pe corabie...

Cică n-ar avea încredere în paza noastră... (*Ride.*) E dispus însă să stăm de vorbă pe țarm... Aici, lângă Giurgiu... Noul Pașă de Vidin s-a însărețat cu pregătirea gărzii de onoare, iar Katavolinos, ca mai istet, cu rostirea vorbelor de clacă.

RADU (*bănuitor*) : Și, bineînțeles, dacă-și plătește tributul, și-și cere iertare... Rămîne tot el ?

MAHOMED : E un om pe care e bine să-l ai prieten... Ne trebuie liniște la graniță... Pe de altă parte, Tepeș e destoinic. A luat măsuri menite să îmbunătățească situația în țară... Cînd o fi gata-gata... Năvălim... și îi mai dăm înapoi cu două secole.

RADU (*trist*) : Am fost folosit ca momelă. M-ați tirat pînă aici ca să-l intimidați. Să-l faceți să se supună...

MAHOMED : Numai amenințîndu-l cu un domn mai bun...

RADU : Mă țineți ca pe o momie... Mai bine m-ați vîri pe mine în cușcă...

MAHOMED : Frumusețea-i făcută să zburde liberă... Și nu uita : Tepeș poate oricînd să zică „nu“. Atunci îl răsturnăm.

RADU : Atunci... De ce nu acum ? Ce vor spune eroniciarii ? Omenirea ? A pornit în fruntea unei armate fără scamă, dar, cînd să dea piept cu dușmanul, a propus pace. Și îl jertăți ?

MAHOMED : Va fi cea mai mare victorie a mea, pentru că se face fără vărsare de sînge... Deși voi fi trist că te-am mîniut... Știi, ne-a cerut să te eliberăm. (*Falsă îngrijorare.*) Nu te simți oare liber aici ?

RADU : Aș...

MAHOMED : Cică ți-ai risipit tinerețea la Istanbul. Ar fi cazul să te întorci acasă. Să produci ceva, să faci ceva bun pentru țara ta.

RADU : Să-mi pun capul pe butuc... Asta înseamnă. În concepția lui Tepeș, a face ceva bun pentru el.

MAHOMED : Crezi e-ar fi în stare ?

RADU : Ba bine că nu...

MAHOMED (*îsbucnind în ris*) : Credul mai ești ! Cînd se va apropia cu copiii, oame-nii noștri... haț...

RADU : Nu știu ce să mai cred...

SULTANUL : Dealtfel, e timpul să apară... în zare. Vezi ceva ? (*Se uită pe fereastră.*) Acum o s-apară... 500 de copii pînă la șapte ani... Doi saci de galbeni... n-atîrnă prea greu, nu ? N-or să facă gropi cu ei să strice drumul... Tributul e mai mult simbolic...

RADU : Românii nu prea înghit tributul, nici ca simbol, nici ca realitate...

MAHOMED (*continuând*): Să nu creadă că sînt chiar liberi. Iar noi să nu zicem că n-am pus un picior bun în nordul Dunării...

RADU: Țara e mică... doi saci de galbeni li se pare prea mult...

MAHOMED: Cînd vei fi tu, o să dai patru...

RADU: Dăm și patru...

MAHOMED (*privind în zare*): Vine...

RADU: Săracul...

MAHOMED: Care e Domnul?

RADU: Cel din frunte...

MAHOMED: Cel de face semne?... Care tot dă din mîna?... (*Se aude un cîntec.*) A, copiii cîntă... Aveți coruri bune de copii...

(*Se disting cuvintele: „Numai ața mămăliگی / Uscată pe fundul pungii”... Niște voci mai groase: „Măăă”.*)

RADU: Viersuiesc, sărmanii de ei...

MAHOMED: Ce?

RADU: Un cîntec de mizerie... Vor să vă înduioșeze...

MAHOMED: Frumos din partea lui că vine vesel...

(*Se aude cîntecul mai tare: „Numai ața mămăliگی / Uscată pe fundul pungii... Măăă!”*)

RADU: De-ar ști el...

MAHOMED: Să fii atent cum o să ți-l înșfac... Or să-nghită ultiunile cuvinte...

RADU (*rizind*): Cu mămăliگی...

MAHOMED: S-au apropiat binișor... Ce se întîmplă?... A, Katavolinos... își pregătește discursul. Și Pașa din Vidin îi iese

Vlad Țepeș — gravură germană contemporană după incunabulul lui Ambrosius Huber, Nürnberg, 1499

în întîmpinare... Vezi în urma lor cum freamătă pîlcul de ieniceri? Încă vreo doi pași...

RADU (*vesel*): Parcă-mi pare rău...

MAHOMED: Iporițurile!

RADU: Încearcă și această ultimă soluție disperată: de-a sta de vorbă cu Măria-Ta... Și de-a obține iertare...

(*Cîntecul, tot mai tare, întovărășit de țipete de copii.*)

MAHOMED: Copiii mai mărișori cîntă... Ceilalți țipă. Nu prea-mi place, ca orchestrație. Cine-i duce-n brațe? Acelea-s muieri? Ni-i dăruiesc cu mămici cu tót? (*Ride.*)

RADU: N-or fi vrut să se despartă de ținci... SULTANUL: Dar iată că bravul nostru Katavolinos face semnul...

RADU: Da, pîlcul sare și-l împresoară... Ce înseamnă asta?

MAHOMED: O oaste valahă?

RADU: A fost mascată în pădurece... Sînt mai numeroși decît ai noștri. Luptă și femeile...

MAHOMED: Erau oșteni...

RADU: Cum îi măcelăresc...

MAHOMED: Katavolinos a fost prins.

RADU (*trist*): Țepeș a fost mai viclean... Se ureă pe cai... pleacă...

MAHOMED: Ce face ghiaurul?

RADU: Semne cu mîna... Adică, pe curînd...

MAHOMED: Ne-a scăpat printre degete...

Țiți oameni de-ai noștri uciși...

RADU: Prizonierii sînt tîrîți cu ei... O să-i tragă în țeapă...

MAHOMED: Asta mă îndîrjește. Iată un dușman pe măsura noastră... Abia aștept să dau ochii cu el...

RADU: Am trecut prin niște emoții... Dar de ce întîrzie oamenii Măriei Tale cu podul de vase?... Armata turcească freamătă de nerăbdare... I-am lăsat mult timp lui Țepeș să se întărească... Stăm de atîta vreme la Dunăre...

LOCOTENENTUL (*intră*): Din păcate, și-retlicul s-a întors împotriva noastră.

MAHOMED: Sinteți niște tonți. Parcă lucrati cu picioarele. Ordon trecerea Dunării...

LOCOTENENTUL: Ați mai ordonat-o de trei ori... Gheața e subțire... Podul nu e gata...

MAHOMED: La lăsarea nopții începem ofensiva...

LOCOTENENTUL: Va fi greu să debarcăm pe un fărîm inamic pe întuneric... Am putea fi măcelăriți...

MAHOMED: Să aibă Țepeș satire pentru cîtă carne îi aduc... Nu-i dăm nici un minut de răgaz... Știi că așteaptă ajutoare de la Domnul Moldovei.

LOCOTENENTUL: Ce să transmit pașalelor?

MAHOMED: Deseară...

LOCOTENENTUL: Am înțeles!

Cortina

Tabloul 12

Interiorul cuştii. Nu se văd gratiile. În scenă se află Zunis, Împăratul, Războiul și Finanțele. Masa, fără scaune.

RĂZBOIUL : Moda asta nouă de a minea în picioare...

FINANȚELE : Ei uită că din picioare mă-ninți mai mult...

ZUNIS : Aia e, că nu poți avea încredere în nimeni.

FINANȚELE : Logic, trebuia să se ajungă aici. Corpul omenesc nu suportă decît o anumită cantitate de bătaie pe centimetru pătrat. Tot ce trece peste, dăunează caracterului.

RĂZBOIUL : Eu nu admit chestia asta. Eu, unul, n-o admit. Altfel, ar trebui să devenim niște trădători, la cea mai mică atingere, la prima păruială. Nu ! Ce-am reținut din disciplina spartană ? (Cu îndrîjire.) Te aruncă în prăpastie și nu cazi... dacă ai caracter ! Te ții în aer, dar nu le faci jocul !

ZUNIS (*indignat*) : Domnilor, dar era prietenul meu cel mai bun...

(*Se aude de undeva, de sus, glasul ascuțit al unui turc, așa cum strigă muezinii.*)

GLASUL : „Allah aude și vede“... „Allah aude și vede“... „Allah“...

ZUNIS : Iar se roagă.

GLASUL : „Aude și vedeec“...

FINANȚELE : Asta s-o creadă el.

GLASUL : „Ooo, poporul meu... Cămila pe care-o vedeți aparține lui Allah. E un semn de la el. Las-o să treacă și nu-i cășuna vreun iău. Altfel va fi rău de tine...“

(*Se înțelege acum că glasul vine chiar de deasupra lor.*)

RĂZBOIUL : Ascultați-mă pe mine : e ca picătura... menită să verse paharul...

FINANȚELE : Dar cum s-o fi urcînd acolo ?

RĂZBOIUL : Chiar în capul nostru...

ZUNIS : Simplu, cu scara...

FINANȚELE : Și apoi, cum de reușește să-și mențină echilibrul ? Înțeleg că stă pe scară și merge...

ÎMPĂRATUL (*vine cu un papuc în mînă*) : Am găsit un papuc la ușă...

GLASUL : „Cămila pe care...“

ÎMPĂRATUL : Bine, dar paza palatului ? Ce păzește garda de 300 de suedezi înalți, înarmați pînă-n dinți ? De ce se dă voie să se officieze în capul meu rugăciunea musulmană, în timp ce eu o fac pe cea creștină ? Dacă s-amestecă ? Să fie dat imediat jos. Mă încercă la „Tatăl nostru“... (*Incepe să se roage, „Tatăl nostru“, în grecește, suprapunîndu-se glasului tingui-tor al musulmanului.*)

ZUNIS : E plătit ! I-au dat parale grele să ne convertească. Au găsit un habotnic musulman, i-au pus un minaret în brațe și face pe muezinul peste Împărăția bizantină.

ÎMPĂRĂTEASA (*apare indignată*) : Măcar credința să ne-o lase neștirbită ! Am tot respectul pentru legea lor, dar și ei să aibă același respect pentru credința mea, credința părinților noștri.

GLASUL : „Nu-ți spune rugăciunile prea în gura mare, dar nici prea șoptit, ci pe un glas de mijloc“...

ZUNIS : Vedeți, nici Coranul lui măcar nu-l respectă. Urlă ca un disperat...

ÎMPĂRĂTEASA (*îngrijorată*) : N-a mai apărut Stratos ?

FINANȚELE : Eh ! E aproape sigur că...

ÎMPĂRĂTEASA : Nu se poate...

RĂZBOIUL : Stimată Doamnă, multe nu se pot și... ce se mai face ! Ba chiar, cu cît un lucru pare mai imposibil, tocmai acela se înfăptuiește primul.

ZUNIS (*indignat*) : Mai întîi că ne-a jignit. Asta de sus e un copil care zdrăngănește o jucărie nevinovată, pe lingă monstrul de Stratos.

ÎMPĂRĂTEASA : Cum să ne vindă el pe noi ? E peste marginile închipuirii. L-am primit în familia noastră, am împărțit aceeași piine amară a pribegiei... Ba noi ne cunoaștem chiar de la palat... O dată i-am întins mîna la o recepție și-am schimbat cîteva cuvinte...

RĂZBOIUL : Ce e mai ciudat e că tocmai el ne sîntuia să fim de granit... Însă eu v-am mai spus : bătaia corporală, aplicată în mod abuziv și cu anumită regularitate... îl face pe om să-și vindă... mamă, tată, frați, surori, cumnați, veri, unchi, mătuși...

ZUNIS : Familia te privește... însă cine-ți dă dreptul să te atingi de țară ?...

(*Intră Izabela.*)

IZABELA (*fredonînd*) : „La-la-la... Trandafirii...“

RĂZBOIUL (*cu interes*) : Ce vești ? Ce trupe — era să zic trupuri — au mai intrat în bazin ? Nu, serios. Sultanul dă drumul dușmanilor peste voi, să-i înnuiați, și la urmă, storși de vlagă, să-i bată el vitejește ?

IZABELA (*supărată*) : Secret de stat, stimate.

RĂZBOIUL : Ei, nici tu nu mai știi de glumă ! Nu te supăra.

IZABELA : Dacă vreți vești de afară, aflați că pe domnul Stratos l-am văzut îmbră-

- cat in caftan, ținându-se după Sultan, făcând parte chiar din suita sa.
- ZUNIS : Sultanul nu-i prost că ține pe lingă el un individ atit de-nvățat. Să nu uite însă că Stratos al nostru e ultimul dintre oameni în ce privește caracterul.
- IZABELA : Nici o grijă, nu pentru caracter l-a luat. Ci pentru ce are-n cap. (*Indignat.*) Și nu numai că spune tot... dar dă și idei... Învață cum să fie speculate punctele slabe ale Occidentului. Ce e mai grav e că e sincer și pasionat în tot ce spune.
- RĂZBOIUL : Sultanul ?
- IZABELA : Stratos.
- ZUNIS : Așa a fost toată viața. Cind se dăruie ăsta... vinde tot... ruinează...
- IZABELA : Dar noi ce vină avem ?
- ÎMPĂRĂTEASA : Și n-ai încercat să stai de vorbă cu el ?
- IZABELA : E greu, mamă. Acum, că s-a văzut marc, abia dacă s-a uitat la mine. (*Incepe să plîngă.*) Mi-a zis că am moravuri ușoare.
- ÎMPĂRĂTUL : Năravuri ușoare.
- ÎMPĂRĂTEASA : Ale tale sînt ușoare și-ale lui grele...
- RĂZBOIUL : Așa oscilăm noi, bizantinii, între moravuri ușoare și moravuri grele... (*Ride.*)
- IZABELA (*printre sughituri*) : Zic : „Domnule Stratos, de bună voie faci dumneata carieră ?“... Zice : „Da ! Și tocmai asta-mi place mie la turci, că nu lasă să fiu de-al lor de bună voie“... „Dar nu-ți închipui — zic — că mergi prea departe cu entuziasmul pentru civilizația lor ?“ Zice : „Am luat toate civilizațiile la rînd, nu fac două parale obișoare ! Asta e cea adevărată !“
- ZUNIS (*hotărît*) : Gata ! Îl condamnăm la moarte pentru fugă la inamic și înaltă trădare. E cineva împotriva ?
- ÎMPĂRĂTEASA : Să nu ne pripim. Nu poți judeca un om, fără a-i da posibilitatea să se apere.
- ZUNIS : Dar el, cînd prin comportarea-i infamă condamnă la moarte întreaga noastră suflare ?
- RĂZBOIUL : Cazul e grav. Își va primi pedeapsa în lipsă... Să mai strîngem însă documente...
- ZUNIS : Pss ! (*Ascultă.*)
- VOCEA : „Allah aude și vede“...
- ÎMPĂRĂTEASA : Parcă e alt glas... Sst ! (*Ascultă.*)
- FINANȚELE : Îmi e cunoscută vocea asta...
- VOCEA : „Cămila pe care o vedeți trecînd“...
- ZUNIS : Stratos !
- ÎMPĂRĂTEASA : Dumnezeule, s-a turcit !
- IZABELA : Asta voiam să vă spun. A trecut la credința lor... A devenit chiar mistie... musulman... susține că e fericit că l-a descoperit pe Allah într-un minaret. Și așa-i scîlpesc ochii cînd se suie acolo ! Da, e aproape fericit, zice.
- FINANȚELE : Ne temeam că nici de sufleur n-o să fie bun, și ia te uită cum ia înălțime.
- RĂZBOIUL (*indignat*) : Vedea-te-ar apostolul Pavel ! Izabela, te rog din suflet, cînd mai ai ocazia să-l întilnești, citește-i „Epistola către romani“. Fă asta pentru mine.
- ÎMPĂRĂTEASA : Poate-l aducem pe drumul cel bun...
- VOCEA : „Allah aude și vede“...
- ZUNIS : Mai e și monoton, după toate acestea. (*Un zgomot marc. Totul se clatină. Războiul se aruncă imediat cu fața în jos.*)
- FINANȚELE (*cînd cușca încă mai vibrează*) : Un cutremur... Și astea țin cu ei. Ne schimbă și legea, ne pocese și scoarța.
- RĂZBOIUL (*ridicîndu-se*) : Aș ! Drumul, frate ! Hirtoape. Trecem peste hopuri în viteză.
- ÎMPĂRĂTUL : S-a năruit temelie palatului. N-o să mai găsesc celălalt papuc printre dărîmături... Chemați zidarii să-mi mistriască pe jos !
- HARAPUL (*întră cu un papuc în mîină*) : Cine-a furat papucul credinciosului nostru ? (*Îa papucul de la Împărat.*) Nu pierdeți ocazia de a vă căuta sănătatea. Aici, pe pămînt, numai ceaiul de busuioc ! Și oțetul de mere... Doar acestea subțiază singele. Vatămă arsurile... (*Lese.*)
- ZUNIS : Asta i-o fi spus-o turcul tău, după ce-a căzut. Una spune sus, alta la sol... cum a căzut, cum a devenit mai uman.
- STRATOS (*de pe acoperiș*) : „Allah aude și vede !“...
- FINANȚELE : Țsta se ține tare.
- RĂZBOIUL : N-o fi luat-o prea sus ?
- VOCEA : „Cămila care“...
- FINANȚELE : Îi iei nenorocitului de turc pîinea de la gură...
- ÎMPĂRĂTEASA : S-a turcit, spurcatul... (*Smulgîndu-și părul de durere.*) La ce i-a folosit atîta carte ? Dacă n-a putut să-l oprească de la pierzania sufletului ?...
- FINANȚELE : Mai bine rămînea analfabet...
- RĂZBOIUL : Eu am prevăzut de mult asta, dar n-am vrut să vă spun.
- ZUNIS : În ce mă privește, l-am condamnat la moarte. Voi executa sentința imediat ce se va reînființa Bizanțul.
- ÎMPĂRĂTEASA (*jale mare*) : Cu astfel de oameni, nu se va mai întimpla asta niciodată. O, pasăre Phoenix ! Unde ești, pasăre Phoenix, să-mi dai cenușa ta să mi-o pun în cap ? Cînd vom mai reînvia noi ? Cum ? Dacă pină și cărturarii ajung farisei, iar fariseii, vameși...
- RĂZBOIUL : Cumplete vremuri.

Cortina

Tabloul 13

Cortul Sultanului.

MAHOMED : Cind am insomnie, seara, înainte de culcare, iau un atlas istoric cu puțină apă. Și, așteptând să-și facă efectul, urmăresc cu degetul imperiul hitiților... dar peste o clipă trebuie s-o iau de la început, pentru că, de fapt, imperiul hitiților e imperiul egiptenilor... nu, al asirienilor... al medo-caldeenilor... al persilor... Dacă așa stau lucrurile, mă gândesc, pot să dorm și eu liniștit...

STRATOS : Măria Sa vorbește astfel...

MAHOMED (*ofînd*) : Dar nu pot dormi...
Sînt nefericit !...

STRATOS : Cuceritorul e nefericit !

MAHOMED : Cucerești inimi, ocupi țări una după alta, aduni bogății... ei, și ? La orice nivel, sufletul omenesc e măcinat de o imensă neliniște... care e ca igrasia ce pune stăpînire încet, încet, pe un palat cu temelia în apă...

STRATOS : Poate iubiți...

MAHOMED : Toți iubim și toți sintem neînțeleși. Spune-mi unul care a fost înțeleș... în dragoste... și în ce limbă ?

RADU (*intră*) : Iertare, Măria Ta...

MAHOMED : Dacă nu te iertam, aflai asta pînă acum... (*li întinde brațul rînit.*)
Stringe, te rog, pansamentul... Poate-o să dau poruncă să ți se ia sabia... Nu era înmuiață în venin de viperă de prin munții voștri ?

RADU : Nu. (*îl pansează.*)

MAHOMED (*către Stratos*) : Iată un om de invidiat... Nimic nu-l înmoaie. De multă vreme încerc să trezesc în sufletul lui o dramă și el o rezolvă în modul cel mai simplu : cu paloșul. Nu izbutesc să-l pun pe gînduri, să-l fac să mediteze.

STRATOS : Poate n-are vocația tragediei...

MAHOMED : Mă tem că n-o are. Știe ce vrea și-o ține morțiș, dar nu se întrebă ce va urma după ce totul va fi cum vrea el... (*Incet.*) Civilizația noastră e de acum infectată... Dar asta rămîne între noi... Și știi ce-o să se-ntimple în țara ta, după ce va veni în atingere prea mare cu noi, cu armata noastră, cu oamenii noștri, cu năravurile noastre ?

RADU : Vom avea o pavăză...

MAHOMED : Da, și asta... Dar nu veți mai avea pavăza voastră... vă vom lua dreptul de a ține sub steag propriu oaste... Domnitorii nu vor sta pe tron mai mult de trei, patru ani... pentru că tronul va fi cumpărat de la Poartă cu aur... Se va căra din Valahia aur cît să poată duce, nu doi cai, ca acum, ci 600 de cai... o herghelie înotînd în aur... Sinteți voi atît de bogați ?

RADU : Dimpotrivă... e o jale... (*Zimbînd.*)
Și, la urma urmei, poate nici nu vor mai fi cai.

MAHOMED : Privește puțin în viitor... și vei vedea consecințele acestui entuziasm al tău... Ce e acuma, dacă o fi așa cum zici, nu-i nimic... Vom vlăgui energiile...

STRATOS : Sultanul glumește...

MAHOMED (*din ce în ce mai tare*) : Vom frînge cerbicia... Vom instaura frica.

STRATOS (*către Radu*) : De ce l-ai zgîriat la mînă ?

MAHOMED : Ce planuri ai de viitor ?

RADU : Mut capitala de la Tirgoviște... și... la urmă... vîzînd și făcînd...

MAHOMED : Și după ce mă-ntorc eu ?... Că nu-mi convine zestrea, nu vreau să rămîn o viață în satul tău... cum o să te aperi de cel pe care-l vom mazili sau de alții ?... Armata nu ți-o pot lăsa toată... că soldații mei sint năsfiroși... și-apoi vreau să mai enceresc și-alte noroade. Am aici lingă mine un cartograf de vază...

RADU : Iertare, Măria Ta...

MAHOMED : Lasă, lasă asta... Ce facem, mergem mai departe sau ne întoarcem ?

RADU (*stă pe gînduri*) : Mergem mai departe.

STRATOS : V-am spus. N-are vocația tragediei...

RADU : Poporul meu înghite imperii... E mic, dar asta face tot timpul... cu asta se ocupă. A mai înghițit vreo cîteva pînă acum... de ce nu și pe ?...

STRATOS : Da, dar cu ce sacrificii ?

MAHOMED : Bravo, așa-mi plăci ! Deci, care pe care... Hai să vedem, care pe care. (*Către Stratos.*) Îmi place că e simplu și linear, nu ca fratele său, îndrăzneț pînă la nebunie și atît de semeț. Iată un om fericit... mie, fericirea îmi e refuzată... (*Strigă.*) Locotenent !

LOCOTENENTUL (*apare*): Știu, mergem mai departe. Turacan, însărcinatul cu paza Dunării, are a vă aduce ceva la cunoștință. (*Iese și se întoarce cu Turacan.*)

TURACAN-BEG-OGLI: Vasele noastre de pe riul Bosna au intrat în Dunăre, azi, mâine, sosesc și cele de la gurile Dunării.

MAHOMED (*îi întinde un sul de hirtie*):
Ce e asta?

TURACAN-BEG-OGLI: O copie după scrisoarea trimisă de Tepeș prietenului său Matei, Regele Ungariei.

MAHOMED (*citește*): „...și mai află că am pus în țape 20.000 de turci, în afară de cei arși sau cei cărora nu li s-a putut găsi capul...” (*Îi dă scrisoarea înapoi.*)
E bine. E rău, dar e bine...

CORTINA

ACTUL III

Tabloul 14

Scena e goală.

(*Marin Mărin intră cu o legăturică. O pune jos, o desface și începe să presare cenușă — asta e în bocceluță — făcând o diră de-a lungul scenei.*)

O VOCE DE FEMEIE: Măi băiete, unde ești, măă? Intră, mă, 'n casă, că vin turcii... Ce stai pe drum?...

MARIN MĂRIN: Nu, că ăia sînt departe... că n-a-nceput să cîrîie gaița. (*E atent.*) Cînd vin străini, țipă gaițele-n salcîmi. (*Fără grijă.*) E, he, unde-or fi... (*Iar începe să presare cenușă.*)

VOCEA: Eu ți-am spus s-arunci cenușa la gunoi, și tu ce faci acolo?

MARIN MĂRIN: Diră. Să știe tata pe unde să se-ntoarcă, să nu se rătăcească... Am mai făcut-o cu o dată cu țărițe și-a lins-o Codin, acum, cu cenușă... e sigură... numai dacă n-or linge-o cămilele, să-l facă pe tata să rătăcească drumul... (*Se aude o gaiță.*) Îi... Își începu și-asta cîntecul. (*Fuge.*)

Cortina

Tabloul 15

Vreo șase-șapte femei tinere prinse-n horă. Se văd numai de la genunchi în sus. Vorbesc, glumesc, joacă de zor, mutînd cu greutate picioarele. În fundal se văd așezate, cu spatele spre public, cîteva țesturi mari.

FLOAREA: Eu n-am mîncat nici ieri, nici alaltăieri. Cînd am de făcut o treabă ca asta, ajunez! Era la noi un olar. Cînd s-apuca de modele noi, postea. Da, da, nu-ți iese lucrul bun, dacă nu ești cu lacrima.

VICA (*spre Gherghina*): Saltă, fă, din conci, dă din mînă, biți-o, că pierd ritmul. Uite, fă, așa! (*Îi arată cum să se legene.*) Ori, ce-ai păzit azi-noapte? Că dacă ți-ar fi fost omul acasă, te-aș fi crezut.

GHERGHINA (*jucînd*): Greu fără seripeă. Îl luară și pe moș Leancă? Ne mai zdrăngănea aici.

TILINA: S-au dus toți. Și țambalagiu'... și... solzu' de pește.

VICA: Bărbații ăștia — unde merg își iau distracția cu ei, iar noi jucăm pe sec... Ia mai toarnă, fă, apă.

(*Floarea ia o găleată cu apă și-o toarnă în locul unde e hora.*)

TILINA : Ușurel, că-mi stropești poala.

GHERGHINA : E, acum, pareă mai alunecă.

VICA : Încaltea, pleavă o fi destulă?

FLOAREA : Pleavă — cită frunză și iarbă.
(*Rid.*)

VICA : Dar balegă de cal ?...

TILINA : Asta, mai puțin... Caii-s la rebel...
Se balegă-n Dunăre...

GHERGHINA : Ceva tot am găsit noi...

VICA : Da' pămîntu', de bun, e bun... De-aici
de unde luărăm e toamai ce trebuie. Gal-
ben... și clisos... Cînd se-ntărește e... tun.
(*Încetinînd jocul.*) Mă dor țurloaiele...

GHERGHINA : Fusele...

TILINA : Începu să se-ntărească... Și eu abia
le mai trag...

GHERGHINA : Giovlăiți acolo, că nu e gata.

FLOAREA : Mai are-o țiră, dar eu nu mai
am nici o vlagă-n mine...

TILINA : Nu mai poți și tu ca proasta...
Lasă la ale bătrînețe...

RITA (*apare c-o baniță-n cap. Se oprește
lîngă femeii*) : Bun lucru ! Mă duceam
pe cîmp cu de mîncare și-mi făcurăți
poftă. Rîmniî la joc. (*Intră-n horă și în-
cepe să joace, așa, cu banița-n cap.*)

TILINA : Io-te la asta ce drag de viață !
Mamă ! I-auzi cum saltă lingurile-n oală...
Zdranga-zdranga ! Așa, trage-i mereu.

RITA : Păi, dacă n-om juca acum... (*Ride,
părăsește scena.*)

GHERGHINA : Aprigă muiere.

FLOAREA (*oprește jocul*) : Ho, că-l frămîn-
tarăm destul !

(*Se dau la o parte. Se vede acum, jos,
grămada de lut moale.*)

VICA : Cîte ne-or ieși ?

GHERGHINA : Păi, de fiecare cîte unu' mai
mare... și unu' mai mic... Măcar că le
facem oamenilor o bucurie, cînd s-or în-
toarce.

VICA : Că bărbatu-meu zice, de fiecare
dată, cînd frînge pîta... „Al dracu' țest,
nu mai coace neam ! O să mă pui cu
frigarea pe el, să-l burdușesc”. (*Se-nchină.*)

GHERGHINA : Păi, al meu nu dete eu el
în bătătură ? ! A zis că afumă floricelele
de pe piine, alea făcute cu coada lingurii
ori pricolnicerul... Știi, pui zeamă de ou
și dai pe piine și faci florile...

VICA : Pareă s-au vorbit toți să nu le mai
placă.

GHERGHINA : Nu, că și țesturile erau de
eînd lumea... burdușite rău.

FLOAREA : Iu ! Da' nu mai pot de oase !
Dacă deseară o să mă ia ăla de odihnită...
e-he !

TILINA : Dac-o veni.

GHERGHINA : Îi dai cu prescurea peste
mîna.

VICA : Gata, acum să le croim... Dați-vă
aproape...

(*Marin Mărin vine și stă pe ciuci lîngă
ele.*)

FLOAREA : Țsta nu șade deloc acasă. Toată
ziua printre picioarele muierilor.

MARIN MĂRIN : Zise c-a zis să nu mai
jucați în țesturi. Să faceți zid...

VICA : Cine zici, mă, c-a zis c-a zis ?

MARIN MĂRIN : Nenea Toma. I-a trimis
vorbă muierii lui și ea m-a trimis eu
vorba.

MANDA (*intră*) : E lată rău cu păgîni...
Iute cu pămîntul ăsta la gard...

VICA : Facem gard din el ?

MANDA : Gard tare, de să iasă zid... Să
stăm pitite după el și să-i pocnim peste
fes, peste moț.

GHERGHINA : Poate cu coada cîrpătorului.

MANDA : Nu, cu pietre încinse... Țesturile
de le-avem, le ridicăm în fiare. Facem
focul sub ele și coacem pietre... Cînd vin
ăia, jap ! peste gard... Că la noi plouă cu
lipii fierbinți.

FLOAREA : O să le cărăm în poală...

(*Manda le spune ceva la ureche. Toate
se sperie.*)

TILINA : Inspecție ? Păi, atunci să-i arătăm
ce zid de apărare fac muierile. Cum știu
să pună pieptul...

GHERGHINA : Frămîntăm zidul ca pe piî-
ne, îl spoim cu ou și facem floricele pe
el. Iar cînd or veni să culeagă floricelele,
poc ! cu pietricele... La treabă, neveste-
lor, că e groasă rău...

TILINA : Fir-ar ei de păgîni ! Ne sparseră
hora ! La noi ia bătaie ăl de-ncearcă s-o
spargă...

MANDA : Măcar de-ar lua și Mahomed.
Ăsta al cîtelea e ?

GHERGHINA : Al doilea.

MANDA : Și de cît e ceata, de zeee, de
cîșpe ?

TILINA : De-ai să punem mîna...

GHERGHINA : Ne sparseră sîrba din căruță
și ne stricară cheful.

MANDA (*comandă*) : Întoarceți bombardele
cu fața la vale !

(*Femeile întorc țesturile din fundul sce-
nei cu fața spre scenă. Se văd ca niște
guri de foc, luminate.*)

TILINA (*către Marin Mărin*) : Du-te, mă, și
spune-i să-i trimită vorbă lui Toma. Să
n-aibă ei nici o grijă... Să-i aducă încoace
cum or ști, că aici e treaba noastră.

MANDA (*chibzuind*) : Zidul îl croim la
fundul grădinițor, sau unde ?

Cortina

Tabloul 16

IZABELA (*apare din dreapta, merge la cușcă, dă să intre, vede că e închisă cu lacătul*): Iarăși am rămas pe dinafară.
IMPĂRĂTUL: Am închis — zdronc! — granițele.

IZABELA (*trăgind de lacăt*): Deschideți! Nu sint vinovată.

IMPĂRĂTUL: Avem secrete.

IZABELA: Față de mine?

RĂZBOIUL (*către Izabela, răstit*): Dacă faci cire, dă-ne și piine!

IZABELA (*tristă*): Voiam să-i cînt în strună împăratului. Să-i descrețesc fruntea.

ZUNIS: N-am innebunit eu toții...

IZABELA (*șoaptă*): Să știți... orice s-ar întîmpla, sînt cu voi. Cînd aveți nevoie de ceva... Bateți în lacăt cu verigheta, discret... de trei ori mai lung, apoi, de șapte, scurt, apoi, poc-poc... și spuneți ce-aveți de spus, că-nțeleg.

IMPĂRĂTEASA: În ce pat de campanie să te căutăm? (*Incepe să plîngă.*) N-aș fi crezut niciodată că în familia noastră imperială... care s-a mîndrit întotdeauna cu morala... (*Plînge și mai tare.*)

IMPĂRĂTUL: Dar moralul? Ce ziceți de moralul trupeii?

IZABELA: Dacă puteți înțelege... încă nu-i totul pierdut.

IMPĂRĂTUL (*foarte tare*): Ce nu-i pierdut? Ca să știm, să nu-l mai căutăm.

IZABELA: Pst! Total... Nu-l mai căutați. Mă primiți sau ba?

IMPĂRĂTUL: Nu ne ajung pătrățelele, mozaicul... Nu încapi în Ravenna... (*Ride.*) Fecioarele au fost investite vestale și trece-te la alte treburi feciorelnice.

IZABELA (*către ceilalți*): Să vă spun ceva... Dar e tîrziu...

(*Se aude pași. Dă să plece, se întîlnește cu Radu. Il ia de mînă și-l trage deoparte.*)

RADU: Ce-i cu tine?

IZABELA (*incet*): Vești de la fratele tău.

RADU (*în șoaptă*): Ce?

IZABELA: O șansă... Îți mai lasă o porțiță...

RADU (*o ia de umeri*): Să nu încerci să...

IZABELA: Ascultă. Nu-i timp. Adineauri stăteam pe punte... Aud un clipocit, mă uit... Cineva înotase pe sub apă pînă lângă corabie...

RADU (*furios*): Aiurezi...

IZABELA (*il zguduie*): Crezi odată!... (*Șoaptă.*) O să treceți pe lângă o cireadă... Atrage-l într-acolo...

RADU (*perplex*): N-am auzit nimic... Mă duc, dau în vileag...

IZABELA (*il sărută*): Iartă-mă, am glumit... Ce să spui, dacă n-ai auzit nimic?

RADU: Ce fel de cireadă? Astea-s bazaconii. Te rog... Știu că ești pusă să mă tragi de limbă... dar cu mine... (*Între Mahomed.*)

MAHOMED (*furios*): Nu e nimeni aici? Cei care păzesc și nu observă ce se întîmplă în apă vor fi sugrumați pe uscat...

IZABELA: Dar, ce s-a întîmplat? Ah, sînteți vinăți. Cum vă zvîcnește vina de pe tîmplă. Liniștiți-vă!

MAHOMED: Am zărit eu ochii mei un om care-a dispărut sub apă... ca o vidră... Cine era? Ce căuta? Unde s-a dus?

IZABELA (*făcîndu-se a nu înțelege*): S-a înecat? Vai! Un om în apă?!

RADU: O vidră?...

MAHOMED (*bate din palme*): Locotenent!... LOCOTENENTUL (*apare*): L-am prins... Iscodă de-a lui Tepeș...

MAHOMED: Pe cine-a contactat?

LOCOTENENTUL: N-a suflat o vorbuliță... oricît de mult l-au schingiuit... Muri cu buzele închețate...

MAHOMED (*către Radu*): Ce fel de om e Tepeș, de știe să-și formeze astfel de ostași devotați?

RADU: Ăla, om? Prealuminate... (*Un moment de ezitare.*)

MAHOMED: Spune.

RADU: Preaînțeleptule... îmi stătea ca un pietroi pe inimă să vă mărturisesc...

IZABELA: Radu... uite-te la norul acela...

RADU: ...că nici eu nu pricep... Taie-n carne vie.

MAHOMED: Atunci, de ce-l iubesc toți așa?

RADU: De frică. Nu că le-ar plăcea carnea crudă...

MAHOMED: N-ar trebui să i se ia tronul unui bărbat care știe să-și strunească atît de măiestrit oamenii...

RADU (*bosumflat*): Atunci, nu i-l mai luăm... Să-i mai dăm încă unul, nu?

MAHOMED (*ride*): Îmi place, nu-ți pierzi cumpătul.

IZABELA (*a trecut printr-un moment de încordare, așteptînd să fie denunțată*): Beizadea Radu s-a născut într-o miercuri, cînd sînt trei ceasuri norocoase, nu într-o marți, cînd sînt trei ceasuri rele. (*Alintîndu-se.*) Luminare... mai faceți ceva pentru fostul Bizanț?

MAHOMED (*rizînd*): Eu l-am făcut fost, nu eu l-am fost făcut.

(*Dinspre cușcă se aude vocea hotărîtă a lui Zunis*: „Libertate... Libertate... doar patru silabe.”)

IZABELA: Fie-vă milă, cuțitul a ajuns la prăseaca de os...

MAHOMED (*bine dispus*): Ipochimenii aștia nu știu decît să protesteze...

LOCOTENENTUL: Se țin numai de mitocoselnițe...

ZUNIS și RĂZBOIUL (*în cor*): Pînă să vină turcii eram liberi, vin ei și deodată nu mai sîntem liberi. Cum se explică asta?

MAHOMED (*furios, se apropie de cușcă*):
Hei! Ce vă lipsește? Mai vreți o cușcă?
Una mai mare?

IMPĂRATUL: Azi-dimineață, călăul ne-a re-
tras dreptul de împotrivire...

MAHOMED: Asta-i bună!... Cine i-a permis?

IMPĂRATUL: I-am suflat că e împotriva
uzanțelor, dar ei, tu fă!

MAHOMED: Avem niște călăi cam moco-
fani. Habar n-au de drepturi. Nici unul
n-a auzit de dreptul roman, nici unul de
dreptul civil.

CORUL GRECILOR: Libertate!

MAHOMED: Tocmai mergem să eliberăm o
țară mică. (*Spre Împărat.*) În calitate de
aliați, aș fi dorit să ne consultăm în pri-
vînța cîmpului de luptă.

IMPĂRATUL: Eu atac primul, ca de obicei.
Din față. Turel din flancuri și pe la
spate.

MAHOMED: Aș fi vrut să nu te grăbești
eu darea semnalului... Dar toate acestea de-
seară... după spectacol...

IMPĂRATUL: Bine, acum du-te, că sînt
obosit... Fă-ți rondul de noapte. Prinzi
vreunii jucînd cărți, le tai cartea.
(*Sultanul, Radu și Izabela se îndepărtează de lingă cușcă.*)

MAHOMED: Ideea o am de la răposatul
Baiazid... De fapt, a fost a lui Tamer-
lan... Baiazid i-a dat doar viață... a în-
frumusețat-o... acceptînd să fie plîmbat,
scos în lume, după carul lui Timur cel
Șchiop, care mergea însă atît de repede...

RADU (*visător*): Și Baiazid purtă o luptă
prin părțile acestea... Domnul nostru era
unul, Mircea...

IZABELA: O mare victorie a Islamului.

MAHOMED (*enervat*): Mai terminați odată
cu lupta aia de la Rovine! Dacă victo-
ria era chiar atît de grozavă, nu ne-am
mai fi ostenit noi acum pînă aici... Ful-
gerul a săvîrșit greșeli. Rău, iute, nervos,
nestatornic. Satrap, a suprimat popoare.
Ar trebui scos din istorie...

IZABELA: Ei, așa or fi fost vremurile.

LOCOTENENTUL: Să i se martelegeze nu-
mele de pe monumente. Nu e greu. Iei
ciocanul, dalta, hîrșe, hîrșe! și nu mai
aude nimeni de el.

MAHOMED: Se îndepărtase de la credin-
ță... A, mi-am adus aminte. Locotenente,
pune-l la dispoziția aliaților. (*fi întinde
un Coran.*) Cu arma asta vor învinge și
ei. De-asta venisem...

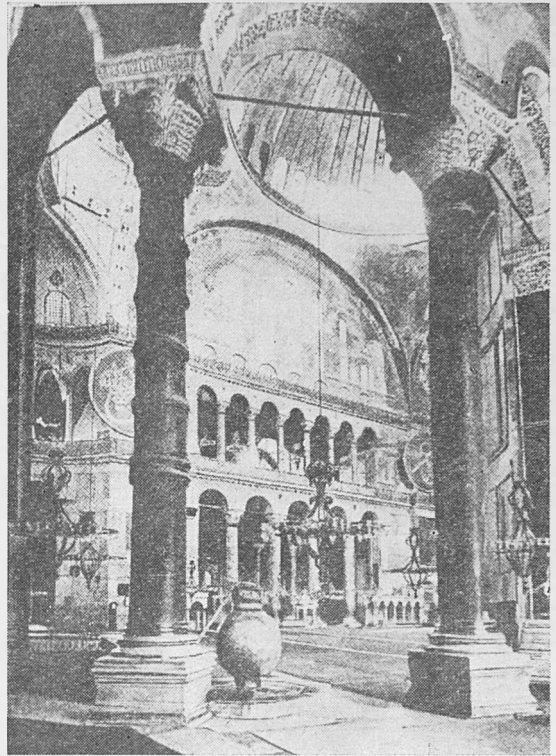
(*Locotenentul ia Coranul, se apropie de
cușcă și-l strecoară Împăratului.*)

IMPĂRATUL (*uitîndu-se la carte*): Și pe-
asta ați legat-o... în piele...

MAHOMED: Încecați să înțelegeți...
(*Cei din cușcă se strîng roată și răsfoiesc
cartea.*)

IMPĂRĂTEASA: Ce Dumnezeu — de-a-n-
doaselea!

ZUNIS: Ar putea fi și mai rău... Și așa, dar
și altmîntrelea, și „Amin“ la mijloc... Se
anulează totul...

Constantinopol, Sfinta Sofia, interior

MAHOMED: Încecați să înțelegeți.

IMPĂRATUL: Nu am nevoie de uici o
carte. Sensul secret al istoriei l-am aflat
adineauri. Ghici de unde? Din viață!

MAHOMED (*preșăcindu-se curios*): Nu mai
spune! Acum, că sîntem între noi, poate
mi-l împărtășești și mie...

IMPĂRATUL: Nu împărtășesc musulmani
și păreri contrarii.

MAHOMED: Nu rimează. Hai, zi-i!

IMPĂRATUL (*confidențial*): Dacă nici isto-
ria n-o fi avînd hazul ei... (*Ride.*)

MAHOMED (*ride*): Asta-i tot? Nu-i o vor-
bă lipsită de duh.

(*Iese, urmat de Radu, Izabela și Loco-
tenent.*)

IMPĂRĂTEASA (*către Împărat*): Mai bine
tăceai!

IMPĂRATUL: Pontul Euxin e de mult o
mare turcescă!

IMPĂRĂTEASA: Nu trebuia să-i spui.

IMPĂRATUL: A... (*Începe să țopăie.*) L-am
păcălit... L-am păcălit... Nu era asta sen-
sul secret al istoriei... ci cel alăturat...
(*Țopăie și mai tare.*)

ZUNIS: Cită vreme nu ne organizăm noi,
cei dinăuntru, n-o să ne organizeze ni-
meni.

Cortina

Tabloul 17

Armata turcească a trecut Dunărea.

UN OSTAŞ : Unde e, măă ? (Strigă tare.)
Undee ?

AL DOILEA OSTAŞ (răspunde din altă parte) : Nu se vede nici o cetate.

UN OSTAŞ : De atita timp tirim după noi namila asta de tun. Cel mai mare din lume.

AL TREILEA OSTAŞ : A muşcat din zidurile Bizanţului.

ALT OSTAŞ : O sută de perechi de boi trag mormanul de fontă. Două alaiuri de zdrăhoni zdraveni împing din spate cu pîrghii şi dau bice.

(Se aud indemnuri : Hăăă ! Hai odată ! Hăis ! Cea ! Cea !)

AL TREILEA OSTAŞ : Ghiuleaua e cît banişă.

ALT OSTAŞ : Bubuitura se aude peste mare.

UN OSTAŞ : Unde loveşte face o groapă adîncă, iar creştinilor le pune şi-o cruce. (Ride.)

ALT OSTAŞ : Unde e cetatea ? Toată armata noastră se freacă la ochi, dar n-o vede.

VOCI : Ne-au crăpat buzele de sete. Cerul gurii e uscat ca deşertul. Mîncăm praf. Ne sar ochii lingă fîntînile otrăvite.

UN OSTAŞ : Staţi ! Se văd crenelurile. Allah fie binecuvîntat ! Ce mîndreţe de fortăreaţă ! Ia lungiţi-vă gîturile.

VOCI : Nu vedem nimic. Ba, iat-o !

AL DOILEA OSTAŞ : Pregătiţi tunul...

ALTE VOCI : Ha, ha, ha, e mirajul... Aştia pîctează cetăţi pe aer şi ni le filfiie, ca să ne înnebunească de tot... Ha, ha, ha...

MAHOMED (întră furios) : Hai, ce vă zgîiţi ? Am ajuns, dăm bătălia.

UN OSTAŞ : E păcăleală, Luminăţia Ta. Oricît ne-am apropia, ea se îndepărtează.

ALT OSTAŞ : Aştia încearcă să ne atragă în cer...

UN OSTAŞ (strigînd) : În ce ?

ALT OSTAŞ : În cer... ca după aia, ei, de jos, să ne înţepe în călcîi. Să ne tragă în ţeapă. Eu zic să ne-ntoarcem.

MAHOMED : Tu rămîi aici. Omorîţi-l pe-ăl de-a vorbit acuma. Trageţi cu tunul în fata morgana !

VOCI : Am înţeles.

MAHOMED : Trebuie cucerită mai întii această fortăreaţă din cer a lui Tepeş. (Comandă.) Foc ! (Se aude o bubuitură teribilă. După ce se termină ecoul.) E tot acolo. Foc !

UN OSTAŞ : Tragem, da' nu arde... Ce să sară în aer, dacă ea e de aer, gata sărită...

(Vacarmul mai multor bubuituri.)

ALTE VOCI : Ha, ha, ha... Sultanul ne-a îngăduit să executăm nălucile valahilor. De atita vreme încercăm să dărimăm o iluzie de pe coviltirul Bărăganului.

MAHOMED (comandă întruna) : Foc ! Foc ! Aşa, băieţi... (Pe alt ton.) Cînd isprăvim umbrele, stafiile, închipurile, vom da şi de oamenii vii, care-şi poartă nălucile sus, ca pe nişte steaguri.

RADU (apare lingă Sultan) : Inceputul e bun. S-alege praful.

MAHOMED : Sub paşii noştri, ţara ta rămîne scorojită ca un pergament mîncat de molii...

RADU : Ei, dar la prima ploaie...

MAHOMED : Ori la prima vărsare de singe... (Comandă.) Foc !

RADU : De cite ori l-aud. Îmi pun degetele în urechi. Puneţi o echipă de spahii să se uite în ficare groapă de tun, poate descoperim şi cetatea Helis. Ştiţi, capitala getului Dromichet.

MAHOMED : Aveţi şi cetăţi îngropate, în afară de cele cocoţate deasupra realităţii ?

RADU : Da. Numai din cele îngropate. Mirajul provine de la cele vechi, de pe vremea dacilor şi a romanilor, care sînt pomenite de istoricii greci, se şi văd, ca bunăoară aceasta, dar cînd te apropii dispere. Să se uite bine prin gropi, poate le dibuim...

MAHOMED (enervat) : N-am venit pentru săpături arheologice, ori ca să punem viţă de vie...

RADU (rizînd) : Aţi băgat spaima şi-n ciori, he, he ! Uitaţi-vă la ele. Şi-au luat cuiburile în gheare şi-au plecat să clocească într-o zonă geografică avantajoasă.

MAHOMED (domolit) : Mă, da' frate-tu ăla e tare de ureche... El n-aude vacarmul ăsta ? (Pe alt ton.) Greşala mea e c-am venit aici cu toată artileria, cînd era de ajuns un pîle de spahii. De ce ne împiedicăm noi ? De nişte garduri de nuiele ! În loc de creneluri, pîrlezuri. Satele se numesc Coşereni. Cauţi ostaşii şi dai de popîndăi, care, una-două, intră-n găuri. Eu m-aş întoarce...

RADU : Nu se poate...

MAHOMED : Mi s-a urît de cînd tot merg... Nici peisajul nu e interesant... Hai, hai... şi...

RADU : Bine că nu mergem înapoi.

MAHOMED : Cîmpia asta nesărătă zicii că a fost fund de mare ?

RADU : Aşa se spune... Grînar şi rezervor de dropii, cele mai mari păsări din Europa.

MAHOMED (scîrbit) : Nu-mi plac fundurile de mare.

RADU : S-ar părea că de aceea şi voiţi să le cuceriti. (Pe alt ton.) M-a apucat o melancolie... şi nu ştiu de ce.

MAHOMED : De atita timp tu îmi spui poveşti despre locurile pe unde trecem... Că uite un gorgan, că uite iepurele.

- Și asta e tot. Am schimbat sezonul, citeva perechi de cai... Numai schimbarea Domnului văd că-ntirzie...
- RADU : Să nu fie Luminăția Ta mai nerăbdător decît mine. Uitați-vă la vulturii aceia de pe cer.
- MAHOMED (*rîzînd*) : Găile și uliile s-au prefăcut în vulturi ?
- RADU : Or fi simțind apropierea bătăliei... Și, vedeți sus ? (*Avîntat.*) Ce albastră e bolta pe la noi ! Ați auzit de albastrul de pe la noi ?
- MAHOMED : Allah se va simți bine într-un cer ca de lapis-lazuli. Iartă-mă că-ți vorbesc semipretios.
- RADU (*cu intenție*) : Și Mahomed ?
- MAHOMED : E trimisul lui aici pe pămînt.
- RADU : Pe pămînt, da, dar nu aici.
- MAHOMED : Nici nu te-ai văzut cu caftan și-ai și început să ai replică.
- RADU : Asta, ca să nu lăsăm discuția să lincezească.
- MAHOMED : Parcă văd c-o să faci și tu ca Tepeș.
- RADU : Măria Ta...
- MAHOMED : Ei, lasă, c-o să fie bine. Azi-mîine ești Domn. (*Sfătos.*) Să nu faci prostia să-ți torni singur apă cînd te speli pe mîini. Ori să te ștergi singur cu peșchirul. Crezi funcții speciale pentru asta.
- RADU : Știu, c-am luat seama cum e pe la Stambul. N-am pierdut timpul degeaba, am tras cu ochiul la civilizație. M-am și gîndit pe cine să pun ibritear și pe cine să-l numesc peșchirgiu.
- MAHOMED : Și să ai multe slugi. Auzi, Radule. Multe slugi la Curte. Faci un pas, dai de-o slugă, faci alt pas, dai de altă slugă, al treilea pas nici nu-l mai faci, că-l face o a treia slugă, care-ți ghicește intenția. Și fiecare servitor nu trebuie să facă decît un singur lucru, sau chiar nici unul... Altfel, se încurcă între ei. (*Pe alt ton.*) Cum te îmbraci tu și cum îi îmbraci pe dregători ? Te-ai gîndit la asta ? Cade tot în atribuția Domnului.
- RADU : Nu ne lăsați nici țării ?
- MAHOMED : Nu.
- RADU : Atunci, șalvari de sus pînă jos.
- MAHOMED : Da, șalvari și ciocșiri. Apoi, ori iliculi ori anteriu. Peste anteriu, să se încingă Țara Românească, așa, frumos, cu taclitul. Pe deasupra, fiecare supus al nostru să-și pună binișul îmblănit ori giubeaua.
- RADU : Dar îi lăsăm Domnului caftanul...
- MAHOMED : Atît cît l-o putea duce... Iar pe cap... ce credeți c-o să purtați voi, aștia din nordul Dunării, pe cap ?
- RADU (*rugător*) : Luminăția Ta, te rog, nu fesuri. Orice, dar nu fesuri ! Că mă cert cu poporul. Știți, e vorba de credință. (*După o pauză, văzînd că Mahomed tace.*) Îșlicul cred c-ar merge.
- MAHOMED (*hotărît*) : Nu. Calpacul. Că e mai greu, iar voi aveți mieii mulți, nu se pune problema blănilor. Altă problemă se pune. Ce crezi ? or să primească boierii tăi moda asta ?
- RADU : A, imediat. Boierii, euconetul. Mai greu îmi va veni cu prostimea tîrgurilor și cu țărani...
- MAHOMED (*visător*) : Toată Curtea ta să fie un atlas și-o catifea și-un suliman, înțelegi ?
- RADU : Moda se ia imediat.
- MAHOMED (*visător*) : Să stea licheaua turcită pe sofa, așa, într-un cot, să tragă din mărghilea, să dea baeșis pișcherilor și samsarilor, ca să scape de haraci, de belele și dandanale... și să nu fie în stare să se scarpine singur după ureche, necum să mai pună mîna pe sabie. Noi o să fim cu sabia.
- RADU : Vreți să ne moleșiți...
- MAHOMED : Da, avem nevoie de moleșeala voastră... că sînteți prea iuți. Prea greu de prins... Ce zici, or să vrea ?
- RADU : Boierii care nu sînt de acord îi schimb, mă înconjur de oameni credincioși... dar mai greu e cu țărani... pe ei, dacă-i schimbi...
- MAHOMED : Ii desființăm ! Luăm pămînturile și le dăm minăstirilor. Minăstirile le umplem de greci... mi-a spus Stratos că are el niște prieteni în Fanar, foarte dibaci în a storcea lapte și din piatră seacă. Ce zici de chilipir ?
- RADU (*supărat*) : Vă bateți joc de mine... Cum adică ?
- MAHOMED : Deloc ! Nici nu-ți dai seama ce pas important faci. Mergem mai departe.
- RADU : Mergem.
- MAHOMED (*privind în zare*) : În sfîrșit... o cireadă de vite.
- RADU (*se uită*) : Mda... Boi, vaci... la păscut... Se vede că au fost lăsate de sătenii bejenii.
- MAHOMED : Ce-i mogildeața aia ?
- RADU : A, văcarul ! Asta trebuie să fie prostul satului.
- MAHOMED : Deșteptii și proștii în vremuri proaste... Poate aflăm ceva... (*Coboară din căruță și-o ia într-o parte.*)
- RADU (*sare și-l oprește*) : Nu vă depărtați singur de grosul oastei.
- MAHOMED (*ride*) : Acum o să mă sperii de-un văcar ?
- RADU : Nu, nu-i bine...
- MAHOMED : Văd că mă păzești strașnic... Adio, libertate, adio... (*Se întoarce.*) Repede un pile de ostași să-l aducă pe văcarul acela încoace.
- LOCOTENENTUL (*de undeva din spate*) : Înțeles.
- MAHOMED (*după o pauză*) : Și, zi, așa — fund de mare.
- RADU (*atent la cireadă*) : Mda... ros de nevol... Uite-te, Măria-Ta.

MAHOMED (*privind*): De necrezut...

VĂCARUL (*apare legat și îmbrincit în scenă*): 'Neața.

LOCOTENENTUL: Uitați-vă, ce zdrăhon! Cireada era tot de formă. Vaci manechin. Doar pielea. Înăuntru, ostași. Șapte inși în șapte boi...

MAHOMED (*către Văcar*): Boi sau vaci?...

VĂCARUL: Vite cumsecade. Așa mi le-au dat în primire, așa le-am luat.

LOCOTENENTUL: Șapte inși, mai să doveadăscă un pile întreg...

MAHOMED: Ce planuri aveți?

VĂCARUL: Să pasc vitele... să se-ngrășe, că de cînd eu vremurile astea... nici nu mai plouă... ori plouă prea mult. Au ajuns numai pielea și osul...

RADU: Numai pielea... că osul...

VĂCARUL: Vite... dobitoace...

MAHOMED: Ce vite, dacă erau burdușite cu haiduci?

VĂCARUL: Nu știam ce-au intrat în ele și le-au mîncat pe dinăuntru. E adevărat ce-am ațipit o țirișoară adineauri...

LOCOTENENTUL: S-a luptat și el ca un centaur! Abia au reușit să-l prindă. L-au înconjurat vreo cincisprezece de-ai noștri... Patru din ai lor au murit... Trei au reușit să fugă... Aveau caii ascunși în pădurice...

RADU: Caii tot tu îi păzeai?

VĂCARUL: Tot.

MAHOMED: Cine ne pîndea din cai? (*Rizînd*) Tepeș nu era în vreun armăsar? Tare aș fi vrut să-l călăresc...

VĂCARUL: Nu știu... că eu păzesc vitele...

MAHOMED (*enervat*): Ce vite, dacă erau soldați?

VĂCARUL: Cînd mi s-au dat în primire, mi s-a spus că sînt vite. Cică: du-te, paște-le pe izlaz. Și tocmai s-a nimerit să treceți pe lingă ele. Și tocmai s-a nimerit să fie cineva înăuntru.

RADU: Cu săbii, cu topoare...

VĂCARUL: Cu ce-a dat Dumnezeu... Mai mult topoare. Eu aș zice să vă întoarceți de unde-ați venit, că uite, nu mai putem stăpîni nici vitele. Sar ca și căinele turbat. Ce să le facem? N-aveți ce căuta la deal...

MAHOMED: Unde?

VĂCARUL: La deal... (*Arată spre munți*.)

MAHOMED: Nu sînt munți?

VĂCARUL: Deocamdată, dealuri.

MAHOMED (*vizînd*): Și te pomenești că, în dealurile astea, Tepeș al vostru a băgat niște munți... Și numai ce-o să-i răstoarne peste armia turcească.

VĂCARUL: Eu așa chibzuiam. Șarpele, dacă-l doare capul, iese-n drum. Ce vă trebuie? Faceți cale-ntoarsă. N-o să aveți mîncare, nutreț de vite, nici altă... Cîmpul e ca

balega uscată... Nu mai sînt bucate, nu nimica... (*Rizînd*.) Cum s-ar zice, suflă Golanul... Noi, Crivățului îi zicem Golanul. Acum o să-l porcelim tot așa și pe asta de la miază-zii.

RADU: Știu că voiăți să-l prindeți viu pe Sultan și pe mine odată cu el...

VĂCARUL: Eu nu voiam nimic. Eu îmi păzeam vitișoarele. (*Ingrijorat*.) Ce-o să le spun decară în sat? Unde e circada? Or să-ntrebe. Ce să le-ndrug?

MAHOMED: N-o să mai apuci să le spui nimic.

RADU: Nici măcar cu limbă de moarte.

VĂCARUL (*calm*): Mă omoriți?

MAHOMED: Te jupăm de viu. Și-n pielea ta o să băgăm un bou adevărat... Ha, ha... Nădăjduiesc să-ncapă!

VĂCARUL: Dacă e pe-așa... atunci, de ce nu intră chiar Luminăția Ta? Ar fi mai nimerit, că drumurile noastre sînt cu primejdie. Și tot ar mai rămîne loc și pentru un vitel ca dumnealui. (*Arată spre Radu*.)

MAHOMED (*răstît*): Luați-l! Beliți-l!

RADU: Bine, mă, omule, așa se vorbește cu Luminăția Sa Sultanul?

VĂCARUL: Eu am o vițică și-o cheamă Sultana. Cînd nu mă ascultă, o mai croiesc și cu bita. Dar aia e mai deșteaptă. Stă în țarc, n-o ia razna peste cîmp ca voi.

(*Locotenentul îl scoate din scenă pe Văcar*.)

MAHOMED: Ca să vezi de ce atîrnă soarta omului. Puteam fi mort, dacă nu mă opreai la timp...

RADU: Pe pămîntul meu, e de datoria mea să vă păzesc... (*Opînd*.) Deși, deocamdată, pămîntul nu e al meu.

MAHOMED: Să mergem.

RADU (*ingîndurat*): Și să nu uităm că, dacă alunce prea departe cu toate astea, vine Ștefan peste mine și-mi sparge casa, îmi ia nevasta, fata, tot. Acum cică și-a întărit cetățile de la Nistru și-o să fie cu ochii pe noi. Îi plac femeile de peste Mîcov, nevoie mare, și pe toate se pune să le apere și se arată foarte priceput în războaie.

MAHOMED: Într-un an-doi, terminăm cu el. Asta e mic de stat, n-are voie să domnească mai mult de cincisăse ani. Că e mînios și, în loc să vină să ne sărute mîna, umblă cu soli pe la polonezi, pe la Doge. Mi-a spus Stratos tot. Ștefan e leit Tepeș, doar că în loc să tragă în teapă, face bisericii, cu aceeași cruzime.

RADU: I-a potrivit draeu' eu domnia în același timp... (*Pe alt ton*.) Și cum se numește ăla de aduce ligheanul?

MAHOMED: Mataragiu...

RADU : Da, pentru postul de mataragiu cred e-o să organizez un turnir... și care învinge, duce ligheanul...

MAHOMED : Bravo... Să dăm pinteni !

Cortina

Tabloul 18

SAFTA : Am făcut o fasole bătută, o nebulnie ! Cu rintaș de ceapă prăjită. Am scos varză acră din puțină și-am pregătit-o cu puțin ulei și piper. Să-ți lingi degetele. (Cu oarecare teamă.) Am tăiat cocoșul...

DOAMNA STANCA : Nu trebuia să-l tai. O să se supere. E și vineri. Postește. Ținea mult la cocoș. O fi ostenit.

SAFTA : Tocmai de-ai. O să aibă o foame de lup. Și-apoi, dumnealui — dacă nu mănincă ciorbă, îl doare capul. Am făcut-o cu zeamă de varză. Acră ! Niște ardei iuți.

DOAMNA STANCA : Țică ?

SAFTA : Am scos cu tilvul din butoi. Citeva țoiri înainte... (Plescând din buze.) Mamă, mamă ! A trebuit să aplec butoiul într-o parte, nu mai ajungea tilvul... Când s-o fi bătut, măiculiță, un butoi ?

DOAMNA STANCA : Cu luptele astea ? Și-apoi, nici n-am apucat să culegem toți prunii. Știi bine că se fringeau crengile de prune motrone, dar tocmai atunci s-a întimplat războiul ălălat.

SAFTA (inceput de îngrijorare) : Da-ntirzie...

DOAMNA STANCA : Și mie mi se pare... A cam trecut timpul... de mulțisor.

SAFTA : Altădată, dacă începeau bătălia de dimineață, pe la prinz făceau ce făceau și te pomeneai cu ei la masă.

DOAMNA STANCA : Dumnealui zicea : gata ! Care-mi torni să mă spăl ?

SAFTA : Îi turnam apă cu cana, din vadră, se spăla pe mâini și pe ochi cu apă rece... și se așeza la masă. Până ce-și făcea crucea, și înghița vreo trei imbuături.

DOAMNA STANCA (ostind) : După aia trebuia să-i punem ventuzele. Nu știu ce om am luat, Doamne ! Una, două, răcește.

SAFTA (reprôs) : Nu răcește decît în bătilii. Dumnezeu știe cum o fi pe-acolo ! Se foiese toți în toate părțile, se face curent, nădușese !

DOAMNA STANCA : Uneori se băteau în ploaie. Cu flanelul ud în spinare, închi-puiește-ți ! (Ascultînd cu atenție.) Ia vezi, parcă a scîrțîit poarta.

SAFTA (se uită pe fereastră) : Linia e pustie. Vîntul... (Îngrijorată.) Și i se răcește ciorbă. Încălzită, parcă nu mai are gustu' ăla.

DOAMNA STANCA (pe gînduri) : Dacă-ncepea bătălia pe la prinz, așa, pe la chin-die, numai ce-i auzeam... trap, trap, pe șleau... Plini de praf, de singe... Veneau la masă.

SAFTA : Ori, dacă vedeau că e rost să țină toată ziua treaba, trimiteau vorbă să le aducă muierile de mîncare. Se dădeau de-o parte și mînceau pe rînd. Turcii, mulți cită frunză și iarbă, puteau să lupte și cu burta goală... nu se cunoștea. Dar dumnealui avea o vorbă : cui îi e foame, întii să mîncepe și la urmă să facă pe viteazul.

DOAMNA STANCA (surîzînd) : Și numai ce se repezeau ai noștri, sătui, de după copaci ! Credeau păgînii că au venit ajutoarele din Moldova, ajutoarele din Ardeal... și-o luau la fugă... (Nelinîștită.) Nu se vede nimic ?

SAFTA (privește) : Ninic... linia pustie...

DOAMNA STANCA : Parcă mă ia, iaca, o neliniște. Avusei și un vis rău azi-noapte... (Înfiorată.) Se făcea că venea, așa, o apă mare...

SAFTA (speriată) : Tulpure ? Asta e Dunărea. Au trecut turcii prin ea și-au tulburat-o cu caii, cu cămilele pline de praf pe copite. Am auzit că turcii vor să se mute aici la noi. Să ne ia pe toți robi la Țarigrad și ei să se mute acilea.

DOAMNA STANCA : Satul e ca și pustiu. La slujba de azi-dimineață n-au fost decît muierile și copiii.

SAFTA : Dar dacă s-a slujbit fără popă, rugăciunile noastre n-or fi fost bune ?

DOAMNA STANCA : Se spune : slujitul.

SAFTA : A cîiit proteasa în locul popii... că și ea e tot cultă.

DOAMNA STANCA : Popa Stan a-n-cins sabia peste anteriu și s-a dus cu Toma. Zice proteasei : „începi tu slujba, de-o fi să-tîrzi...”

SAFTA : Toată iarna ne rugărăm : ba să dea Dumnezeu un ger mare să-nghete Dunărea și să erape caii sub turci... Ba să se-nmoaie gerul Bobotezii, să se mai dezghețe olcacă, să nu vină ăia prea repede, să nu alunece pe gheață... Ne-a ascultat Țl de sus — sâracul. A-nghetat gîrla, apoi a dezgheat-o.

DOAMNA STANCA : Da' pe turci tot nu i-a-mpiedicat.

SAFTA : Pe turci, pasă-mi-te, trebuie să-i oprească ai noștri. De-alde Toma, de-alde Vodă. De-aiă sint oameni : să se-ncontreză.

DOAMNA STANCA (ostind) : Dacă nu treceau atît de mulți păgîni pe podul de vase...

SAFTA : Bine că spuseși, de mult voiam să te-ntreb : cum e ăla pod de vase ? (Ezî-tînd.) De străchini ?

DOAMNA STANCA (ride) : De corăbii... măicuță...

SAFTA : Aha... înțeleg... De corăbii... de le mai zice și străchini...

DOAMNA STANCA : Vase...

SAFTA (*uimită*): Țla de bătu toba adineauri — ce credea el, c-o să lăsam casa pustie și-o să plecăm lelea? Unde să ne ducem de la socotcaka noastră? De la rost, de-aici?

DOAMNA STANCA: Mulți și-au spart agoni-seala. Și-au pus hoi la jug, și-au plecat în bejenie. Biue că au carele două proțape... că nu știi în care parte trebuie să fugi... Vremuri grele am apucat.

SAFTA: Ce-o' fi avînd turcii cu noi, măicu-liță?

DOAMNA STANCA: Păgini!

SAFTA: Nu se trag și ei tot din daci și romani?

DOAMNA STANCA: Da' de unde!

SAFTA: Da' din ce mama diavolului, Doamne iartă-mă, că m-au albit. Una, două, vin păgini... Am optzeci de ani și am albit din cauza lor. De cînd mă știu, una-două, că vin păgini... veni-le-ar numele! Lua-i-ar apa! (*Incepe să plîngă.*) Din cine se trag?

DOAMNA STANCA: Din pustiuurile lor... din nisipuri...

SAFTA: Uliuliu! (*După o pauză.*) Unii, cică-ar fi venit sfîrșitul lumii. Io-te c-așa e! Dac-o să auzi tu goarneau sunînd... la Judecata de apoi, să-mi spui și mie... că mie-mi cam țiuie urechea... M-o fi ajuns bătrînețea... cu toate că aș mai avea ceva vlagă. Adineauri am rivnit la murături... Mîncăi o gogonea...

DOAMNA STANCA (*pe gînduri*): Povestea Toma de unul, un ostaș care tot așa a primit ordin să fugă... să se retragă în munți, din cauza năvălitorilor care erau prea mulți. Și el zicea: „Ferească Dumnezeu! Nu dau înapoi nici un pas. Rămîn aici pînă veniți voi“. Și și-a săpat singur groapa, vorbind cu ceilalți ostași, de una, de alta... și cînd nu s-a mai văzut din groapă, a zis: „Gata“ — și aliați au pus pămînt pe el...

SAFTA: Așa, de viu?

DOAMNA STANCA: Asta i-a fost voința. De viu — și-n picioare. Cu sabia-n mînă. Zice: „La întoarcere, treceți pe-aici și mă luați, odihnit de veci. Eu nu pot să dau înapoi...“

SAFTA: Și l-au luat?

DOAMNA STANCA: Nu l-au mai găsit.

SAFTA: Cine știe pe unde i s-a dus sufletul.

DOAMNA STANCA: Dar și rezelul are socotelile lui. Te mai faci că dai înapoi, te mai faci că-ți place străinul... Pină-ți vine bine... la-ndemînă...

SAFTA (*merge la mîsuța cu trei picioare și dă un șervet la o parte de pe mămăligă*): Ce-o fi cu băatul?

DOAMNA STANCA: Omul ăsta al meu par-că nici n-ar fi căpitan de oaste. Luptă mai dihai ca un soldat prost.

SAFTA: Nu l-o fi lăsat Vodă să vină la masă.

DOAMNA STANCA: Te pomenești că-l ia și pe Măria Sa... O fi stînd să-l aștepte... Știi... e-a mai mîncat o dată aici... și i-a

plăcut. (*Evocînd.*) Tot așa, îl așteptam pe Toma și ne pomenim c-un străin.

SAFTA: Un drumeț. „Bună seară“ zice: „sînt de pe drum, n-ați vrea să-mi dați un ulcior cu apă?“

DOAMNA STANCA: M-am uitat la el... era ostenit, plin de praf și parcă singura. I-am dat să se spele. I-am legat rana de la braț c-o cîrpă, i-am dat o cămașă curată de-a lui Toma și l-am pus la masă...

SAFTA: A mîncat de post, că era după Lăsata secului. Știu că aveam turtă caldă cu murături și...

DOAMNA STANCA: Și cam atît... că tot așa, pustiușera unii, vara. Dar i-a plăcut... Mulțumește și pleacă. Și după aia vine și Toma, tot așa, fără arme, fără cal, fără nimic... Zice: „pierdurăm bătălia, ne-am împrăștiat... ca pui de potîrnice... Și Vodă e rănit la mina dreaptă“.

SAFTA: Țla era chiar Domnul Vlad!

DOAMNA STANCA: Păi, cum îți spun, că după aia, cînd l-a întîlnit pe Toma, i-a zis: „Mă, o să mai vin pe la tine, să mîncîc murături cu turtă caldă. Ce bune-au fost!“ (*Rîde.*)

SAFTA: E adevărat că frate-su s-a turcit la Tarigrad și-acum a venit cu păgini să-l dea jos de pe tron?

DOAMNA STANCA: Nu-l biruie ei pe Vodă. Țta știe cum să se bată. Fuge, se-ntoarcă, se face că se lasă... și numai ce odată dă iama cu oaste ieșită ca din pămînt... (*Pauză.*) Bătălia de azi, îmi spunea mie Toma c-ar fi importantă, a mai mare. A mai grea.

SAFTA: Care pe care.

DOAMNA STANCA: Nu cred să-i fi răzbit pe-ai noștri. (*Ascultînd cu atenție.*) Ai, n-a scîrțit porțița?

SAFTA: A, nu... Poate mai trece vreun car întirziat spre munte... Or fi fugit și ăștia ai lui Istrate... Muiera e lăuză... cum s-o fi încumetat să plece la drum?

DOAMNA STANCA: Ba s-aude porțița scîrțîind...

SAFTA: O fi românul...

DOAMNA STANCA: El e, îl cunosc după pași... Ba nu! (*Sare la fereastră.*) Aoleu! Turcii!

SAFTA: Cine?... (*Stăpînindu-și emoția.*) Repede la beci — acolo. Ne ascundem printre butoaie. Să le luăm mămăliga... DOAMNA STANCA: Las-o, că e rece. (*Zgomot mare afară.*)

Cortina

Tabloul 19

Papuc, cu un pic de ostași, îmbrăcați toți în straie turcești, dau buzna în casă.

PAPUC (văzînd mămăliga pe masă): Ordin de la Măria Sa să se pustiască totul din calca turcilor, dar masa văd c-a uitat-o pusă.

UN OȘTEAN: O pustiim noi... (Se repede la mămăligă.)

PAPUC: Ține așa. (Scoate o apă din buzunar.) Imparte-o, ca să ajungă la toată șleabta. O îmbucăm pe drum, că acum n-avem timp. (Soldatul taie mămăliga și o pune într-un șervet.)

PAPUC: Să scotocească cineva casa. (Sare Alt oștean.) Dacă găsești pe cineva ascuns, ucizi fără milă, ca un turc adevărat. Porunca era ca toată lumea să dispară. (Alt oștean începe să se uite pe sub pat, se urcă în pod.) Mai avem puțin pînă la miezul nopții... Știe fiecare ce are de făcut...

TOTI: Daaa!

PAPUC: N-ați uitat esențialul?

TOTI: Nuuu!

PAPUC: Care este esențialul?

UN OȘTEAN: Esențialul este să ne-ajungă mămăliga pînă terminăm treaba cu turcii. (Risete.)

PAPUC: Luați seama la ce vă spun acum. Destupați-vă bine urechile...

STAN: Sint destupate...

PAPUC: Ia să facem noi un control... (Trece pe la fiecare și li se uită în ureche.) Tu, Ioane, mă miram eu de ce ești cam fudul de a dreaptă. Nu te-ai spălat de alaltăieri. Ia un surcel și scoate-ți ceara. (Ion execută.) Și tu, Neagoie, la fel. Trebuie să aveți auz de iepure. Să nu se miște o frunză în tabăra turcească fără a prinde de știre. Sintem puțini și e musai să folosim la maximum toate capacitățile... Luptăm și cu auzul și cu mirosul și cu pipăitul... Și cu mintea.

UN OSTAȘ: Și abia la urină cu sabia?

PAPUC: Abia la urmă.

ALT OSTAȘ (coboară din pod): Nimenea...

PAPUC: Vezi și-n beci. (Către ceilalți.) V-a intrat în cap unde vine tabăra turcească... Vă cunoașteți fiecare potecua! Trei din voi se tirăsc, mașchi cu măricini. Se tirăsc și ucid trei gărzi. Dar nu una lângă alta, mai răsfirate. Vă postați voi în locul lor... și faceți pe turcii... Vă duceți la gărzile apropiate și le șoptiți la ureche.

STAN: De s-o țină minte!

PAPUC: În timpul ăsta noi toți ne fofilăm spre corturi. Corturile sint orînduite după rang. Intrați trei în primul cort, doi în al doilea, unul în al treilea... După ce

faceți treaba, o luați de la capăt. Un oștean în primul, doi în al doilea...

STAN: ...și cîți om mai rămîne, în al treilea.

PAPUC: Izbiți pe întuneric! Apoi începeți să țipați turcește. Or să sară buimaci... se vor aprinde făclii... Tu, Ioane, ți-ai scos ceara?

ION: Scos.

PAPUC: Ce-am spus eu acum?

ION: Dacă mi-am scos ceara.

PAPUC (nervos): Ce face ăla-n beci, de nu mai vine?

UN OSTAȘ: S-o fi-mpiedicat de vreun butoi.

Vlad Țepeș, după o gravură germană contemporană domnitorului

ALT OSTAȘ (apare din beci): Nu e nimeni, casa e pustie. Am ascultat dacă se aude disenția. Nu se aude nimic. Sau dac-aud, aud tot ai noștri...

PAPUC: Tu, Stane, ascultă aici... cît mai e încă întuneric, de n-au aprins ăia torțele, te dezbraci de straie și le ții în mîna... Să-ți văd cămașa de noapte. (Stan își scoate șalvari, rămîne în cămașă de noapte.)

STAN: Iacută... deși, drept să spun... mă cam trage cămășoiul ăsta la somn.

ALT OȘTEAN: Să nu fie ăi lung.

PAPUC (ia seama cămășii): Nu prea e turcească... motivele astea pe la plătă sint cam grecești... Sper să n-ai bă ăla timp a se uita la riuri și șabace. Așa, buun! Deci, șalvari într-o minuță, papucii în cealaltă... Unde-ți ții papucii?

STAN (îi scoate de la brîu): Aici. De ce nu în picioare?

PAPUC : Ți-e teamă c-ai să răcești ? O să te ia reumatismul ? Ții papucii într-o mână, șalvari în cealaltă și țiți ca din gură de șarpe c-au venit valahii îmbrăcați turcește... Țiți asta în turcește.

UN OȘTEAN : Vezi să nu ți se-neurece ăle două limbi.

PAPUC : Alergi așa din cort în cort, și, la-nghesuială, mai ueizi câte unul... care nu te crede...

STAN : Cu pumnul ?

PAPUC (*rizînd*) : Cu sabia, că o să ai mîinile ocupate. Ai sabia goală în șalvari... dacă ești flăcău. (*Incruntat.*) Va fi mare învîlmășeală... vor începe să se omoare între ei.

ALT OȘTEAN : Mamă, mamă !...

PAPUC : În timpul ăsta, Măria Sa și cu mine o să ne facem cale spre cortul Sultanului.

UN OȘTEAN : Mergeți încet, să nu-i stricați somnul.

PAPUC : Am auzit că nu prea visează frumos de la o vreme și o să-i explicăm de ce. Voi trei (*arată spre trei ostași*), vă țineți după mine...

STAN : Poate e nevoie de mai mulți... la o adică...

PAPUC : Tabăra e mare... trebuie să avem oameni peste tot... Poate dă Dumnezeu și intră luna-n nori, Cum a fost azi-noapte ?

UN OȘTEAN : Pe dinafară...

PAPUC : Mama ei de... codoașă ! O să ajungem acolo la timp ? (*Către Neagoe.*) Ce fac ei pe la ora asta ?

NEAGOE : Păi, ăi mari se țin de intrigi și-ai mici... dorm ori se gîndesc la muierii. Aseară, Sultanul a pedesit niște spații, care s-au hătut între ei. I-a adunat apoi pe generali și i-a pus să meargă în patru labe. După aia urmează un fel de chermeză, cînd îi scoate pe unii dintr-o cușcă și-i pune să spună colăcerii...

ALT OȘTEAN : Cîntă ?

PAPUC : Asta e Curtea bizantină... ăia pe care i-a ocupat mai anii trecuți. Îi poartă după el și uneori îi pune să repete cum au fost luați ei pe nepusă masă...

UN OȘTEAN : Luați ea din oală ?

PAPUC : Dacă nu se termină chermeza pînă ajungem noi, să nu căsești gura, că nu merită. E apă de ploaic. Altfel a căzut Bizanțul. Asta o știe bine și Sultanul, că nu e prost, dar grecii care joacă-n halimaua asta îl trag pe sfoară... Se îndepărtează tot mai mult de la adevăr... Las' că intervine și rutina...

NEAGOE : Un lucru n-am înțeles eu... la sfîrșit apare Sultanul. E chiar el, sau unul care face pe Sultanul ?... (*Rugător.*) Să mai întîrziem o țiră... poate se termină înainte... A patra oară n-aș mai rezista...

PAPUC (*incrunat*) : Învlămășeala din tabără va ține cam un ceas și jumătate... Pînă se dumiresc... Mulți or să se dumi-rească doar pe lumea cealaltă...

UN OȘTEAN : Dac-or avea timp și nu i-or pune ăia din iad la treabă imediat.

PAPUC : E totul limpede ?

ALT OȘTEAN : Și la urmă... noi cum ieșim din tabără ?... N-o să-i putem omori pe toți... După ce ne orientăm ?

PAPUC : După căcăreze de iepure ! Te uii pe jos și încotro a fugit iepurele... îți iei tâlpășiga !

STAN : Nu ne e teamă de moarte... O dată murim, nu murim de-o sută de ori... să le-neurecăm între ele...

NEAGOE : Dacă-l ueid ăia pe Măria Sa, se duce dracului toată șandramaua.

PAPUC : Nu moare el ! Nici o grijă. Prea are multă treabă...

ALT OSTAȘ : Nici eu... parcă presimt că scap...

STAN : Și eu...

PAPUC : Și eu. Bravo ! Ne întîlnim cu toții în fața cortului, voi fi lingă Vodă. Pe el o să-l recunoașteți de departe : o să fie cu capul Sultanului în mînă, țîpînd turcește : „Ce jale !” Și eu mă voi jeli și-mi voi smulge părul din cap. Din capul lui Mahomed. (*Risete.*) În momentul acela, cînd oastea va fi lipsită de cap, vor năvăli ai noștri.

UN OȘTEAN : Oastea lui Țepeș.

PAPUC : De trei zile, Vodă e pe drum... tot prin ripe, prin vîgăuni... S-a apropiat neobservat... Sultanul îl știe de parte...

NEAGOE : Noi întreținem brambureala... Știu un loc în tabăra turcească unde țipelele s-auud cel mai tare...

PAPUC : Toma atacă dinspre pădure. Coman, cu ceata lui, dă buzna la vreo douăzeci de minute... eu vuiet mare, ca să creadă c-am primit și ajutoare... Totul e să vină oastea la timp.

UN OȘTEAN : Atunci, la învîlmășeală... Nu există riscul de-a fi omorîți chiar de-ai noștri, vîzîndu-ne îmbrăcați turcește ?

PAPUC : Ba există.

NEAGOE : Din moment ce tot te omoară, ce-ți mai pasă dacă sint ai noștri sau ai lor ?

PAPUC : Neagoe, tu, după ce-ți faci treaba în primul cort, te furișezi în pădure și iei legătura cu Coman. Să pice exact în momentul în care i-am spus. Dacă prietenii noștri ar fi sărit ea unu', era altă situație.

UN OȘTEAN : Mă gîndesc că trebuia să fim mai mulți aici pentru tabără...

PAPUC : Dacă mai luăm cîțiva oameni... rămînem fără armată... că o mînă sintem toți... Dacă scăpăm și din beleaua asta... ne punem pe făcut copii. Căta, nu mai

merge cu huzurul. Să dea dracu' să se nimerescă vreunul sterp.

NEAGOE (*rizind*): S-ajungem noi acolo.

PAPUC (*către Stan*): Hai, distribuie la fiecare mămăliga.

(*Stan împarte mămăliga.*)

UN OȘTEAN: Și dacă-l prindem pe Radu?

PAPUC: Ocolii-l. Lăsați-l în plata Domnului. E un prost. Dacă-l inhăța Vodă în alte condiții, îi trăgea o pereche de palme și-l băga în beci, pînă-i treceau găr-găunii... Cică mama lor mereu le zicea:

„Mă, să vă aveți ca frații!”

ALT OȘTEAN (*îmbucînd din mămăligă*): Bucătăria românească e renumită.

UN OȘTEAN: Vin și străinii s-o guste...

PAPUC: E timpul să mergem. Uitasem să vă spun... unii dintre noi n-o să mai vadă poate ziua de mîine... Faceți-vă crucea și ziceți: „Dumnezeu să-i ierte!”

TOTI (*se-nchină*): „Dumnezeu să-i ierte!”... (*Un moment de tăcere. Papuc cu ai săi părăsesc scena, care rămîne cîteva clipe goală. Apar, din beci, Doamna Stanca și Safta.*)

DOAMNA STANCA: Scăparăm și de turci...

SAFTA: Măiculiță, cum mă dor oasele — unde stătu ai așa, chircită. Lua-v-ar boala de neînchinați!

DOAMNA STANCA: Fac ei ce fac și-și găsesc drum pe la prieteni.

SAFTA: Ce idee, să se-mbrace turcește! Cum să-i deosebești?

DOAMNA STANCA: După fapte.

SAFTA: Păi, n-ai auzit că voiau să ne omoare... că de ce n-am fugit. (*Speriată tare.*) Te pomenești că m-a omorît?! Că prea mă dor pe mine oasele.

DOAMNA STANCA: De treabă, ostașul... S-a făcut că nu ne vede.

SAFTA: Mai găsești suflete bune și printre păgîni.

DOAMNA STANCA: De treabă, ostașul... din sat. Al Leliții. Eu tocmai mă pregăteam să ies... ziceam c-o fi și Toma cu ei... Dar parcă am înțeles că făcea semn să nu mișcăm... Poruncă de la Tepeș. Cu el nu se glumește. L-ar fi pedepsit și pe copilul ăsta că nu respectă porunca, și pe noi pentru trădare de patrie, pentru că-i așteptăm pe turci cu masa pusă, în loc să fugim cum s-a dat ordin.

SAFTA: Te pomenești c-om fi greșit cu ceva! Se făcea că uu ne cunoaște și tăia în carne vie.

DOAMNA STANCA: El e pentru disciplină în rîndul femeilor.

SAFTA: Bunăoară, la noapte e bătălia a mare... Toma o să vină tocmai spre ziuă. Să mă duc să-ncălzesc mîncarea? Să pun de mămăligă?

DOAMNA STANCA: Mai e timp... mai bine să ne rugăm...

SAFTA: Dacă-mi pică și ăsta îmbrăcat turcește, îl scuipe. Mi-au pîngărit

DOAMNA STANCA (*pe gînduri*): Cine știe cît de greu o fi și pentru ei... A dă ventuzele alea mai aproape... Poate vine cu vreun junghi în șale.

CORTINA

ACTUL IV

Tabloul 20

Sultanul e nervos din cauza lungirii fără rost a acestei campanii. Se pare că nici popoarele din sudul Dunării nu se lasă ușor stăpînite: a primit vestea unei răscoale a sîrbilor. Observă că-și pierde zi de zi umorul și, culmea, i-a secătuit, se pare, și vîna poetică! Tabăra turcească e așezată la poalele unei păduri. E seară, corturile încep să se liniștească. Căpeteniile turcești sint che-

mate în cortul cel mai mare, unde Mahomed ține sfat.

MAHOMED (*înconjurat de oglinzi mari, care nu-l arată decît pe el. Se simte și prezența celorlalți, dar aceștia nu se văd. Vor apărrea pe rînd, pe măsură ce iau cuvîntul*): Sînt într-o criză de creație. V-am chemat aici, ca să vă anunț, de pe această pernă, că de azi m-am lăsat de scris. (*Văgi semne de protest*: „A! Dar de ce? Nu trebuia!”) Vă rog să nu stăruiiți, hotărîrea mea e luată. Dau ordin să nu mă mai considerați poet genial și să mă scoateți din abecedare. N-am ta-

lent. Menirea mea e să cucergese lumea nu cu pana, ci cu sabia.

VOCI : Așa e, așa e.

MAHOMED : Ați procedat greșit că v-ați lăsat impresionați de funcția mea și ați crezut că și ceea ce produce pe plan literar ar avea vreo valoare.

O VOCE : Niște prostii...

MAHOMED : Cine-a zis : „niște prostii ?“

VOCI : Cine ? Cine ? Care e criminalul ?

MAHOMED : Să vină aici în față Pașa din Vidin. Mi se pare că el e... i-am cunoscut glăsciorul... măcar că și l-a mai subțiat.

PAȘA DIN VIDIN (*iese în față*) : Nu m-ați lăsat să termin... Niște prostii, dar numai cele din ultima vreme. Asta am vrut să zic.

MAHOMED : Toate ! Și cele dinainte sînt tot ineptii, te asigur. (*Către ceilalți*.) A fost singurul care a avut curajul să mă critice, singurul care a fost patriot...

VOCI ADMIRATIVE : Ei ! Ia te uită ! Bravo !

MAHOMED (*cu regret*) : Și tocmai pe Pașa din Vidin am dat ordin să-l castraze. Cum calificați această faptă a mea ? (*Tăcere*.) Așa-i că-i incalificabilă ? Mă căieșe amarnic că am procedat pripit, ca un adevărat bărbat de stat... i-am creat însă posibilitatea să ducă o viață tihnită, lipsită de privațiuni. De grija femeii de mîine și de alte griji... L-am pus paznic la haremul meu. Așa e, Pașă din Vidin ?

PAȘA DIN VIDIN : Așa e.

MAHOMED : De azi înainte, eu voi fi numai „Cuceritorul“, nu și „Favoritul muzelor“. În privința ideilor mele militare, nu cred că ați avea ceva de obiectat.

VOCI : Asta-i bună ! Ați cucerit jumătate din lume. Numai Alexandru Macedon și poate Caesar...

MAHOMED : Nici Alexandru Macedon și nici Caesar.

VOCI : Bineînțeles... Cum s-ar putea compara ?... Unul s-a lăsat mușcat de țînțari, altul și-a permis luxul de a ține un senat...

MAHOMED : Noi am înlocuit senatul cu haremul. Le-am luat cadinelor toga și pumnalul. (*Risete*.) N-o să repetăm greșelile înaintașilor.

PAȘA DIN VIDIN : Pot să mă retrag, Luminăția Ta ?

MAHOMED : Stai, că n-am terminat. (*Către adunare*.) Și aflați că nici viziunea mea militară asupra lumii nu a fost lipsită de fisuri, dovadă că au fost unii care au criticat-o aspru.

VOCI : Cine ? Cine ?

MAHOMED : Pașa din Vidin.

VOCI INDIGNATE : Huo ! Huideo !

MAHOMED : Îți mulțumesc, Pașă din Vidin.

PAȘA DIN VIDIN : Nu-i nevoie. Au fost niște simple sugestii. Oricine le putea face.

MAHOMED : Oricine putea, dar *nimeni* n-a făcut. Numai tu ai avut bunul-simț să atragi atenția... și ceea ce-mi pare rău e că tocmai pe tine te-am castrat !

PAȘA DIN VIDIN : Nu face nimic, nu face nimic... dar, vă rog...

MAHOMED : Repetă care au fost punctele de acuzare, adică ce ai văzut tu greșit și dăunător în politica mea din vest ?

PAȘA DIN VIDIN : Nu-mi amintesc.

MAHOMED : Ești modest. O să le înșir eu, punct cu punct. (*Către ceilalți*.) Zicea că asediul Belgradului a constituit o greșeală, pentru că le-a demonstrat creștinilor că nu sîntem invincibili. Și că nu tot ce vrem să cucerim, cucerim cu adevărat. Că lancii de Hunedoara ne-a dat o lecție de cum trebuia ținută în friu o oaste. Și că popoarele din sudul Dunării n-au căzut c-am fi fost noi mai tari, ci din cauza slăbiciunii encejilor sîrbi, care au început să se lupte între ei.

VOCI INDIGNATE : Ce idei ! Ce idei !

MAHOMED : Sînt originale. Istoria le va înregistra. Ca atare, spre gloria compatriotului nostru. Adevărul e că noi am știut să profităm de aceste slăbiciuni ale lor și i-am cucerit cu o armată slabă... ea și cînd ea ar fi fost tare... (*Risete*.) Cu această armată slabă, noi vrem acum să-l înfrîngem pe domnitorul valah, cu toate că Pașa din Vidin susține că nu vom reuși să obținem o victorie hotărîtoare prin aceste ținuturi, întrucît, zice, valahii au o tactică a lor pe care noi n-am studiat-o bine și care ar putea chiar să ne fie fatală.

O VOCE : În ce constă această tactică, Pașă din Vidin, ai putea să ne spui ?

MAHOMED (*către Pașa din Vidin*) : Ce zici ?

PAȘA DIN VIDIN : Dacă împăratul Traian ar fi lăsat ceva scris despre campania lui în nordul Dunării, așa cum a lăsat Caesar despre luptele cu galii, ne-ar fi fost mai ușor. Am fi avut mărturii. Dar așa sîntem siliți să dibuim.

MAHOMED : Crezi că noi n-o să fim în stare să procedăm ca Traian ? (*Spre adunare*.) Cu alte cuvinte, poate n-ați înțeles, dușmanul e împotriva acestor campanii, și s-ar părea că, după desfășurarea de pînă acum a evenimentelor, să aibă dreptate. Cred că mult mai bine ar fi să încercăm să consolidăm cuceririle de pînă acum și să clădim școli, să încurajăm artele, să facem să înflorească cultura musulmană, în țările deja cucerite... (*Pe alt ton*.) Deși, tot el a mărturisit că nu prea există o cultură musulmană.

O VOCE : Asta e prea de tot ! Dar e un trădător, e un...

MAHOMED : Am expus pe larg părerile Pașei din Vidin, spre a arăta că există și puncte de vedere diferite de ale mele. Cred că trebuie să le consultăm cu toată atenția, să tragem toate învățăturile, făcând să triumfe adevărul. Dorința noastră, a tuturor, e prosperitatea înaltei Porți, și în urmărirea acestui înalt țel trecem și peste orice orgoliu ori ambiții personale. Ce părere aveți ?

VOCI : Să i se taie nasul.

O VOCE : Castratul cîrn.

MAHOMED : Să nu înțelegeți greșit : eu socotesc contribuția Pașei din Vidin în aprecierea faptelor mele de armă ca fiind deosebit de interesantă.

O VOCE : E un aventurier. Să i se smulgă limba...

PAȘA DIN VIDIN : Un filozof grec, scriindu-și testamentul, spunea : „Seriu aceasta în fericita zi a vieții, care se întâmplă să fie și ultima zi a vieții mele”.

MAHOMED : Mă tem că și tu m-ai înțeles greșit. N-o să îți se întâmple nimic. Vei mai avea multe zile fericite... Dă-l încolo de testament.

PAȘA DIN VIDIN : Nu mi se mai poate întâmpla nimic. Ideile mele erau greșite. Pe drept cuvînt am fost pedepsit. Tot ce face Luminăția Ta e genial și...

MAHOMED (*rizînd*) : ...bun făcut. Dar de ce ai devenit dintr-o dată atît de slugarnic, Pașă din Vidin ? Înainte erai mai bășos...

O VOCE : Mai eu... nasul pe sus. (*Risete.*)

MAHOMED : Cine a zis ?

RADU (*iese în față*) : Eu, Măria Ta... M-a uimit purtarea Pașei, pe care și eu îl știam eu... totul altfel... cum am zis...

PAȘA DIN VIDIN : Trebuie să-i mulțumesc Măriei Sale că mi-a deschis ochii... Eram un infumurat, un ambițios, și toate cunoștințele mele nu puteau da roade din cauza femeilor. Îmi îroseam prea mult timp să cresc în ochii lor. M-am alicînt în învățatura lui Averroes și a lui De Gazzi. Și trebuie să vă spun că, acolo unde încease, treburile merg bine. Deși ar exista o mică problemă. Aș cere, în numele supuselor Luminăției Tale, cu care eu m-am consultat, o mică reformă.

MAHOMED : Spune, te ascult.

PAȘA DIN VIDIN : Membrele haremului Luminăției Tale vor să li se permită să poarte fusta ceva mai scurtă. Bineînțeles, numai cît sînt în incinta haremului.

MAHOMED (*rizînd*) : Tot eu vederi largi ai rămas, Pașă din Vidin. Bine. Se aprobă. Du-te. (*Pașa dispăre.*)

RADU : Eu sînt unul dintre cei care au fost de la început împotriva concepțiilor Pașei din Vidin, considerîndu-le primejdioase, fapt de care s-a convins pînă la urmă nu numai Luminăția Ta, dar însuși Pașa. Dovadă că nu mai e pașă și nu mai are opinie.

MAHOMED (*rizînd*) : Ți-am dublat birul, o să îți triplăm.

RADU : Chiar dacă o s-ajungem să plătim bir pe hornurile caselor ori pe ferestre, ce contează această taxă materială, pe care-o plătești și scapi, față de garanția pe care ne-o dă Preluminatul Sultan ? Vlad Dracul — pe care-l reneg ca frate — angajîndu-se în război continuu cu marele său vecin din sud, nesocotește voința poporului său, dorința lui de pace și su-punere, pune mai presus de orice niște ambiții personale...

MAHOMED : Se pare că el se sprijină, totuși, pe ceva. Pe ce se sprijină ?

RADU : Pe vînt...

MAHOMED : Atunci, cum de nu-l putem înfrînge ? De ce nu-l părăsește poporul, să vină spre noi cu brațele deschise ? Am trimis oameni care să-i cumpere bo-ierii, să-i facă să treacă de partea ta. Au refuzat. Eu n-am văzut pînă acum vreun localnic, care să sară de gitul oștenilor mei... prietenește, nu cu dorința de a le rupe beregata, cum s-a întîmplat...

RADU : Țara e pustie... Oștenii au dezertat din fața invincibilei oști a Luminăției Tale. Domnul, cine știe priu ce văgăună încearcă să se ascundă, ca sobolul. Nu vedeți ? Întilnim doar pilcurei dezorganizate. Se arată și dispar... Lipsește o concepție de luptă unitară...

MAHOMED : Să nu fie tocmai asta concepția... Să nu ne țîrim, așa, după nă-luci, pînă în miezul munților și acolo, dintr-o dată, nălucile să-și arate colții.

RADU (*rizînd*) : Teama mea e că o să mă sui pe tronul de la Tirgoviște ca pe un maidan părăsîl.

MAHOMED : Socotesc acțiunea lui Tepeș ca pozitivă, intrucît atîtă pofța noastră de cucerire. Nu-mi plac femeile care nu fac fașoane și popoarele ce capitulează fără luptă. Nu e primejdie mai mare, pentru un imperiu înfloritor ca al nostru, decît lincezeala. Cînd armeele încep să ruginească, sfîrșitul nu e departe. Cînd veți tăia capul lui Tepeș, înainte de a-l arunca la cîini, să mi-l aduceți să-l sărut. (*Pe alt ton.*) N-au trecut decît două secole de cînd o ceată de voinici au pornit cu săbiile înfășurate în turbane din nisipurile Asiei. Revelația lor, dată de Allah, de bună seamă, a fost că nimic nu-i fixat o dată pentru totdeauna. Se pot schimba granițe, oprima popoare, arde cetăți, amesteca limbi. Se poate da o nouă înfățișare lumii, după voia și placul lui Allah. Cel mai greu ne-a fost să punem piciorul în această lume nouă. Cel mai ușor : să-l punem pe celălalt la capătul ei. Europa e putredă, stricată, lînceadă, perversă și, ascultați-mă pe mine : se vrea cucerită. Se dorește căleată în picioare. Ferească Dumnezeu, Dumnezeul lor, să-l batem pe acest ghiaur, care — fie vorba între noi — ne întrece în vicleșu-

guri și în cruzime, că miine, poimine. ne adapăm caii în... cum se numesc apele acelea din apus, locotenente ?

LOCOTENENTUL : *(vine în fața cu o hartă) :* Păi, se numesc... au niște nume tare poctie...

MAHOMED : Chemați-l pe Stratos. *(Apare Stratos.)* Gîndește-te de pe acum la numele lor turcesc, limpede și sonor... *(Radu ride.)* Radule, norocul tău e că îmi ești drag. Ghinionul tău e că o să fii Domnul acestei țări, pe care o călcăm acum. N-o să te poți ține în tron fără ajutorul nostru ; și noi n-o să te putem ajuta fără să turcim țara. Cam în cit timp crezi că s-ar putea turei Valahia ?

RADU : Valahia Mică, niciodată !... *(Incurcat.)* Vorbiți de turcire, în sensul nobil al cuvîntului ? Adică ?...

MAHOMED : Bineînțeles...

RADU : Păi, știu eu, că oamenii sînt cam îndărătnici... grei de cap... limba noastră are altă structură gramaticală.

MAHOMED *(larg) :* Îți dau cinci secole... și asta, de hatîrul tău... *(Risete.)* Deși, poate că ar trebui să-l întrebăm pe Tepeș... Pînă miine, poimine încă mai e Domn. *(Se aude o bufniță.)* Ce-a fost asta, bufniță ?

LOCOTENENTUL : Bufniță. Dar numai una. Sîntem la poalele unei păduri, e noapte. Acestor păsări le place să iasă noaptea și..., așa e cîntecul lor...

MAHOMED : Cam sinistru. Miine ridicăm tabăra și ne îndreptăm spre Tîrgoviște. Miine seară dormim în palat ; m-am săturat de cort ca de mere pădurețe... *(Către Radu.)* Vor fi fiind purici. Ori Tepeș n-a avut timp să facă prea mulți purici ? *(Risete.)* V-am spus că trec printr-o criză de creație. Aș vrea ca domnia ta, Radule, să fie creația mea dinainte de criză. Poate cea mai strălucită. Pașa din Vidin îl amintea pe Caesar, care și-a povestit în scris desfășurarea luptelor sale cu galii. Aș vrea să-i urmez exemplul. Dar despre ce lupte să scriu ? Dușmanii noștri au dispărut și mă întîmpină cu : gu-guu ! gu-guu ! *(Imită bufnița.)* Serie asta, dacă poți... *(Risete.)* Ultima noastră producție poetică a fost o odă... făcută praf de Pașa din Vidin... fostul Pașă din Vidin... fostul Vidin... că l-am ars... Pașa din Vidin avea, sau poate că mai are și acum, talent de critic literar. N-o să mai compun ode, gazeluri... Mă despart în fața voastră, generali, de creația mea poetică, dedicîndu-mi întreaga putere de muncă faptelor de arme. Aș vrea să mai citesc doar ultimul vers din ultima mea odă — ca să-mi iasă din cap. *(Pauză, atenție încordată, Mahomed tușește, apoi recită.)* „Eu, pleoapa-nchis-a ochiului tău, geana-i“... *(Tăcere. Apoi aplauze.)* Cum îți se pare acest vers, Pașă din Vidin ?

PAȘA DIN VIDIN *(iese în față, se gîndește adînc) :* Tot ea înainte, dar mult mai izbutit. Îmi vine pe buze un cuvînt, am voie să-l spun ? „Genial“.

MAHOMED : Mă miram eu să-mi pierd talentul peste noapte. Și-acum, poftiți în cortul de spectacole. Și ocupați-vă locurile. Vin și eu, prezența obligatorie.

HARAPUL : Aș spune și eu o vorbă. Mie, momentul cu Bizanțul mi se pare prea lung.

MAHOMED : Ha, ha. *(Apoi, grav.)* În teatrul istoric, ea și în istorie, trebuie să ai ce tăia.

(Întineric. Zgomote și glasul Harapului, care cirtește : „Da, dar emoția parcă se gîtuie prea încet“. Apoi, clară, vocea Locotenentului.)

LOCOTENENTUL : Scrile cădea Bizanțul. Sultanul, care era tînăr și energic, dar, în același timp, plin de nemaipomenit orgoliu, reușea, după ce-l cuprinsese o dată prin forța armelor, să-l facă să cadă, în fiecare seară, de la sine.

(Se aude bufnița.)

Cortina

Tabloul 21

Vîitorul în fașă. O sală a Palatului din Constantinopol. Înalți demnitari ai Imperiului se pregătesc să participe la ceremonia botezului lui Ioachim, nepotul împăratului. Fericita mamă, Izabela, tînără și îmbujorată de emoție, primește felicitările.

IZABELA *(către slujnică) :* Vezi, du leagănul mai departe de ușă. Să nu răcească. *(Slujnică execută porunca, mișcînd leagănul de aur, în care se poate ghici, printre dantele, pruncul.)*

RĂZBOIUL : Trebuie să fii fericită că e băiat.

IZABELA : Dacă trebuie, sînt fericită, domnule ministru de război. Eu mi-aș fi dorit o fată. Cu vremurile pe care le trăim ! Ațițea războaie...

FINANȚELE : Fetele sînt o pacoste pentru vistierie...

O VOCE : Atenție, vorbește ministrul de finanțe... (Risete.)

RĂZBOIUL : Ești obsedat de problema banilor, dragă...

FINANȚELE : Iar ministrul de război nu vede decât carne de tun.

IZABELA : Iar ai găsit un prilej să vă tachinați. (Către ministrul de război.) E adevărat, am auzit e-ar năvăli turcii ?

RĂZBOIUL : Asta se aude de vreo 30 de ani... (Sigur pe sine.) Nu vin ci înocacc...

FINANȚELE : Dacă nu vin... dacă încă nu vin... asta nu e din cauză că s-ar teme de oastea lui...

RĂZBOIUL : Vrei să spui c-au aflat că e visticieria goală ? N-au de ce se osteni ! Prin urmare, ar fi meritul tău că ne-ai pustiit înaintea turcilor ? (Risete.)

IZABELA : Lăsați sfada... Amîndoi aveți merite mari în stavila puhoiului turcesc. Cum zice și unchiul : „Amîndoi, niște încurcă-lume”. I-ați încurcat și pe turci... (Curiositate.) E adevărat că sînt catolici ?

RĂZBOIUL : Dacă sînt păgîni ? (Risete.) Asta-mi amintește de întrebarea unuia : „E adevărat că Papa acesta ar fi mai catolic decît Papa celălalt ?

IZABELA : Ce dacă sînt păgîni ? Că n-or fi avînd nici un Dumnezeu ?...

ZUNIS (către Finanțe) : Dragălaş copil... Păcat că vremurile sînt așa cum sînt...

FINANȚELE (dă să zică ceva, o observă pe Izabela, care s-a apropiat de grupul lor. Ia un palare și închină) : În sănătatea prințului Ioachim, nepotul Măricii Sale Constantin Paleologu, Împăratul Bizanțului... (Arătînd către copil.) Sper că ne găsim la Curtea bizantină. (Risete.) Sau n-a fost încă informat ?

IZABELA : O să afle peste cîțiva ani, cînd...

RĂZBOIUL : ...cînd o fi prea tîrziu...

ZUNIS : Viitorul în fașă... să stăpînească și să măroască Imperiul bizantin...

IZABELA : Multumese, domnule Zunis.

FINANȚELE : Păcat că vremurile sînt așa cum sînt.

IZABELA : Dar cum sînt vremurile, domnule ? Mic mi se par normale...

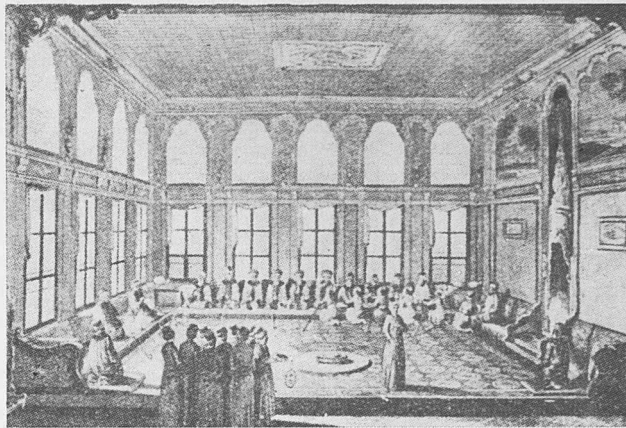
ZUNIS (rîzînd) : Normale ? Adică, înțeleg... Toate mamele sînt optimiste. Altfel n-ar mai naște prunci vii, și nu i-ar mai hrăni cu lapte. Nu-mi pot închipui o pesimistă născînd. Rostul femeii e să creadă în viață și să ereze viața.

IZABELA (îrîtată) : Și al bărbaților e să facă viața imposibilă. Am auzit că vin niște bărbați... o nebunie... Nu cred în mitul ăsta... Că ar fi fioroși și așa mai departe... Sultantul Mahomed e poet și știe șase limbi : greaca, latina, araba, ebraica și persana. E un om luminat... și destul de tînăr.

ZUNIS : Ce e mai grav e că nici dumnealui nu crede... (Arată către ministrul de război.)

IZABELA : Și de ce e grav ?

ZUNIS : Pentru că răspunde de paza cetății... Care are atîtea mîini... Unele popoare

Istanbul, sala de consiliu a Imperiului otoman

asiatice... înfățișează zeitatea supremă cu o mulțime de mîini... bune și rele. Depinde în ce mîină încapi...

FINANȚELE (se apropie de grup, împreună cu ministrul de război) : Observatorii străini apreciază că numai o năvălire ar mai fi în stare să umple golul...

RĂZBOIUL : Gol ?

IZABELA (rîzînd) : Al visticierii... Bine spus... Poate vin cumva cu daruri...

FINANȚELE : Acum, să fim sinceri, lumea are nevoie de puțină barbarie...

RĂZBOIUL : Prea ne-am rafinat...

ZUNIS : Suferim de păcatul trîndăviei...

IZABELA : Așa gîndesc și eu... Ceva proaspăt din afară : ceva tare !... Poate ne-om mai dezmoști... Avem nevoie de stimulenți. (Pe alt ton.) Să am iertare, dar doctorul meu mi-a mărturisit că în scurtă vreme tot Imperiul bizantin va fi impotent... E groaznic...

ZUNIS (rîzînd) : Dacă n-ar fi și prunci printre noi, am mai crede...

IZABELA : Da, dar mîine ? Dar pîimîine ?

FINANȚELE (ingrijorat) : Serios ? Toți bărbații ?

IZABELA : Toți. Și toate femeile... Cică nu știu ce ar fi stricat în alimentație... Mîncînd dulciuri, omenirea și-a stricat dantura... Acum e pe cale să-și strice și simțul autoconservării...

ZUNIS : Vedeți ?

FINANȚELE (către Zunis) : Mai bine ai da ordin să se dubleze garda la porțile cetății...

RĂZBOIUL : Partea proastă e că n-avem armată.

IZABELA : Și asta o spune chiar ministrul de război !... Cum e posibil așa ceva ? Chiar n-avem oaste ?

RĂZBOIUL : Avem, dar nu e în stare să lupte.

IZABELA : De ce ?

RĂZBOIUL : Din cauza opiniilor divergente... Fiecare soldat are o altă convingere politică. Și când se întîlnesc mai mulți, încep să se certe și să despice firul de păr în patru. Am încercat să adun un corp de armată pentru o trecere în revistă. A degenerat într-o revoluție și o contrarevoluție simultană.

FINANȚELE : Poate că au dreptate. Oamenii au început să gîndească...

RĂZBOIUL : Ce rost are să te bați ?

IZABELA : Am impresia că au înnebunit cu toții... Dar văd că vine Patriarhul. Inseamnă că Măria Sa o să-și facă în curînd apariția și putem boteza copilul. De n-ar fi răcit, mititelul, de cînd așteaptă. *(Se îndreaptă spre leagăn.)*

ZUNIS : A fi împărat inseamnă o chestie încurcăli...

FINANȚELE : Măria Sa știe că e de greu... Deși nu prea ia seama la zvonurile astea alarmante... Că vin, că nu vin... Turcii ne-au fost întotdeauna inferiori prin religie și prin... tot. Și-apoi, Mahomed a dat în ultimul an o serie de declarații prin care garantează pacea în lume.

RĂZBOIUL : Cînd o să învățăm să nu mai credem în declarații ?

IZABELA : Acum, nici să vedem totul în negru...

FINANȚELE : Da, da, turcii ne-au fost întotdeauna inferiori. Ia, o adunătură de musulmani... *(Rumoare în rîndul celorlalți oaspeți.)*

ZUNIS : Lumea văd că se agită. Inseamnă că a apărut împăratul...

IZABELA (bucuroasă) : Nașu'... Trebuia să sosească dintr-o clipă în alta, să ia copilul în brațe și să-l sloboadă în cazan...

ZUNIS : Ceremonia botezului e sfîntă... *(Apare Mahomed, cu o suită de ostași. Împăratul, legat, e îmbrîncit în sală. Toți înlemnesc.)*

MAHOMED : Am sosit, cu sint *nasul*. *(Un turc îi spune ceva la ureche.)* Iertați-mă, am greșit. *Nășul*. Unde e pruneul ? *(Merge la leagăn, ia copilul în brațe.)* Unde e cazanul cu apă ? *(Se observă cazanul, într-un colț. Mahomed se apropie de el, desface copilul din scutece și-i dă drumul în cazan. Izabela țipă, se repede să-l scoată. E prinsă și legată.)* Să nu se mai spună că turcii nu cunosc taină botezului. Le place chiar foarte mult să boteze. Aduceți-l pe împărat. *(Împăratul e împins lângă cazan.)* Și împăratul ăsta e un prune, în felul lui... Nebotezat... *(Face semn. Împăratul e împins cu capul în cazan.)* Nu mai vin turcii... *(Aplauze... deodată se aude afară strigăte, țipete de luptă, vacarm.)*

SAFTA : Apa tulbure înseamnă necaz... Dar ce necaz ar putea să ni se împlină ? Doar nu sîntem noi la prima bătaie !

DOAMNA STANCA (continuînd) : ...și parecă cineva săpa o gropă în grădină. Zicea că trebuie să-mi îngroape poarta, să nu putrezească. Auzi, ce idee, sărmi îngroape poarta, să nu putrezească...

SAFTA (tresărînd) : Taci, că parecă aud pași.

DOAMNA STANCA (ascultă) : Vine ! *(Vesclă.)* Îl știu după umblat... Să ne ascundem. Să creadă că ne luăm tătarii. Că venim între timp tătarii... *(Se ascund.)*

TOMA (intră) : Nu e nimeni în casa asta ?

DOAMNA STANCA (iese de după ușă, îi sare de gît) : Nimeni... Dacă-nțirzii altă... Altă dată nici n-o să ne mai găsești acasă, năvălește cineva și ne fură... *(Luîndu-i seama.)* Dar ești cam palid !

TOMA : Galben de frumos ! Dacă, de-atîtea zile, tot eu paloșul în mîna !

DOAMNA STANCA : Care pe care ?

TOMA : Ei... trebuie să mă întorc... Țepeș îl așteaptă mai la munte...

DOAMNA STANCA : Mulți ?

TOMA : Potopenie... Mi-e milă de cal. I-au tăiat picioarele cu roasa. A căzut sub mine...

SAFTA : Am făcut o fasole bătută, o nebunie... și varză acră...

DOAMNA STANCA (ia o cană cu apă și un șervet) : Uite, apă rece, să-ți torn să te speli !

TOMA (cam pierdut) : Da, da... *(Se spală.)*

DOAMNA STANCA : Ține șervetul...

TOMA : Da, da... *(Se șterge.)* Greu a fost... Vin mereu peste Dunăre... Ne-am împărțit în mai multe pileuri... Grosul oastei noastre îl așteaptă la deal. Ia urmă. ne-am întors și i-am îngropat pe ai noștri.

SAFTA : Masa e gata de mult !...

TOMA (ostenit) : Parecă nu ani-e foame deloc. Pare-aș vrea întîi... ventuzele.

DOAMNA STANCA (speriată) : Ai răcit ?

TOMA : Un jungă în șale.

SAFTA (speriată) : Al meu cînd zicea că are un jungă, chiar avea un cuțit în șale. Din asta i s-a și tras... De la iatagan.

DOAMNA STANCA (il privește cu atenție) : Singe. Te-au rănit ! De ficcare dată, te-alegi e-o rană. Ești însemnat ca un răboj, încrustat ca un toiag.

TOMA : Aș ! O simplă răceală... Dacă-mi pui tu ventuzele... mă înzdrăvesc. O să fie ca și cînd m-ar fi pișcat un purice.

SAFTA : Ventuzele — lucru sfînt. Astea știu și cu că trag răceala.

DOAMNA STANCA : Ți-o ia cu mîna.

TOMA : Cît îmi pui ventuzele, mă mai o-

dihnesc o țiră... La urmă, om mînca...
 Și pe urmă, om vedea ce-om mai face...
SAFTA (*vine cu cutia de ventuze. Oștează*):
 Nu se mai fac ventuze în ziua de azi.
 Se fac de toate — în afară de ventuze.
DOAMNA STANCA: Lume cu mofturi. Cică-i
 leac băbese.
TOMA: Băbese-nebăbese, așa și-au căutat
 sănătatea și mama și tata și moșu' meu...
 Și le-a mers bine... (*Se dezbracă pînă la*
briul, e plin de sînge.)
DOAMNA STANCA (*ingrijorată*): Pierduși
 mult sînge ?
TOMA: Cine mai știe ? Am avut atîtea griji.
 Era să pierd totul... de-asta mi-era mie.
 Turcii veniseră cu alt Domn, să-l pună
 pe tron. Azi-noapte, Vodă s-a băgat peste
 ei în tabără. Am atacat și noi. Da' prea
 puțini. Turcii au fugit, dar n-am putut
 să-i batem că erau prea mulți. Îi înghe-
 suiseră într-o vîlcea... Atunci, cu oștenii
 după mine... atunci m-a împuns unul cu
 lancea, dar abia am simțit... după aia am
 și uitat de rană... sînt încă tînăr, sîngele
 se face la loc cît ai zice pește...
DOAMNA STANCA (*cu reproș*): Cît o să tînă
 și tîneretea asta ? Ți-am spus să stai mai
 de-o parte, mai pe margine, și să dai
 porunci. Ești al mare.
TOMA: Poruncești, poruncești, dar trebuie să
 pui și mîna. (*Se-ntinde în pat.*) Acum îmi
 trece, cît ai clipi din ochi... (*Oftînd.*) Bine
 mai e și-acasă... În așternutul tău.
DOAMNA STANCA: Altădată nu disprețuiai
 nici așternutul străin. Ai ajuns la vorba
 mea... Doamne iartă-mă ! Tot acasă tragi...
 și-ți pui ventuzele.
TOMA (*încercînd să glumească*): Aici nu mai
 ai moarte... Sau, chiar dacă mori, e ca și
 cînd n-ai muri... pentru că rămii acasă...
 groapa ta, pămîntul tău...
SAFTA (*pregătînd ventuzele*): Întoarceti-vă cu
 spatele și trageți pantalonii cît mai jos.
 Descingeți briul.
TOMA: Briul... lasă-l așa... Nu vă atingeți
 de el...
DOAMNA STANCA: Ori te doare rău ?
TOMA: Parcă... Eh, un fleac, o mică răceală.
SAFTA: Să le punem pe spinare, trag mai
 bine...
TOMA: Nu. Întii pe piept. Parcă n-aș vrea
 să adorm cu fața în jos. (*Safta își suslecă*
mînceale, începe să-i facă frecția, apoi îi
pune ventuzele una cîte una, ajutată de
Doamna Stanca, care ține șomoigul
aprinș.)
SAFTA (*aplicînd o ventuză*): Ia te uită ce-a
 mai prins ! Ați răcit tare de tot. Asta da,
 eurent !
DOAMNA STANCA: Unde s-a dat lupta ?
 A fost loc deschis ?
TOMA (*sec*): La Oiești.
DOAMNA STANCA: Anul trecut a fost la
 Scăieni, adică-n iulie, nici n-a trecut
 un an.
SAFTA: Acum doi ani i-am biruit pe ăilalți
 la Popești și tot așa... de fiecare dată ră-
 nit și răcit, și tot ventuzele, sărăcele, v-au

Vlad Tepeș, gravură germană din secolul XV.

făcut bine. (*Terminînd treaba.*) Gata !
 Acum să stați așa și să nu mișcați, să nu
 le doborîți... să tragă bine...
TOMA: Ar trebui să vină și pietrarul.
DOAMNA STANCA: De ce să vină acum,
 în puterea nopții ?
TOMA: Să scrie pe lespede aia...
DOAMNA STANCA: A, uitasem. (*Merge la o*
lespede, care stă rezemată de un perete.)
 După fiecare bătălie, numai-decît vine pic-
 tarul și sapă cumn a fost, dac-am pierdut
 ori am cîștigat, cînd și unde...
TOMA: Lucrurile astea, dacă nu le scrii ime-
 diat, se uită. Vin bătălii noi, se uită cele
 vechi... și e bine să se știe și cele vechi.
 Acum să-i spui pietrarului să cioplească
 așa : „Iară în iunie 19, cu ajutorul lui
 Dumnezeu, la Oiești“...
DOAMNA STANCA (*cu o presimțire*): De
 ce să-i spun eu ? Îi spui dumneata.
TOMA: Eu oi adormi... sînt obosit...
DOAMNA STANCA: A !
TOMA (*neliniștit*): De ce nu vine ?
DOAMNA STANCA: Știi și eu ?
TOMA: Du-te, Safto, vezi ce-i cu el... Adu-l
 încoace.
SAFTA (*dînd indicații*): Mai stați o țiră și i
 le luați. Eu mă duc să aduc pietrarul...
 Masa o pun cînd vin. (*Iese.*)
TOMA: S-a dus ?
DOAMNA STANCA: S-a dus...
TOMA: N-am prea avut nici noi cînd să fim
 singuri. Zicem să mai stăm de vorbă.
DOAMNA STANCA (*cu un tremur în glas*):
 Păi, că toată viața ce-o să facem, n-o să
 vorbim ?
TOMA: Ei, da... o să tot vorbim... Da' uite
 că nu ne săturăm... Cum te-ai gătit tu
 astăzi ? (*Dă s-o privească.*)

- DOAMNA STANCA : Nu mișca. Pică ventuzele. Cum să mă gătesc ? Cu joalele ale mai bune. Mi-am pus și salba.
- TOMA (după o pauză) : Iți stă bine cu salba la git.
- DOAMNA STANCA : Dar parcă nu știu ce ai astăzi. Vorbești așa...
- TOMA (după o pauză) : Cum ?
- DOAMNA STANCA : Așa... că-mi vine să pling...
- TOMA : De ce să plingi ? (Ca să schimbe vorba.) Ce zice Safta că mi-a pregătit pentru masă ?
- DOAMNA STANCA : Tot felul de bunătați.
- TOMA : De post ?
- DOAMNA STANCA : Da... Dar a tăiat coșul.
- TOMA : A pomenit ceva de... varză călită ?
- DOAMNA STANCA : Nu, acră... cu puțin ulei.
- TOMA : Parcă aş pofti o foaie. (Doamna Stanca se duce și aduce o foaie de varză.) E aeră.
- DOAMNA STANCA : Să-ți aduc ceva dulce ? Poate niște miere. Miroase a floare de salcâm, e-au înflorit pe coastă.
- TOMA : Lasă... miine...
- DOAMNA STANCA : Trag ventuzele ?
- TOMA (semn că da) : Oo... (După o pauză, în care Doamna Stanca se tot foiește prin casă, neștiind ce să facă.) De când ne-am luat... n-am avut și noi parte de odihnă...
- DOAMNA STANCA : Vremuri crâncene... S-a isprăvit și țuca (Ride.) Așa zice Safta.
- TOMA (ride) : Știi că nu prea beau.
- DOAMNA STANCA : Tot felul de vinzoleli...
- TOMA : Abia ne-așezasem la casa noastră... o seamă de războaie...
- DOAMNA STANCA : Am terminat de țesut pentru biserica de la Argeș. Femeile de pe-aici au făcut țesturi noi.
- TOMA : Foarte bine.
- DOAMNA STANCA : Nu m-ai seos și pe mine în lume deloc. Mereu în satul ăsta. Nici tu zaiafet, nici tu...
- TOMA : Zaiafet ai avut.
- DOAMNA STANCA : Adescori mă întreb, ce ești tu : căpitan de oaste ori... ?
- TOMA : M-am simțit bine între țărani, mi-ar fi plăcut să merg la coasă, să țin coarnele plugului...
- DOAMNA STANCA : Nu erai tu făcut să te bați în războaie.
- TOMA : Am apărut satul ăsta. Și de fiecare dată...
- DOAMNA STANCA (în timpul acesta a luat ventuzele una câte una) : Bun ! Acum facem frecția !
- TOMA : N-a venit pietrarul ?
- DOAMNA STANCA : Trebuie să vină.
- TOMĂ (ca pentru sine) : Și al douăzecilea la Oiești.
- DOAMNA STANCA (ii face frecție pe piept) : Auleu ! Ești rece. Ce-i cu tine ? (Toma tace. Doamna Stanca, stins.) A și răcit.
- (Intră Safta cu Marin Mărin, copilul cu cenușa, care aduce într-o traistă dalta și celelalte scule de pietrar.)
- SAFTA : Pietrarul nu s-a mai întors. Tot așa-l așteptau cu masa și pe el...
- MARIN MĂRIN : Bunicul avea obiceiul să vină primul.
- DOAMNA STANCA : Aa... (Safta îl observă pe Toma și începe să jelească.) Taci... îl trezești. E tare ostenit. (Către copil.) Tu știi să citești ?
- MARIN MĂRIN : Știu... Dar numai dacă a scris bunicul. Îi cunoșc scrisul. Dacă e scris de altcineva, nu știu... că sînt mic...
- DOAMNA STANCA (ii arată lespedea) : Bunicul a săpat. Ia încearcă... (Copilul silabisește textul din cronică. Doamna Stanca ia dalta și i-o dă) Serie așa : „Iară în iunie, 19, cu ajutorul lui Dumnezeu“... serii ?
- (Copilul începe să cioplească.)
- SAFTA (făcîndu-și cruce) : Doamne, ce po-veste. (Dă să plingă.)
- DOAMNA STANCA : Taci, că e ostenit.
- SAFTA : S-a-ntîmplat așa de multe ori... Ven-nea acasă din război, se culca și murea... La urmă, se scula sănătos. Vezi, războiul e lucru greu. O dată am tras și clopotele și el s-a ridicat a treia zi în capul oaselor : „Ce e hărmălia asta ?“ Lumea s-a speriat, cică : „Auleu ! Păi, pentru înmormîntare“. Și el s-a ridicat și s-a răsît la lume : „Duceți-vă, că n-am murit. Nu mai poate omul să tragă un puț de somn... Am fost ostenit, na ! Am dormit mult ?“ „Azi era a treia zi. Groapa era făcută. lespedea dusă la cimitir“. „Să mi-o țineți aici, în odaie, n-o mai duceți la cimitir. Nu murim noi, așa, cu una cu două“. (Merge la Toma. Îl pipăie, îngrijorată.) Rece.
- MARIN MĂRIN (cioplînd) : Bunicul m-a în-vățat să țin dalta în mînă și să dau cu ciocanul. Tata — tot pietrar. Da' a murit de mult, în războiul celălalt... De-atunci a scris tot bunicul, care începuse treaba. Bun. Cunoșc scrisul foarte bine și acum scriu eu. Acum săpăm litera „I“. Trebuie să vină așa, dar mă cam doare mîna.
- DOAMNA STANCA (ii ia mîna și-l ajută) : „I“ de la iară. (Se aud clopotele.) Safta, da' ce se aude acolo ? Auzi ?
- MARIN MĂRIN : Clopotele. A mort.
- DOAMNA STANCA : Lumea căta, cum se grăbește ! (Merge la patul lui Toma și-l privește lung.) Trebuie să fi fost o bătălie foarte grea. El niciodată n-a spus cît e de greu. Întotdeauna cînd se întorcea plin de sînge zicca : „O simplă răcălă“. (Clopotele se aud din nou.)
- MARIN MĂRIN (săpînd cu dalta) : Iară. Și după iară, ce vine ?
- DOAMNA STANCA : „Iară în iunie 19, cu ajutorul lui Dumnezeu, ne-am izbit cu pîgînii la Oiești“.

ABONAȚI-VĂ

LA

TEATRUL

ADRESAȚI COMENZILE DUMNEAVOASTRĂ PRIN OFICIILE
POȘTALE ȘI FACTORII POȘTALI

PREȚUL UNUI ABONAMENT :

21 lei pe trei luni ;

42 lei pe șase luni ;

84 lei pe un an.

ABONAMENTELE SE MAI POT FACE ȘI DEPUNÎND PRIN MANDAT
POȘTAL CONTRAVALOAREA LOR ÎN CONTUL ÎNTREPRINDERII DE
STAT PENTRU ÎMPRIMATE ȘI ADMINISTRAREA PUBLICAȚIILOR,
I.S.I.A.P., BUCUREȘTI, Nr. 64. 51. 301. 52. B.N.R.S.R., FILIALA SECTO-
RULUI 1, CU MENȚIUNEA : ABONAMENT REVISTA „TEATRUL“.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE SE POT ABONA PRIN ILEXIM
— SERVICIUL EXPORT-IMPORT PRESĂ — CALEA GRIVIȚEI NR. 64—66,
P.O.B. 2001 TELEX 011226 — BUCUREȘTI.

www.ziuconstanta.ro

TEATRUL DRAMATIC „BACOVIA“ BACĂU

PREZINTĂ ÎN STAGIUNEA 1975—1976

Din dramaturgia românească

**O
NOAPTE
FURTUNOASĂ**
de
I. L. Caragiale
Regia : Nae Cosmescu
de la Televiziunea Română
Scenografia : Dan Petrescu-
Mogoș

CHIRIȚA
OT
BÎRZOI
de
Vasile Alecsandri
(premieră absolută)
Adaptarea și regia : Zoe
Anghel
Scenografia : Vasile Jurje
(peste 100 de reprezentații)

**ACEȘTI
ÎNGERI TRIȘTI**
de
Dumitru Radu Popescu
Regia : Victor Tudor Popa
Scenografia : T. Th. Ciupe
(invitați de la Teatrul Națio-
nal din Cluj-Napoca)

**VISUL
UNEI NOPTI
DE
IARNĂ**
de
Tudor Mușatescu
Regia : I. G. Russu
Scenografia : Vasile Jurje
(peste 150 de reprezentații)

DUBLA DISPARIȚIE
A
MARTEI N
de
Ștefan Oprea
(premieră absolută)
Regia : I. G. Russu
Scenografia : Ștefan Geor-
gescu

FOOTBAL
de
Mircea Radu Iacoban
(premieră absolută)
Regia : I. G. Russu
Scenografia : Vasile Jurje

EMINESCU
de
Mircea Ștefănescu
(versiune 1976, în premieră
absolută)
Regia : I. G. Russu
Regizor asistent : Stelian
Preda
Decorurile : Mircea Marian
Costumele : Ștefan Georgescu

**LA MARGINE
DE
PARADIS**
de
Ovidiu Genaru
(premieră absolută)
Regia : Cristian Pepino
Scenografia : Ștefan Geor-
gescu

Din
dramaturgia
universală

**ASCENSIUNEA
LUI ARTURO UI
POATE FI OPRITĂ**
de

Bertolt Brecht
Regia și scenografia : Cristi-
an Pepino

TRANZIT
de
Leonid Zorin
Regia și scenografia : Valeriu
Moisescu
de la Teatrul „Bulandra“

**CASA
BERNARDEI ALBA**
de
Federico Garcia Lorca
Regia și scenografia : Zoe
Anghel

INTRIGĂ ȘI IUBIRE
de
Fr. Schiller
Regia : Anca Ovanetz-Doro-
șenco
Scenografia : George Doro-
șenco
(peste 170 de reprezentații)

APĂRAȚI DRAGOSTEA
colaj dramatic de
George Radișevici
Adaptare de Vasile Sporici
și C. Isac
Regia : Bora Grigorovici
de la Teatrul Național din
Belgrad și I. G. Russu

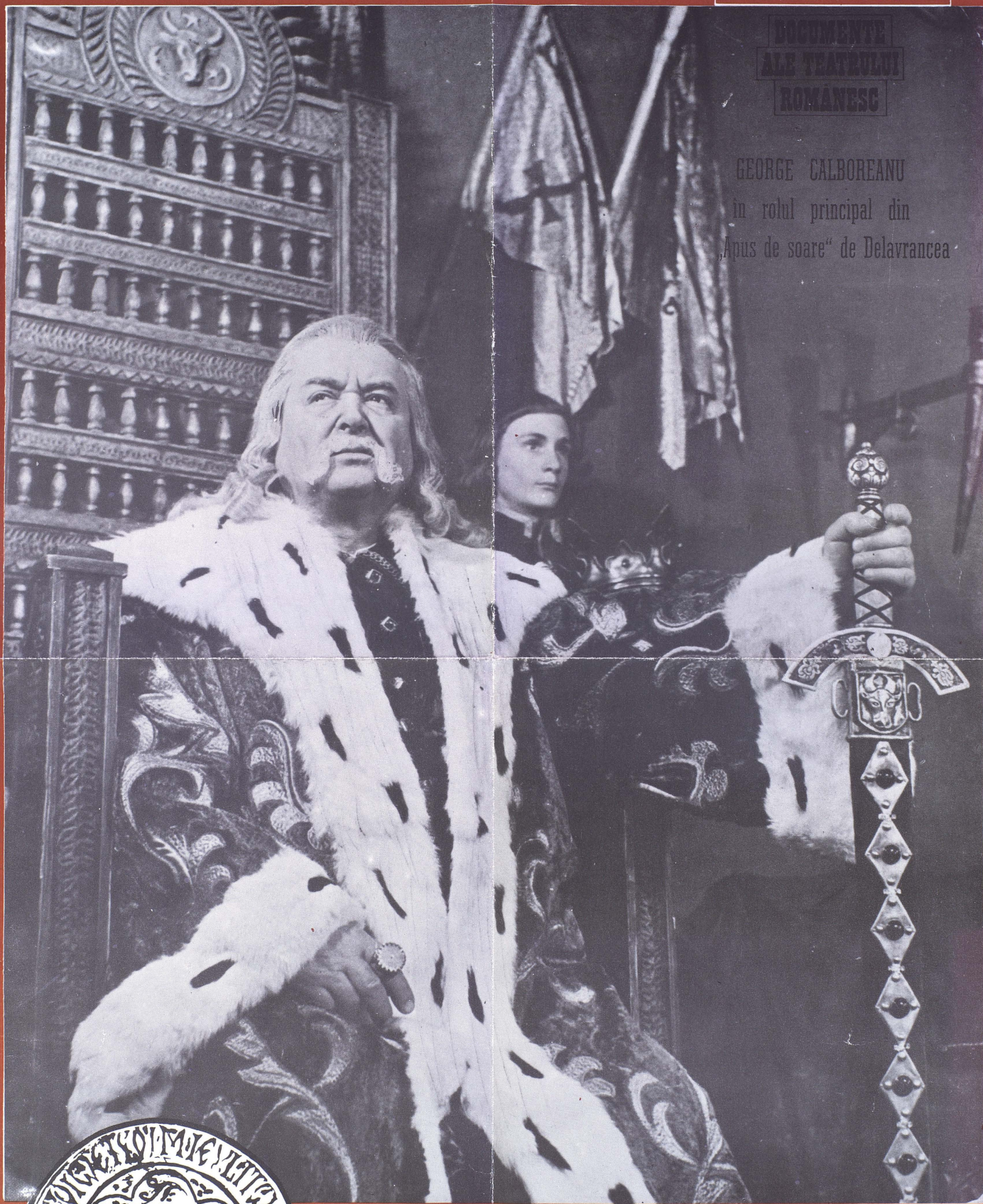
In pregătire

BOMBA ZILEI
de
Charles Mc Arthur și
Ben Hecht
Regia : I. G. Russu
Scenografia : Ștefan Geor-
gescu

RAȚA SĂLBATICĂ
de
Henrik Ibsen
Regia : Anca Ovanetz-Doro-
șenco
PAHARUL CU APĂ
de
Eugène Scribe
Regia : Zoe Anghel

GEORGE CALBOREANU
în rolul principal din
„Apus de soare” de Delavrancea

„Țineți minte cuvintele lui Ștefan care
v-a fost baci pînă la adînci bătrînețe...
că Moldova n-a fost a strămoșilor mei,
n-a fost a mea și nu e a voastră, ci
a urmașilor voștri și a urmașilor urmașilor
voștri în veacul vecilor“...

George Calboreanu e una din coloanele de marmură ale Teatrului Național. Are ceea ce-i cerea el, cindva, artei teatrale: noblețe și grandoare. (...) Încă de la succesul din Hamlet s-a observat că artistul creează într-o categorie de realism monumental și simplu, într-o deplină raționalitate a actului artistic. Fiecare rol are o bogată încărcătură de gândire. Iată și o constatare a sa, care închide în ea și un îndemn: „Trebuie să păstrăm întotdeauna, în pregătirea rolului, un timp rezervat meditației“. Chiar și

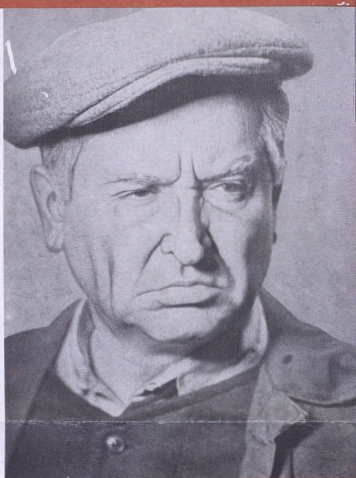
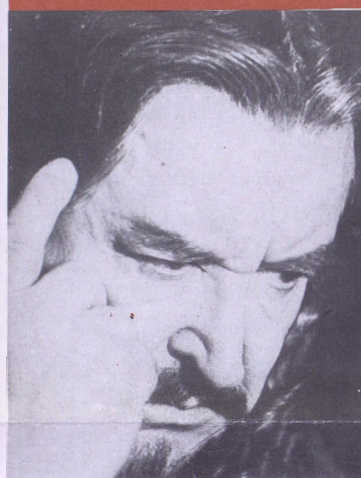
cind juca roluri dramatice, artistul se ilustra printr-o atitudine creatoare lipsită de emfază, căutind puncte de racord cu modul de înțelegere al omului de azi, descoperind măreția în faptă, nu mimind-o prin efecte gestuale sau bombasticism. Complexitatea croului pe care-l săvârșește vine și din folosirea concomitentă a unor mijloace antinomice: vorba și tăcerea, forța și șovăiala, claritatea cugetului și nebulozitatea faptei. (...) Nimic din ceea ce e teatru nu-i e străin.

VALENTIN SILVESTRU

EXPRESIVITATEA REALISMULUI MONUMENTAL

GEORGE CALBOREANU

Am surprins, într-una dintre nenumăratele seri cind ieșeam din sală urmărit de glasul — înimătabil, neuitat! — lui George Calboreanu, un spectator spunind: „Nu știu cum a arătat în viață Ștefan cel Mare, dar, pentru mine, Ștefan e numai acest neîntrecut artist!“ Așa a fost și va rămâne pentru generații întregi.

Ceea ce e însă formidabil, ceea ce m-a fascinat totdeauna la țăranul din Turnișor care s-a născut parcă în hlamidă voievodală a fost faptul că lasă în urmă o imensă galerie de personaje, o adevărată frescă de tipuri și caractere umane de o diversitate neașteptată — după cunoștința mea — de nici un alt artist dramatic. Am convingerea că arta actorului de excepție rămâne o taină care se dezvăluie la nesfârșit în ani lungi de muncă, de pe băncile școlii pe scindura scenei. Așa a fost Calboreanu.

Traian ȘELMARU

George Calboreanu a plecat de foarte mulți ani de acasă — dar n-a ajuns încă orășan. Nici n-a vrut. El a rămas de la Turnișor, de prin părțile Sibiului. De acolo, ca să ajungă la Oedip, la Ștefan, la regele Lear, n-a fost nevoie să facă vreun ocol. Dacă meseria l-a adus pe la Iași, pe la Craiova, pe la București sau prin cine știe ce străinății, arta lui a crescut din simțirea de acasă. Așa cum a crescut a lui George Enescu, a lui Brâncuși. Cîi de repede, și cîi de direct, acești țărani întimplători ai pămîntului românesc au sărit în pragurile veacului să deschidă drumuri pe care nici ei nu le cunoșteau!

N. CARANDINO

S-a născut la 3 ianuarie 1896, în părțile Sibiului, din părinți plugari. Interpretul ideal al țăranului român a descins în București în straițele de acasă. La forța Arsenalului Armatei, „bate“ o piesă pentru aeroplanul lui Aurel Vlaicu. În iarna lui 1916, a străbătut pe jos drumul refugiuului între liniile dușmane. La Iași, în 1917, tînărul lucrător cunoaște pe profesorul conservatorului dramatic Siate Dragomir. „Începutul adevăratei mele vieți de muncă, de ordine și disciplină, de control asupra mea (...) eu fiind sculptorul propriului meu lut“. Într-un an și jumătate absolvă conservatorul (1919), dar stagiul la Naționalul ieșean nu-l satisface. La Cluj, în stagiunea 1920—1921, un prim rol drag, Amos din Bujorești lui Calton Theodorian. Debutul în capitală are loc pe scena companiei Bulandra (1921—1923), unde cunoaște marelui repertoriu: Corneille, Ibsen, Molière, Tolstoi. La rampa Teatrului Popular (1923) a jucat „cel mai drag rol din cariera mea artistică de pînă acum“, Raskolnikov din Crimă și pedeapsă.

Avea 29 de ani cînd a fost angajat la Teatrul Național (1924), ajungind, în puțină vreme, unul dintre pilonii de rezistență ai gloriosului lăcaș. Despre acest actor clasic se știu puține lucruri, pentru generațiile mai noi el fiind actorul unui singur rol — covârșitoarea creație din Apus de soare. Dar, de la Sofocle la Ibsen și Pirandello, de la Shakespeare la Caragiale, el a interpretat roluri cardinale din teatrul lumii. Temperament scenic de vibrantă forță lăuntrică, scund, bine legat trupește, George Calboreanu domina prin jocul mîestru al tăcerilor expresive, prin stăpînirea unei voci unice. Camil Petrescu îi admira inteligența de a nu se fi lăsat dominat de acest dar nativ. Într-adevăr, Calboreanu nu s-a ilustrat prin jocul exterior. Așa se și explică sprintena lui

treccere de la dramă la comedia lirică, amară, burlescă. Bonomia lui Spirache Neculescu din Titanic Vals de Tudor Matescu (1932), tragedia sufletului bun al eroului din Omul cu mîntoaga de G. Ciprian (1928), mizeria morală a lui Hagi Tudose (1938), alături de creațiile din Revizorul lui Gogol și Bădăranii lui Goldoni, numesc și un excepțional actor comic.

Mai ales C. Nottara a văzut în el urmașul școlii clasice a Naționalului. Întîi, Aristide Demetriade „i-a cedat“ pe Hamlet (1929) și pe Vlaicu-Vodă. De la Nottara moștenea hlamida slăvitului de la Putna (12 sept. 1936). Monumentalul său Ștefan cel Mare respiră forța istoriei naționale, este simbol artistic al jertfei pentru temeinica așezare în rosturi a țării. Pe Avram Iancu din poemul dramatic al lui Lucian Blaga (1935) l-a înfățișat în măreția tragică a desînlului potrivit.

În viața contemporană a teatrului românesc, a deschis seria interpretărilor antologice de eroi ai clasei noastre muncitoare — în Cetatea de Ioc de Mihail Davidoglu (1949). De avarșit a fost și în evocarea revoluționară Trenul blindat de Vsevolod Ivanov. Din nou, Ibsen, Maxim Gorki, Goldoni... Nou pentru el, dar prilejuindu-i dovada tineretii perpetue — teatrul lui Arthur Miller (Toți fiii mei) și al lui Tennessee Williams (Dulcea pasăre a tineretii — 1972, ultimul rol). Pelicula îi păstrează portretele din Setea (1961), Lupen '29 (1962), Străinul (1963), Neamul Soimăreștilor (1964) etc.

Contemporan și al lui C. Nottara și al lui Gheorghe Cozorici, numărare, în pragul apusului, trei sute patruzece și trei de roluri. Actor realist, exprimind deplin inefabilul teluric al personalității sale românești, George Calboreanu este hărăzit efigiei.

Ionuț NICULESCU

În imagini :

1. Hamlet (1929) ; 2. Ultimul rol, în „Dulcea pasăre a tineretii“ de Tennessee Williams ; 3. Vlaicu Vodă, în piesa lui A. Davila ; 4. În Petru Arjoa din „Cetatea de Ioc“ de Mihail Davidoglu ; 5. Acasă la Victor Eftimiu ; 6—7—8. Creații în dramaturgia clasică rusă : „Revizorul“ de Gogol, „Fata fără zestre“ de Ostrovski și „Egor Buliciov“ de Gorki (parteneră — Dina Cocea) ; 9. În „Bădăranii“, alături de Grigore Vasiliu Birlic și Al. Giugaru.

Macheta : ION LAZAR

